

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain yleinen tavoite*. Pykälässä määriteltäisiin vesilain yleiset tavoitteet. Säännöstä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi itsenäisesti, vaan se ilmentää niitä tavoitteita, joihin lain aineellisilla säännöksillä pyritään. Pykälän 1 kohta heijastaa vesilain luonnetta vesivarjoja ja vesiympäristön käyttöä koskevana ja eri intressejä yhteensovittavana lakina. Vesiympäristöllä tarkoitettaisiin pykälässä samoin kuin laissa muutenkin nykyisen vesilain tapaan vesistön ja sen rantavyöhykkeen muodostamaa fysikaalista, kemiallista ja biologista kokonaisuutta, joka käsittää sekä vesiluonnon, maiseman että siinä olevat laitteet ja rakennelmat. Termi kuvaisi sitä, että lain soveltamisala ei rajoitu 1 luvun 5 §:ssä olevan määritelmän mukaiselle vesialueelle vaan myös esimerkiksi rantavyöhyke kuuluu sääntelyn piiriin.

Vesivarjojen ja vesiympäristön käyttö olisi yleiskäsite ja kattaisi kaikki lain soveltamisalaan kuuluvat käyttömuodot, jotka näin kuuluvat 1 kohdan edistämistavoitteen piiriin, vaikka niitä ei pykälässä erikseen ole yksilöity. Edistäminen tarkoittaisi sitä, ettei laissa aseteta pykälän 2 kohta huomioon ottaen tarpeettomia rajoituksia tarkoituksenmukaiselle ja järkevälle kestävän käytön vaatimuksen mukaiselle käytölle, joka voidaan sovittaa yhteen muiden intressien kanssa ja joka tapahtuu kestäväällä tavalla.

Vesivarjojen käyttöä voidaan pitää yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväenä, kun niiden käyttö on mahdollista taloudellisesti kannattavalla tavalla ja hyödyntämisen tulos jakautuu tasapuolisesti, niiden käyttö on monipuolista ja laajalti hyväksyttyä, niitä käytetään uusiutumisen rajoissa ja huolella, niiden käytössä otetaan huomioon luonnon monimuotoisuus ja ympäristön laatu sekä tulevien sukupolvien tarpeet. Kestävä käyttö kattaa myös pohjavesien riittävyyden, joten tavoitetta ei ole tarpeen erik-

seen mainita pykälässä.

Pykälän 2 kohta viittaisi yleisesti niin sanottuun defensiiviseen vesioikeuteen. Kohta ilmaisisi lain yleisen tavoitteen torjua vesiympäristön käytöstä aiheutuvia kaikenlaisia haitallisia vaikutuksia. Vesiympäristön käytön lisäksi myös itse vedestä aiheutuvien haittojen torjuminen mainittaisiin säännöksessä. Tällaista haittaa voi aiheutua esimerkiksi tulvista. Säännös kattaisi niin yleisille kuin yksityisille intresseille aiheutuvat haitat. Säännös ei myöskään rajoittuisi pelkästään vesiympäristöön, vaan kattaisi myös maalueelle kohdistuvat vaikutukset, jotka vesilaissa otetaan huomioon. Säännöksen tarkoittamia haittoja olisivat näin esimerkiksi vesiluonnolle ja maisemalle samoin kuin luonnolle ja sen monimuotoisuudelle yleisesti aiheutuvat haitalliset vaikutukset. Yksityisille intresseille aiheutuva haitta voi ilmetä esimerkiksi vesiympäristön tai rantakiinteistön käytön vakeutumisenä.

Perinteisen defensiivisen vesioikeuden lisäksi 3 kohdassa olisi nimenomainen maininta vesivarjojen ja vesiympäristön tilan parantamisesta. Tällä viitataan lain nojalla toteutettaviin kunnostus- ja ennallistamishankkeisiin. Yleisemmin vesiympäristön tilan parantaminen ei sen sijaan kuuluisi vesilain tehtäviin haittojen ehkäisemistä laajemmin. Vesiympäristön käsitteeseen sisältyy edellä kuvatulla tavalla myös vesiluonnon monimuotoisuus.

2 §. *Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön*. Pykälän 1 momentti määrittää lain yleisen soveltamisalan, joka vastaisi vesilain nykyistä soveltamisalaa. Säännöksen mukaan lakia sovelletaan vesitalousasioihin, eli 3 §:n 1 kohdan määritelmän mukaan vesitaloushankkeisiin sekä vesivarjojen ja vesiympäristön käyttöön ja hoitoon. Vesitaloushankkeella korvattaisiin nykyisessä vesilaissa käytetty yleiskielen huonosti istuva yrityksen käsite. Uudessa laissa vesitaloushanke olisi yleistermi, jolla kuvataan toimenpiteitä, jotka toteutetaan vesialueella tai joiden vaikutukset ulottuvat vesialueelle tai pohjaveteen. Vesitaloushankkeen käsite mää-

ritellään 3 §:n 10 kohdassa ja hankkeen luvanvaraisuus 3 luvussa. Vesitaloushankkeen määritelmä ei kuitenkaan ratkaisisi lain soveltamisalaa, vaan lakia siis sovellettaisiin yleisesti muuhunkin vesivarojen ja vesialueiden käyttöön ja hoitoon. Tällä viitataan esimerkiksi vesien yleiskäyttöön ja muuhun toimintaan, jota ei pidetä hankkeena.

Pykälän 2 ja 3 momentissa täsmennettäisiin vesilain suhdetta eräisiin muihin vesitaloushankkeiden kannalta keskeisiin lakeihin. Tarkoituksena on osoittaa näiden lakien ja vesilain välinen läheinen yhteys ja se, että ne saattavat tulla sovellettaviksi rinnakkain vesilain kanssa. Tämä on tarpeen myös osoittamaan, että vesilainkin mukaan huomioon otettavien näkökohtien turvaamisesta säännellään omissa erityislaeissaan. Luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan uudella vesilailla olisi aiemman lain tavoin yhteyksiä lukuisiin eri lakeihin. Pykälän 2 momentti sisältää yleisluontoiset viittaukset ympäristönsuojelulakiin (86/2000), vesihuoltolakiin (119/2001), patoturvallisuuslakiin (413/1984), terveydensuojelulakiin (763/1994) ja vesienhoidon järjestämisestä annettavaan lakiin.

Pykälän 3 momentissa määritettäisiin nykyisen vesilain tapaan yksityiskohtaisemmin vesilain suhde luonnonsuojelulakiin (1096/1996), muinaismuistolakiin (295/1963) sekä maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999). Pykälän tarkoituksena on osoittaa, että sanotut lait ja niiden nojalla annetut säännökset, määräykset ja päätökset tulevat osaksi vesilain mukaista lupaharkintaa ja muuta päätöksentekoa, minkä lisäksi ne on otettava huomioon kaikissa vesilain mukaisissa toimenpiteissä. Säännös estäisi vesioikeudellisen luvan myöntämisen esimerkiksi hankkeelle, joka loukkaisi luonnonsuojelun alueiden rauhoitussäännöksiä tai suojellun luontotyypin muuttamiskieltoa. Säännös ei sen sijaan toimi perusteena Natura 2000 -alueiden huomioon ottamiselle lupaharkinnassa, vaan tästä säädetään suoraan luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:ssä. Näiltä osin kyse ei ole vesilain vaan luonnonsuojelulain soveltamisesta. Säännös osoittaa myös sen, että vaikka jonkin toimenpide on vesilain mukaan mahdollista toteuttaa ilman lupaa, tämä ei välttämättä tarkoita, ettei toimenpide edellytä

maankäyttö- ja rakennuslain mukaista rakennus- tai toimenpidelupaa. Molempien lakien mukainen luvantarve ratkaistaan siten erikseen.

Pykälä ei ole siinä mielessä tyhjentävä, että vesilain muissa säännöksissä säädetään erikseen tarkemmin eri lakien välisistä suhteista. Esimerkiksi lu paharkintaa koskevien säännösten yhteydessä 3 luvussa säädetään vesienhoidon järjestämisestä annettavan lain mukaisten hoitosuunnitelmien huomioon ottamisesta.

Voimassa olevilla kaavoilla ei olisi uudestaan lain mukaan sitovaa oikeusvaikutusta lupaharkinnassa. Tämä ei ole mahdollista muun muassa sen vuoksi, ettei kaavoja laadittaessa välttämättä ole kiinnitetty huomiota vesioikeudellisessa lupaharkinnassa relevantteihin sekkoihin ja vesienkäytön tarpeisiin. Asemakaavat otettaisiin huomioon vesilain mukaisessa päätöksenteossa 3 momentin erityissäännöksen kautta. Nykyisen vesilain 2 luvun 4 §:n kaltaista viittaussäännöstä maankäyttö- ja rakennuslakiin maakuntakaavan ja yleiskaavan huomioon ottamisen aste-eroista ei uuteen lakiin otettaisi. Säännöksellä tavoiteltu liikkumavara kaavan sisällön, oikeusvaikutuksen ja ajantasaisuuden huomioon ottamisessa saavutetaan jo 3 momentin yleisellä viittaussäännöksellä. Näin myöskään vanhentunut kaava ei sellaisenaan sido lupaharkintaa, eikä tällaisessa tilanteessa edellytetä kaavan muuttamista tai kaavasta poikkeamista ennen lupa-asian ratkaisemista. Pykälän 3 momentti ottaisi nykyiseen tapaan huomioon myös valmisteilla olevat kaavat. Nimenomaisten säännöksen mukaan lupa-asiaa ratkaistessa on katsottava, ettei lupa merkittävästi vaikeuta vireillä olevan kaavan laatimista. Säännöksellä ei viitata yleisesti tulevaan kaavoitukseen, vaan sillä tarkoitetaan tilanteita, joissa kaava on laadittavana tai päätös kaavan laatimisesta on tehty (HE 101/1998, s. 134).

3 §. *Määritelmiä.* Uudessa laissa koottaisiin lain kannalta merkittävät määritelmät nykyistä vesilakia selkeämmin lain alkuun samaan pykälään. Ainoastaan merkitykseltään suppeammat tietyt hanketta koskevat määritelmät jäisivät hankekohtaisen sääntelyn yhteyteen. Lukukohtaisia määritelmäluettelota sisältyisi 5 ja 9 luvun 2 §:ään. Tekni-

set ja merkitykseltään vähäisemmät määritelmät on jatkossakin syytä sijoittaa asetukseen

Määritelmillä on ratkaiseva merkitys sekä vesilain sisäisten viittausten että myös muihin lakeihin sisältyvien viittaussäännösten kannalta. Määritelmät vastaavat pääasiassa vesilain nykyisiä määritelmiä. Muutoksia tai täsmennyksiä on tehty ainoastaan niiltä osin kun nykyisten määritelmien soveltamisessa on havaittu ongelmia. Määritelmiä on myös selkiytetty varmistamalla samalla asiasisällön säilyminen muuttumattomana. Määritelmien muuttamisella saattaa olla laajakantoisia vaikutuksia, mistä esimerkkinä voidaan mainita vesialueen määritelmän vaikutus omistussuhteisiin. Asiasisällön täsmällisyyttä on pidettävä tärkeämpänä kuin määritelmän yleisuutta.

Määritelmät on sovitettu myös vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisiin määritelmiin, mutta nykyisiä määritelmiä ei muun muassa edellä kuvatuista syistä korvattaisi direktiivin määritelmillä. Tämä on mahdollista, koska puitedirektiivi on minimidirektiivi. Kansallisella tasolla jää valittavaksi halutaanko esimerkiksi vesistö tai pohjavesi määritellä laajemmin kuin direktiivissä. Käsitteiden laajuus voi myös olla suppeampi tiettyjä direktiivien velvoitteita täytettäessä. Laissa ei esimerkiksi käytettäisi vesipolitiikan puitedirektiivin ja vesienhoidon järjestämisestä annettavan lain mukaisia vesimuodostuman käsitteitä. Nämä käsitteet olisivat osittain päällekkäisiä esimerkiksi vesistön ja vesialueen käsitteiden kanssa ja saattaisivat näin aiheuttaa sekaannusta. Vesistön ja vesialueen käsitteistä ei taas voida luopua muun muassa niiden kiinteistöoikeudellisen ulottuvuuden vuoksi. Vesimuodostuma ei myöskään ole vesilaissa sellaisenaan aineellisen sääntelyn kohde, vaan kyse on pelkästään vesienhoidon järjestämislakiehdotuksen mukaisesta suunnitteluun liittyvästä käsitteestä.

Vesitalousasia olisi uusi käsite, jolla kuvattaisiin yleisellä tasolla vesilain soveltamisalaan kuuluvia asioita. Tällaisia ovat vesitaloushankkeiden lisäksi muut vesivarojen ja vesiympäristön käyttöön liittyvät toimenpiteet.

Vesialue on vesilain peruskäsite, jonka avulla monet muut vesilain määritelmät on

rakennettu. Vesialueen määritelmän muuttaminen vaikuttaisi välittömästi ja välillisesti paitsi muihin määritelmiin myös lain aineellisten säännösten soveltamiseen. Tämän vuoksi määritelmä vastaisi vesilain nykyistä määritelmää. Vesialueen määritelmään kytkettäisiin myös vesialueen rajaus, joka 5 §:n mukaan tapahtuisi edelleen keskivedenkorkeuden mukaisen rantaviivan avulla.

Vesistö määriteltäisiin luettelemalla arki-kielisiä vesistötyyppejä, mikä tekisi määritelmästä helposti ymmärrettävän ja havainnollisen. Vesistöiksi luettaisiin kuitenkin myös muut luonnolliset vesialueet lukuun ottamatta määritelmäkohdassa lueteltuja ojaa, noroa ja lähettä. Vesistön määritelmästä tulisi näin varsin kattava ja siihen sisältyisivät myös esimerkiksi vesistöön tai pohjaveteen hydrologisesti yhteydessä olevat, sorakuoppiin ja kaivosruoppeihin syntyneet lammikot.

Nykyisen lain tapaan vesistöä pienemmät vedet eli niin sanotut pienvedet rajattaisiin vesistön käsitteen ulkopuolelle. Käytännön merkitys erottelulla liittyy nykyisessä laissa muuttamiskieltoon, joka ei koske pienvesiä. Uuden lain systematiikan mukaan ero liittyy vastaavasti 3 luvun 2 §:n luvantarvekyynnykseen. Vesipolitiikan puitedirektiivin ja vesienhoidon järjestämisestä annettavan lain mukainen pintavesimuodostuman käsite kattaisi käytännössä vesistön käsitteen, mutta ulottuisi kuitenkin tietyin edellytyksin myös pienvesiin.

Vesistöjen ja pienvesien välisen rajan määrittely on käytännössä ollut jossain määrin vaikeaa. Kysymystä on jouduttu pohtimaan myös useissa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa (esimerkiksi KHO 3.12.1999 t. 3989 ja 15.11.2000 t. 2930). Kananan, tekoaltaan ja luonnonravintolammin asema suhteessa vesistöön ja pieniin vesiin on myös käytännössä ollut ongelmallinen. Rajanveto keinotekoisien ja luonnollisten vesialueen välillä ei vesilaissa sinänsä ole olennainen, vaan merkitystä on lähinnä sillä, että myös keinotekoiset vesialueet on perinteisesti tietyissä tilanteissa luettu vesistöiksi.

Virtaavia vesistöjä ovat joki ja puro. Joen ja puron sekä vesistön ja pienvesien rajankäynti on nykyisessä laissa vaikea, erityisesti laissa säädetyn soutuamiskriteerin arvioinnin osalta. Uudessa laissa soutuamiskriteeristä

luovuttaisiin ja joki määriteltäisiin pelkästään valuma-alueen koon perusteella. Määritelmän mukaan joki olisi sellainen virtaavan veden vesistö, jonka valuma-alue on vähintään sata neliökilometriä. Valuma-alueeltaan pienempi virtaavan veden vesistö olisi puro. Käytännössä sadan neliökilometrin valuma-alue vastaa yleensä yhden kuutiometrin virtaamaa sekunnissa. Kun keskivirtaama kuitenkin jouduttaisiin laskemaan valuma-alueen koon perusteella, valuma-alueperusteinen määritelmä on selkeämpi. Uusi joen määritelmä kattaisi aiempaa pienempiä uomia ja laajentaisi siten vesitaloushankkeen luvanvaraisuuden soveltamisalaa. Tätä voidaan pitää perusteltuna erityisesti Suomen biologista monimuotoisuutta koskevassa kansallisessa toimintaohjelmassa 1997–2005 (YM 137/1997 s. 62) esitetyn pienvesien suojelun parantamista koskevan toimenpidesuosituksen täyttämiseksi.

Uutena määritelmänä otettaisiin käyttöön lisäksi noro, joka olisi vielä puroa vähäisempi uoma. Puron alaraja, joka myös olisi noron yläraja, määriteltäisiin puolestaan sekä valuma-alueen koon että uoman kalataloudellisen merkityksen perusteella. Kymmenen neliökilometrin valuma-alue merkitsee käytännössä hyvin vähäistä virtaamaa, johon nähden ei erityisiä käyttötarpeita yleensä ole, vaikka kalan kulkeminen saattaa olla mahdollista. Jos uomassa kulkisi merkittävässä määrin kalaa, se olisi määritelmän mukaan siis puro valuma-alueen koosta riippumatta. Tällaista rajausta voidaan niin ikään pitää Suomen biologista monimuotoisuutta koskevan kansallisen toimintaohjelman suositusten mukaisena.

Pohjaveden määritelmä olisi yhdenmukainen vesilain nykyisen määritelmän kanssa ja näin laajempi kuin vesipolitiikan puitedirektiivissä ja vesienhoidon järjestämisestä annettavassa laissa. Vesilakia vastaava määritelmä on käytössä myös ympäristönsuojelulaissa. Pohjaveden määritelmän rinnalla laissa käytettäisiin pohjavesiesiintymän käsitettä kuvaamaan lähinnä pohjaveden ottamisen kohteena olevaa tai siihen soveltuvaa yhtenäistä pohjavesimuodostumaa. Tämän mukaisesti esiintymä määriteltäisiin yhtenäisenä vesimassana kyllästyneeseen vyöhykkeeseen varastoituneeksi pohjavedeksi. Näin määriteltäisiin

tytä käsite on suppeampi kuin vesipolitiikan puitedirektiivissä ja vesienhoidon järjestämisestä annettavassa laissa käytetty pohjavesimuodostuman käsite. Sääntelyn kohde ja tarkoitus huomioon ottaen eri käsitteiden käyttö on myös tältä osin perusteltua.

Lain soveltamisalankin kannalta keskeisessä asemassa on vesitaloushankkeen käsite, jolla pääasiassa tarkoitetaan kaikkea lain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa lukuun ottamatta yleiskäyttöä. Vesitaloushankkeen määritelmän taustalla on vesilain muuttamiskielion sisältäneen 1 luvun 15 §:n johdantokappale.

Hankkeesta vastaava määrittää vesilain mukaisen toiminnanharjoittajan. Määritelmän taustalla on se, että hankkeesta vastaava taho olisi tunnettava, mutta sääntelyn oltava riittävän joustava, jotta sitä voidaan soveltaa erilaisiin tilanteisiin. Lähtökohtaisesti lain mukaiset velvoitteet ja vastuut kuuluvat luvanvanhaltijalle, mutta hankkeesta vastaava voi kuitenkin olla myös muu taho. Esimerkkinä voidaan mainita metsäojitukset, joissa luvan haltijana on maanomistaja, mutta hankkeen tosiasiallisena toteuttajana metsäkeskus. Tällöin vastuu hankkeen vaikutuksista on yleensä asianmukaista asettaa maanomistajan sijasta metsäkeskukselle. Selvyyden vuoksi jo luvan hakijaa pidetään hankkeesta vastaavana, vaikka pelkkä määritelmäsäännös ei voikaan ratkaista vastuun kohdentumista. Määritelmä jättää avoimeksi sen, kuka viime kädessä on vastuussa hankkeesta ja tämä ratkaistaan pääsääntöisesti lupapäätöksen perusteella. Määritelmän mukainen vastuu saattaa myös siirtyä esimerkiksi kiinteistön luovutuksen yhteydessä.

Talousveden käsitettä on nykyisessä laissa käytetty epäjohdonmukaisesti. Uudessa laissa käytäntö yhtenäistettäisiin ja talousvesi määriteltäisiin viittaamalla terveydensuojelulain määritelmään. Vesivoiman, vesivoimalaitoksen, yleisen kulkuväylän ja yksityisen kulkuväylän käsitteet olisivat yhdenmukaisia vastaavien vesilain käsitteiden kanssa. Vesilaista poiketen määritelmät kuitenkin sijoitettaisiin lain alkuun. Valtaväylän käsite määriteltäisiin kuitenkin valtaväylää koskevassa 6 §:ssä.

Myös erityiseen käyttöön otetut alueet vastaisivat vesilain nykyistä käsitettä, mutta vesilaista poiketen ne ehdotetaan määriteltäviksi

si jo lain alussa. Vesihuoltolaitoksen määriteltäisiin viittamaalla vesihuoltolakiin. Vesihuoltolain 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta. Vesihuollolla puolestaan tarkoitetaan saman momentin 1 kohdan mukaan vedenhankintaa eli veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä viemäröintiä eli jäteveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista ja käsittelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 1 luvun 7 a §:n tavoin nahkiaisien ja ravun rinnastamisesta kalaan. Säännös vastaa pitkälti kalastuslain 4 §:ää, mutta on jossain määrin sitä laajempi, sillä se ei koske vain kalastusoikeutta ja kalastusta. Nahkiainen ja rapu rinnastuisivat momentin mukaisesti kalaan myös siltä osin, kun kyse on esimerkiksi edellä esitetyn noron ja puron välisen rajan määrittämisestä.

4 §. *Aluevesi ja talousvyöhyke.* Pykälässä säädettäisiin vesilain soveltamisesta merialueilla. Nykyisen lain tavoin vesistöä säädetty koskisi myös Suomen aluevesiä, joiden rajat määräytyvät Suomen aluevesien rajoista annetun lain (463/1956) 3 §:n mukaan. Hallituksen esitys laiksi Suomen talousvyöhykkeestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (53/2004) on annettu eduskunnalle 23.4.2004. Esityksen mukainen talousvyöhyke kattaisi Suomen aluevesiin välittömästi liittyvän merivyöhykkeen ja talousvyöhykkeellä sovellettaisiin vesilakia soveltuvin osin. Pykälä ulottaisi talousvyöhykettä koskevan esityksen mukaisesti lain soveltamisen myös talousvyöhykkeelle.

5 § *Vesialueen raja.* Vesialueen rajan määrittäminen on tarpeen muun muassa lain soveltamisalan kannalta. Määritelmä vastaisi nykyisen vesilain 1 luvun 6 §:ssä olevaa vesilain soveltamisalan rajausta. Keskivedenkorkeuteen sidoksissa oleva määritelmä on aiheuttanut jonkin verran vaikeuksia käytännön soveltamisessa. Kysymys ei kuitenkaan ole ollut niinkään itse määritelmästä, vaan sen tulkinnasta tietyissä tilanteissa. Näitä ongelmia määritelmän muuttamisella tuskin voitaisiin poistaa. Uuden määritelmän omaksuminen nykyisen vakiintuneen ja täsmällisen määritelmän tilalle saattaisi päinvastoin synnyttää uusia ongelmia. Muuttamisella

saattaisi olla myös kiinteistöoikeudellisia vaikutuksia, minkä vuoksi tätä ei ehdoteta.

6 § *Valtaväylä.* Pykälä sisältäisi nykyisen vesilain 1 luvun 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa sekä 13 §:ssä olevat valtaväylää koskevat säännökset. Lain 12 §:n 3 momentissa oleva valtaväylän sulkemiskieltoa vastaava säännös sen sijaan sisältyisi 3 luvun 3 §:n luetteloon aina luvanvaraisista vesitaloushankkeista. Pykälän 1 momentin määritelmä vastaa vesilain nykyistä määritelmää. Momenttiin sisältyisi myös nykyisin vesilain 1 luvun 13 §:ssä oleva rinnastus sanonnallisesti hieman muokattuna. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtaväylän leveyttä ja sijaintia koskevasta pääsäännöstä sekä mahdollisuudesta saattaa sijainti ja leveys hakemuksella ympäristölupaviraston vahvistettavaksi. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta pääsääntöön. Momentin mukaan ympäristölupavirasto voi tapauskohtaisesti hakemuksen perusteella määrätä poikettavaksi pääsäännöstä sekä sijainnin että leveyden osalta. Nykyisen lain mukaan tämä olisi mahdollista tärkeiden syiden niin vaatiessa.

7 §. *Viranomaiset.* Vesilain soveltamisalalla toimii useita toimivaltaisia viranomaisia. Lain luettavuuden parantamiseksi tärkeimmät vesitalousasioita käsittelevät viranomaiset yksilöitäisiin jo lain alussa ensimmäisessä luvussa. Kysymys olisi informatiivisesta säännöksestä. Tarkemmin viranomais tehtävien hoitamisesta säädettäisiin muualla laissa. Tämä koskisi myös viranomaisten puhevaltaa, josta säädettäisiin 11 luvun 8 §:ssä. Myös laillisuusvalvonnasta säädettäisiin erikseen 14 luvussa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriölle ja ympäristöministeriölle toimialallaan kuuluvasta vesitalousasioiden hoidon yleisestä seurannasta ja kehittämisestä. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 16 luvun 28 a §:ssä. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) mukaan maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluu muun muassa vesitalous, kun ympäristöministeriön toimialaan kuuluu muun muassa ympäristön- ja luonnonsuojelu.

Pykälän 2 ja 3 momentti sisältäisivät yleisen kuvauksen ympäristölupaviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävistä vesitalousasioissa. Pykälän 4 momentti si-

sältäisi viittauksen ojitustoimituksen toimitusmiehiin, jotka ratkaisevat ojitustoimitukseen säädetyt asiat.

Pykälän 5 momentti sisältäisi kuvauksen alueellisten ympäristökeskusten vesilain mukaisista tehtävistä. Tältä osin on otettava huomioon ympäristöhallintolaki, jossa määritellään alueellisten ympäristökeskusten tehtävät myös vesiasioissa. Vesilakiin otettaisiinkin vain erityyssääntelyä tarvitsevat asiat.

Pykälän 6 momentissa olisi nykyisen vesilain 14 luvun 1 §:n 2 momenttia vastaava säännös käräjäoikeuden toimivallasta riita- ja rikosasioissa.

Selvyyden vuoksi pykälän 7 momentti sisältäisi yleisen viittauksen muiden valtion viranomaisten toimivaltaa koskeviin säännöksiin vesilain mukaisissa asioissa. Säännöksen tarkoittamia muita viranomaisia olisivat esimerkiksi työvoima- ja elinkeinokeskus kalatalousviranomaisena, Metsähallitus, tielaitos ja merenkulkulaitos. Erikseen säädettyjen tehtävien lisäksi pykälän tarkoittamalla valtion viranomaisilla saattaa olla esimerkiksi puhevalta yleisen edun valvojana lain mukaisissa hakemusasioissa 12 luvun 8 §:n nojalla.

2 luku. Yleiset velvollisuudet, oikeudet ja rajoitukset

1 §. *Veden omistus ja vallinta.* Pykälässä säädettäisiin yleisellä tasolla vesiaineen omistamisen ja hallinnan ulottuvuudesta. Säännös vastaa asiasisällöltään vesilain nykyistä 1 luvun 8 §:ää. Pääsäännön mukaan omistusoikeus voi kohdistua ainoastaan sellainen vesiaineeseen, jota omistaja konkreettisesti hallitsee. Pykälän 1 momentin mukaan tämä koskisi kaivossa ja vedenottamossa samoin kuin lähteessä ja tekolammikossa olevaa vettä. Muu avopintainen vesi tai pohjavesi ei sen sijaan voisi olla omistusoikeuden kohteena. Vesi- tai maa-alueen omistajalla olisi tällaiseen alueeseen ainoastaan vallinnaksi kutsuttu hallintaoikeus. Tätä oikeutta rajoittaisivat lisäksi sekä vesilain mukaiset rajoitukset että muille kuuluvat oikeudet. Kyse on siitä, että vesi on luonnonvarana jatkuvasti kiertokulussa, jolloin kiinteistön omistajan omistusoikeus ei voi sisältää kiinteistön muun ainesosan omistukseen verrattavaa oikeutta veteen.

Veden omistusta koskeva nykyisen vesilain säännös on ennen vesilain säätämistä omaksumisen periaatteen mukainen, vaikkei vanhemmassa lainsäädännössä ollut tästä nimenomaista mainintaa. Vallinta tarkoittaa käytännössä ensisijaista käyttöoikeutta, johon liittyy myös rajoitettu määräysvalta. Vallinnan sisältö määräytyy tilannekohtaisesti ottaen huomioon erilaiset veden käyttöintressit ja muut alueen käyttöintressit. Vallinta ei kuitenkaan merkitse, että vesi voisi olla esimerkiksi erikseen kiinteistöön ainesosana kiinnityksen tai siirron kohteena.

Vallinta on vesioikeudessa perinteisesti käytetty käsite, jota ei merkityssisältöä muuttamatta voida korvata paremmin yleiskieltä vastaavalla termillä. Vesilain soveltamiskäytännössä vallintatermi on myös vakiintunut, eikä se ole aiheuttanut tulkintavaikeuksia. Uuden termin omaksuminen sen sijaan todennäköisesti aiheuttaisi tulkintaongelmia.

Pykälän 2 momentti määrittäisi yhdenmukaisesti nykyisen vesilain kanssa käyttöoikeuden jakautumisen sellaisessa joessa tai purossa, jonka kiinteistöraja jakaa pitkittäin kahteen osaan. Tällaisessa tilanteessa kummankin puolen omistajalla on yhtä suuri oikeus uomassa virtaavaan veteen. Käytännössä säännöksellä on merkitystä lähinnä vesivoiman käytön kannalta.

2 §. *Eräät oikeudet ja velvollisuudet.* Pykälän 1 momentissa ilmaistaisiin nykyisin vesilain 1 luvun 9 §:n 1 momentissa oleva pääsääntö, jonka mukaan vesilain mukaiset oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat alueen omistajalle. Säännöksen tarkoittamista oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään muualla laissa. Säännöksen tarkoitus on osoittaa, kenelle nämä oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat. Nykyisen vesilain 1 luvun 9 §:n 2 momentti rinnastaa maa- ja vesialueen pysyvän hallitsijan omistajaan. Tätä säännöstä ei kuitenkaan tarpeettomana otettaisi uuteen vesilakiin. Lakiin ei myöskään otettaisi saman pykälän 3 momentissa olevaa säännöstä, jonka tarkoituksena on suojata alueen omistajaa vuokra-aikana tehdyiltä merkittäviltä muutoksilta. Säännös olisi tarpeeton, sillä omistajan ja vuokralaisen suhteesta säädetään maanvuokralaissa, jossa säädetään rajoituksia vuokralaisen käyttöoikeuteen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhtei-

sen alueen osakkaan oikeudesta käyttää hyväksi yhteistä aluetta. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 1 luvun 10 §:n 1 momenttia sellaisena kuin se on muutoksen 689/2000 jälkeen. Muutoksella laissa aiemmin olleet säännökset vesialueen osakkaan käyttöoikeuksista korvattiin viittauksella yhteisaluekiin (758/1989). Erityissäännökset ovat tarpeettomia, sillä yhteisuelain 28 a §:ssä säädetään yleisesti yhteisen alueen osakkaan käyttöoikeuksista. Säännöksen mukaan osakkaalla on oikeus käyttää yhteistä aluetta sen käyttötarkoituksen huomioon ottaen hyväkseen sillä tavoin, ettei se estä muita osakkaita vastaavanlaisella tavalla käyttämästä aluetta hyväkseen. Osakaskunta voi kuitenkin päätöksellään tai säännöissään määrätä poikkeuksia tähän pääsääntöön.

Vesilain 1 luvun 10 §:n 2 momentissa nykyisin oleva säännös yhteisesti omistetun kiinteistön tai alueen omistajien oikeudesta pohjaveden käyttämiseen on siirretty 4 luvun 2 §:ään.

3 §. *Jokaisen oikeus liikkua vesistöissä.*

Nykyiseen tapaan vesioikeudellisen yleiskäytön muodot yksilöitäisiin laissa. Yleiskäyttöoikeuksia koskevat säännökset koottaisiin luvun 3 - 6 §:iin. Perinteisesti vesilain systematiikassa on käytetty jakoa suuriin ja pieniin yleiskäyttöoikeuksiin, mutta tämä jako ei enää vastaa eri yleiskäyttöoikeuksien nykyistä merkitystä eikä sitä muutoinakaan voida pitää havainnollisena. Uudessa laissa luovutettaisiin jaottelusta. Valvonnan näkökulmasta yleiskäyttöoikeuksien rajat ylittävään toimintaan voidaan puuttua hallintopakon avulla, mutta ongelmana tällöin on se, että kohteena ovat vain yksilöidyt toimijat. Yleiskäyttöoikeuksien rikkominen säädettäisiin myös rangaistavaksi lain 16 luvun 5 §:ssä.

Pykälä koskisi käytännössä merkittävintä yleiskäyttömuotoa eli vesillä liikkumista. Pykälää sovellettaisiin liikkumiseen sekä vesistöissä että 3 momentin viittaussäännöksen kautta niin sanotuilla tulva-alueilla, eli 1 luvun 5 §:n mukaisen vesialueen rajan ulkopuolisilla alueilla silloin kun ne ovat veden peittämiä.

Nykyisessä laissa vesillä liikkumista laajasti ymmärrettynä koskevat vesilain 1 luvun 6 ja 24 § sekä puutavaran uittamisen osalta 5

luku. Näiden säännösten mukainen perinteisesti laaja oikeus vesistöissä kulkemiseen säilytettäisiin pääpiirteittäin nykyisellään ehdotetussa pykälässä. Oikeuden sisältöä ja luonnetta on kuitenkin pyritty kuvaamaan nykyistä selvemmin. Lisäksi häiriöttömyysvaatimuksen asemaa korostettaisiin. Tämä tehtäisiin ottamalla pykälän 1 momenttiin viittaus kotirauhan rikkomiseen. Säännös liittyy esitykseen sisältyvään rikoslain muuttamista koskevaan ehdotukseen, jolla kotirauhan loukkauksen sanktiointia ulotettaisiin pihaan välittömästi liittyville vesialueille. Oikeuden luonnetta selkeytettäisiin myös johtolauseeseen otettavalla maininnalla siitä, että liikkumista voidaan rajoittaa myös muualla laisäädännössä. Tällä viitattaisiin sekä vesilain että muiden lakien, kuten luonnonsuojelulain ja vesiliikennelain, mukaisiin rajoituksiin.

Vesistöissä kulkemisesta säädettäisiin 1 momentin 1 kohdassa. Nykyisessä laissa oleva viittaus lailliseen oikeuteen perustuvasta vesistön sulkemisesta ei ole tarpeen, koska johtolauseeseen sisällytetty maininta laissa erikseen kieltämisestä vastaisi tätä. Vaikka kulkemisoikeus on lähtökohtaisesti laaja, kulkemisen käsite rajaa oikeuden sisältöä. Kulkemisella tarkoitettaisiin siirtymistä paikasta toiseen, eivätkä esimerkiksi vesihiihtäminen tai jäällä ympyrää ajaminen näin kuuluisi sen piiriin. Myös esimerkiksi laajamittaiset tapahtumat kuten jääharjoitteluradan tai pilkkikisan pitäminen edellyttävät vesiliikennelain 21 §:n mukaista lupaa ja jäävät siten yleiskäyttöoikeutena pidettävän vesillä kulkemisen ulkopuolelle.

Vesistöissä kulkevalla olisi 2 kohdan mukaan myös oikeus käyttää vesialuetta tilapäisenä ankkuroimispaikkana. Ankkurointia koskisivat siis sekä tilapäisyysvaatimus että johtolauseeseen mukainen häiriöttömyysvaatimus. Jälkimmäinen koskisi sekä vesialueen omistajalle että esimerkiksi rannanomistaja lue aiheutuvaa häiriötä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan myös puutavaran uitto kuuluisi jatkossakin vesilain mukaisiin yleiskäyttöoikeuksiin.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa olisi nykyisin vesilain 1 luvun 27 §:ssä oleva oikeus uimiseen toisen vesialueella. Lain nykyinen oikeuteen liittyvä kieltäminen kulkea oikeudetta toisen maalla ja aiheuttaa häiriötä eivät johto-

lause huomioon ottaen olisi tarpeellisia. Käytännössä kulkeminen toisen alueen kautta rantaan voi olla oikeudetonta lähinnä juuri kotirauhan piiriin kuuluvalla alueella.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa olisi vesilain nykyistä 1 luvun 24 §:n 3 momenttia vastaava säännös kulkemista tai uittoa haittaavien irtainten esineiden tilapäisestä siirtämisestä.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus eräisiin lakeihin, joiden säännökset täsmentävät ja osin rajoittavat 1 momentin mukaista yleiskäyttöoikeuteen perustuvaa kulkemista. Vesilain ja vesiliikennelain välisen tehtävänjaon mukaisesti vesilaissa säännellään liikkumisen osalta keskeisesti maanomistajan ja liikkujan välistä, yksityisoikeudellista suhdetta. Vesiliikennelaissa säännellään puolestaan liikkujan julkisoikeudellisia velvollisuuksia. Vesiliikennelain 15 § mahdollistaa myös alueellisten rajoitusten asettamisen tietyllä vesialueella, jos se harkitaan tarpeelliseksi liikenteen, ympäristön, kalastuksen tai muun elinkeinon suojaamiseksi taikka yleisen luonnonvirkistyskäytön tai muun yleisen edun vuoksi. Korkein hallinto-oikeus on tulkinnut myös esimerkiksi skootterilla edestakaisin ajamisen sellaiseksi vesillä liikkumiseksi, jota voidaan vesiliikennelain 15 §:n nojalla rajoittaa (KHO 26.1.2001 t. 132), mutta alueellisten rajoitusten asettaminen on käytännössä varsin raskas menettely yksittäistä häiriönaiheuttajaa vastaan.

Viittaus maastoliikennelakiin liittyy lähinnä sanotun lain 8 §:n mukaiseen alueellisen ympäristökeskuksen kieltopäätökseen, joka voi maa-alueen lisäksi koskea jään peittämää vesialuetta. Sen sijaan lain 4 §:ssä tarkoitettu omistajan suostumuksen edellyttäminen ei koske vesialueita.

4 §. *Jokaisen oikeus ottaa vettä*. Nykyisessä vesilaissa oikeutta veden ammentamiseen tai ottamiseen säännellään 1 luvun 27 §:ssä ja 9 luvussa. Pykälä perustuu 1 luvun 27 §:n mukaiseen ammentamisoikeuteen. Ammentamistermi ehdotetaan korvattavaksi ottamisella sen vuoksi, että ottaminen voi tapahtua esimerkiksi johdon avulla. Muuten yleiskäyttöoikeuden asiallista sisältöä ei ole tarkoitus muuttaa vaan ainoastaan täsmentää.

Yleiskäyttöoikeutta laajemmasta vedenotamisesta säädettäisiin vedenhankintaluvussa.

Selvytyden vuoksi tästä on lisätty maininta 1 momentin loppuun. Säännöksellä olisi läheinen yhteys erityisesti 4 luvun 3 §:ään, joka koskisi myös vedenottajan ja vesialueen omistajan välistä suhdetta. Sanottu nykyisen vesilain 9 luvun 1 §:ssä olevasta vedenotto-oikeuteen perustuva lainkohta on sijoitettu vedenottolukuun, koska tätä ei voida kaitilla osin rinnastaa yleiskäyttöoikeuksiin. On huomattava, että 1 momentin säännös ei määrittäisi vedenoton luvantarvetta, vaan koskisi muiden yleiskäyttöoikeuksien tavoin käyttäjän ja omistajan välistä suhdetta. Vedenoton luvanvaraisuus perustuisi 3 luvun 2 ja 3 §:ään.

Pykälän 2 momentissa olisi ottamisoikeuteen liittyvä haitattomuusvaatimus. Säännös suojaais paitsi vesialueen omistajaa, myös muita tahoja, joiden oikeuksiin 1 momentin mukainen ottaminen voi vaikuttaa.

5 §. *Oikeus rakennelman pitämiseen*. Pykälässä säädettäisiin nykyisen vesilain 1 luvun 28 §:ään perustuvasta rannanomistajalle kuuluvasta yleiskäyttöoikeudesta. Pykälän tarkoittama oikeus ei edellyttäisi vesialueen omistamista tai osakkuutta, vaikka nimenomaista mainintaa tästä ei uuteen pykälään otettaisi. Oikeuden perusteet säilyisivät nykyisellään. Kysymys olisi edelleen rannanomistajan tai haltijan mahdollisuudesta rajoitetusti käyttää rannan edustalla olevaa vesialuetta tiettyihin tarkoituksiin ilman, että kyse on muodollisesta oikeudesta. Nykyiseen tapaan oikeus kuuluisi ainoastaan rannanomistajalle ja -haltijalle suppeassa merkityksessä, eikä esimerkiksi rasitteenhaltijaa rinnastettaisi rannanomistajaan tai haltijaan. Tämä koskisi sekä rantaan ulottuvan tieoikeuden että venevalkamarasitteen haltijaa. Esimerkiksi venevalkamarasite voi jo itsessään palvella yli sataa kiinteistöä, eikä näiden kiinteistöjen tarpeita vastaava rakentaminen ole sellaista pienimuotoista rakentamista, jota pykälässä on tarkoitettu.

Pykälän tarkoittama oikeus käsittäisi nykyiseen tapaan veneen kiinnitysmaalun ja -poijun asentamisen sekä laiturin, venevajan tai muun vastaavan rakennelman tekemisen. Oikeutta rajoittaisivat pykälässä mainitut edellytykset yksityisestä tarpeesta ja haitattomuudesta. Oikeus ei myöskään olisi voimassa erityiseen käyttöön otetulla alueella

kuten esimerkiksi uimarannalla tai satama-alueella. Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei merkitykseltään vähäinen vesijättökaistale vaikuta oikeuteen, jos kaistale ei mahdollista itsenäistä maankäyttöä. Tätä käytäntöä ei ole tarkoitus uudella lailla muuttaa.

Muiden yleiskäyttöoikeuksien tavoin säännös koskisi ainoastaan vesialueen omistajan ja rannanomistajan välistä suhdetta, eikä sillä ole vaikutusta toimenpiteen luvanvaraisuuteen. Kuten säännöksessä nimenomaisesti mainitaan, sitä ei sovellettaisi lainkaan luvanvaraisiin toimenpiteisiin. Luvanvaraisten toimenpiteiden tarvitsemat käyttöoikeudet ratkaistaisiin aina luvan yhteydessä, eikä nyt käsillä oleva säännös tulisi lainkaan sovellettavaksi. Viittaus luvantarvesäännöksiin korvaisi nykyisen viittauksen yleiskieltoihin. On myös huomattava, että säännöksen tarkoittama toimenpide, joka ei vesilain mukaan ole luvanvarainen, saattaa edellyttää muun lain mukaista lupaa. Säännös ei esimerkiksi syrjäyttäisi maankäyttö- ja rakennuslain mukaista lupaa, vaan luvantarve tältä osin ratkaistaisiin itsenäisesti.

Pykälään ei sisältyisi erillistä korvaussäännöstä, vaan siihen liittyvästä korvausvelvollisuudesta säädettäisiin yleisissä korvaussäännöksissä 13 luvussa.

6 §. *Oikeus haitan poistamiseen.* Pykälän 1 momentti perustuu nykyiseen vesilain 1 luvun 30 §:ään, jossa säädetään vesistön käyttöä koskevan haitan poistamisesta. Säännöksen mukainen toimenpide voitaisiin tehdä toisenkin vesialueella. Toisaalta toimenpiteeseen liittyvä ilmoitusvelvollisuus alueelliselle ympäristökeskukselle koskisi myös omalla vesialueella toteutettuja toimenpiteitä. Kunnan ympäristönsuojelumääräykset saattavat koskea pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä, joten pykälässä säädetyn lisäksi myös ympäristönsuojelumääräykset on tarvittaessa otettava huomioon siinä tarkoitettuja toimenpiteitä toteutettaessa.

Oikeuden sisältöä ei uudessa laissa muutettaisi. Pykälää ehdotetaan kuitenkin rakenteellisesti muutettavaksi uuden lain systematiikan mukaisesti niin, että nykyinen viittaus yleiskieltoihin on korvattu suoralla viittauksella hankkeen vaikutusperusteiseen luvanvaraisuuteen, josta säädetään 3 luvun 2 §:ssä. Säännöksessä ei myöskään olisi viittausta

toimenpiteestä aiheutuvan haitan korvaamiseen, vaan tästä säädettäisiin 13 luvun 1 §:ssä.

Toimenpiteeseen liittyvää ilmoitusvelvollisuutta koskeva sääntely muuttuisi pykälässä. Nykyisen lain mukaan ilmoitusvelvollisuus koskisi muita kuin vähäisiä toimenpiteitä. Rajaus on kuitenkin aiheuttanut soveltamisongelmia, eikä yhtenäistä soveltamiskäytäntöä ole muodostunut. Myös ruoppauksen mittasuhteet ovat muuttuneet vesilain säätämisen jälkeen, mikä on osaltaan johtanut siihen, että entistä mittavampia toimenpiteitä on saatettu pitää vähäisenä. Ongelmana on myös ollut se, että erillisten vähäisten ruoppaus-hankkeiden yhteisvaikutus voi olla merkittävä. Näiden ongelmien korjaamiseksi ja sääntelyn selkeyttämiseksi ilmoitusvelvollisuus ulotettaisiin uudessa laissa kaikkiin 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Näin vähäisyyden arvioinnilla ei enää olisi merkitystä ilmoitusvelvollisuuden kannalta.

Ilmoitus olisi tehtävä sekä vesialueen omistajalle että viranomaisille. Nykyisen lain mukaan viranomaisille tehtävä ilmoitus annetaan joko kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai alueelliselle ympäristökeskukselle sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Vesiasetuksen 85 a §:n mukaan ilmoitus kuitenkin tehdään aina alueelliselle ympäristökeskukselle. Sääntelyn selkeyttämiseksi uudessa laissa säädettäisiin, että ilmoitus tehdäisiin aina alueelliselle ympäristökeskukselle. Ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin luvun 14 §:ssä, johon 1 momentissa viitattaisiin.

Vesilain 1 luvun 30 §:n 2 momentissa viitataan nykyisin 4 luvun 6 §:ään, jossa säädetään ruoppausmassan sijoittamisesta. Uudessa laissa 4 luvun 6 §:ää vastaava sääntely sijoitettaisiin pykälän 2 ja 3 momenttiin niin, että 2 momentissa säädettäisiin sijoittamisesta vesialueelle ja 3 momentissa sijoittamisesta maa-alueelle. Sijoittamisen luvanvaraisuudesta säädettäisiin lain 3 luvussa muiden vesitaloushankkeiden tapaan. Sijoittaminen olisi luvanvaraista aina, jos siitä aiheutuisi 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja seurauksia. Lisäksi sijoittaminen Suomen aluevesille olisi luvanvaraista seurauksista riippumatta 3 luvun 3 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin säännös vastaisi vesilain nykyistä 4 luvun 6 §:n 2 momenttia.

Säännös koskisi sellaista ruoppausmassan sijoittamista, josta ei aiheudu 3 luvun 2 §:n tarkoittamia seurauksia tai, jota ei mainita 3 luvun 3 §:ssä ja ei näin ollen ole luvanvaraista. Lupaa edellyttävässä sijoittamisessa oikeus sijoittamiseen toisen vesialueelle ratkaistaisiin luvan yhteydessä.

Pykälän 3 momentin säännös poikkeaisi nykyisestä laista siten, että ruoppausmassan toisen maalle sijoittamiseen tulisi aina olla maanomistajan suostumus tai ympäristölupaviraston myöntämä oikeus. Nykyisen lain mukaan vähäinen määrä voidaan ilman suostumusta tai ympäristölupaviraston lupaa sijoittaa muualle kuin viljelykäytössä tai erityisessä käytössä olevalle alueelle. Pykälään lisättäisiin myös viittaus jätelakiin, joka saattaa tulla noudatettavaksi sijoitettaessa ruoppausmassaa maa-alueelle. Oikeuden myöntämisestä ruoppausmassan sijoittamiseen säädettäisiin 11 §:n 2 momentissa.

Nykyisen vesilain 1 luvun 19 §:n kaltaista säännöstä ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua pilaamisvaikutuksen käsittelystä vesilain mukaisena lupa-asiana ei pykälään sisältyisi. Ruoppauksesta tai ruoppausmassa sijoittamisesta voi aiheutua ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua pilaantumista vesialueella, jolloin toimenpiteillä olisi ympäristönsuojelulain 28 §:n nojalla oltava ympäristölupa. Pykälässä tarkoitettu ruoppaus ja ruoppausmassan sijoittaminen ovat siten sellaisia toimenpiteitä, jotka tulisi ympäristönsuojelulain 28 ja 39 §:n muutosesityksissä ottaa huomioon.

7 §. *Yleiset velvoitteet vesivarojen ja vesialueiden käytössä.* Pykälä määrittäisi yleiset periaatteet, jotka on otettava huomioon sekä luvanvaraisten että muiden vesitaloushankkeiden toteuttamisessa, samoin kuin yleiskäyttöoikeuksiin perustuvassa ja muussa vesialueiden ja vesivarojen käytössä ja hoidossa. Säännös täydentäisi niitä rajoituksia, joita nykyisiin muuttamiskieltoihin perustuvat 3 luvun luvantarvesäännökset lain soveltamisalaa kuuluvalla toiminnalla asettavat. Tämän korostamiseksi pykälässä viitattaisiin 3 luvun luvantarvesäännöksiin. Viittauksella pyritään myös osoittamaan, että muuttamiskieltojen muotoileminen selkeämmin luvantarvesäännöksiksi ei muuta niiden käytännön merkitystä yleisinä kaikkea vesienkäyttöä ra-

joittavina periaatteina.

Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 3 §:ään. Muodollisesti vain lupamääräyksiä koskeva pykälä ilmaisee yleisen vesitaloushankkeen toteuttamista koskevan haittojen minimoinnin periaatteen. Säännöksen tosiasiallisen merkityksen selkeyttämiseksi se sijoitettaisiin 2 lukuun ja muotoiltaisiin selvemmin yleissäännökseksi. Tämä ei kuitenkaan muuttaisi säännöksen vallitsevan tulkinnan mukaista soveltamisalaa, vaan pykälä koskisi sekä luvanvaraisia vesitaloushankkeita että kaikkea muuta lain piiriin kuuluva toimintaa. Kuten nykyisinkin säännöstä voitaisiin käyttää myös lupamääräysten antamisen perusteena. Selvyiden vuoksi tästä otettaisiin nimenomainen maininta lupamääräysten antamista koskevaan 3 luvun 10 §:ään. Säännöstä sovellettaisiin myös muissa luvuissa säädettyjen hankkeiden toteuttamisessa, vaikka nimenomaista viittaussäännöstä näissä luvuissa ei olisikaan.

Sisällöllisesti pykälää on yksinkertaistettu verrattuna nykyiseen vesilain 2 luvun 3 §:ään. Siinä ei enää yksityiskohtaisesti luetteloida vältettäviä seurauksia, vaan viitattaisiin yleisesti yleisen ja yksityisen edun loukkauksen välttämiseen. Tällä ei ole tarkoitettu supistaa säännöksen soveltamisalaa, vaan säännös kattaa kaikki vesilain 2 luvun 3 §:ssä luetellut seuraukset samoin kuin niitä vastaavat muut yleisen tai yksityisen edun loukkaukset.

8 §. *Veden vapaan juoksun estäminen norossa ja ojassa.* Pykälässä olisi vesilain nykyistä 1 luvun 17 §:n 1 momenttia vastaava kielto muuttaa vähäisen uoman vedenjuoksua alapuolella asuvan vahingoksi. Säännös koskisi vesistöä pienempiä uomia, eli noroa ja ojaa. Saman pykälän 2 momentissa oleva kielto sisältyisi luvanvaraisia hankkeita koskevan 3 luvun 2 §:n 3 momenttiin, eikä säännöstä sen vuoksi ole sisällytetty pykälään. Muun kuin vähäisen uoman muuttamisen luvanvaraisuudesta puolestaan säädettäisiin 3 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa.

Pykälän 1 momentti vastaisi sisällöltään vesilain 1 luvun 17 §:n 1 momenttia. Uuden lain terminologian mukaisesti talousveden sijasta momentissa viitattaisiin kiinteistökohtaista taloutta varten tapahtuvaan vedenottoon.

Pykälällä suojattaisiin ensisijaisesti alapuo-

lella asuvan oikeuksia, minkä vuoksi tämän suostumus poistaisi kiellon voimassaolon. Ilman suostumusta 1 momentissa tarkoitettu toimenpide voidaan tehdä vain, jos ympäristölupavirasto antaa siihen oikeuden. Selvyyden vuoksi pykälässä olisi nykyiseen tapaan viittaus ojitusta koskeviin säännöksiin. Viitauksella osoitettaisiin, ettei säännöksen nojalla voida syrjäyttää ojitusta koskevia säännöksiä. Säännös ei myöskään perustaisi oikeutta vedenottoon, vaan oikeus perustuisi lain muihin säännöksiin.

Pykälän vastainen toimenpide on ehdotettu rangaistavaksi 16 luvun 3 §:ssä.

9 §. *Eräiden vesiluontotyyppien suojelu.* Luonnonsuojelulain säätämisen yhteydessä vesilakiin lisättiin säännökset eräiden vesiluontotyyppien suojelusta. Luonnonsuojelulain sijasta säännökset otettiin vesilakiin sen vuoksi, että näiden luontotyyppien katsottiin kuuluvan vesilain soveltamisalaan. Kyseisten luontotyyppien säilymistä uhkaavat tavallisesti juuri vesilain mukaiset hankkeet. Suojelu toteutettiin niin, että vesilain muuttamiskielto ulotettiin niihin. Lisäksi lakiin otettiin erillinen säännös kiellosta poikkeamisesta. Vesiluontotyyppien suojelu perustui vesilakiin lisättyihin 1 luvun 15 a ja 17 a §:ään.

Myös uudessa laissa vesiluontotyyppien suojelua ja niistä poikkeamista koskevat säännökset pidettäisiin erillään yleisistä lupaharkintakriteereistä sen vuoksi, että nämä eivät koske koko lupaa. Säännökset on koottu ehdotettuun pykälään, mutta asiallisesti ne vastaisivat vesilain nykyisiä säännöksiä.

Luonnontilaisten purojen merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta on suuri, mikä puoltaisi niiden sisällyttämistä vesilain mukaan suojeltuihin luontotyypeihin. Tätä puoltaisivat myös Suomen biologista monimuotoisuutta koskevassa kansallisessa toimintaohjelmassa 1997–2005 esitetyt pienvesien suojelun parantamista koskevat toimenpidesuosituksen. Vesilain järjestelmässä purot kuuluvat kuitenkin vesistöön ja tätä kautta vesistöä koskevan sääntelyn piiriin. Vesilaissa pienvesillä taas tarkoitetaan selvästi puroa pienempiä vesimuodostumia. Niin sanottuja pienpuroja kutsutaan vesilain järjestelmässä noroiksi. Ehdotettu erityissääntely on niiden osalta tarpeen sen vuoksi, että ne jäävät vesilain vesistöjä koskevan

säännösten ulkopuolelle.

Pykälän 1 momentti sisältäisi sanonnallisesti muokattuna nykyisin vesilain 1 luvun 15 a §:n 1 momentissa ja 1 luvun 17 a §:n 1 momentissa olevat kiellot, joiden soveltamisala säilyisi ennallaan. Ainoan poikkeuksen muodostaisivat norot, joiden osalta säännöksen soveltamisala 1 luvun 3 §:n mukaisen uuden määritelmän vuoksi saattaa käytännössä jonkin verran muuttua. Suojelutavoitteita tämä ei kuitenkaan vaarantaisi, sillä kysymys on ainoastaan siitä, että jotkut aiemmin noroina pidetyt uomat saattavat täyttää puron tunnusmerkit, jolloin niitä koskevat lain vesistöä koskevat säännökset. Noron luonnontilan voitaisiin katsoa vaarantuvan esimerkiksi silloin, jos purotaimenkantojen nousu lisääntymisalueilleen estyisi norossa tehtävän toimenpiteen johdosta. Vastaavasta vaikutuksesta purossa voisi puolestaan seurata luvantarvekynnyksen ylittyminen 3 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeamisesta 1 momentin kielloista yhdenmukaisesti vesilain 1 luvun 15 a §:n 2 momentin ja 1 luvun 17 a §:n 2 momentin kanssa. Poikkeamisen edellytyksenä olisi edelleen se, etteivät kysymyksessä olevan luontotyyppin suojelutavoitteet sen vuoksi vaarannu. Suojelutavoitteiden vaarantumista tulkittaisiin samalla tavoin kuin luonnonsuojelulain 31 §:ssä. Lupa-asian yhteydessä kysymys poikkeuksen myöntämisestä tutkittaisiin jatkosakin viran puolesta.

10 §. *Yleinen kunnossapitovelvollisuus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesistöön tehdyn rakennelman omistajan velvollisuudesta pitää rakennelma kunnossa. Samansäiltöinen säännös on nykyisin vesilain 2 luvun 31 §:n 1 momentissa. Velvollisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi teoksi 16 luvun 2 ja 3 §:ssä.

Nykyiseen tapaan kunnossapitovelvollisuus olisi rakennelman omistajalla, joka tavallisesti on myös luvanhaltija. Säännöksen soveltamisala olisi laaja, sillä se koskisi kaikkia rakennelmia, joiden kunnossapidon laiminlyönti aiheuttaisi 1 momentin mukaisia seurauksia. Näin säännös koskisi yhtä hyvin pieniä rakennelmia kuin esimerkiksi voimalaitospatoja. Jälkimmäisten osalta kunnossapidosta tosin säädetään myös patoturvas-

suuslaissa. Kunnossapitovelvollisuutta täydentäisi lain 14 luvun 6 §:n 1 momentin säännös rakennelmista, joiden omistajaa ei hankaluudetta saada selville.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin vesilain 2 luvun 31 §:n 2 ja 3 momentin tavoin vedenkorkeuteen ja vedenjuoksuun vaikuttavan rakennelman poistamisesta. Säännösten mukaan poistaminen edellyttää ympäristölupaviraston lupaa. Poistamislupaan on otettava tarpeelliset määräykset yksityisten ja yleisten etujen turvaamisesta. Poistamisesta aiheutuva edunmenetyks on myös korvattava.

Pykälä turvaa siis sekä yleisiä että yksityisiä etuja. Yleisen edun kautta säännöksellä on merkitystä myös vesiympäristön ja sen tilan kannalta esimerkiksi silloin, jos järven olemassaolo on riippuvainen padosta.

11 §. *Oikeuden antaminen toisen alueeseen.* Vesilain yleiset pakkotoimioikeuksia koskevat säännökset olisivat 11 ja 12 §:ssä. Näitä yleisiä säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin vesitaloushankkeisiin siltä osin kuin hankeluvuissa ei ole asiasta erityissäännöksiä. Tällainen erityissäännös olisi esimerkiksi vesivoimaa koskevan 8 luvun 4 §:ssä oleva säännös lunastusoikeudesta. Säännöksiin liittyvästä korvausvelvollisuudesta säädettäisiin 13 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Käyttöoikeuksia koskevia säännöksiä olisi myös kiinteistöoikeudellisia säännöksiä koskevassa 17 luvussa, erityisesti sen 6 - 8 §:ssä.

Vesilain pakkotoimisäännökset ovat toimineet käytännössä hyvin. Uudessa laissa niitä onkin tarpeen lähinnä selvittää. Tämä on tärkeää myös valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta, sillä vaikka nykyisen vesilain systematiikassa erotetaan yleisestä lunastuslainsäädännöstä poiketen toisistaan varsinaisen lunastaminen ja käyttöoikeuden myöntäminen toisen maa- tai vesialueeseen, valtiosääntöoikeudellisesti käyttöoikeuden myöntämisessäkin on kuitenkin kyse lunastamisesta.

Pykälässä säädettäisiin yleisesti siitä, mitä tarkoitusta varten oikeus voidaan myöntää. Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 7 §:ään ja koskee vesitaloushankkeen toteuttamiseen liittyviä käyttöoikeuksia. Lähtökohtana on, että oikeus myönnetään vain alueeseen, joka on välttämätön hankkeen toteuttamiselle. Pääsääntöisesti käyttöoikeudet

perustettaisiin nykyisen tapaan lupa-asian yhteydessä, jolloin oikeuden antaminen ei edellytä erillistä hakemusta. Tietyissä tilanteissa perustaminen olisi kuitenkin mahdollista lupapäätöksen jälkeen, jolloin perustaminen tehdään erillisestä hakemuksesta. Erillinen käyttöoikeushakemus voi tulla kyseeseen esimerkiksi haettaessa jälkikäteen oikeutta, jota ei lupahakemuksen yhteydessä osattu ennakoita tarvittavan. Erillinen käyttöoikeushakemus olisi kuitenkin poikkeustapaus, sillä 3 luvun 4 §:n mukaan jo luvan yhteydessä olisi oltava kaikki luvan edellyttämät käyttöoikeudet.

Pykälän 1 momentin 4kohtainen luettelo yksilöisi tarkoitukset, joita varten käyttöoikeus voitaisiin myöntää. Luettelo vastaisi asiasisällöltään vesilain nykyisessä 2 luvun 7 §:n 1 momentissa lueteltuja käyttötarkoituksia. Luettelon 4 kohta poikkeaisi muista käyttötarkoituksista siinä mielessä, että kohdassa tarkoitettu suojaamistarkoitukseen liittyvä käyttöoikeus voitaisiin myöntää, vaikka hakija ei itse tätä hakisikaan.

Luvan pysyvyyden vuoksi pysyvyys olisi lähtökohtana käyttöoikeudenkin osalta. Pykälän 2 momentin mukaan käyttöoikeus voitaisiin kuitenkin erityisestä syystä myöntää myös määräaikaisena. Tällainen erityinen syy voisi olla lähinnä käyttöoikeuteen liittyvien lupamääräysten määräaikaisuus. Lain 17 luvun 7 §:n mukaan käyttöoikeudet pysyisivät voimassa myös niiden kohteena olevan omaisuuden luovutuksen yhteydessä.

Pykälän 3 momentissa olisi vesilain 12 luvun 4 §:ssä oleva säännös, jonka mukaan oikeuden käyttäminen voidaan lupa-asian yhteydessä rajoittaa määrättyyn tarkoitukseen.

12 §. *Oikeuden saamisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joilla oikeuksia voidaan myöntää 11 §:n tarkoituksiin. Pykälä perustuisi nykyisiin vesilain 2 luvun 7 ja 8 §:ään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesilain 2 luvun 7 §:n 1 momenttiin nykyisin sisältyvästä pääsäännöstä, jonka mukaan oikeuden saaminen edellyttää, että hakija hallitsee yli puolta tarkoitukseen tarvittavasta alueesta ja että edellytykset luvan myöntämiselle täyttyvät. Luvan myöntämisedellytysten osalla viitattaisiin suoraan 3 luvun 4 §:ään sen osoittamiseksi, että säännöstä ei ole tarkoitettu tulkittavan itsenäises-

ti. Hallintavaatimuksen osalta myös uudessa laissa edellytettäisiin pysyvää käyttöoikeutta. Lain soveltamiskäytännössä vaatimusta on varsinkin kunnostushankkeissa pidetty liian tiukkana ja sen jopa katsottu estävän tarpeellisena pidettävien hankkeiden toteuttamista. Tämän vuoksi 6 luvun 4 ja 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi erikseen veden alle jäävän alueen omistajien suostumusten merkityksestä keskivedenkorkeuden nostohankkeissa. Pykälän mukaan vedennosto- ja laskuhankkeiden edellyttämät käyttöoikeudet voitaisiin myöntää kirjallisten suostumusten perusteella ilman pysyvää käyttöoikeutta. Kun lisäksi otetaan huomioon, että yleisen tarpeen vaatimat hankkeet voidaan toteuttaa ilman hallintavaatimusta, ei hallintavaatimuksesta ole katsottu voitavan luopua yleisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleisestä poikkeuksesta 1 momentin mukaiseen hallintavaatimukseen. Säännöksen tarkoittamat oikeudet voitaisiin toisin sanoen myöntää, vaikka hakija ei ennestään hallitsisi osaakaan kohteena olevasta alueesta. Lain 3 luvun 4 §:n edellytysten tulisi kuitenkin myös tällöin täytyä. Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 7 §:n 2 momenttiin. Säännöksen nojalla oikeus voitaisiin ensinnäkin myöntää vähäisen rakennelmaan tekemiseen vesistöön, jos tämä voi tapahtua vesistöä huomattavasti muuttamatta. Vähäisiä rakennelmia ei uudessa laissa yksilöitäisi, mutta tällä ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen soveltamisalaa. Säännöstä voitaisiin jatkossakin soveltaa vähäiseksi katsottaviin patoihin, siltoihin, laituriin ja pumppulaitoksiin samoin kuin joihtojen ja kaapeleiden sijoittamiseen. Säännöksen nojalla oikeus voitaisiin lisäksi nykyiseen tapaan myöntää veden nostamiseen tilapäisesti toisen alueelle, perkaustyöhön, vähäiseen uoman oikaisuun tai leventämiseen sekä maan läjittämiseen muulle kuin erityiseen käyttöön olevalle alueelle. Rakennelman vähäisyyttä arvioidaan nimenomaan käyttöoikeuden kannalta, joten pinta-alaltaan vähäinen rakennelma kuten tuulivoimalaitoksen perustukset voisivat kuulua säännöksen piiriin, vaikka tuulivoimala ei kokonaisuutena arvioituna olisikaan vähäinen rakennelma.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yleisen tarpeen vaatimista pakkotoimioikeuksista. Säännöksen mukaan tarvittavien käyttöoike-

uksien myöntäminen yleisen tarpeen vaatimaa vesitaloushanketta varten ei edellytä sen paremmin hallintavaatimuksen kuin 3 luvun 4 §:n edellytystenkaan täyttymistä. Yleisen tarpeen vaatimaa hanketta varten on mahdollista myös lunastaa tarvittava alue valtiolle.

13 §. *Oikeus toiselle kuuluvan rakennelman poistamiseen, muuttamiseen ja käyttämiseen.* Nykyisen vesilain 2 luvun 9 - 10 ja 32 § sisältävät säännöksiä toiselle kuuluvan rakennelman poistamisesta, muuttamisesta ja käyttämisestä. Käytännössä näiden säännösten soveltaminen ei ole yleistä, mutta niiden poistamista ei myöskään voida pitää perusteltuna. Säännökset onkin sellaisenaan sisällytetty nyt käsillä olevaan pykälään.

14 §. *Ilmoittamisvelvollisuus.* Uuteen lakiin otettaisiin oma pykälä lain mukaista toimintaa koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Velvollisuuden käyttöala olisi kuitenkin suppea rajoittuen ainoastaan varmistamaan sen, että valvontaviranomaisilla on lain valvonnan kannalta riittävät tiedot. Laajempaa käyttöä varsinaiselle ilmoitusmenettelylle ei vesitalousasioissa voida antaa muun muassa sen vuoksi, että kyse ei ole vain toteuttajan ja valvontaviranomaisen välisestä suhteesta, vaan asioissa on tavallisesti useita intressitahoja. Ilmoitusmenettely olisi myös hankkeen toteuttajan oikeusturvan kannalta ongelmallinen sen vuoksi, että se ei tarjoa myönnetyn luvan kaltaista oikeutta hankkeen toteuttamiseen. Näiden syiden vuoksi menettelyä ei voida käyttää esimerkiksi korvaamaan lupamenettelyä yksinkertaisimmissa asioissa. Menettelyn yksinkertaistamiseen pyritäisiin ensisijaisesti sillä, että uudenkin lain menettelysäännökset mahdollistaisivat lupaprosessin sopeutumisen asian luonteen mukaan.

Pykälän mukainen ilmoitusvelvollisuus olisi edellä kuvatun mukaisesti tarkoitettu ainoastaan tiedon välittämistä palvelevaksi menettelyksi. Pykälän mukainen ilmoitus alueelliselle ympäristökeskukselle voitaisiin tehdä vapaamuotoisesti, eikä ilmoitus tavallisesti edellyttäisi toimenpiteitä ympäristökeskukselta. Ilmoitus antaisi kuitenkin ympäristökeskukselle mahdollisuuden ryhtyä toimenpiteisiin, jos se katsoo hankkeen edellyttävän lain mukaista lupaa tai olevan muulla tavoin lain vastainen. Ilmoituksen tekeminen

ei luonnollisestikaan poistaisi velvollisuutta noudattaa lain säännöksiä. Lain vastaiseksi osoittautuvan toimenpiteen toteuttaja ei esimerkiksi voi säännökseen nojautuen vedota siihen, että ympäristökeskus ei ole reagoinut tehtyyn ilmoitukseen.

Pykälän mukaan ilmoitusvelvollisuus koski ensinnäkin 6 §:n 1 momentin mukaista haitan poistamista. Tätä 1 kohdan mukaista velvollisuutta tarkasteltiin edellä 6 §:n yhteydessä. Pykälän 2 kohdan mukaan ilmoitusvelvollisuus koski myös kaikkea maa-ainesten ottamista vesistön pohjasta, joka ei edellytä ympäristölupaviraston lupaa. Lain 3 luvun 3 §:n 8 kohdan mukaan maa-ainesten ottaminen vesialueen pohjasta olisi aina luvanvaraista, jos kyse olisi muusta kuin tavanomaiseen kotitarvekäyttöön tapahtuvasta ottamisesta. Toisaalta myös kotitarvekäyttöön tapahtuva ottaminen olisi luvanvaraista 3 luvun 2 §:n nojalla, jos siitä aiheutuu pykälässä tarkoitettuja seurauksia. Nykyisessä laissa maa-ainesten ottamista koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään 12 luvun 16 §:ssä ja vesiasetuksen 85 §:ssä.

Pykälän 3 kohdassa olisi uusi säännös vedenottoa koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Säännös liittyy vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisiin ennakkovalvonta- ja seurantavelvoitteisiin. Direktiivi muun muassa edellyttää sellaisten vesimuodostumien yksilöintiä, joista otetaan vettä ihmisten käyttöön enemmän kuin keskimäärin 10 m³ päivässä tai yli viidenkymmenen ihmisen tarpeisiin sekä sellaisten vesimuodostumien seurantaa, joista otetaan vettä keskimäärin yli 100 m³ päivässä. Lupamenettely olisi turhan raskas menettely pelkästään näiden velvoitteiden toteuttamiseksi. Näin vedenoton luvanvaraisuus määritettäisiin uudessakin vesilaissa lain omien tavoitteiden näkökulmasta. Tämä kuitenkin edellyttää, että direktiivin velvoitteiden toteutuminen muun kuin luvanvaraisen ottamisen osalta varmistetaan erikseen. Viranomaiset saisivat ilmoitusmenettelyn kautta tarvittavat tiedot direktiivin seuranta-, raportointi- ja inventointivelvoitteiden täyttämiseksi.

Vedenottoa koskevasta ilmoitusvelvollisuuden kannalta on merkittävä terveydensuojelulain nojalla annettu sosiaali- ja terveysministeriön päätös 461/2000 talousveden laa-

tuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Päätöksen mukaiset valvonta- ja muut velvoitteet koskevat vettä, jota toimitetaan talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 m³ päivässä taikka vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Tältä osin päällekkäistä menettelyä ei ole tarpeen luoda vesilaissa, vaan tarkoituksena on että terveysviranomaiset toimittavat ottamista koskevat tiedot alueellisille ympäristökeskuksille vesipolitiikan puitedirektiivin mukaista raportointia varten

Päätös ja vedenoton luvanvaraisuutta koskeva uuden lain 3 luvun 3 §:n 2 kohta eivät kuitenkaan sellaisenaan riitä varmistamaan direktiivin mukaisen seurantavelvoitteen toteutumista. Tämän vuoksi sääntelyä täydennettäisiin pykälän 3 kohdan säännöksellä, jolla saatettaisiin ilmoitusvelvollisuuden piiriin pinta- ja pohjaveden ottaminen yli 100 m³/vrk, jos tämä ei edellytä ympäristölupaviraston lupaa. Luvanvaraista ottaminen olisi aina kun se tapahtuisi vesihuoltolaitoksen tarpeita varten tai otettavan pohjaveden määrä ylittäisi 250m³/vrk. Myös vähäisempi ottaminen voi olla luvanvaraista 3 luvun 2 §:n nojalla vaikutusten vuoksi.

3 luku. **Luvanvaraiset vesitaloushankkeet**

1 §. *Soveltamisala.* Lain 3 luvussa säädetäisiin vesitaloushankkeen luvanvaraisuudesta, luvan myöntämisen edellytyksistä, lupamääräyksistä ja luvan tarkistamisesta. Soveltamisalaa koskeva säännös määrittää luvun suhteen hankekohtaisiin erityissäännöksiin. Säännöksen mukaan luvun soveltamisala olisi yleinen ja sitä sovellettaisiin kaikkiin lain mukaisiin vesitaloushankkeisiin, eikä hankekohtaisiin 4 - 10 lukuihin näin enää tarvittaisi nykyisen lain kaltaisia viittaussäännöksiä. Hankekohtaisissa erityisluvuissa säädettäisiin ainoastaan tarvittavista täydennyksistä ja poikkeuksista, mutta kaikkien hankkeiden luvanvaraisuus ja lupaharkinta määräytyisi tämän luvun mukaan. Myös säännöksiä lupamääräyksistä ja niiden tarkistamisesta sovellettaisiin kaikkiin luvanvaraisiin hankkeisiin, ellei hankekohtaisissa erityisluvuissa säädetä toisin.

2 §. *Vesitaloushankkeen yleinen luvanvaraisuus.* Vesitaloushankkeen luvanvaraisuutta koskevat yleiset säännökset olisivat luvun 2 ja 3 §:ssä. Luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn selventämiseksi vesilain nykyiset yleiskiellot on muotoiltu selvemmin lupakynnyksiksi. Tämä tapahtuisi niin, että luvun 2 §:ään otettaisiin säännös, jonka mukaan vesitaloushankkeella on oltavat ympäristölupaviraston lupa silloin, kun siitä aiheutuu nykyisin vesistön ja pohjaveden muuttamiskielloissa yksilöityjä seurauksia. Lisäksi 2 §:n 3 momentissa säädettäisiin vesistöä pienempien uomien muuttamiskiellosta. Näitä yleistä luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä täydennettäisiin 3 §:n luettelolla hankkeista, jotka seurauksista riippumatta aina tarvitsevat ympäristölupaviraston luvan. Aina luvanvaraisten hankkeiden luetteloon sisällytettäisiin myös valtaväylän sulkemiseen johtavat, nykyisin sulkemiskiellon kattamat hankkeet. Pääsääntönä olisi kuitenkin edelleen, että luvantarve kytkeytyisi hankkeen seurauksiin. Uuteen lakiin ei otettaisi ympäristönsuojelulain ja -asetuksen kaltaista yksityiskohtaista luetteloa luvanvaraisista hankkeista. Uusilla säännöksillä ei ole tarkoitus laajentaa tai supistaa nykyisin luvanvaraisten hankkeiden piiriä, vaan selventää sääntelyä ja tehdä siitä helpommin ymmärrettävää.

Luvun 2 pykälä sisältäisi vesitaloushankkeiden yleisen luvantarvekynnyksen, joka perustuu hankkeen vaikutuksiin. Pykälään on sisällytetty vesilain nykyiset yleiskiellot, eikä tarkoituksena ole ollut merkittävästi muuttaa luvantarpeen ulottuvuutta. Pykälän 1 momenttiin on koottu luvantarpeen synnyttävät yleiselle edulle aiheutuvat vahingot. Säännös olisi nykyiseen tapaan kaksiportainen, eli luvantarve syntyy vain, jos johtolauseessa mainittu muutos aiheuttaa lueteltuja seurauksia. Johtolauseessa mainittu vesiympäristö käsittelee aiemmin kuvatulla tavalla rantavyöhykkeen. Vesitaloushankkeen määritelmän kautta myös maa-alueella toteutettavat hankkeet voisivat kuulua säännöksen soveltamisalaan. Näin olisi esimerkiksi silloin, kun tarkoituksena on muuttaa vesistön asemaa tekemällä oikaisu-uoma tai kun hanke muuten vaikuttaa vesialueeseen tai pohjavesiesiintymään pykälän tarkoittamalla tavalla.

Pykälän 1 momentin 1 kohta sisältäisi nykyisen vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 2

kohdassa olevan tulvan vaaraa ja yleistä vedenvähyttä koskevan säännöksen. Loppuosa lainkohdasta on siirretty momentin 2 kohtaan, johon koottaisiin luvanvaraisuuden synnyttävät luonnolle aiheutuvat vahingot. Toisin kuin nykyisessä säännöksessä luvanvaraisuus koskisi vesiluonnon sijasta yleisesti luonnolle ja sen toiminnalle aiheutuvia vahinkoja. Nykyistä säännöstä täydennettäisiin myös uudella säännöksellä vesistön ja pohjavesiesiintymän tilan huonontumisesta. Lisäksi yksellä täsmennettäisiin luvantarvekriteereitä erityisesti vesipolitiikan puitteiden huomioon ottaen. Tältä osin säännöstä täydentää vesiluontotyyppien suojelusäätös, jonka kautta sen soveltamisalaan kuuluvat vesistöä pienemmät vedet ovat suojeltuja. Kyse olisi tällöin direktiivin vähimmäisvaatimusta pidemmälle menevästä kansallisesta sääntelystä, sillä jo yleinen luvantarvesäätös yhdessä luvanmyöntämiskriteereitä koskevan säännöksen kautta täyttää direktiivin vaatimukset.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin maiseen, viihtyisyyteen, kulttuuriarvoihin ja virkistyskäyttöön liittyvien etujen suojaamisesta. Säännös vastaisi vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohtaa, josta kuitenkin vedenotolle aiheutuvat vaikutukset on siirretty 5 kohtaan. Terveyshaitasta säädettäisiin 4 kohdassa yhdenmukaisesti vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 5 kohdan kanssa.

Momentin 5 kohtaan koottaisiin vedenotolle aiheutuvat vaikutukset. Säännös sisältäisi vesilain 1 luvun 18 §:ssä nykyisin olevan pohjaveden muuttamiskiellon täydennettynä vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa olevalla vedenhankintaa koskevalla säännöksellä. Kuten koko 1 momentti, säännös koskisi yleistä vedenottointressiä. Yksityiselle vedenotolle aiheutuvista seurauksista säädettäisiin 2 momentissa.

Momentin 6 kohta sisältäisi kalastukselle aiheutuvat vaikutukset vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 1 kohdasta täydennettynä kalakannoille aiheutuvilla vaikutuksilla.

Momentin 7 kohta perustuisi vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 4 kohdan vesiliikennettä ja uittoa koskeviin vaikutuksiin. Vesistön sulkemiskielto 1 luvun 12 - 14 §:stä sen sijaan on siirretty uudessa laissa aina luvanvaraisten hankkeiden luetteloon.

Momentin 8 kohdassa olisi yleissäännös, joka osoittaa, että pykälässä oleva luettelo ei ole tyhjentävä vaan myös muu vastaava yleiselle edulle aiheutuva seuraus voi synnyttää luvantarpeen. Vastaava yleissäännös on nykyisen vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 6 kohdassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanvaraisiksi hankkeet, jotka aiheuttavat haittaa tai vahinkoa siinä luetelluille yksityisille edulle. Talusveden sijasta momentissa viitattaisiin yleisesti veden saantiin, jolloin myös teollisuuden vedenhankinta kuuluisi säännöksen piiriin. Yleisen tarpeen mukaisesta vedenottointressistä puolestaan säädettäisiin 1 momentin 5 kohdassa.

Jos hanke ei samalla aiheuttaisi 1 momentin mukaisia seurauksia ja vahinko tai haitta aiheutuisi vain yksityiselle, tämän suostumus poistaisi luvantarpeen. Tällainen nykyisin vesilain 1 luvun 15 §:n 4 momentissa oleva sopimismahdollisuus on käytännössä osoittautunut toimivaksi ja olisi sen vuoksi säilytettävä sellaisenaan uudessakin laissa. Säännöstä kuitenkin täsmennettäisiin niin, että suostumus tulisi antaa kirjallisena. Suostumus olisi myös lähetettävä tiedoksi alueelliselle ympäristökeskukselle. Tällä pyritään varmistamaan se, että valvontaviranomaisella olisi tieto luvantarpeen poistavasta suostumuksesta. Kyse olisi pelkästään informaation välittämisestä, mikä ei tavallisesti edellyttäisi toimenpiteitä ympäristökeskukselta. Ilmoitus antaisi kuitenkin ympäristökeskukselle mahdollisuuden ryhtyä toimenpiteisiin, jos se katsoo hankkeen edellyttävän lupaa muilla perusteilla. Tämä on mahdollista, sillä suostumus poistaa ainoastaan 2 momentin mukaisen luvantarve-edellytyksen, joten luvantarve saattaa aiheutua 1 momentin mukaisten seurausten tai 3 §:n perusteella. Pykälässä ei olisi nimenomaista säännöstä siitä, että suostumus sitoisi esimerkiksi kiinteistönluovutustilanteissa suostumuksen kohteena olevan yksityisen edun uutta haltijaa. Suostumukseen perustuvan oikeuden pysyvyys voisi tulla myöhemmin viranomaisessa tutkittavaksi. Sopimukseen perustuvan oikeuden suojaamiseksi annettavasta luvasta säädettäisiin 17 luvun 9 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vesistöä pienemmän uoman eli noron tai ojan

taikka niiden vedenjuoksun muuttamisen luvanvaraisuudesta nykyisen vesilain 1 luvun 17 §:n 2 momentin tapaan. Saman pykälän 1 momentissa olevaa säännöstä vastaava sääntely sisältyisi lain 2 luvun 8 §:ään. Lisäksi 3 momentissa säädettäisiin vesialueelle tehtävän rakennelman käytön immissioperusteista luvanvaraisuudesta. Vastaavaa säännöstä vesilaisissa ei nykyisin ole, mutta häiriötä on voitua pitää sellaisena vesiympäristön muutoksena, jota tarkoitetaan 1 momentin johtolauseessa. Selvyyden vuoksi asiasta otettaisiin uuteen lakiin oma säännös, jotta ennakoita voitaisiin ottaa kantaa käytön vaikutuksiin ja ottaa vaikutukset huomioon rakentamisessa ja sijoittamisessa. Vesitaloushankkeiden yhteydessä rakennelman käytöstä aiheutuvana immissiona tulee kysymykseen erityisesti melu lähinnä uiton toimintapaikoissa ja laiturihankkeissa. Voimassa olevissa uittosäännöissä onkin jo annettu tarpeellisia rajoituksia toiminnalle melun takia. On tosin muistettava, että uiton toimintapaikka olisi 3 §:n nojalla aina luvanvarainen. Säännös on tarpeen myös siksi, että vesitaloushankkeiden kohdalla voi tulla pohdittavaksi ympäristöluvan tarve, jos mahdolliseen meluhaittaan ei vesilaisissa otettaisi lainkaan kantaa. Säännös on muotoiltu niin, että itse rakennelman tekeminen ei olisi luvanvaraista vaan ainoastaan sellainen käyttö, josta aiheutuisi häiriötä. Tällä on haluttu varmistaa se, että sääntely kattaisi tilanteet, jossa häiriö aiheutuisi rakennelman normaalista ja ennakoitusta käytöstä poikkeavasta käyttämisestä. Toisaalta luvanvaraisuuskynnys ylittyisi myös silloin, kun rakennelman tavanomainen käyttö aiheuttaisi pykälän tarkoittamaa häiriötä.

Kuten 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, myös 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa asianosaisen suostumus poistaisi aina luvantarpeen, mikä on säännöksen naapurusoikeudellisen luonteen vuoksi luonnollista. Koska 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kyse olisi laajuudeltaan vähäisistä hankkeista, joista tuskin voisi aiheutua yleisen edun kannalta merkittäviä vaikutuksia, ei suostumusta 2 momentista poiketen edellytetäisi annettavaksi kirjallisena.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin luvan saaneen vesitaloushankkeen muuttamisen luvanvaraisuudesta. Hankkeen muutosten lu-

vanvaraisuus kytkeytyisi samoihin vaikutuksiin, jotka 1 - 3 momentin mukaan muutenkin synnyttävät luvantarpeen. Muutostilanteessa luvantarvetta arvioitaisiin kuitenkin suhteessa olemassa olevaan lupaan ja sen ehtoihin. Näin luvantarve kytkeytyisi sellaisiin vaikutuksiin, joita luvassa ei ole otettu huomioon. Luvassa huomioon otettujen vaikutusten lisääntymisessä puolestaan olisi kyse luvan ehtojen ja lupamääräysten noudattamisesta, eikä säännöksessä tarkoitettusta tilanteesta. Tältä osin muutoksen vaikutuksia ei olisi tarpeen arvioida 1 - 3 momentin nojalla. Samoin kuin 2 ja 3 momentissa, edunhaltijan suostumus poistaisi muutostilanteissakin luvantarpeen, jos muutos vaikuttaisi vain yksityisiin etuihin. Suostumuksen nojalla ei kuitenkaan voitaisi poiketa lupaehdoista tai -määräyksistä. Lisäksi on otettava huomioon, että muutos saattaisi olla luvanvarainen, jos se itsessään täyttäisi aina luvanvaraiseksi säädetyn hankkeen tunnusmerkit. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi vesivoimalaitoksen rakentaminen olemassa olevaan patoon tai muuhun rakennelmaan.

3 §. *Aina luvanvaraiset vesitaloushankkeet.* Pykälä täydentäisi 2 §:n yleistä vaikutuksiin perustuvaa luvantarvesäännöstä säättämällä tietyt hankkeet aina luvanvaraisiksi. Luettelossa mainittujen hankkeiden osalta ei erikseen tarvitsisi tutkia ylittyykö yleinen luvantarvekynnys vai ei. Toisaalta luettelossa mainitut hankkeet saattavat olla luvanvaraisia myös 2 §:n nojalla, mikä on otettava huomioon esimerkiksi arvioitaessa 1 momentin 2 tarkoitettua vedenoton luvanvaraisuutta.

Pykälän 1 momentissa oleva luettelo perustuisi nykyisiin vesilain eri luvuissa oleviin säännöksiin aina luvanvaraisista hankkeista. Luetteloa on lisäksi täydennetty eräillä hankkeilla, joiden on vesilain soveltamiskäytännössä katsottu yleensä edellyttävän lupaa tai joiden saattaminen aina luvanvaraiseksi on katsottu muusta syystä tarpeelliseksi. Hankeluettelo sijoitettaisiin lakiin eikä asetukseen lain selkeyden ja luettavuuden sekä sen naapurusoikeudellisen merkityksen vuoksi. Luettelo on tarkoitettu siinä mielessä tyhjentyväksi, että erillistä luvanvaraisuutta koskevaa asetuksenantovaltuutusta ei uuteen lakiin otetaisi.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa oleva

säännös perustuisi vesilain 1 luvun 12 §:n 3 momentissa nykyisin olevaan vesistön sulkemiskieltoon ja koskee sekä pysyviä että tilapäisiä esteitä. Vesilain 1 luvun 13 ja 14 §:ssä säädetty laajennukset valtavyhlän sulkemiskieltoon on sisällytetty uudessa laissa 1 luvun 6 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan se mitä laissa säädetään valtavyhlästä, koskisi myös sellaista vesistöä olevaa salmea tai kapeikkoa, jossa säännöllisesti harjoitetaan liikennettä tai jossa kala yleensä kulkee. Nykyisen sulkemiskieltoon tapaan säännös koskisi kaikenlaisia toimenpiteitä, joiden seurauksena väylässä kulkeminen estyy tai vaikeutuu säännöksessä tarkoitettulla tavalla. Seuraus voisi aiheutua myös esimerkiksi vaijereiden tai laitteiden sijoittamisesta väylän yläpuolel-le.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin vedenoton luvanvaraisuudesta. Sekä pintaveden että pohjaveden ottamista koskevaa säännöstä täydentävästä ilmoittamisvelvollisuudesta säädettäisiin 2 luvun 14 §:ssä sekä sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä 461/2000 talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Säännöksen mukaan pintaveden ottaminen olisi seurauksista riippumatta luvanvaraista vain silloin, kun se tapahtuu vesihuoltolaitoksen tarpeisiin tai vesihuoltolaitokselle vetä toimittavan tarpeisiin taikka siirrettäväksi muualla käytettäväksi. Muilta osin pintaveden ottamisen luvanvaraisuus perustuisi 2 §:n säännöksiin ja riippuisi ottamisen vaikutuksista. Tämä on perusteltua, koska pintaveden ottamisen osalta yksiselitteisten määrällisten kriteerien asettaminen ei ole helppoa muun muassa sen vuoksi, että ottamisen vaikutukset riippuvat olennaisesti siitä, mistä vettä otetaan. Esimerkiksi otettaessa vettä joesta jo suhteellisen pienellä määrällä voi olla huomattavasti suurempia vaikutuksia kuin otettaessa vettä järvestä.

Vesihuoltolaitoksen tarpeisiin tapahtuva vedenotto olisi aina luvanvaraista riippumatta siitä, otetaanko pinta- vai pohjavettä. Taustalla ovat yhdyskunnan vesihuoltoa koskevat yleiseen etuun liittyvät näkökohdat. Nämä puoltavat ottamisen saattamista ennakkovalvonnan piiriin erityisesti niiden riskien vuoksi, joita liittyy pintaveden käyttämiseen talousveden valmistamiseen. Vesihuolto on

myös yleisesti hyödyllisen välttämättömyyspalvelun hoitamista, joten sen valvontaan liittyvä yleinen intressi on tavallista suurempi. On myös muistettava, että lupa ei ole pelkästään rasite, vaan se suojaa myös luvanhaltijan oikeuksia. Lisäksi on huomattava, että ottaminen saattaisi muutenkin edellyttää lupaa sen vaatimien käyttöoikeuksien vuoksi.

Luvanvaraisuus ulotettaisiin yhdenmukaisesti myös veden siirtämiseen muualle. Tällä tarkoitettaisiin muun muassa ottamista, joka tapahtuu kaupallista tarkoitusta varten, kuten veden myyntiä tai pulloitetun veden valmistusta varten. Näin vesikauppaan liittyvä vedenotto olisi aina luvanvaraista.

Muilta osin pohjaveden oton luvanvaraisuus kytkeytyisi pykälässä nykyiseen tapaan otettavan veden määrään. Lupakynnys olisi nykyisen lain tapaan 250 m³/vrk. Luvanvaraisuus kytkeytyisi kuitenkin suoraan otettavaan määrään, eikä siten nykyisen lain tapaan ottamon kapasiteettiin.

Vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisen seurantavelvollisuuden täyttämiseksi luvanvaraisuuskynnystä ei ole tarpeen laskea, sillä 2 luvun 14 §:n mukainen ilmoittamisvelvollisuus olisi tässä suhteessa riittävä. Myös lupakynnyksen alle jäävä ottaminen saattaa edellyttää lupaa 2 §:n nojalla. Toisaalta on huomattava, että lupa voidaan myöntää, vaikka luvantarvekynnys ei ylittyisikään. Lupaani liittyvän suojafunktion vuoksi ottajan intressissä saattaa olla luvan hakeminen myös muulle kuin luvanvaraiselle ottamiselle.

Varsinaisen ottamisen lisäksi momentin 2 kohdassa säädettäisiin yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 9 luvun 7 §:n kanssa luvanvaraiseksi myös muut toimenpiteet, joiden seurauksena pohjavesiesiintymästä poistuu pohjavettä vähintään 250 m³ vuorokaudessa. Myös näiltä osin on huomattava, että luvanvaraisuus saattaa 2 §:n nojalla syntyä vaikka seurauksena olisi pienemmän vesimäärän poistuminen.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin veden imeyttäminen maahan tekopohjaveden tekoa tai pohjaveden laadun parantamista varten luvanvaraiseksi vastaavasti kuin vesilain 9 luvun 16 §:n 2 momentissa on nykyisin tehty.

Momentin 4 kohdan säännös vastaa nykyistä vesilain 2 luvun 2 §:n 2 momenttia.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin aina luvanvaraiseksi maa-alueen muuttaminen pysyvästi vesialueeksi. Tällaisen toimenpiteen luvanvaraisuus on välttämätöntä jo kiinteistöoikeudellisen tilan selvyden vuoksi. Eri-tyissäännökset vedenkorkeuden pysyvistä nostamisesta olisivat lain 6 luvussa.

Momentin 6 kohdassa asetettaisiin vesilain nykyisen 3 luvun 2 §:n 1 momentin tavoin voimalaitoksen rakentaminen aina luvanvaraiseksi. Vesivoimalaitoksen määritelmän kautta säännöksen ulkopuolelle kuitenkin jäisivät vesistöä pienempiin uomiin rakennettavat voimalaitokset, joiden luvanvaraisuus ratkeaisi 2 §:n 3 momentin ja 2 luvun 9 §:n nojalla vaikutusten perusteella.

Momentin 7 kohdassa olevan Suomen aluevesillä tapahtuvan ruoppausmassojen sijoittamisen luvanvaraisuuden taustalla on kansainvälisten mertensuojelusopimusten toimeenpano. Vastaava säännös on vesilain nykyisessä 4 luvun 6 §:ssä, jossa luvanvaraisuuden ulkopuolelle samoin on rajattu merkityksettömän pienen määrän sijoittaminen. Luvanvaraisuutta ei ole tarpeen ulottaa sisävesille, jos tästä ei aiheudu 2 momentissa tarkoitettuja seurauksia. Oikeuskäytännössä on katsottu, että myös ruoppausmassan sijoittaminen on luvanvaraista silloin kuin itse ruoppauskin.

Momentin 8 kohdan säännös koskee muun muassa suuria merihiekan ottamishankkeita. Sen tarkoituksena on saattaa kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva ottaminen luvanvaraiseksi. Tällaiset lupa-asiat tulisivat kaikki ympäristölupaviraston ratkaistavaksi ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta maa-aineslain nojalla rajautuisi pois. Säännöksen soveltamisala on yhdenmukaistettu maa-aineslain kanssa sen vuoksi, että muussa tapauksessa luvanvaraisuuskynnyksen alle jäävä ottaminen edellyttäisi kuitenkin maa-aineslain mukaista lupaa. Tämän vuoksi säännöksen ulkopuolelle on rajattu oma tavanomaiseen kotitarvekäyttöön tapahtuva ottaminen. Säännös on tarkoitettu vastaamaan soveltuvin osin maa-aineslain 4 §:n 2 momenttia, joten kotitarveottaminen ei edellytä sen paremmin maa-aineslain kuin vesilain mukaistakaan lupaa.

Momentin 9 kohtaan sisältyvän uiton toimintapaikan luvanvaraisuutta koskeva sään-

tely perustuisi siihen, että uudessa laissa ei enää säädettäisi uittosäännöstä. Itse uittoja ei laissa kuitenkaan säädetä luvanvaraiseksi, sillä se perustuisi yleiskäyttöoikeuteen, josta säädettäisiin 2 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa. Uiton toimittamisessa on kuitenkin otettava huomioon 2 luvun 7 §:n mukaiset yleiset velvoitteet. Uiton toimittamisesta ja toimintapaikoista säädettäisiin tarkemmin uuden lain 9 luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvantarpeesta muutettaessa 1 momenttia tarkoitettua hanketta. Vastaavasti kuin 2 §:n 4 momentissa on säädetty, luvantarvetta arvioitaisiin suhteessa lupaan ja lupamääräyksiin. Kun pykälän tarkoittamat hankkeet ovat vaikutuksista riippumatta luvanvaraisia, luvantarvetta ei muutostilanteissa voida kytkeä 2 §:n tavoin muutosten vaikutuksiin. Lähtökohtana on, että kaikki muutokset, joita luvassa ei ole otettu huomioon edellyttävät luvan muuttamista. Säännöksen mukaan lupaa ei kuitenkaan edellytettäisi niin sanotuilta haitattomilta muutoksilta, eli muutoksilta, jotka eivät vaikuta yleisiin tai yksityisiin etuihin. Esimerkiksi jo aikaisemmin rakennetun vesivoimalaitoksen tulva- ja pohjapatoihin on sijoitettavissa hyötysuhteen parantamiseksi lisäkoneistoja, jotka eivät aiheuta haittaa. Tällaiset tekniset ratkaisut, joilla olemassa olevia rakenteita voidaan parantaa, eivät välttämättä edellytä uutta lupaa. Edellytyksenä olisi myös, ettei tällainen muutos ole luvan tai lupamääräysten vastainen. Lupamääräysten muuttamisesta luvanhaltijan lakemuksesta säädettäisiin erikseen 3 luvun 22 §:ssä. Lisäksi on otettava huomioon, että myös säännöksessä tarkoitettu muutos saattaa olla luvanvarainen, jos se itsessään täyttää jonkin muun luvanvaraiseksi säädetyn hankkeen tunnusmerkit.

4 §. *Luvan myöntämisen yleiset edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin yleisistä lupaharkinnan edellytyksistä. Pykälä perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 6 §:ään, jonka mukaisia aineellisia harkintaperusteita ei ole tarkoitus muuttaa. Nykyistä säännöstä on kuitenkin sanonnallisesti ja rakenteellisesti uudistettu vastaamaan paremmin sen vakiintunutta soveltamiskäytäntöä ja helpottamaan säännöksen ymmärtämistä. Säännöstä täydentäisivät 5 §:ssä olevat luvanmyöntämiseet samoin

kuin hankekohtaisissa luvuissa olevat erityissäännökset. Lupaharkinnassa on otettava huomioon yleinen vesitaloushankkeen toteuttamista koskeva 2 luvun 7 §.

Vesilain mukainen lupaharkinta olisi edelleen oikeusharkintaista päätöksentekoa. Jos luvan myöntämisedellytykset täyttyvät, ympäristölupaviraston on myönnettävä hankkeelle lupa. Toisaalta lupaa ei voida myöntää, jolleivät kaikki edellytykset täyty. Tästä olisi nimenomainen säännös 11 luvun 18 §:n 2 momentissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa edellytettäisiin, että hakijalla on käyttöoikeudet hankkeen toteuttamiseksi tarvittaviin alueisiin. Säännöksen mukaan käyttöoikeudet voivat olla hakijalla lupaa haettaessa tai ne myönnetään luvan yhteydessä siten kuin 2 luvussa säädetään. Lisäksi säännöksen viimeinen virke mahdollistaisi luvan myöntämisen silloin, kun käyttöoikeuksien saamista koskeva asia on luvanhakutilanteessa vireillä muussa viranomaismenettelyssä, kuten yksityistielain mukaisessa tietoimituksessa. Tällöin lupa voitaisiin myöntää ehdollisena. Säännös on tarkoitettu vastaamaan vallitsevaa tulkintaa siitä, mitä tarkoitetaan käyttöön otettavalla alueella. Tämän mukaisesti käyttöön otettavalla alueella tarkoitetaan esimerkiksi vedennostohankkeissa veden alle jääviä maa-alueita, ei sen sijaan hankkeen kohteena olevia vesialueita.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin kahdesta vaihtoehdoisesta edellytyksestä, joista toisen tulee 1 kohdan lisäksi täytyä, jotta lupa hankkeelle myönnetään. Näistä alakohta a koskisi niin sanottuja haitattomia hankkeita ja alakohta b tavallista lupaharkintatilannetta, joka perustuu intressivertailuun. Intressivertailua sovellettaisiin kaikissa muissa kuin a alakohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Haitattomia hankkeita koskeva säännös perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 6 §:n 1 momenttiin. Sen nojalla voitaisiin lupa myöntää hankkeelle, joka ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua. Nykyisessä laissa olevaa hyödyllisyyden vaatimusta ei lakiin sisältyisi, vaan hankkeen hyödyllisyyden arviointi jäisi luvan hakijan harkittavaksi. Muutoin säännöksen soveltamisalaa ei laajennettaisi, vaan se jäisi suppeaksi ja kos-

kisi pääasiassa vähäisiä hankkeita. Säännöksen soveltamisen kannalta ratkaisevaa ei kuitenkaan olisi hankkeen koko, vaan pientenkin hankkeiden haittattomuus on varmistettava, jotta säännöstä voidaan soveltaa. Säännöstä ei myöskään voitaisi soveltaa, jos hakijalla ei ole pykälän 1 kohdassa tarkoitettuja käyttöoikeuksia.

Käytännössä vähänkin merkittävämpien hankkeiden lupaharkinta perustuisi b kohdan mukaiseen intressivertailuun, jonka mukaan luvan myöntäminen edellyttää, että hankkeen hyödyt ovat suuremmat kuin siitä aiheutuvat menetykset. Säännös viittaa yleisesti kaikkiin hankkeen hyötyihin ja menetyksiin. Niiden arvioinnista säädettäisiin erikseen yleisten ja yksityisten hyötyjen ja menetysten osalta 6 ja 7 §:ssä.

On huomattava, että pykälässä ei ole riemenomaista säännöstä muiden lakien huomiointiin ottamisesta, vaan tämä perustuisi lain 1 luvun 2 §:n yleissäännökseen.

5 §. *Luvan myöntämisen esteet.* Pykälässä säädettäisiin nykyisen vesilain 2 luvun 5 §:n mukaisista niin sanotuista ehdottomista luvanmyöntämisesteistä. Säännöksen tarkoituksena on asettaa yläraja vesitaloushankkeen hyväksyttävälle seurauksille. Jos tämä raja ylittyy, hankkeelle ei voida myöntää lupaa, olivat sen hyödyt kuinka suuret tahansa. Vesilain 2 luvun 5 § on tarkoitettu poikkeussäännökseksi ja sen vuoksi kynnys on asetettu varsin korkeaksi, eikä sitä oikeuskäytännössä ole itsenäisesti juurikaan sovellettu lukuun ottamatta KHO:n ratkaisua 2002:86, jossa lupahakemus ensimmäistä kertaa evättiin vesilain 2 luvun 5 §:ään vedoten.

Säännöksen peruslähtökohtia ei ole tarpeen muuttaa, vaan säännöksen luonne tulisi jatkossakin säilyttää alkuperäisen kaltaisena poikkeussäännöksenä. Sen soveltamiskynnystä ei ole syytä alkuperäisestä laskea muun muassa sen vuoksi, että sen tarkoittamat asiat sisältyvät intressivertailuun yleisen edun loukkauksina ja tulevat jo tätä kautta mukaan lupaharkintaan. Säännöksen vähäisestä soveltamisesta huolimatta sen sisällyttäminen uuteenkin lakiin on perusteltua yleisesti vaikuttavaksi vuoksi.

Säännöksen asiallinen sisältö vastaa pääpiirteittäin nykyistä vesilakia. Paikallisten elinkeino-olojen ja terveydellisten syiden si-

sällyttäminen säännökseen on perusteltua jatkossakin, vaikka esimerkiksi pilaamisasiat on siirretty vesilaista ympäristönsuojelulakiin. Nykyoloissa vähintään yhtä tärkeänä pidettävä intressi on yleinen turvallisuus, jota säännös ei nyky muodossaan koske. Tämän vuoksi yleinen turvallisuus on lisätty 1 momentin 1 kohtaan, jossa lisäksi säädettäisiin yleisen terveydentilan vaarantamisesta. Kielto suuresti huonontaa paikkakunnan asuin- ja elinkeino-oloja sisältyisi momentin 3 kohtaan. Momentin 2 kohdalla on liityntä vesipolitiikan puitedirektiiviin, mutta säännöksen soveltamisala on laajempi. Ympäristön luonnonsuhteet nimittäin kattaa käsitteenä useita eri näkökulmia vesivaraloudesta lähtien ja on siten laajempi kuin direktiivissä tarkoitettu vesien ekologinen hyvä tila.

Uudessa laissa selvennettäisiin intressivertailun ja ehdottoman luvanmyöntämisesteiden suhdetta lupaharkinnassa niin, että luvanmyöntämisesteet tulisivat harkittavaksi vasta, jos luvanmyöntämisedellytykset muuten olisivat olemassa. Tämä poikkeaa nykyisestä vakiintuneesta työskentelytavasta, jossa ensin todetaan, onko luvan myöntämiselle ehdotonta estettä, ja sen jälkeen verrataan hankkeesta aiheutuvia edun menetyksiä siitä saataviin etuihin. Muutoksella korostettaisiin ehdotonta luvanmyöntämisestettä tarkoittavan säännöksen luonnetta poikkeussäännöksenä sekä samalla vähennettäisiin vesilain ”kieltolakisäätelyä”.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta saattaa asia valtioneuvoston ratkaistavaksi silloin, kun 1 momentin 2 tai 3 kohdan mukainen luvanmyöntämiseste on olemassa. Ilman tällaista mahdollisuutta pelkästään haitan suuruuteen perustuva arviointi olisi liian ehdoton, kun otetaan huomioon oikeuskäytännössä tapahtunut kehitys.

Vaikka vesitaloushanke on vesilain 2 luvun 5 §:n nojalla hylätty ainoastaan Vuotoksen tekoaltaan rakentamista koskevassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa 2002:86, säännöksen soveltaminen on ollut esillä myös eräissä pienemmissä hankkeissa. Esimerkkinä voidaan mainita Salo-Kiikalan sinänsä tavanomainen vesihuoltohanke, jossa ensi asteen lupaviranomainen hylkäsi hakemuksen vesilain 2 luvun 5 §:n ja pohjaveden ottamisen lupaharkintaa koskevan vesilain 9

luvun 8 §:n perusteella. Vaasan hallinto-oikeus kuitenkin palautti asian myöhemmin uudelleen käsiteltäväksi viittaamalla vesilain 2 luvun 5 §:ään. Tämä kuitenkin osoittaa, että ehdoton luvanmyöntämisestä saattaa muodostaa esteen sellaisille yhteiskunnallisesti merkittävillä hankkeilla, joita vesilain 2 luvun 5 §:ää kirjoitettaessa ei alun perin tarkoitettu. Esimerkiksi laajat ja alueellisesti tärkeät vesihuoltohankkeet saattavat olla tällä isia.

On aina jossain määrin suhteellista, milloin hankkeen haittoja on pidettävä niin laajoina ja yleisvahingollisina, että 1 momentin mukainen ehdoton luvanmyöntämisestä tulee sovellettavaksi. Tämä harkinta sisältää joustavia ja arvostuksenvaraisia elementtejä, jotka eivät kaikilta osin sovi vesilain oikeusharkintaiseen päätöksentekoon. Tältä osin päätöksenteon tulisi kuulua valtioneuvostolle. Vesilaki ei kuitenkaan mahdollista asian siirtoa valtioneuvostolle. Näistä syistä mahdollisuus saattaa asia valtioneuvoston ratkaistavaksi lisättäisiin lakiin. Menettely vastaisi soveltuvin osin myös Natura 2000 -alueisiin liittyvää menettelyä, jossa hankkeen sallittavuus voidaan saattaa viime kädessä valtioneuvoston ratkaistavaksi silloin, kun hanke heikentäisi alueen luontoarvoja luonnonsuojelulain kieltämällä tavalla.

Valtioneuvoston poikkeuslupaa koskevasta menettelystä säädettäisiin 11 luvun 20 §:ssä.

6 §. *Yleisten hyötyjen ja menetysten arvioiminen.* Lupaharkinnan intressivertailun sisällöstä säädettäisiin 6 ja 7 §:ssä. Näistä 6 § koskisi yleisten etujen ja 7 § yksityisten etujen arviointia. Pykälät perustuvat nykyiseen vesilain 2 luvun 11 §:ään. Yleisten hyötyjen arviointia koskevassa pykälässä nykyiseen verrattuna rakenteellisesti suurin muutos on 2 luvun 11 §:n 4 momentissa olevan säännöksen nostaminen arvioinnin pääsäännöksi. Tämä vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä, vaikka muodollisesti yleinen arviointi on vasta toissijainen raha-arvoon perustuvaan arviointiin verrattuna. Uudessa laissa hankkeen hyödyt ja menetykset arvioidaisiin siten ensisijaisesti yleiseltä kannalta, mutta myös rahanmääräinen arviointi olisi mahdollista siltä osin kuin hyödyn tai menetyksen suuruus voidaan määrittää rahassa. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa.

Sanonnallisesti pykälää on samoin kuin 4

§:ää on selvennetty niin, että intressivertailun vastaparina mainitaan yleisesti menetykset toisin kuin nykyisen lain vahinko, haitta ja muu edunmenetys. Tarkoitus ei ole muuttaa säännöksen aineellista sisältöä, vaan selventää lain terminologiaa. Nykyisessä laissa vahinko, haitta ja muu edunmenetys mainitaan nimittäin kahdessa eri merkityksessä. Uudessa laissa sääntelyä selvennettäisiin niin, että sillä viitataan korvauksia koskevissa säännöksissä yksityiselle aiheutuviin edunmenetyksiin.

Pykälän lähtökohtana on, että arvioinnissa huomioon otettavat yleiset edut ovat niin moninaisia, että niitä ei voida lain tasolla yksilöidä. Erilaisten huomioon otettavien intressien määrä on kasvanut vesilain säätämisen jälkeen ja tarkoituksena, on että säännös jatkossakin mukautuisi joustavasti kulloisiinkin käsitelyihin yleisestä edusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesienhoidon järjestämisestä annettavan lain mukaisten hoitosuunnitelmien huomioon ottamisesta lupaharkinnassa. Vesienhoidon järjestämislaissa tulisi olemaan yleinen säännös hoitosuunnitelmien huomioon ottamisesta, mutta huomioon ottamisesta voidaan säännöksen mukaan säätää tarkemmin muussa laissa. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan näin on tarkoitus tehdä muun muassa vesilaissa. Perusteluissa todetaan lisäksi, että tarkoituksena on käyttää hoitosuunnitelmia hyväksi hankkeiden eri lakien mukaisia edellytyksiä arvioitaessa. Ehdotetun säännöksen mukaan vesienhoitosuunnitelmissa olevia tietoja vesien tilasta ja käytöstä käytettäisiin hyväksi arvioitaessa hankkeesta yleiselle edulle aiheutuvia vaikutuksia lupaharkinnassa 4 §:n mukaisesti. Tavallisesti kyse olisi hankkeen haitoista, mutta esimerkiksi vesistön kunnostushankkeissa hoitosuunnitelmien tietoja voitaisiin käyttää hyväksi myös hankkeen hyötyjen arvioinnissa.

7 §. *Yksityisten hyötyjen ja menetysten arvioiminen.* Pykälässä määriteltäisiin intressivertailussa huomioon otettavat yksityiset hyödyt ja menetykset. Asiasisällöltään säännös käsittäisi vesilain nykyisessä 2 luvun 11 §:ssä luetellut yksityiset hyödyt ja menetykset. Intressivertailun tarkoituksena on ottaa huomioon mahdollisimman laajalti kaikki hankkeen hyödyt ja menetykset, joten pykä-

län tarkoittamat yksityiset edut on ymmärrettävä laajasti. Säännös kattaisi kaikki sella iset hyödyt ja menetykset, jotka eivät tule huomioon otetuksi yleisen edun kautta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin huomioon otettavista yksityisistä hyödyistä vesilain nykyisen 2 luvun 11 §:n 1 momentin mukaisesti. Käytettävyyden parantumisella viitataan 2 momentissa muun muassa virkistyskäyttämömahdollisuuksiin ja sitä voidaan soveltaa esimerkiksi niin sanotuissa kesämökkijärvien kunnostuksissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksityisistä menetyksistä. Säännös käsittää asiassisällöltään vesilain 2 luvun 11 §:n 2 momentissa nykyisin luellut yksityiset menetykset. Säännös on kuitenkin luottavuuden parantamiseksi jaettu alakohtiin. Näistä kohta 1 koski lunastus- ja käyttöoikeuksia ja kohta 2 muille aiheutuvia menetyksiä. Kohta 3 vastaisi lain muutoksella 750/1996 tehtyä lisäystä, joka koskee sovittuja korvauksia ja vapaaehtoisesti hankittuja alueita. Viimeksi mainitun osalta arvioinnissa ei kuitenkaan otettaisi huomioon korvausten puolitoistakeraisuutta, vaikka tämä korvauksen määrää arvioitaessa tulisi 13 luvun 8 §:n 4 momentin mukaan muuten sovellettavaksi. Tältä osin ei ole tarkoitus muuttaa nykyistä käytäntöä, vaikka tästä ei nimenomaista säännöstä pykälään nykyiseen tapaan sisällytettäisikään.

Pykälässä ei olisi säännöstä, jonka mukaan menetyksinä otettaisiin huomioon hankkeen toteuttamiskustannuksia.

8 §. *Luvan voimassaolo.* Vesioikeudellisille luvulle ominaista on perinteisesti ollut niiden pysyvyys. Nykyinen vesilaki lähtee siitä, että luvat ovat voimassa toistaiseksi, eikä laki tunne määräaikaista lupia. Lainvoimaisiin lupiin puuttuminen on ollut mahdollista vain rajoitetusti. Poikkeuksen muodosti kuitenkin lain 10 lukuun sisältynyt pilaamissääntely, joka mahdollisti puuttumisen lainvoimaisiin lupiin muita lupia helpommin. Myös säännöstelyä koskevassa 8 luvussa olisi nimenomaisia säännöksiä lainvoimaiseen lupaan puuttumisesta. Pilaamissääntelyn pohjalta oikeuskäytännössä myös kehittyi määräaikaista lupia koskeva käytäntö 1980-luvulle tultaessa. Määräaikaisten lupien lisäksi on myönnetty toistaiseksi voimassa olevia lupia, joissa lupaehdot on määrätty tarkistettavaksi

määräajoin. Tätä käytäntöä on sittemmin noudatettu muissakin asioissa, erityisesti vedenottoluvissa.

Mahdollisuus luvan myöntämiseen määräaikaisena on siten kehittynyt oikeuskäytännössä, eikä nykyisessä vesilaissa ole asiasta säännöstä. Uudessa laissa käytäntöä kuitenkin vahvistettaisiin myös lain tasolla sisällyttämällä mahdollisuus luvan myöntämiseen määräaikaisena pykälän 1 momenttiin. Vastaava mahdollisuus sisältyy muun muassa ympäristönsuojelulakiin ja terveydensuojelulakiin.

Uudella säännöksellä ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa pääsääntöä, joka edelleen olisi toistaiseksi voimassaoleva lupa. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, että määräaikaiselle luvulle tulee olla erityisiä syitä. Tällaisia syitä voisivat olla luvan hakeminen määräaikaisena, hankkeen määräaikainen luonne sekä se, että pysyvän luvan myöntämiselle ei ole 4 §:n mukaisia edellytyksiä esimerkiksi sen vuoksi, että hankkeen vaikutuksia ei voida riittävästi ennakkoon arvioida. Viimeksi mainitussa tapauksessa on kuitenkin otettava huomioon mahdollisuus määrätä toistaiseksi voimassaolevan luvan lupamääräykset tarkistettaviksi siten kuin 19 §:ssä säädetään samoin kuin 20 §:ssä oleva säännös lainvoimaisen luvan lupamääräysten tarkistamisesta.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain 2 luvun 12 §:ssä nykyisin oleva säännös luvan voimassaolosta. Säännöksen tarkoituksena on määrätä aika, jonka kuluessa hanke on toteutettava tai aloitettava. Tarkoituksena on estää niin sanotut kassakaappiluvat. Momentin mukaan toistaiseksi voimassa olevissa luvissa olisi määrättävä joko aika, jonka kuluessa hanke on toteutettava tai toteuttaminen aloitettava. Se, kummalle määräaika asetetaan, riippuisi hankkeen luonteesta. Kerralla valmiiksi tuleville hankkeille tulisi määrätä toteuttamisaika, kun taas määräys aloittamisajankohdasta tulisi kysymykseen esimerkiksi jatkuvaluonteisissa hankkeissa. Kuten nykyisessä laissa enimmäisajat hankkeen toteuttamiselle olisivat kymmenen vuotta ja töiden aloittamiselle neljä vuotta.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös lupapäätöksessä 2 momentin mukaan asetetun määräajan pidentämisestä. Vastaava mahdol-

lisuus sisältyy nykyisin vesilain 2 luvun 12 §:n 1 ja 2 momenttiin. Nykyisissä säännöksissä on kuitenkin asetettu enimmäisaika pidentämiselle. Hankkeen toteuttamiselle tämä on kohtuullinen aika ja rakentamistöiden aloittamiselle kolme vuotta. Ilman nimenomaista säännöstäkin on katsottu olevan selvää, ettei toteuttamiselle tai siihen ryhtymiselle annettava lisäaika voisi olla pidempi kuin 2 momentissa tarkoitettu varsinainen määräaika.

9 §. *Luvan raukeaminen.* Pykälässä säädettäisiin luvan raukeamisesta. Pykälän 1 momentti ilmaisisi määräaikaista lupaa koskevan pääsäännön, jonka mukaan luvan voimassaolo lakkaa määräajan päättyessä. Lupapäätöksessä voidaan kuitenkin poiketa tästä pääsäännöstä ja määrätä esimerkiksi, että määrääjäksi myönnettyä lupaa on mahdollisuus jatkaa riittävän ajoissa tehtävällä uudella lupahakemuksella. Tällöin lupaan perustuvaa toimintaa voidaan jatkaa, kunnes uusi hakemus on ratkaistu, jos lupahakemus on tehty luvassa määrätyn mukaisesti.

Pykälän 2 momentti koskisi toistaiseksi voimassaolevaa lupaa. Koska tällaiset luvat on tarkoitettu pysyviksi, raukeaminen voisi perustua ainoastaan 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaisten laiminlyöntiin. Säännös ei rajoittaisi luvanhaltijan oikeutta hakea luvan raukeamista.

Pykälän 3 momentti liittyisi 2 momentissa tarkoitettuun raukeamiseen ja sen mukaan toistaiseksi voimassa olevan luvan rautessa, myös lupaan liittyvät käyttöoikeudet raukeavat. Sama koskisi lunastusoikeutta, mutta ei sellaista omaisuutta, joka tällaisen oikeuden nojalla on jo siirtynyt luvanhaltijalle. Määräaikaisen luvan osalta vastaavaa säännöstä ei tarvita, sillä luvan määräaikaisuuden vaikutus käyttöoikeuksiin otetaan huomioon jo lupapäätöksessä. Lupapäätöksessä voidaan esimerkiksi 2 luvun 11 §:n 2 momentin nojalla määrätä, että määräaikaisen luvan yhteydessä myös käyttöoikeudet ovat määräaikaisia.

10 §. *Yleiset lupamääräykset.* Lupamääräyksistä koskevat säännökset olisivat luvun 10 - 14 §:ssä. Lupamääräysten tarkistamisesta säädettäisiin 18 - 21 §:ssä. Lupamääräykset ovat kiinteässä yhteydessä lupaharkintaan, jossa on usein kyse siitä, millä edellytyksillä

hanke voidaan toteuttaa. Lupamääräysten tärkeyden vuoksi niistä on tarkoituksenmukaista säätää edelleenkin laissa. Laissa säätäminen on tarpeen myös sen vuoksi, että ympäristönsuojelulaissa viitataan vesilain lupamääräyksiä koskeviin säännöksiin. Uuteen lakiin otettaisiinkin tyhjentävät säännökset asioista, joista määräyksiä voidaan antaa. Nämä säännökset perustuisivat vesilain nykyisiin säännöksiin, mutta ne on kirjoitettu nykyistä yleisempään muotoon. Samalla säännöksiä on pyritty selventämään.

Ehdotettu pykälä toimisi yleissäännöksenä lupapäätöksessä annettaville lupamääräyksille. Pykälässä vahvistettaisiin vesilain tulkintakäytäntö, jonka mukaan lupapäätökseen on nykyisen vesilain 2 luvun 3 §:n yleissäännöksen perusteella liitetty määräyksiä hankkeesta aiheutuvien haittojen vähentämisestä. Pykälässä nimenomaisesti edellytettäisiin, että lupaan otetaan tarpeelliset määräykset haittojen välttämiseksi. Tältä osin pykälän 1 momentissa viitattaisiin vesilain nykyisen 2 luvun 3 §:n korvaavaan uuden lain 2 luvun 7 §:ään, joka näin toimisi jatkossakin lupamääräysten antamisperusteena. Tämän lisäksi 1 momentissa säädettäisiin maisemointia ja muuta työn jälkien poistamista samoin kuin vesistön ja pohjavesiesiintymän puhdistautumiskyvyn säilyttämiseksi tarpeellisia toimenpiteitä ja laitteita koskevien lupamääräysten antamisesta. Tältä osin pykälä korvaisi hankkeen jälkien poistamista koskevan vesilain 2 luvun 15 §:n sekä vesistön puhdistautumiskyvyn turvaamista koskevan 2 luvun 23 §:n. Vesistön puhdistautumiskyvyn lisäksi pykälässä kuitenkin mainittaisiin myös pohjavesiesiintymän puhdistautumiskyky.

Pykälän 2 momentti vastaisi 2 luvun 14 §:ää kuitenkin niin, että sanotun pykälän 2 momenttiin sisältyvä tarkkailuvelvoite on siirretty uuteen tarkkailuvelvoitteita koskevaan yleissäännökseen, joka olisi 11 §:ssä. Nykyistä säännöstä täsmennettäisiin niin, että siinä tarkoitettujen lupamääräykset on annettava vain tarvittaessa.

11 §. *Tarkkailuvelvoite.* Pykälä sisältäisi yleisen säännöksen hankkeen ja sen vaikutuksen tarkkailusta. Vaikutusten tarkkailu kattaisi vedenjuoksun ja vedenkorkeuden tarkkailun, joten erillistä tätä koskevaa vesilain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa olevaa

säännöstä ei lakiin otettaisi. Tarkkailuvelvoitetta annettaessa tulisi ottaa huomioon vesienhoidon järjestämisestä koskevan lakiehdotuksen 9 §:n mukainen seurantaohjelma ja siinä todetut tarpeet tarkkailun tarpeista. Tämä voisi koskea muun muassa tarkkailtavia tekijöitä. Velvoitteet eivät kuitenkaan perustuisi seurantaohjelmaan, vaan ne tulisi määrätä vesilain omista lähtökohdista.

Tarkoituksena on, että tarkkailuvelvoitteet määrätään mahdollisimman yksityiskohtaisesti lupapäätöksessä. Lupapäätöksessä ei kuitenkaan välttämättä aina voida määrätä yksityiskohtaisesti velvoitteen sisällöstä esimerkiksi sen vuoksi, että hankkeen vaikutusten laajuutta tai kohdetta ei päätöstä annettaessa osata riittävällä tarkkuudella ennakoita. Jotta tällaisessa tilanteessa velvoitteen sisällön tarkentaminen ei aina edellyttäisi lupapäätöksen muuttamista, 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta jättää hankkeen vaikutuksia koskevan tarkkailuvelvoitteen toteuttamisen yksityiskohdat vahvistettavaksi erityisellä tarkkailusuunnitelmalla. Tarkkailusuunnitelman hyväksyisi ympäristölupavirasto. Se voisi kuitenkin päättää, että suunnitelman hyväksyy alueellinen ympäristökeskus tai kalatalouteen liittyvän tarkkailun osalta työvoima- ja elinkeinokeskus.

Pykälän 3 momentin mukaan erillinen tarkkailusuunnitelmaa koskeva asia käsiteltäisiin hallintolain mukaisesti ja päätös annettaisiin julkipanon jälkeen. Tarkkailuvelvoitetta voitaisiin muuttaa tarvittaessa. Säännös vastaisi ympäristönsuojelulain 46 §:n 4 momentin säännöstä. Lakiehdotuksen 15 luvun 1 §:n mukaan tarkkailusuunnitelmaa koskevaan päätökseen haettaisiin muutosta oikaisuvaatimuksella.

Tarkkailuvelvollisuus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi omana tarkkailuna tai yhteistarkkailuna usean toiminnanharjoittajan yhteistyönä. Yhteistarkkailu voisi koostua vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisista velvoite-tarkkailuista. Yhteistarkkailua koskeva asia päätettäisiin kuitenkin erikseen kunkin toiminnanharjoittajan osalta. Tarkkailuvelvoitteen toteuttaminen osana yhteistarkkailua voitaisiin vahvistaa lupapäätöksessä tai tarkkailusuunnitelmassa.

12 §. *Liikenteelle aiheutuvan haitan välttäminen ja kulkuyhteysien järjestäminen.* Py-

kälään koottaisiin vesilain säännökset liikenteelle aiheutuvan haitan välttämistä ja kulkuyhteysien järjestämisestä koskevista lupamääräyksistä. Pykälä korvaisi vesilain 2 luvun 16, 17 ja 18 - 21 §. Pykälä koskee vain väylään vaikuttavia hankkeita, joten se poikkeaa luonteeltaan yleisiä lupamääräyksiä koskevasta 10 §:stä.

Pykälän 1 momentti vastaisi asiasisällöltään vesilain nykyistä 2 luvun 16 §:ää. Pykälän 2 momenttiin on koottu vesilain nykyisiä 2 luvun 18 - 21 § vastaava sääntely uiton turvaamiseksi tarpeellisista lupamääräyksistä. Säännös olisi nykyiseen sääntelyyn verrattuna selkeytetty ja mukautettu uusiin uittoa koskeviin säännöksiin. Pykälän 3 momentti vastaisi vesilain nykyistä 17 §:ää. Säännöksen tyypillinen soveltamistilanne on saaren kulkuyhteys, joka on riippuvainen vene- tai jääyhteydestä.

13 §. *Kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu.* Pykälään koottaisiin säännökset kalatalousvelvoitteesta ja kalatalousmaksusta. Nykyisin nämä säännökset ovat vesilain 2 luvun 22, 22 b ja 22 c §:ssä. Kalatalousmaksusta ja -velvoitteesta säädettäisiin samassa pykälässä, koska nämä liittyvät toisiinsa ja lupapäätöksessä joudutaan niiden käyttöä arvioimaan samanaikaisesti. Säännöstä täydentäisi 14 §:ään otettava uusi säännös kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmasta ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelmasta. Kalatalousvelvoitteen ja -määräyksen tarkistamisesta säädettäisiin 20 §:ssä. Nykyisen vesilain 2 luvun 22 a §:n kaltaista nimenomaista säännöstä ei pykälään sisältäisi, koska kyse ei ole lupamääräyksistä vaan vesitaloushankkeen yleisistä edellytyksistä. Uudessa laissa edellytys sisältyisi 2 luvun 7 §:ssä säädettyihin vesitaloushankkeen toteuttamisen yleisvelvoitteisiin, ja sitä koskevat lupamääräykset olisi annettava tämän luvun 10 §:n yleissäännöksen perusteella.

Kalatalousvelvoitteen ja -määräyksen antamista koskeva sääntely säilyisi uudessa laissa pääperiaatteiltaan nykyisellään. Kysymys olisi näin jatkossakin kalastolle taikka yleiselle tai yksityiselle kalatalousintressille aiheutuvien vahinkojen ehkäisemisestä tai vähentämisestä, joka voisi tapahtua toimenpidevelvoitteen tai maksun muodossa. Toimenpidevelvoite voisi 1 momentin mukaan

olla nykyiseen tapaan kalanistutus, kalatie tai muu toimenpide tai näiden yhdistelmä. Velvoitetta asetettaessa ja mitoitettaessa olisi myös edelleen otettava huomioon momentissa yksilöidyt kalatalousviranomaisen laatimat suunnitelmat.

Kalatalousmaksusta säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Tarkoituksena on nykyiseen tapaan, että maksu käytettäisiin samanlaatuisiin toimenpiteisiin, kuin mitä 1 momentin nojalla voidaan määrätä toteutettavaksi velvoitteena. Maksua voitaisiin näin ollen käyttää esimerkiksi kalojen istutus- ja muihin perusteluihin hoito- ja kunnostustoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen samoin kuin tulosten seurantakuluihin. Nykyisessä laissa ei suunnittelukuluja ole nimenomaisesti mainittu, joten täysin selvää ei ole, onko maksuja voitu suunnittelukuluihin käyttää, jos tästä ei ole ollut määräystä lupapäätöksessä. Selvyyden vuoksi säännökseen lisättäisiin maininta suunnittelukuluista. Vesilain 2 luvun 22 §:ään lisätty mahdollisuus antaa määräyksiä maksun käytöstä on tarkoitettu joustavoittamaan käytäntöä, mutta käytännössä tätä mahdollisuutta ei juurikaan ole sovellettu. Mahdollisuus määräysten antamiseen säilytettäisiin kuitenkin uudessakin laissa. Sen nojalla lupapäätökseen voidaan esimerkiksi ottaa määräys siitä, että maksua voidaan käyttää kalaston hoitotoimien suunnittelukuluihin.

Vesilain soveltamiskäytännössä kalatalousvelvoitteiden ja kalatalousmaksun määrittämisen välinen suhde on vaihdellut eri aikoina. Velvoitteen ja maksun välisestä suhteesta tai ensisijaisuudesta ei uudessa laissa kuitenkaan säädettäisi nykyistä tarkemmin, vaan asia jäisi edelleen ympäristölupaviraston harkittavaksi. Vuonna 2002 voimassa oli kaikkiaan noin 700 vesilain tai ympäristönsuojelulain nojalla annettua lupaa, jossa oli asetettu istutus- tai maksuvelvoitteita. Istutusvelvoitteita oli kaikkiaan 292 luvassa ja vuosittaiselta arvoltaan ne ilman arvonlisäveroä olivat yhteensä 6 940 800 euroa. Kalatalousmaksuja oli määrätty 414 ja vuosittaiselta yhteisarvoltaan ne olivat ilman arvonlisäveroä yhteensä 1 733 250 euroa.

14 §. *Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelma.* Kalatalousvelvoitteiden ja mak-

sujen uudistamistarpeita on selvitetty maa- ja metsätalousministeriön asettamassa Kalataloudellisten istutus- ja maksuvelvoitteiden toimeenpanoa ohjeistavassa työryhmässä. Työryhmän raportissa (MMM, työryhmämuistio 2003:12) suurimpana lainsäädännöllisenä ongelmana pidettiin kalatalousvelvoitteiden ja kalatalousmaksujen toimeenpanoa koskevien menettelyjen sääntelemättömyyttä.

Käytännössä luvanhaltija laatii kalatalousvelvoitteen toteuttamista varten istutussuunnitelman. Työvoima- ja elinkeinokeskus puolestaan laatii kalatalousmaksulle käyttösuunnitelman, jonka perusteella maa- ja metsätalousministeriö osoittaa kalatalousmaksuista kertyneet varat työvoima- ja elinkeinokeskusten käyttöön. Kun lainsäädäntö ei tunne kumpaakaan näistä suunnitelmista, on syntynyt epäselvyyttä muun muassa niiden hyväksymismenettelystä ja muutoksenhausta. Epäselvyyksien korjaamiseksi nykyinen käytäntö vahvistettaisiin lain tasolla ottamalla lakiin säännökset niin kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmasta kuin kalatalousmaksun käyttösuunnitelmasta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmasta. Säännöksen mukaan hankkeesta vastaavan olisi laadittava suunnitelma ja esitettävä se työvoima- ja elinkeinokeskuksen hyväksyttäväksi. Suunnitelmassa esitettäisiin velvoitteen toteuttamisen yksityiskohdat siltä osin, kuin niitä ei ole määrätty jo lupapäätöksessä. Kun toimenpidevelvoitteen toteutus sisältää istutuksia, toteuttamissuunnitelmaan sisällytettäisiin tiedot muun muassa istukkaiden h- jista, kannasta, iästä, koosta ja kappalemäärästä samoin kuin istutuspaikoista, istutusajankohdasta ja istutuksen dokumentoinnista. Vaikka suunnitelman laatiminen olisi pakollista, tämä ei kuitenkaan tarkoittaisi, etteikö toteuttamisen yksityiskohdista voitaisi päättää jo lupapäätöksessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kalatalousmaksun käyttösuunnitelmasta. Suunnitelman vahvistaisi maksun käyttämisestä vastaava viranomainen eli työvoima- ja elinkeinokeskus. Keskus voisi laatia suunnitelman itse tai teettää sen ulkopuolisella taholla ja vahvistaa tällaisen suunnitelman. Kalatalousmaksun käyttösuunnitelmassa esitettäisiin yksityiskohtaisesti toimenpiteet, joihin mak-

su käytetään siltä osin, kuin käyttötarkoitusta ei ole yksilöity lupapäätöksessä. Suunnitelmaa ei tarvitsisi laatia erikseen jokaista kalatalousmaksua varten, vaan säännös mahdollistaisi yhteisen suunnitelman laatimisen saman vesialueen haittojen ehkäisemiseksi määrättyjen kalatalousmaksujen käytöstä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen suunnitelmien hyväksymismenettelystä yhdenmukaisesti 11 §:n mukaisen tarkkailusuunnitelman hyväksymisen kanssa. Päätös tehtäisiin noudattaen hallintolakia, jonka säännökset muun muassa kuulemisesta tulisivat näin sovellettaviksi. Tätä kautta muun muassa vesialueen omistajalla olisi mahdollisuus vaikuttaa kalatalousvelvoitteen ja -maksun toteuttamiseen. Lain 15 luvun 1 §:n mukaan myös säännöksen tarkoittamaan päätökseen haettaisiin muutosta ympäristölupavirastolle tehtävällä oikaisuvaatimuksella.

15 §. *Valmistelulupa.* Säännökset niin sanotusta töidenaloittamisluvasta olisivat luvun 15 ja 16 §:ssä. Töidenaloittamisluvan sijasta laissa käytettäisiin termiä valmistelulupa. Tällä on osaltaan haluttu korostaa eroa hankkeen valmisteluna pidettävien yksittäisten toimenpiteiden ja itse hankkeen välillä. Valmistelulupa liittyisi vain ensiksi mainittuihin toimenpiteisiin. Vaikka säännökset ovat luonteeltaan menettelysäännöksiä, ne on kuitenkin sijoitettu lupaharkintaa koskevien säännösten yhteyteen.

Valmistelulupaa koskevan sääntelyn tarkoituksena on se, että toiminnan aloittaminen kokonaan tai osaksi voidaan sallia muutoksenhausta huolimatta. Tätä mahdollisuutta voidaan käyttää esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa lupapäätöksestä tehtävät valitukset kohdistuvat lähinnä erillisiin korvauskysymyksiin, mutta uhkaavat kuitenkin viivästyttää koko hanketta.

Valmistelulupaa koskevan säännöksen käyttöala säilyisi uudessa laissa nykyisellään. Pääsääntönä olisi, että luvanvaraisiin toimiin ei saisi ryhtyä ilman lainvoimaista toimet oikeuttavaa päätöstä. Taustalla olisi ennen kaikkea muutoksenhakumahdollisuuden turvaaminen. Tämän pääsäännön merkitys heikkenisi, jos valmisteluluvan käyttöalaa laajennettaisiin nykyisestä esimerkiksi niin, että jotkin hankkeet voitaisiin toteuttaa jo valmis-

teluluvan perusteella. On myös huomattava, että vesilain mukaisissa hankkeissa voitaisiin muutoinkin ryhtyä sellaisiin hanketta valmisteleviin toimenpiteisiin, jotka eivät ylitä luvantarvekynnystä. Toisaalta riidattomissa hankkeissa odotusaika olisi vain valitusajan pituinen eli 30 vuorokautta.

Valmisteluluvan poikkeusluonnetta korostaisi pykälän johtolauseessa asetettu edellytys, jonka mukaan myöntämiselle on oltava perusteltu syy. Vesilain 1 luvun 26 §:n 1 momentissa nykyisin mainitut syyt voisivat olla tällaisia, mutta myös muut vastaavat syyt voisivat tulla kysymykseen. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädettäisiin toimenpiteiden vaikutuksiin liittyvät edellytykset luvan myöntämiselle. Momentin 1 kohdassa olisi yleinen kielto aiheuttaa toimenpiteillä huomattavaa haittaa vesien käytölle tai luonnolle ja sen toiminnalle. Tätä täydentäisi 2 kohdassa oleva ennallistettavuuden vaatimus. Säännöksen mukaan valmisteluluvan perusteella voitaisiin tehdä ainoastaan sellaisia toimenpiteitä, joiden suorittamisen jälkeen olisi mahdollista palauttaa olot entisen veriseksi. Säännös olisi yhdenmukainen nykyisen vesilain 1 luvun 26 §:n 2 momentissa olevan säännöksen kanssa ja sen keskeisenä tarkoituksena olisi varmistaa, ettei valmisteluluvan perusteella voitaisi tehdä muutoksenhakua tyhjäksi.

Pykälän 3 momentti edellyttäisi, että toimenpiteet yksilöidään lupapäätöksessä tarpeellisilta osin. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 1 luvun 26 §:n 2 momentissa.

16 §. *Valmistelulupaa koskeva päätös.* Tarkoituksena on, ettei valmistelulupaa eriytetä varsinaisesta hankeluvan käsittelystä. Käytännön kokemukset ovat osoittaneet erilliseen lupamenettelyyn liittyvän vaikeuksia ja erillinen päätös edellyttäisi joka tapauksessa erillistä kuulemistä ja muutoksenhakua. Tämän vuoksi ratkaisu valmisteluluvasta annettaisiin varsinaisen lupapäätöksen yhteydessä.

Pykälän 1 momentin mukaan valmisteluluvassa olisi nykyiseen tapaan muu kuin julkisoikeudellinen hakija velvoitettava asettamaan hyväksyttävä vakuus. Vakuuden tarkoituksena on kattaa toimenpiteestä aiheutuvat vahingot, haitat ja kustannukset niissä tilanteissa, joissa varsinaista lupaa ei hank-

keelle myönnetä tai luvan ehtoja muutetaan.

Pykälän 2 - 4 momentissa olisivat vesilain 1 luvun 26 §:n 4 - 6 momenttia vastaavat säännökset. Näistä 2 momentti koskisi toisen alueen käyttämistä, 3 momentti korvausten suorittamista ja 4 momentti päätöksen täytäntöönpanoa.

17 §. *Valmistumisilmoitus.* Pykälässä säädettäisiin hankkeesta vastaavan velvollisuudesta tehdä ilmoitus hankkeen valmistumisesta ympäristölupavirastolle ja lain mukaiselle valvontaviranomaiselle. Kerralla valmiiksi tulevista hankkeista ilmoitus tehtäisiin hankkeen valmistuttua, kun taas jatkuvaluonteisissa hankkeissa ilmoitus tehtäisiin hankkeeseen liittyvän rakennelman käyttöönotosta. Jälkimmäinen koskisi esimerkiksi säännöstelyhankkeita, joissa ilmoitus olisi tehtävä hankkeeseen kuuluvan padon käyttöönottamisesta. Valmistumisilmoituksen tekemisestä säädetään nykyisin vesilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa ja 16 luvun 30 §:n 1 momentissa.

18 §. *Hankkeen keskeyttäminen.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta saattaa loppuun sellaiset hankkeet, joilla puututaan vedenkorkeuksiin. Tällaisia hankkeita olisivat 6 luvun mukainen keskivedenkorkeuden pysyvä alentaminen tai nostaminen samoin kuin 7 luvun mukainen säännöstely. Vastaavasta velvollisuudesta säädetään nykyisin vesilain 7 luvun 14 ja 8 luvun 23 §:ssä. Säännöksen soveltamisalaa ei ulotettaisi yleisesti kaikkiin vedenkorkeuteen vaikuttaviin hankkeisiin, koska tällöin myös vedenotto tulisi soveltamisalan piiriin. Myöskään muissa vesitaloushankkeissa hankkeen keskeyttämisellä ei ole samanlaisia vaikutuksia kuin keskivedenkorkeuksiin vaikuttavilla hankkeilla, minkä vuoksi säännöksen soveltamisalaa ei ole laajennettu nykyisestä.

19 §. *Lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen.* Sen lisäksi, että lupa vesitaloushankkeelle voidaan myöntää määräaikaisena, myös toistaiseksi voimassaolevaan lainvoimaiseen lupaan voitaisiin tarvittaessa puuttua. Uudessa laissa mahdollisuus puuttua toistaiseksi voimassaolevaan lupaan perustuisi lupamääräysten tarkistamista koskeviin säännöksiin, jotka on koottu omaksi kokonaisuudekseen luvun 19 - 22 §:ään. Nämä säännökset sisältäisivät erilaisia tarkistamistilan-

teita. Luvun 19 §:ssä säädettäisiin mahdollisuudesta määrätä jo lupapäätöksessä tietyt lupamääräykset tarkistettavaksi määräajassa. Säännös vähentäisi osaltaan tarvetta myöntää lupa määräaikaisena tilanteissa, joissa hankkeen vaikutuksista ollaan epävarmoja. Luvun 20 §:ssä säädettäisiin viranomaisten mahdollisuudesta puuttua lupamääräyksiin silloin, kun 19 §:n mukaista määräystä ei ole annettu. Kalatalousvelvoitteiden- ja -määräysten tarkistamisesta säädettäisiin 21 §:ssä ja omistaja-aloitteisesta lupamääräysten tarkistamisesta 22 §:ssä.

Lupamääräysten tarkistamissäännöstö ei sillä erityistä vesipolitiikan puitedirektiiviin perustuvaa tarkistamissäännöstä. Direktiivin ei ole katsottu aiheuttavan merkittävää tarvetta lupien muutettavuutta koskeva sääntelyn tarkistamiseen, sillä jo vesilain säännökset lupien muuttamisesta ovat varsin kattavia. Uudessa laissa säädettäisiinkin tarkistamisesta yleisin säännöksin. Säännökset on kuitenkin muotoiltu niin, että ne kattavat myös direktiivin toimeenpanosta mahdollisesti aiheutuvat tarkistamistarpeet.

Luvan tarkistamisen kannalta vesitaloushankkeet voidaan jakaa yhtäältä hankkeisiin, jotka toteuttamisen jälkeen ovat valmiita kuten sillan rakentaminen ja toisaalta jatkuvaluonteisiin hankkeisiin. Tarkistamistarve kohdistuu käytännössä vain jälkimmäisiin. Uuden lain säännökset on kirjoitettu kuitenkin yleiseen muotoon sen vuoksi, että tällä isia hankkeita voi olla vaikea yksilöidä ennakkoon laissa. Vaikka tarkistamistarve voi käytännössä koskea lähinnä säännöstelyä ja vedenhankintaa, säännöksiä voidaan tarvittaessa soveltaa kaikkiin vesitaloushankkeisiin. Säännökset koskisivat kuitenkin vain uusia lupia. Tarkoituksena on, että siirtymäsäännöksillä säädetään niiden soveltamisesta vanhoihin lupiin tarpeelliseksi katsottavalla tavalla.

Pykälässä säädettäisiin sekä mahdollisuudesta määrätä lupamääräykset tarkistettaviksi määräajassa että tarkistamismenettelystä. Säännös on laadittu nykyisen vesilain 8 luvun 10 a §:n pohjalta niin, että pykälän tarkistamissäännös on sovitettuna ulotettu koskemaan kaikkia vesitaloushankkeita. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi kaikkiin lupamääräyksiin vaan ainoastaan vesiympäris-

töä ja sen käyttöä koskeviin määräyksiin. Näidenkään osalta tarkoituksena ei ole luoda tarkistamisautomaattia, vaan säännös on tarkoitettu sovellettavaksi vain sellaisiin hankkeisiin, jotka luonteensa puolesta tarkistamista edellyttävät. Tämä on otettu huomioon rajaamalla soveltamista niin, että määräys tarkistamisesta voidaan antaa vain, jos tämä on tarpeen hankkeesta aiheutuvien merkittävien haittojen välttämiseksi.

Kun lupamääräys määrätään pykälän 1 momentin nojalla tarkistettavaksi, lupapäätöksessä olisi yksilöitävä mihin mennessä määräysten ajantasaisuus on saatettava ympäristölupaviraston tutkittavaksi ja mitä selvityksiä tässä yhteydessä on esitettävä. Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Päätöksen mukaisen määräajan laiminlyömisestä säädettäisiin 3 momentissa. Säännöksen mukaista raukeamisuhkaa on pidettävä toimivampana järjestelynä kuin esimerkiksi pakkokeinoihin perustuva luvan hakemiseen velvoittaminen, mistä on käytännössä huonoja kokemuksia. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös, että asia on käsiteltävä soveltuvin osin kuin lupahakemus. Tämä koskisi paitsi menettelyä, myös määräysten tarkistamista. Määräyksiä voitaisiin näin tarkistaa samoilla edellytyksillä, kuin uusia määräyksiä voidaan luvan yhteydessä antaa. Tarkistaminen olisi toisin sanoen mahdollista, jos hanke ei tarkistamisajankohtana arvioituna muutoin täyttäisi lain mukaisia edellytyksiä.

20 §. *Lupamääräysten muu tarkistaminen ja uusien määräysten antaminen.* Pykälä tulisi sovellettavaksi silloin, kun hankkeen toteuttamisesta aiheutuu haitallisia vaikutuksia, joita lupamääräyksiä annettaessa ei ennakoitu. Lisäksi sitä sovellettaisiin turvallisuusyistä tehtävään tarkistamiseen. Tarvetta pykälän tarkoittamaan tarkistamiseen vähentäisivät 8 §:n mukainen mahdollisuus myöntää lupa määräaikaikaisena samoin kuin 19 §:n mukainen mahdollisuus määrätä lupamääräykset tarkistettaviksi määräajassa. Näiden uusien säännösten vuoksi nyt käsillä olevan pykälän mukaista tarkistamismahdollisuutta ei ole tarpeen laajentaa nykyisestä. Toisaalta nykyisenkaltainen tarkistamismahdollisuus on tarpeen jatkossakin täydentämään tarkistamista koskevia uusia säännöksiä.

Pykälä perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun

vun 27 ja 28 §:ään. Näissä pykälissä säädetyt edellytykset mahdollistaisivat uuden säännöksen mukaan lupamääräysten tarkistamisen ja uusien lupamääräysten antamisen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukainen lupamääräysten tarkistaminen tai uusien määräysten antaminen tulisi kysymykseen tilanteissa, joissa hankkeesta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia ei lupamääräyksiä annettaessa ole osattu ennakoita. Säännös vastaa vesilain nykyistä 2 luvun 27 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä haitan ehkäisemisestä. Samassa lainkohdassa nykyisin olevasta korvausvelvollisuudesta säädettäisiin korvauksia koskevassa 11 luvussa. Nykyisen lain tapaan, säännöksen tarkoittama hakemus olisi tehtävä kymmenen vuoden kuluessa hankkeen valmistumista tai käyttöönottoa koskevan ilmoituksen tekemisestä. Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Pykälään on yhdenmukaisesti momentin 2 kohdan kanssa lisätty edellytys siitä, että tarkistaminen tai uusien määräysten antaminen on mahdollista vain, jos haitallisia vaikutuksia ei muutoin voida riittävästi vähentää.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin olosuhteiden muutoksiin perustuvasta tarkistamistarpeesta, josta nykyisessä laissa säädetään 2 luvun 28 §:n 1 momentissa. Säännöstä täydentäisi 3 kohdassa oleva turvallisuussyihin perustuva tarkistaminen, josta nykyisin säädetään 2 luvun 28 §:n 2 momentissa. Yhdenmukaisesti nykyisen sääntelyn kanssa, erityisenä edellytyksenä sekä 2 että 3 kohdan mukaiselle tarkistamiselle olisi se, ettei seurauksena saa olla hankkeesta saatavan hyödyn sanottava väheneminen. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Samassa momentissa säädettäisiin myös tarkistamiseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta, josta nykyisin on säännös 2 luvun 28 §:n 1 momentissa.

Pykälän tarkoittama tarkistaminen edellyttäisi ympäristölupavirastolle tehtävää hakemusta. Hakemuksen voisi 4 momentin mukaan tehdä asianosainen, valvontaviranomainen tai muu asiassa yleistä etua valvova viranomainen. Momentissa säädettäisiin myös, että asia on käsiteltävä soveltuvin osin kuin lupahakemus. Tämä koskisi paitsi menettelyä, myös määräysten tarkistamista ja uusien määräysten antamista. Määräyksiä voitaisiin

näin tarkistaa tai uusia määräyksiä antaa samoilla edellytyksillä, kuin uusia määräyksiä voidaan luvan yhteydessä antaa. Edellytyksenä oli myös tällöin, että hanke ei tarkistamisajankohtana arvioituna muuten täyttäisi lain mukaisia edellytyksiä.

21 §. *Kalatalousvelvoitetta tai -maksua koskevien määräysten tarkistaminen.* Pykälä sisältäisi nykyisin vesilain 2 luvun 22 §:n 4 momentissa ja 22 b §:ssä olevat kalatalousvelvoitteiden tarkistamista koskevat säännökset. Yhdenmukaisesti nykyisten säännösten kanssa kalatalousvelvoitetta tai -maksua voitaisiin pykälän 1 momentin nojalla tarkistaa, jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet. Velvoitetta voitaisiin lisäksi tarkistaa, jos se on osoittautunut kalataloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta peria vuotuinen kalatalousmaksu suoraan lain nojalla kustannustason nousua vastaava määrä korotettuna.

22 §. *Lupamääräysten muuttaminen luvanhaltijan hakemuksesta.* Pykälässä olisi vesilain 16 luvun 32 §:ssä oleva luvanhaltijaaloitteinen luvan muuttamismahdollisuus. Vaikka säännös on käytännössä ymmärretty lähinnä menettelysäännökseksi, uudessa laissa se sijoitettaisiin muiden luvan tarkistamista koskevien säännösten yhteyteen. Nykyistä säännöstä on käytännössä sovellettu lähinnä vähäisiin muutoksiin, eikä tätä lähtökohtaa ole tarkoitus muuttaa. Säännöstä on kuitenkin täsmennetty niin, että vähäinen toisen edunloukkaaminen ei estäisi sen soveltamista.

4 luku. **Vedenotto**

1 §. *Soveltamisala.* Luku pitäisi sisällään lähinnä vesilain 9 luvussa nykyisin olevan vedenhankinnan erityissäätelyn. Tällöin vedenhankinnalla tarkoitetaan veden ottamista, joka tapahtuu veden "nesteena käyttämistä" varten. Vedenhankinnan sijasta luvussa käytettäisiin käsitettä veden ottaminen. Luvun otsikkona käytettäisiin lyhyempää muotoa vedenotto. Veden ottaminen olisi yleiskäsite, joka pitäisi sisällään paitsi perinteisen vedenhankinnan, myös muuta tarkoitusta varten tapahtuvan veden johtamisen. Yleisterminä veden ottaminen kattaisi sekä pinta- että poh-

javeden ottamisen. Vain joko pinta- tai pohjaveden ottamista koskevista säännöksissä mainitaan soveltamisala erikseen.

Kuten muut hankeluvut myös nyt käsillä oleva luku täydentäisi lain yleisiä säännöksiä, joita sovelletaan luvun säännösten rinnalla veden ottamiseen. Esimerkiksi veden ottamisen luvanvaraisuus perustuisi 3 luvun 2 ja 3 §:ään, minkä lisäksi sovellettavaksi tulevat muun muassa 3 luvun säännökset lupaharkinnasta ja lupamääräyksistä siltä osin kun luvussa ei näistä säädetä.

Pykälän 1 momentin tarkoituksena on osoittaa, että luku koskee kaikkea pinta- ja pohjaveden ottamista. Poikkeuksen kuitenkin muodostaisi vesivoimalaitoksen tarpeisiin tapahtuva veden johtaminen, josta säädettäisiin lain 8 luvussa. Lähtökohtaisesti lukua sen sijaan sovellettaisiin myös jäähdytysveden johtamiseen. Pintaveden ottaminen on määritelty momentissa sen vuoksi, että laissa ei ole yleistä pintaveden määritelmää. Luvun mukaan pintaveden ottamisena käsiteltäisiin myös veden ottamista lähteestä, vaikka rajanveto pohjaveden ottamiseen ei tältä osin ole täysin yksiselitteinen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erikseen luvun soveltamisesta tekopohjaveden ottamiseen. Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että myös keinotekoisesti valmistettua pohjavettä suojataan samalla tavoin kuin muuta pohjavettä. Tämä seuraa jo pohjaveden ja pohjavesiesiintymän määritelmistä, jotka kattavat myös tekopohjaveden ja tekopohjavesiesiintymän.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin vesihuoltolakiin vastaavasti kuin nykyisen vesilain 9 luvun 3 a §:ssä. Luvussa ei olisi yleistä säännöstä vesihuoltolain soveltamisesta, koska sellainen olisi jo lain soveltamisalaa koskevassa 1 luvun 2 §:ssä. Suppeammalla viittauksella 3 momentissa tarkoitettaisiin vesihuoltolain mukaista valtuutta antaa asetuksella tarkempia säännöksiä raakaveden laatuvaatimuksista. Voimassa olevat vaatimukset perustuvat valtioneuvoston päätökseen (366/1994) juomaveden laatuvaatimuksista ja tarkkailusta, joka on voimassa kunnes se korvataan vesihuoltolain nojalla annettavalla asetuksella. Raakavesidirektiivissä tarkoitettuista vedenhankintaa koskevista suunnitelmista ja ohjelmista säädettäisiin 18 luvun 15

§:ssä.

2 §. *Vesialueen omistajan oikeus vedenottoon.* Pykälässä säädettäisiin alueen omistajan oikeudesta pinta- ja pohjaveden ottamiseen. Pintaveden ottamista koskeva pykälän 1 momentti sisältäisi vesilain nykyiseen 1 luvun 16 §:ään perustuvan säännöksen vesialueen omistajan oikeudesta ottaa vettä tavanomaista talouskäyttöä varten ilman ympäristölupaviraston lupaa. Tällainen perinteistä kotitarveottoa koskeva säännös säilytettäisiin uudessa laissa, mutta koska säännös syrjäyttäisi luvantarpeen, sen soveltamisala rajattaisiin suppeaksi. Tämän mukaisesti poikkeus luvantarpeesta koskisi ainoastaan 3 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua yksityisen edun loukkausta. Jos ottamisesta sen sijaan aiheutuisi 3 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, se edellyttäisi tavalliseen tapaan ympäristölupaviraston lupaa. Rajauksen taustalla on se, ettei voida pitää perusteltuna, että omistaja voisi omiin tarpeisiinsa ottaa vettä täysin riippumatta ottamisen vaikutuksista. Säännös ei myöskään merkitse poikkeusta muista ottamista koskevista säännöksistä. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että säännöksenkin tarkoittama ottaminen kuuluu 2 luvun 14 §:n mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin, jos ottaminen ylittää lainkohdassa säädetyn ilmoittamiskynnyksen.

Vesilain 1 luvun 16 § koskee nykyisin koti- ja karjatalouteen sekä kotipuutarhan kasteluun käytettävää vettä. Karjatalouden vedenkulutus voi kuitenkin nykyisin olla huomattavasti suurempaa kuin vesilakia säädettäessä. Tämän vuoksi uudessa laissa käytettäisiin käsitettä tavanomainen kiinteistökohtainen talous, joka paremmin kuvaa nykyisen säännöksen alkuperäistä tarkoitusta, eli kotitarveottamista. Uusi säännös edellyttäisi yhtäältä, että otettava vesi käytetään kiinteistöllä ja toisaalta, että käyttö liittyy tavanomaiseen kiinteistökohtaiseen talouteen, eli lähinnä koti- ja maatilatalouteen. Tavanomaisuus viittaa myös käytettävän veden määrään ja sisältää näin ottamista koskevan kohtuullisuusvaatimukseen. Säännös kattaisi nykyiseen tapaan myös puutarhan kasteluveden, mutta ei esimerkiksi peltojen kastelua yleisesti. Säännöksen piiriin ei myöskään voi kuulua kuin korkeintaan pienimuotoinen kaupallisesti

harjoitettu toiminta.

Suhteessa yhteisalueelakiin 1 momentin säännöstä on tulkittava niin, että omistajalla viitataan yleisesti osakaskuntaan, ei yksittäisiin osakkaisiin. Näin osakas ei voi saada säännöksen perusteella erityisasemaa, vaan osakkaiden kesken käyttöoikeuden sisältö ratkeaa yhteisalueelain säännösten kuten 28 a §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain nykyiseen 1 luvun 16 §:n toiseen virkkeeseen sisältyvä säännös sovitettuna uuteen 1 momenttiin. Säännöksen mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi päätöksellään määrätä rajoituksia veden käyttämiseen, jos vettä ei riitä kaikille 1 momentin mukaiseen käyttöön tarvitseville. Mahdollisuus määräysten antamiseen säilytettäisiin uudessa laissa, vaikka säännöstä ei ilmeisesti ole koskaan sovellettu. Määräysten antamistoimivalta olisi edelleen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, jolle säännöksen tarkoittamat vesialueen omistussuhteisiin ja naapurussuhteisiin läheisesti liittyvät asiat soveltuivat paremmin kuin ympäristölupavirastolle.

Käytännössä 2 momentin säännöksen tarkoittama tilanne voi tulla kysymykseen lähinnä pienissä uomissa, joista vettä ei välttämättä riitä kaikille tarvitsijoille. Suuremmissa vesistöissä riittävyys ei ole ongelma, vaan vettä voidaan ottaa ilman nimenomaista säännöstäkin, kunhan luvantarvekynnys ei ylity. Toisaalta myös pienissä uomissa säännöksen tarkoittama asia saattaa tulla ratkaistuksi luvan yhteydessä.

Pykälän 3 momentti sisältää nykyisin vesilain 1 luvun 18 §:n 3 momentissa olevan pohjaveden ottamista koskevan poikkeuksen täsmennettynä soveltamisalan ja käyttötaroituksen osalta niin, että se on yhdenmukainen 1 momentin kanssa. Siten edellä pinta-veden ottamisen osalta esitetty koskee soveltuvin osin myös pohjaveden ottamista. Vastaavasti kuin pintaveden ottamisen osalta, poikkeus koskisi ainoastaan 3 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua yksityisen edun loukkausta koskevaa luvantarvetta. Säännös mahdollistaisi nykyisen tapaan kaivon tekemisen, vaikka tätä ei nimenomaisesti mainitaisi.

Pintaveden ottamisesta poiketen 4 momen-

tissa säädettäisiin erikseen yhteisesti omistettun alueen osaomistajan oikeudesta pohjaveden ottamiseen. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 1 luvun 10 §:n 2 momentissa.

3 §. *Muun kuin vesialueen omistajan oikeus ottaa pintavettä.* Muiden kuin alueen omistajan oikeudesta veden ottamiseen säädettäisiin pintavettä koskevassa 3 §:ssä ja pohjavettä koskevassa 4 §:ssä. Pykälät perustuisivat vesilain nykyiseen periaatteeseen, jonka mukaan omistajan suostumus ei ole edellytyksenä veden ottamiselle toisen alueelta. Julkisessa keskustelussa on esitetty, että omistajan suostumus tulisi asettaa edellytykseksi kaupallista tarkoitusta varten tapahtuvalle vedenotolle. Tätä on perusteltu muun muassa sillä, että ottaja saa kaupallista hyötyä ilmaisen luonnonvaran ottamisesta. Omistajan suostumus ottamiselle muodostuisi kuitenkin ongelmaksi sen vuoksi, että pintavesialueet ovat yleensä yhteisessä omistuksessa. Myös pohjavesialueella voi olla useita kiinteistöjä. Omistajuusvaatimusta voitaisiin näin kiertää niin, että ottaja hankkii osuuden yhteiseen alueeseen. Kun lisäksi otetaan huomioon, että eri ottamismuotojen asettaminen sääntelyllisesti eri asemaan muussa kuin luvanvaraisessa ottamisessa ei välttämättä onnistu, uudessakaan laissa suostumusta ei asetettaisi ottamisen edellytykseksi, vaan omistajan edut turvataan lupaharkintaa ja etusijajärjestystä koskevissa säännöksissä. Omistajalla olisi myös oikeus korvaukseen ottamisesta aiheutuvista haitoista. Korvausta ei sen sijaan maksettaisi otettavasta vedestä. Mahdollisuus lupien tarkistamiseen osaltaan myös turvaisi omistajan etuja siten, että ottamisen edellytykset myös omistajan oikeuksien näkökulmasta voisivat tulla uudelleen harkittavaksi.

Pykälän 1 momentti perustuisi vesilain nykyiseen 9 luvun 1 §:ään, joka on laissa alkuperäisessä muodossa, vaikka 10 luvusta on ympäristönsuojelulain säätämisen yhteydessä poistettu vastaavanlainen oikeus johtaa jätevettä. Säännöksessä olisi kyse eräänlaisesta yleiskäyttöoikeudesta ja näin se muodostaisi jatkumon yleiskäyttöä koskevaan 2 luvun 4 §:ään. Yleiskäyttöoikeudesta säännös kuitenkin eroaisi siinä, että oikeus ei kuulu kaikille vaan on sidoksissa kiinteistön käyttöön. Siksi säännöksessä mainittaisiin kiinteistön omis-

taja ja haltija, eikä nykyisen lain tavoin julkainen. Säännöksessä olisi kyse pelkästään käyttöoikeudesta ja ottamisen luvanvaraisuus ratkaisi muiden säännösten perusteella. Tätä eroa käyttöoikeus- ja lupasäätelyn välillä korostaisi viittaus 3 luvun 2 ja 3 §:n luvanvarakriteereihin. Tätä kautta säännöksen soveltamisala rajautuisi vain pienimittaiseen ottamiseen, kun laajamittaisemman ottamisen käyttöoikeudet taas ratkaistaisiin lupamenettelyn yhteydessä. Vastaavasti kuin 2 §:n mukainen ottaminen myös pykälän 1 momentin mukainen ottaminen kuuluisi 2 luvun 14 §:n mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin, jos ottaminen ylittäisi lainkohdassa säädetyn ilmoittamiskynnyksen.

Ottamisoikeuden laajuus vastaisi nykyistä sääntelyä. Vesilain käsitteistön selventämiseksi talousveden ottamisen sijasta pykälässä viitattaisiin 2 §:n tavoin tavanomaista kiinteistökohtaista taloutta varten otettavaan veteen. Näin säännöksen perusteella ei esimerkiksi voida ottaa vettä toimitettavaksi muualla käytettäväksi. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin alueen haltijan suostumus edellytykseksi laitteiden pitkäaikaiselle sijoittamiselle toisen alueelle. Nykyinen laki ei tällaista vaatimusta aseta. Säännöstä sovellettaisiin myös maa-alueilla.

Pykälän 2 momenttia sovellettaisiin tilanteissa, joissa 1 momentin edellytykset eivät täyty. Kysymys on tällöin ottamisesta muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun ottamiseen tai 3 luvussa asetetun lupakynnyksen ylittävstä ottamisesta. Tällaisessa tilanteessa oikeuden ottamiseen ja sitä tarvittavien laitteiden pitämiseen myöntäisi nykyiseen tapaan ympäristölupavirasto. Säännöstä selvennettäisiin niin, että siinä viitataan luvan sijasta ympäristölupaviraston antamaan oikeuteen. Tällöin oikeudella viitattaisiin vain erikseen myönnettyyn käyttöoikeuteen. Asiallisesti säännös vastaa vesilain nykyisessä 9 luvun 2 §:ssä olevaa säännöstä. Sanotun lainkohdan viittaus omistajan luvantarpeeseen ei olisi kuitenkaan tarpeen, koska luvanvaraisuus seuraisi suoraan 3 luvun 2 ja 3 §:stä.

4 §. *Muun kuin omistajan oikeus ottaa pohjavettä.* Muiden kuin alueen omistajan oikeutta pohjaveden ottamiseen koskeva säännös perustuisi vesilain nykyiseen 9 luvun 4 §:ään.

Toisin kuin pin taveden ottamisesta, tällainen ottaminen edellyttäisi omistajan suostumusta tai ympäristölupaviraston lupaa. Pykälässä säädettäisiin sekä käyttötarkoituksista, joita varten oikeus voidaan myöntää, että myöntämisedellytyksistä. Pykälä koskisi muuta kuin luvanvaraista pohjaveden ottamista. Luvanvaraisen ottamisen yhteydessä käyttöoikeudet sen sijaan ratkaistaisiin luvan yhteydessä. Pykälä koskisi 3 §:n tavoin pelkästään käyttöoikeutta, kun ottamisen edellytyksistä muilta osin säädetään muualla. Pykälän tarkoittama ottaminen saattaa edellyttää myös 2 luvun 14 §:n mukaisen ilmoituksen tekemistä.

Pykälän 1 momentin 1 - 3 kohtiin sisältyisivät yksilöidyt käyttötarkoitukset, joita varten oikeus pohjaveden ottamiseen voidaan myöntää. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa nykyisin mainittuja käyttötarkoituksia. Momentin mukaan oikeus voidaan myöntää 2 §:ssä tarkoitettua tavanomaista kiinteistökohtaista taloutta varten, sellaista teollista tai taloudellista toimintaa varten, jolle pohjaveden saaminen on erityisen tärkeää taikka yhdyskunnan tai muuta yleistä tarvetta varten.

Yleisenä edellytyksenä oikeuden myöntämiselle olisi, että ottamisen toisen alueelta on oltava tarpeen mainittua käyttötarkoitusta varten. Tämän mukaisesti oikeutta ei voitaisi myöntää, jos tarve voidaan muulla tavalla tyydyttää. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäedellytyksistä, jotka nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 1 momentin mukaisesti koskisivat ainoastaan 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja käyttötarkoituksia. Vesihuoltolaitoksen vedensaannin järjestäminen ja yleisen tarpeen vaatima ottaminen sen sijaan syrjäyttäisi momentissa säädetyt alueen omistajan suojaksi tarkoitetut edellytykset. Momentin mukaan ottamisoikeuden myöntämisedellytyksenä olisi edelleen se, että vettä riittää myös alueen omaan käyttöön. Omalla käytöllä tarkoitetaan nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 1 momentin tavoin alueen nykyistä ja tulevaa käyttöä. Käytännössä veden riittävyys ei ole kuitenkaan yleensä ollut ongelmana, vaan ottamisen alueen muuta käyttöä rajoittava vaikutus, jollaista voi esiintyä pienissäkin hankkeissa. Tämän vuoksi momentissa edelleenkin edellytettäisiin, että

ottamisesta ei saa aiheutua alueen oikeudenhaltijoille kohtuuttomaksi katsottavaa haittaa tai häiriötä.

Pykälässä ei olisi nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 2 momentin kaltaista säännöstä, joka rajoittaa veden johtamista paikkakunnan ulkopuolelle paikkakunnan oman vesihuollon turvaamiseksi. Säännös olisi tarpeeton, sillä paikkakunnan vedenkäyttötarpeet on otettava huomioon oikeuden myöntämisedellytyksiä harkittaessa 5 §:n nojalla. Tätä kautta velvollisuus paikkakunnan omien tarpeiden huomioon ottamiseksi on vesilain nykyistä 9 luvun 4 §:n 2 momenttia laajempi, sillä vesihuollon lisäksi huomioon otetaan myös muut paikkakunnan vedenottotarpeet.

Nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 3 momentissa oleva toisen ottamosta tapahtuvaa ottamista koskeva rajoitus säilytettäisiin myös uudessa laissa muun muassa terveydensuojellullisista syistä. Myös vastuukysymykset ja veden riittävyys saattaisivat muodostua ongelmalliseksi, jos myös toiselle voitaisiin antaa oikeus käyttää vedenottoa. Tämän vuoksi veden ottaminen toisen kaivosta tai ottamosta edellyttäisi 3 momentin mukaan aina omistajan suostumusta. Ilman omistajan suostumusta sen sijaan voitaisiin edelleen myöntää 1 momentin nojalla lupa oman otamon tekemiseen.

5 §. *Vedenottotarpeiden yhteensovittaminen.* Uusi pykälä sisältäisi vedenottoa koskevan keskeisen säännöksen, jonka mukaan eri vedenottotarpeet tulee lupa-asiaa käsiteltäessä ja 4 §:n mukaista oikeutta myönnettäessä sovittaa yhteen. Tällä pyritään varmistamaan se, että vettä riittää kaikille tarvitseville. Pykälän 1 momentti sisältää yleisen periaatteen yhteensovittamisesta, jota sovellettaisiin muiden luvanmyöntämisedellytysten rinnalla kaikissa vedenottoa koskevissa lupa-asioissa. Kyseessä olisi siis erityissäännös, joka täydentäisi yleistä lupaharkintasäätelyä, mutta ei muodostaisi poikkeusta tästä. Lupaharkinnassa olisi luonnollisesti otettava huomioon muitakin tekijöitä kuin yhteensovittamisperiaate. Muiden tekijöiden, muun muassa hankkeen vaikutusten, vuoksi lopputulos harkinnassa voi myös olla toinen kuin mitä yhteensovittamisperiaate tai sitä täydentävä 2 momentin mukainen etusijajärjestys näyttäisi edellyttävän.

Yleistä periaatetta täydentäisi 2 momentissa oleva etusijajärjestys, joka tulisi sovellettavaksi silloin, kun kaikkien vedenottotarpeiden yhteensovittaminen ei ole mahdollista. Momentti määräisi eri vedenottotarpeiden keskinäisen etusijajärjestyksen tilanteessa, joissa vettä ei riitä kaikkiin tarpeisiin. Momentti perustuisi nykyisin vesilain 9 luvun 3 ja 9 §:ssä olevaan etusijajärjestyssääntelyyn, jota on kuitenkin ajanmukaistettu ja laajennettu koskemaan myös muita tilanteita kuin niitä, joissa on kaksi kilpailevaa hakemusta vireillä. Nykyisen säännöksen soveltamisessa ongelmana on ollut se, että käytännössä tilanteet, joissa lupahakemuksia on samanaikaisesti vireellä, ovat erittäin harvinaisia. Ehdotetussa laissa etusijajärjestys olisi yleinen, joten huomioon otettaisiin paitsi nykyiset myös tulevat vedenkäyttötarpeet, jotka lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä tulisivat arvioitaviksi. Tarkoituksena on näin täsmentää luvan myöntämisen edellytyksiä paikallisen vedensaannin ja muiden yhteiskunnan tärkeinä pitämien tarpeiden turvaamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että lupaa vedenotolle ei voitaisi myöntää, jos hanke vaarantaa paremmalla etusijajärjestyksellä olevan vedenottotarpeen.

Etusijajärjestyksessä on otettu huomioon vesikaupan ja vedensiirtohankeiden asema niin, että veden siirto muualla käytettäväksi olisi mahdollista vain, jos vettä riittäisi myös paikkakunnan vedenkäyttötarpeiden turvaamiseksi. Tältä pohjalta etusijajärjestys rakentuisi seuraavien neljän kategorian varaan:

1) Perinteinen veden lähikäyttö, siltä osin kuin tämä ei sisälly yleiskäyttöoikeuksiin. Veden lähikäyttö olisi pykälän 2 momentin 1 kohdassa määritelty yhdenmukaisesti 2 §:n 1 momentin kanssa. Säännöksen tarkoittamat kiinteistöt saattaisivat myös kuulua vesihuoltolaitoksen verkoston piiriin. Säännös on rajattu melko suppeaksi sen vuoksi, että se syrjäyttää 2 kohdassa tarkoitettua yhdyskunnan vesihuollon.

2) Yhdyskunnan vesihuolto paikkakunnalla, joka tarkoittaisi lähinnä vesihuoltolaissa säänneltyä vesihuoltoa. Asutuksen vesihuollon lisäksi yhdyskunnan vesihuolto kattaisi vesihuolloltaan asutukseen rinnastuvan elinkeinotoiminnan.

3) Veden muu käyttö paikkakunnalla, esi-

merkiksi teollisuuden vedenkäyttö sekä yhdyskunnan vesihuolto paikkakunnan ulkopuolella palveleva vedenotto. Vaikka lähtökohtana on, että paikkakunnan käyttötarpeet eivät saisi vaarantua ulkopuolisen käytön vuoksi, yhdyskunnan vesihuolto paikkakunnan ulkopuolella on säännöksessä rinnastettu paikkakunnan muuhun kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun vedenkäyttöön ja näin erotettu muusta veden siirrosta, josta säädetäisiin 4 kohdassa. Tarkoituksena on, että sääntely ei tarpeettomasti vaaranna vesihuoltoa palvelevia vedensiirtohankkeita eikä kuntien yhteistä vedenhankintaa, jotka ovat tärkeitä vesihuollon järjestämiselle kuntien yhteistyönä.

4) Veden siirto paikkakunnan ulkopuolelle muuta tarkoitusta kuin yhdyskunnan vesihuoltoa varten. Tämä sisältäisi myös veden kaupallisen myynnin, ei kuitenkaan esimerkiksi paikkakunnalla tapahtuvaa pullottamista myyntiä varten, mikä kuuluu kategoriaan 3. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa se, että vedensiirtohankkeet eivät vaaranna paikkakunnan vedenottotarpeita. Sen sijaan olosuhteissa, joissa vettä riittää myös paikallisiin tarpeisiin, vedensiirtohankkeille ei asetettaisi erityisiä rajoituksia. Niiden toteuttaminen toisin sanoen olisi mahdollista, jos laissa vedenotolle asetetut yleiset edellytykset muuten täyttyvät.

Ehdotettu etusijajärjestys tarkentaisi yleistä intressivertailua, koska eri käyttötarpeiden välisessä konfliktissa on usein kyse myös erilaisten yleisten etujen välisestä ristiriidasta. Etusijajärjestys ei kuitenkaan missään oloissa poistaisi tarvetta tarkastella hankkeen lupaedellytyksiä tavanomaisessa laajuudessa. Etusijajärjestys voisi lupahakemuksen käsittelyn lisäksi tulla sovellettavaksi luvan tarkistamisen yhteydessä, mutta se ei koskisi lupakynnyksen alittavaa toimintaa muutoin kuin 4 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Etusijajärjestys ei myöskään ratkaisisi konfliktia kahden samaa käyttötarvetta palvelevan hankkeen välillä, vaan tällaiset tilanteet jouduttaisiin ratkaisemaan yleisen intressivertailun perusteella.

6 §. *Vedenottoa koskeva lupapäätös.* Pykälään olisi koottu vedenottolupapäätöstä koskevat erityissäännökset. Muiden erityissäännösten tavoin pykälä ei olisi tyhjentävä vaan täydentäisi 3 luvun yleissäännöksiä, joissa

säädetään muun muassa vaikutusten tarkkailusta. Pykälän 1 momentissa vahvistettaisiin käytäntö, jonka mukaan vedenottotarkoitus on määrätty luvassa. Nykyisessä laissa vedenottoluvan käyttötarkoitussidonnaisuus ilmenee välillisesti ainoastaan 9 luvun 22 §:stä. Käyttötarkoituksen muuttaminen edellyttäisi näin aina luvan muuttamista. Tällainen säännös on perusteltu muun muassa sen vuoksi, että käyttötarkoitus on voinut vaikuttaa lupaharkintaan 5 §:n kautta. Käyttötarkoituksen merkitys korostuu intressivertailun kautta muutoin vesilain lupaharkinnassa verrattuna esimerkiksi maa-aineslain mukaiseen harkintaan.

Pykälän 1 momentin mukaan lupapäätökseen olisi kirjattava myös ottamispaikka sekä veden ottamisen enimmäismäärä. Ottamisen enimmäismäärän yksilöimistä ei säännöksessä määriteltäisi, vaan ympäristölupavirasto voisi tapauskohtaisesti kulloisenkin tilanteen mukaan päättää yksilöimistä.

Pykälän 2 momentti on suhteutettu yleisiin lupamääräyksiä koskeviin säännöksiin. Säännöksen tarkoittama vedenjohdon tai ottamon sijoituspaikka saattaa tulla ratkaistuksi pakkotoimimisestikin.

Luvussa ei säädettäisi erikseen vedenottoluvan lupamääräysten tarkistamisesta, vaan tältä osin sovellettaisiin 3 luvun yleisiä säännöksiä. Näin pääsääntönä olisi, että myös vedenottolupa ja lupamääräykset annettaisiin toistaiseksi voimassaolevina. Kuitenkin 3 luvun 8 tai 19 §:n mukaisissa tilanteissa määräaikainen lupa tai lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen olisi mahdollista. Lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun tulevista vedenkäyttötarpeista ei lupapäätöstä annettaessa ole riittävästi tietoa eri tarpeiden yhteensovittamiseksi 5 §:n edellyttämällä tavalla. Yhdyskunnan vesihuoltoa palvelevaa vesihuoltoa koskevien lupien tai lupamääräysten määräaikaisuus tulisi kuitenkin kyseeseen vain poikkeustapauksissa. Vedenotto yhdyskunnan vesihuoltoa varten on pitkäkestoista toimintaa ja vaatii kalliita investointeja. Lupien tai lupamääräysten määräaikaisuus saattaisikin vaarantaa vesihuoltolaitoksen mahdollisuuksia huolehtia vesihuoltolaitoksella säädetyistä velvoitteistaan.

7 §. *Vedenottoluvan voimassaolo.* Vesilais-

sa ei nykyisin ole järjestelmää, joka mahdollistaisi varavedenottamoiden rakentamisen. Tilanne on jouduttu ratkaisemaan niin, että on haettu erilliset luvat kapasiteetiltaan suuremman ottamon rakentamiselle ja vedenottamislupa vain nykyistä tarvetta varten. Tällöin ottamon koko kapasiteetin käyttöönotto kuitenkin edellyttää ottamisluvan muuttamista. Mahdollisuutta hakea lupaa varsinaista tarvetta suuremmalle vesimäärälle erityistilanteisiin varautumista varten taas rajoittavat luvan käyttöönottamista määräajassa edellyttävät säännökset. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin poikkeuksesta määräaikaan koskeviin lain yleisiin säännöksiin.

Pykälä mahdollistaisi sen, että säännönmukaisen vesihuollon vaarantumiseen varautumista varten lupa voitaisiin kokonaan tai osittain myöntää ilman määräaikaan. Tämä poikkeus koskisi sekä varavedenottamoa koskevaa lupaa että vedenottoa koskevaa lupaa sitä osin, kun kyse on säännönmukaisen ottamisen ylittävistä määristä häiriötilanteissa. Poikkeus koskisi ainoastaan pykälässä tarkoitettuihin häiriötilanteisiin varautumista, eikä säännöstä voitaisi tätä laajemmin soveltaa vedenottoluvissa. Tarkoituksena ei olisi mahdollistaa lupien varastoon hakemista välttämätöntä tarvetta laajemmin. Säännös ei myöskään mahdollistaisi muutoin kuin määräajan osalta poikkeamista yleisistä lupaedellytyksistä tai lupamenettelyä koskevista säännöksistä. Se, että lupaa poikkeuksen tarkoitamalta osalta ei ole tarkoitettu normaalitilanteissa ottaa käyttöön, voidaan kuitenkin ottaa huomioon luvan myöntämisedellytyksiä harmittaessa.

Myös säännöksen tarkoittamasta ottamisesta olisi tehtävä ilmoitus ympäristölupavirastolle ja valvontaviranomaiselle 3 luvun 17 §:n nojalla.

8 §. *Vesijohdon sijoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin vesijohdon sijoittamisesta toisen alueelle. Lähtökohtana olisi, että sijoittaminen edellyttäisi omistajan suostumusta tai viranomaispäätöstä. Tämä vastaisi nykyistä sääntelyä, vaikka nykyisen vesilain 9 luvun 18 §:n 1 momentissa harhaanjohtavasti mainitaan alueen omistajan sallimisvelvollisuus. Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ää voidaan sen 4 momentin mukaan soveltaa vesihuoltolaitoksen vesijohdon sijoittamiseen,

vaikka tarvittava oikeus olisi perustettavissa myös vesilain säännösten nojalla. Tältä osin vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain säännökset vesijohdon sijoittamisesta ovat päällekkäisiä. Tällaista järjestelyä, jossa johtojen sijoittaminen perustuu kahteen päällekkäiseen säädökseen, ei voida pitää tarkoituksenmukaisena eikä tilannetta, jossa voidaan valita sovellettava laki, voida pitää hyväksyttävänä. Vaikka vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain järjestelmät ovat päällekkäisiä, niissä on kuitenkin eroja muun muassa nennettelyn joustavuuden samoin kuin korvausten määräämisen osalta.

Uudessa laissa sääntelyn päällekkäisyys poistettaisiin ja lakien soveltamisalasta johtojen sijoittamisesta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Tämä koskisi sekä 4 luvussa säänneltyä vedenottoon liittyviä vesijohtoja että 5 luvussa säänneltyjä ojia. Uudessa laissa avoimista vesijohtoa käsiteltäisiin ojana ja nyt käsillä oleva pykälä koskisi vain varsinaista vesijohtoa. Vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisala määriteltäisiin 4 ja 5 luvussa samalla tavoin. Päällekkäisyyden poistaminen myös maankäyttö- ja rakennuslain osalta edellyttäisi vastaavien rajausten lisäämistä myös maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain välinen rajanveto perustuisi uudessa laissa alueen yhdyskuntatekniseen kehitykseen ja kaa-voitustilanteeseen. Pääsääntönä olisi, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sekä asemakaava-alueella, lukuun ottamatta maankäyttö- ja rakennuslain 10 luvussa tarkoitettua ranta-asemakaava-aluetta, sovellettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä. Vesilain asianomainen säännös tulisi kuitenkin myös näillä alueilla sovellettavaksi, jos kysymys olisi lupaan liittyvästä vesijohdosta ja oikeus annettaisiin lupapäätöksen yhteydessä. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa, jota yleisenä säännöksenä sovellettaisiin sijoittamispaikasta riippumatta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muusta kuin lupapäätöksen yhteydessä päätettävästä sijoittamisesta. Säännös koskisi sekä muuta kuin luvanvaraista ottamista palvelevaa johtoa että luvanvaraiseen ottamiseen liittyvää johtoa, jonka sijoittamisesta ei ole päätetty luvan yhteydessä. Vesilain nykyisen 9 luvun

18 §:n 2 momentin mukaisesti oikeuden myöntäisi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, jollei kyse olisi usean kunnan alueella kulkevasta vesijohdosta, jollaisen sijoittamisesta päättäisi aina ympäristölupavirasto. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaa kuitenkin rajoittaisi edellä kuvatun mukainen soveltamisalarajaus, jonka mukaan säännös ei koskisi vesihuoltolaitoksen toiminta-alueita eikä muita asemakaava-alueita kuin ranta-asemakaava-alueita. Näiltä osin sijoittamista päätettäisiin maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Usean kunnan alueella kulkevan vesijohdon sijoittamisesta päättäisi kuitenkin aina ympäristölupavirasto. On myös huomattava, että lakien välinen soveltamisalarajaus koskee ainoastaan maa-alueita. Vesialueilla sijoittamisesta päätettäisiin aina pykälän 1 tai 2 momentin nojalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yleisestä periaatteesta, jonka mukaan johto on sijoitettava toisen alueelle niin, että siitä aiheutuva haitta jää mahdollisimman vähäiseksi. Tämä tulee ottaa huomioon ennen kaikkea sijoittamispaikkaa valittaessa. Pykälässä ei olisi erillistä säännöstä sijoittamisesta aiheutuvan edunmenetyksen korvaamisesta, sillä yleistä korvausvelvollisuutta koskevan 13 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan yleissäännös kattaa myös pykälän tarkoittamat tilanteet.

On huomattava, että pykälä ei millään tavoin rajoittaisi oikeutta sopia johdon sijoittamisesta. Käytännössä valtaosa johdoista sijoitetaan juuri sopimusten perusteella. Tarkoitusta varten maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto ja Suomen Kuntaliitto ovat laatineet sopimusmallin. Sopimuksen ongelmana on kuitenkin sen pysyvyys, sillä suostumuksia ei kirjata kiinteistötietojärjestelmään. Ehdotuksessa ei esitetä lakiin lisättäväksi maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 2 momentin kaltaista säännöstä siitä, että johtojen sijoittamista koskeva sopimus sitoo myös kiinteistön uutta omistajaa. Tosin sijoittamista varten voidaan aina perustaa rasite, minkä lisäksi 17 luvun 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sopimukseen perustuvan oikeuden suojaamiseksi annettavasta luvasta.

9 §. *Vedenottoluvasta poikkeaminen.* Säännös vastaa asiasisällöltään vesilain nykyistä 9 luvun 20 §:ää, jota on kuitenkin sanonnallisesti muokattu ottaen huomioon

muun muassa valmiuslaki (1080/1991), joka saattaa tulla sovellettavaksi vedenotossa nyt käsillä olevan säännöksen lisäksi. Säännöksen kohteena voisivat olla myös normaaliolojen poikkeustilanteet kuten sähkökatkot. Vesihuolto olisi pykälässä ymmärrettävä laajasti niin, että se kattaa myös haja-asutuksen vesihuollon. Muu painava syy voisi olla esimerkiksi elintarvikehuollon turvaaminen.

Pykälän 2 momentin mukaan luvan mukaisesta käyttötarkoituksesta poikkeamisesta olisi nykyiseen tapaan ilmoitettava alueelliselle ympäristökeskukselle.

10 §. *Veden ottamisen rajoittaminen poikkeuksellisen syyn vuoksi.* Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 9 luvun 14 §:ään, jonka soveltamisalaa on kuitenkin laajennettu koskemaan pohjaveden lisäksi myös pintaveden ottamista. Säännöksen tarkoituksena on turvata vedensaanti silloin, kun sitä normaaliin tapaan ei riitä kaikille tarvitseville pitkäaikaisen kuivuuden tai muun vastaavan poikkeuksellisen syyn vuoksi. Etusijajärjestyksen periaatteiden mukaisesti tällaisessa tilanteessa varmistettaisiin nykyisen lain tavoin, että muu vedenotto ei vaarantaisi tavanomaista kiinteistökohtaista taloutta palvelevaa vedenottoa. Tämä tapahtuisi niin, että vettä tällaista tarvetta varten tarvitseva voisi tehdä ympäristölupavirastolle hakemuksen muun vedenottajan rajoittamaan määrääjäksi otettavan veden määrää. Rajoitus koskisi ennen kaikkea lupaan perustuvaa ottamista, mutta voisi tulla sovellettavaksi myös muussa ottamisessa. Pykälän soveltamisalaa laajennettaisiin nykyisestä niin, että rajoittamista voitaisiin hakema myös yhdyskunnan vesihuoltoon varten tapahtuvan ottamisen turvaamiseksi. Tällaisessa tilanteessa hakijana voisi olla esimerkiksi vesihuoltolaitos.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajoittamiseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Säännös vastaisi vesilain 9 luvun 14 §:ssä olevan korvaussäännöstä. Korvausvelvollisuus koskisi kohtuutonta edunmenetystä ja siitä vastaisi 1 momentin mukaista määräästä hakenut. Ympäristölupavirasto voisi kuitenkin määrätä myös muut rajoituksesta olennaisista hyötyä saavat osallistumaan korvausten maksamiseen, vaikka nämä eivät ole olleet hakijana. Korvauksen määräisi ympäristölupavirasto edunmenetyksen kärsineen ha-

kemuksesta joko rajoituksen antamisen yhteydessä tai myöhemmin.

11 §. *Vedenottamon suoja-alueen perustaminen.* Suoja-alueen perustamisesta vedenottamoa varten säädetään nykyisin vesilain 9 luvun 19 ja 20 §:ssä. Suoja-alueisiin liittyvän vesilain ulkopuolisen lainsäädännön kehityminen ei kokonaan ole poistanut tarvetta suoja-aluesääntelylle, vaan suoja-aluesäännökset ovat etenkin pohjaveden osalta edelleen tarpeellisia täydentämään muuta lainsäädäntöä. Pintavedenottamoiden suoja-alueista ei ole kokemuksia, mutta mahdollisuutta suoja-alueen perustamiselle pintaveden ottamista varten ei ole syytä kokonaan poistaa laista. Pykälä on kuitenkin kirjoitettu pääasiällisen käyttötarkoituksen eli pohjaveden ottamisen suojaamisen näkökulmasta ja ulotettu pintaveden ottamiseen 2 momentin viittaussäännöksellä.

Nykyisen lain soveltamiskäytännössä ongelmaiseksi on muodostunut suoja-aluemääräysten vähäinen käyttö. Syynä tähän on pidetty ensinnäkin sitä, että vesilain 9 luvun 19 §:n mukaan suoja-alue voidaan määrätä ainoastaan luvanhakijan hakemuksesta. Pohjavedenottamon suoja-alue voidaan kuitenkin lupapäätöksen yhteydessä määrätä ilman hakemustakin, jos tämä harkitaan tärkeän tarpeen vaatimaksi terveydellisistä syistä tai muutoin pohjaveden puhtauden säilyttämiseksi. Käytännössä myöskään pohjavedenottamoiden suoja-alueita ei viime aikoina juurikaan ole perustettu. Tähän on vaikuttanut se, että pohjaveden pilaamis- ja muuttamiskieltoa on sellaisenaan pidetty riittävänä. Maanomistajien kannalta ongelmallisena on pidetty erilaisia epävirallisia pohjavesien suojelusuunnitelmia. Tällaiset suunnitelmat ovat saattaneet syrjäyttää suoja-aluemääräykset, joiden yhteydessä alueen käytön rajoitukset ja korvausasiat vesilain mukaan tulisi ratkaista. Vaikka suunnitelmien pohjana on käytetty pohjaveden pilaamiskieltoa, suunnitelmia ei kuitenkaan tunneta lainsäädännössä välineenä, jolla pohjaveden pilaamiskieltoa voitaisiin tulkita. Suunnitelmiin ei myöskään liity korvausjärjestelmää.

Suoja-aluesääntelyä onkin tarpeen selvittää. Tätä puoltavat sekä suoja-alueisiin liittyvä yleinen etu että oikeusturvanäkökohdat. Suoja-aluemääräykset toimisivat tällöin poh-

javeden pilaamis- ja muuttamiskiellon tueksi laadittujen pohjavesien suojelusuunnitelmien toteuttamisvälineenä niin, että määräyksillä yksilöidään ne toimenpiteet, joita pohjaveden pilaamis- ja muuttamiskiellot, suojelusuunnitelmat sekä vesilain säännökset huomioon ottaen on suoja-alueella rajoitettava.

Uusien suoja-alesäännösten mukaan suoja-alueen perustaminen ei jäisi pelkästään luvanhakijan varaan. Yleisen edun kannalta tarpeelliset suoja-alueääräykset on voitava asettaa luvanhakijan aloitteesta riippumatta. Tämä koskee esimerkiksi yhdyskunnan vedenhankinnan turvaamiseksi tarpeellisia rajoituksia. Järjestelmän selkeys samoin kuin oikeusturvanäkökohdat puoltavat aloitteente-ko-oikeuden antamista myös asianosaisille, eli ennen kaikkea alueen omistajalle. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että hankkeesta vastaavan lisäksi myös valvontaviranomainen ja asianosainen voi tehdä ympäristölupavirastolle esityksen suoja-alueen perustamiseksi. Suoja-alue voitaisiin perustaa joko lupapäätöksessä tai myöhemmin erillisen hakemuksen nojalla. Perustamisedellytyksiä harkittaessa on otettava huomioon suoja-alesäännösten tarkoitus, joka on ensisijaisesti raakaveden laadun turvaaminen. Suoja-alueääräyksiä ei sen sijaan olisi tarkoitettu yleisemmin pohjaveden suojelukeinoksi. Tämän mukaisesti 1 momentissa säädettäisiin, että suoja-alue voitaisiin perustaa ainoastaan veden laadun tai pohjavesiesiintymän antoisuuden turvaamiseksi. Momentissa säädettäisiin edelleen, ettei suoja-aluetta saa määrätä laajemmaksi kuin, mitä veden laadun tai pohjavesiesiintymän turvaaminen välttämättömästi vaatii.

12 §. *Suoja-alueääräykset.* Pykälän mukaan suoja-aluepäätökseen on otettava tarpeelliset määräykset suojatoimenpiteistä ja muista suoja-alueen käytön rajoituksista sekä suoja-alueääräysten noudattamisen valvonnasta. Yleisenä edellytyksenä 1 momentin mukaan olisi, että suoja-alueääräykset eivät saisi olla ankarampia kuin mitä suoja-alueen perustamistarkoitus huomioon ottaen on pidettävä välttämättömänä.

Suoja-alueääräysten keskeisenä tarkoituksena on määrittää suoja-alueen maankäyttömahdollisuudet. Keskeinen osa määräyksiä on ottamisen vuoksi alueella kiellettyjen ja

rajoitettujen toimenpiteiden yksilöinti. Tarkoituksenmukaista on, että määräyksiin kootaan myös muihin säännöksiin perustuvat alueen käytörajoitukset. Näiltä osin kyse olisi kuitenkin rajoitusten toteutamisesta, sillä varsinaiset oikeusvaikutukset perustuvat muihin säännöksiin. Varsinaisia suoja-alueääräyksiä sen sijaan olisivat sellaiset rajoitukset, jotka eivät välittömästi seuraa muusta lainsäädännöstä. Juuri tällaisia määräyksiä koskisi 13 §:n mukainen korvausvelvollisuus. Suoja-alueääräyksiä annettaessa voidaan ottaa huomioon mahdolliset alueelle laaditut pohjavesien suojelusuunnitelmat. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että määräyksillä yksilöidään ja vahvistetaan suunnitelmien vaikutukset suoja-alueen käyttöön. Näin suunnitelmien oikeusvaikutukset alueen käyttöön välittyisivät suoja-alueääräysten kautta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös suoja-alueääräyksiin liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Vesilain 9 luvun 19 §:n 2 momentin tavoin suoja-alueääräyksistä aiheutuvat edunmenetykset olisi korvattava. Korvausvelvollisuus olisi vedenottamon omistajalla tai haltijalla, jonka toiminnan suojaamiseksi suoja-alue on perustettu. Korvausvelvollisuus olisi omistajalla tai haltijalla myös silloin kun suoja-alue on perustettu yleisen syyn vuoksi, sillä tällöinkin syynä perustamiseen on tämän toimesta tapahtuva ottaminen. Tässä mielessä suoja-aluekorvaus on nähtävä osana vedenottohankkeen toteuttamiskustannuksia, jotka vesihuoltolaitos voi vesihuoltolain mukaan sisällyttää vesihuolosta perittäviin maksuihin.

Pykälän 1 momentin mukaisen korvausvelvollisuuden lähtökohtana on, että korvauksia maksetaan niistä rajoituksista, joita suoja-alueääräyksistä seuraa. Sen sijaan korvausvelvollisuuden piiriin ei tulisi saattaa sellaisia toimintoja, jotka lainsäädännön perusteella muutoinkin estyvät. Muun muassa pilaamiskiellon joustavuuden ja siihen sisältyvän riskinäkökohdan vuoksi, kiellon käytännön vaikutuksen tulkinta tehtäisiin tapauskohtaisesti korvaushakemusta käsiteltäessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 9 luvun 19 §:n 3 momentin kanssa suoja-alueen perustamista koskevan päätöksen noudattamisesta

muutoksenhausta huolimatta. Tällä estettäisiin mahdollisuus käyttää muutoksenhakua määräysten voimaantulon lykkäämiseen.

Pykälän 3 momentissa olisi vesilain nykyistä järjestelmää vastaava säännös suoja-alueääräyksistä poikkeamisesta. Poikkeuksen määräyksistä myöntäisi hakemuksesta tapauskohtaisesti ympäristölupavirasto. Jos kyse kuitenkin olisi ympäristölupaa edellyttävästä toiminnasta, poikkeamisesta päätettäisiin ympäristölupapäätöksellä. Tästä on nimenomainen säännös ympäristönsuojelulain 39 §:n 4 momentissa, johon momentissa viitattaisiin. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 9 luvun 19 §:n 4 momenttia, jota on kuitenkin selvennetty vastaamaan paremmin alkuperäistä tarkoitusta ja ympäristönsuojelulain 39 §:n 4 momenttia. Säännöksen tarkoittamassa tapauksessa poikkeamisesta päättäisitoimivaltainen ympäristölupaviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ollessa lupaviranomainen, sen tulee ympäristönsuojeluasetuksen 16 §:n 3 momentin nojalla pyytää lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta ennen poikkeuksen myöntämistä.

Pykälän 4 momentin mukaan suoja-alueääräysten tarkistamisessa noudatettaisiin lain 3 luvun 20 §:n säännöksiä lupamääräysten tarkistamisesta. Määräyksiä voitaisiin näin olleen tarkistaa ennakoimattomien vaikutusten tai olosuhteiden muutosten taikka turvallisuussyiden vuoksi.

13 §. *Käyttö- ja lunastusoikeus suoja-alueella.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 9 luvun 21 §:n pakkotoimioikeutta koskevaa säännöstä. Säännöksen nojalla ympäristölupavirasto voisi suoja-alueella antaa vedenottamon omistajalle tai haltijalle oikeuden käyttää tai lunastaa omaksi alue, jota tarvitaan vedenottoa palvelevia rakennelmia tai laitteita varten. Säännös on tarpeen sen vuoksi, että suoja-alueen perustamispäätös tai suoja-alueääräykset eivät anna vedenottamon haltijalle tai omistajalle oikeutta käyttöoikeutta alueeseen, vaan tällainen on tarvittaessa erikseen perustettava. Myös pykälän tarkoittamaan käyttö- tai lunastusoikeuteen liittyvästä korvausvelvollisuudesta säädettäisiin 13 luvun 1 §:n 1 momentin yleissäännöksessä.

5 luku. Ojitus

1 §. *Soveltamisala.* Luvun säännöksiä sovellettaisiin pykälässä määriteltyyn ojituksen ja ojan käyttöön. Ojituksen määritelmä vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 1 §:ää. Ojituksella tarkoitettaisiin siten maan kuivattamiseksi taikka muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden poistamiseksi suoritettavia 1 momentissa lueteltuja toimenpiteitä. Ojituksen käsitteen keskeisenä sisältönä olisi siten toimenpiteen suorittaminen kuivatustarkeoituksessa. Ojituksen alaan kuuluvana toimenpiteenä tulisi kyseeseen ojan tekeminen, ojan, puron tai noron suurentaminen tai oikaiseminen taikka sellainen noron tai puron perkaaminen, johon ei sovellettaisi 6 luvun säännöksiä keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavista hankkeista. Jos noron tai puron perkaamisesta aiheutuisi yläpuolella olevan järven keskivedenkorkeuden alenemista, tulisi hankkeeseen soveltaa 6 luvun säännöksiä. Ojan, puron tai noron suurentaminen kattaa niiden leventämisen ja syventämisen, joten nykyisen vesilain tapaan olemassa olevan ojan kaikenlaiseen suurentamiseen sovellettaisiin luvun ojitusta koskevia säännöksiä. Ojan käyttöä ei pykälässä erikseen määriteltäisi, mutta tyypillisiä ojan käyttöä koskevia kysymyksiä ovat muun muassa kiinteistönomistajien väliset vedenjuoksun estämistä tai ojan tukkimista koskevat riita-asiat.

Ojitus on muusta lain soveltamisalaan kuuluvasta vesistöarakentamisesta poiketen leimallisesti kiinteistötaloudellinen hanke, johon liittyy maanomistajien oikeussuhteiden selvittelyä. Vesilain ojitussäännöksillä ei ole ollut kiinteää yhteyttä lain yleisiin vesirakentamista koskeviin säännöksiin, koska ojitus ei yleensä ole luvanvaraista. Sen sijaan voimassa olevan vesilain ojitusta ja järjestelyä koskevat luvut ovat yhteydessä toisiinsa kuivatushyödyn määrittelyn ja yhtiösäännösten kautta. Ojituksen rajaus järjestelyyn nähden jää epämääräiseksi, mikä on aiheuttanut soveltamisongelmia etenkin luonnonsuojelun kannalta. Järjestely on hanketyypinä pitkälti päällekkäinen ojituksen kanssa, minkä vuoksi järjestelyn käsitteestä ehdotetaan luovuttavaksi. Uudessa laissa keskivedenkorkeuden pysyvistä muuttamisesta ja vesistön säännöstelystä säädettäisiin edelleen omissa luvuissaan, mutta aiemmin järjestelyn käsitteeseen

kuuluneet purojen perkaukset tai pengerrykset voisivat jatkossa sisältyä myös ojitushankkeeseen.

Järjestelyn lisäksi ojitusta koskevalla sääntelyllä on ollut kiinteä yhteys nykyisen vesilain jäteveden johtamista koskevaan 10 lukuun, josta ehdotuksessa esitetään kokonaan luovuttavaksi. Jäteveden määritelmä ja viemäreiden sääntely ehdotetaan siirrettäväksi vesilain 10 luvusta ympäristönsuojelulakiin, josta viitattaisiin viemärin sijoittamista ja siihen liittyvää kaivamista ja muita töitä koskevan sääntelyn osalta vesilakiin ja maankäyttö- ja rakennuslakiin.

2 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin nykyistä lakia yksityiskohtaisemmin ojituksen kannalta keskeiset käsitteet.

Kuivatusalueella tarkoitettaisiin kaikkia niitä maa-alueita, joille yhteinen ojitus tuottaa hyötyä. Kuivatusaluetta kutsutaan siten usein myös ojituksen hyötyalueeksi. Vastavaa määritelmä sisältyy vesilain 6 luvun 13 §:n 3 momenttiin.

Ojituksesta saatavalla hyödyllä tarkoitettaisiin vastaavasti kuin vesilain 6 luvun 16 §:ssä maan käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon maata käytetään tai olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää. Vuoden 1997 vesilain muutoksella hyödyn määritelmä muutettiin siten, että se soveltui aikaisempaa paremmin erilaisiin olosuhteisiin. Ensisijaisesti hyöty arvioidaan sen perusteella, mihin tarkoitukseen maata ojituksen jälkeen tosiasiallisesti tullaan käyttämään. Ellei jollakin alueella ole ojituksen jälkeen todettavissa selkeää käyttötarkoitusta, hyötynä pidetään maan käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon maata olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää.

Hyödynsaajana pidettäisiin ojituksesta hyötyä saavan maan omistajaa. Hyödynsaaja tarkoittaisi tässä yhteydessä kiinteistön sijasta henkilöä, mikä ei nykyisen vesilain nojalla ole ollut aivan selvää. Hyödynsaajan on katsottu olevan kiinteistö, eivät henkilöt erikseen, silloin kun kyse on yhteisomistuksessa olevasta kiinteistöstä. Myös jatkossa yhteisomistuksessa olevan kiinteistön omistajat katsottaisiin yhdeksi hyödynsaajaksi. Toisaalta ei ole ajateltu, että yhden henkilön

omistamat kolme kiinteistöä muodostaisivat kolme erillistä hyödynsaajaa, vaikka hyötyn osittelu usein perustuukin kiinteistörekisterin mukaisiin tiloihin. Hyödynsaajan käsitteellä on tältä osin ollut yhteys yhteisen ojituksen määritelmään.

Yhteisellä ojituksella tarkoitettaisiin ojitusta, jonka kuivatusalue muodostuu eri maanomistajille kuuluvista useista kiinteistöistä. Merkittävästi muiden kiinteistöjen kuivatukseen vaikuttava oja olisi siten periaatteessa määritelmän perusteella yhteinen oja, vaikka käytännössä alkuperäinen ojitus ei välttämättä ole ollut yhteinen. Lähtökohtaisesti kiinteistöjen rajalla olevan ojan olisi aina katsottava hyödyttävän molempia siihen rajoittuvia kiinteistöjä, ellei olosuhteista muuta johdu. Yhteisen ojituksen määritelmä perustuisi vesilain 6 luvun 13 §:n 1 momenttiin.

Aktiiviosakas olisi ojituksen hyödynsaaja, joka on vaatinut ojitusta tai yhtynyt sellaiseen vaatimukseen taikka lisähyödyn saamiseksi vaatinut muutosta ojitussuunnitelmaan.

Passiiviosakas olisi vesilain 6 luvun 21 §:n mukaisesti ojituksen muu hyödynsaaja, joka ei ole vaatinut ojitusta eikä yhtynyt sellaiseen vaatimukseen taikka lisähyödyn saamiseksi vaatinut muutosta ojitussuunnitelmaan. Passiiviosakas on aktiiviosakkaiden tavoin velvollinen osallistumaan ojituksen kustannuksiin, mutta hänen asemansa eroaa muutoin tietyiltä osin aktiiviosakkaiden asemasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisen lain 6 luvun 35 §:n tavoin vesihuoltolaitoksen erityisasemasta hyödynsaajana silloin, kun vesihuoltolaitoksen viemäriä voidaan pitää luvun soveltamisalaan kuuluvana ojana. Ojan käsitettä ei olisi pykälässä erikseen määritelty, mutta ojana pidettäisiin 1 §:n soveltamisalasäännöksen mukaisesti kaikkia maan kuivattamiseksi taikka muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden pois johtamiseksi tehtyjä avouomia tai putkia. Ojalla tarkoitettaisiin siten avo-ojan ja salaojan lisäksi sellaista viemäriä, jonka tarkoituksena on huleveden tai perustusten kuivatusveden johtaminen. Jos vesihuoltolaitoksen viemäriässä, jonka tarkoituksena on huleveden tai perustusten kuivatusveden johtaminen, johdettaisiin vettä vesihuoltolaitoksen viemäriverkos-

ton ulkopuolelle, tulisi tällaista viemäriverkoston kattamaa aluetta käsitellä kuivatusalueen erillisenä osittelualueena. Hyödynsääjäksi katsottaisiin tältä osin vesihuoltolaitos eikä hyödynsääjina pidettäisi niitä yksittäisten kiinteistöjen omistajia, joita kyseinen viemäriverkosto palvelee.

3 §. *Ojituksen luvanvaraisuus.* Pykälässä säädettäisiin ojituksen ja ojan käytön luvanvaraisuudesta. Säännöksellä ei ole tarkoitettu merkittävästi muuttaa ojituksen luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä, minkä vuoksi merkittävä osa ojitushankkeista voitaisiin edelleenkin toteuttaa ilman viranomaisen antamaa ennakkollista luparatkaisua. Lupaa edellyttävien ojitusten osalta pykälä olisi osin itsenäinen luvantarvesäännös ja osin viittausäännös vesitaloushankkeiden yleiseen luvanvaraisuuteen eli ehdotetun lain 3 luvun 2 §:ään. Pykälän 1 momentin 1 kohdalla säädettäisiin käytännössä vesilain ja ympäristönsuojelulain keskinäisestä suhteesta. Ojitus saattaisi ympäristövaikutustensa vuoksi olla ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan tarpeessa. Ojitusasiat niihin liittyvine käyttöoikeus- ja korvauskysymyksineen ovat kuitenkin senlaatuista, ettei niiden käsittely ympäristönsuojelulain mukaisessa järjestelmässä ole mahdollista. Sen vuoksi näiden hankkeiden sääntely vesilain järjestelmässä on edelleen perusteltua, jolloin asian käsittelyssä on kuitenkin otettava huomioon soveltuvin osin pilaamisen torjuntaa koskevat säännökset. Säännös vastaisi tältä osin nykyisen vesilain 1 luvun 19 §:n luvantarvesäännöstä. Pykälän 1 momentin 2 kohdan viittaus 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun muutokseen tai seuraukseen vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 2 §:ää. Viittaus kattaisi nykyiseen tapaan 3 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yleistä etua loukkaavien muutosten lisäksi 2 momentissa tarkoitettujen yksityisen edun loukkaukset, joille edunhaltija voisi antaa suostumuksensa eikä lupa silloin niiden perusteella olisi tarpeen. Lupaa ojitukselle ei voimassa olevan lain 6 luvun 2 §:n tapaan tarvittaisi siltä osin kuin yksinomaan puron yläpuolisella alueella suoritettava ojitus aiheuttaisi virtaaman muuttamista purossa. Poikkeus koskisi siis ainoastaan virtaaman muuttamista purossa, joten virtaaman kokonaan estäminen tai puron sulkeminen edellyttäisi ai-

na ympäristölupaviraston lupaa. Poikkeussäännöksen kattama vesistövaikutuksiltaan suhteellisen vähäinen ojitus tulisi puolestaan 4 §:n nojalla yleensä käsiteltäväksi ojitustoimituksessa.

4 §. *Ojitustoimituksen tarpeellisuus.* Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin ojitusasia on käsiteltävä ojitustoimituksessa. Ojitushankkeet ovat usein senlaatuista, että niiden käsitteleminen tavanomaisessa hakemusasioiden käsittelyjärjestyksessä ei ole mielekäästä. Ojitustoimitus on aikanaan säädetty tämänkaltaisten hakemusasioiden käsittelyjärjestykseksi, joissa voidaan hakemusmenettelyä joustavammin ottaa huomioon ojitusasioiden erityispiirteiden edellyttämät vaatimukset. Ojitustoimitus on uudistuksen yhteydessä tarkoitettu säilyttää vesilain, ja sitä koskevat säännökset ehdotetaan koottavaksi samaan lukuun ojitusta koskevien aineellisten säännösten kanssa. Pykälän säännökset ojitustoimituksen tarpeellisuudesta perustuisivat pitkälti vesilain 6 luvun 10 §:ään, mutta toimitusten käyttöalaa supistettaisiin tietyiltä osin. Pykälään ei sisältyisi vesilain 6 luvun 10 §:n mukaista velvoitetta käsitellä asia ojitustoimituksessa aina, kun kysymys on ympäristölupaviraston lupaa edellyttävästä hankkeesta. Ympäristölupaviraston lupaa edellyttäviä hankkeita ei pelkästään luvantarpeen takia katsota tarpeellisiksi viedä ensin toimitusmenettelyyn. Ojitustoimituksen tarkoituksena on keskeisesti hankkeesta aiheutuvien kustannusten, ei niinkään sen ympäristövaikutusten selvittäminen. Usein ympäristölupaviraston lupaa edellyttävät ojitushankkeet olisivat niin laajoja hankkeita, että myös ojitustoimitus olisi niissä tarpeen. Mahdollisesti voi kuitenkin olla myös sellaisia varsin yksinkertaisia ja vaikutuksiltaan rajattuja ojitushankkeita, joiden toteuttaminen edellyttäisi ympäristölupaviraston lupaa esimerkiksi 2 luvun 9 §:n vesiluontotyyppien suojelusäännösten vuoksi. Tällöin asian käsittely ojitustoimituksessa ei toisi mitään lisäarvoa, vaan käsittely ympäristölupavirastossa riittäisi.

Ojitustoimitus olisi momentin 1 kohdan nojalla ensinnäkin tarpeen, jos ojitukseen sisältyy tulva-alueen poistaminen tai pienentäminen taikka kun ojituksen johdosta vesien virtaama huomattavasti muuttuu. Säännös vastaisi tältä osin vesilain 6 luvun 10 §:n 1

momentin 2 kohtaa lukuun ottamatta käytännössä hyvin harvinaisia pienehkön järven kokonaan kuivattamista tarkoittavia hankkeita, jotka ehdotuksessa suljettaisiin ojituksen käsitteen ja siten myös luvun soveltamisalan ulkopuolelle. Ojitustoimituksen tarpeellisuus tilanteissa, joissa ojitusta varten on tarpeen tehdä suojapenger tai pumppuasema toisen maalle, perustuisi momentin 2 kohdan säännökseen.

Lisäksi ojitustoimitus olisi tarpeen 1 momentin 3 kohdan nojalla, jos oja on tehtävä yleisen tien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken alitse taikka sellaisen tien poikki johtavaa uomaa on suurennettava eikä tienpitäjän taikka kaapelin tai kaasuputken tai rautatien omistajan suostumusta sanottuun toimenpiteeseen ole saatu. Säännös merkitsisi muutosta nykyiseen vesilakiin verrattuna, sillä se kattaisi yleisen tien ja rautatien lisäksi myös yleiset kaapelit ja kaasuputket. Oikeuskäytännössä ainakin yleisten kaapeleiden on katsottu rinnastuvan laissa mainittuihin yleisiin teihin ja rautateihin, mutta asiasta tulisi selvyyden vuoksi säätää laissa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla ojitustoimitus olisi tarpeen, jos sopimusta yhteisestä ojituksesta ei saada aikaan ja hyödynsaajia on vähintään kolme. Sellainen yhteisen ojituksen käsittely, jossa sopimukseen kykenemättömiä hyödynsaajia on vain kaksi, muistuttaa luonteeltaan riita-asian käsittelyä. Kahden hyödynsaajan välinen erimielisyys tulisi siten saattaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi 5 §:n perusteella, jos pykälässä mainittuja muita perusteita ojitustoimituksen pitämiseksi ei olisi. Tämä lisännee jossain määrin kunnan viranomaisissa käsiteltävien ojitusasioiden määrää ja voi siten aiheuttaa esimerkiksi tarvetta lisäkoulutuksen järjestämiseen kunnan virkamiehille. Lähtökohtaisesti asian käsittely tulisi siirtää ojitustoimitukseen, jos vähintään kolme hyödynsaajaa ilmoittaa itsensä selliseksi riippumatta siitä, miten ojituksesta saava hyöty loppujen lopuksi jakautuu näiden hyödynsaajien kesken.

5 §. *Ojitusta koskevan asian käsittely kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa.* Pykälässä säädettäisiin ojitusta koskevan erimielisyyden ratkaisemisesta silloin, kun asiaa ei olisi edellä käsiteltyjen pykälien nojalla käsi-

teltävä ympäristölupavirastossa tai ojitustoimituksessa. Asianosaiset voisivat tällöin 1 momentin mukaan joko sopia asiasta tai saattaa erimielisyyden kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallasta on nykyisin säädetty vastaavasti vesilain 6 luvun 12 §:ssä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsitelisi siten erimielisyyden, joka johtuisi ojan tekemisestä toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki, ojan suunnan muuttamisesta, veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muusta vastaavasta syystä. Tarkempia säännöksiä ojituksesta toisen maalla sisältyisi luvun 9 §:ään. Erimielisyyttä koskevan asian käsittelyssä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa tulisi soveltuvien osin noudattaa 11 luvun yleisiä hakemusasian menettelysäännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi 1 momentissa tarkoitettua asiaa ratkaistessaan käyttää sille lain 14 luvussa säädettyjä pakkokeinoja määrätessään mahdollisista oikaisutoimenpiteistä. Nykyisestä vesilaista poiketen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella olisi mahdollisuus käyttää antamansa kiellon tai määrärauksen tehosteena teettämisuhan lisäksi myös uhkasakkoa. Mikäli oikaisutoimenpiteestä päätettäessä jouduttaisiin ratkaisemaan kysymys ympäristölupaviraston luvan tarpeellisuudesta tai ympäristölupaviraston antaman luvan noudattamisesta, olisi asia siirrettävä ympäristölupaviraston ratkaistavaksi.

6 §. *Ojituksesta ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin ojitusta koskevan ilmoituksen tekemisestä alueelliselle ympäristökeskukselle. Ojituksella tarkoitettaisiin kaikkia 1 §:ssä ojitukseksi määriteltyjä toimenpiteitä. Säännös ilmoituksen tekemisestä olisi uusi eikä perustuisi voimassa olevaan lakiin. Käytännössä useissa alueellisissa ympäristökeskuksissa on jo nykyisin pyritty järjestelmällisesti kokoamaan tietoja alueella toteutettavista ojituksista muun muassa ojituksista tehtäviin ilmoituksiin perustuvien rekistereiden avulla. Käytäntö on kuitenkin eri puolilla maata vaihdellut, ja paikoin ojituksista tehdyt ilmoitukset on osoitettu kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille. Säännöksen tarkoituksena olisikin ensisijaisesti turvata valvontaviran-

omaisen tiedonsaantioikeus ja yhtenäistä käytäntöjä. Laissa lähtökohtana oleva maanomistajan oikeus ojittaa edellyttää 3 §:ssä säädettyissä tilanteissa asian käsittelyä ympäristölupavirastossa, mistä syystä ojituksen vesistövaikutuksia tulisi kyetä jotenkin ennakolta arvioimaan luvantarpeen selvittämiseksi. Ojituksen vaikutusten asianmukainen arviointi edellyttäisi lisäksi valuma-aluekohtaista tarkastelua, jossa samalle ajankaksolle suunniteltuja hankkeita voitaisiin tarkastella yhdessä. Tällaisen kokonaistarkastelun mahdollistamiseksi alueellisten ympäristökeskusten tulisi saada tieto suunnitelluista ojituksista hyvissä ajoin ennen niiden toteuttamista. Luvantarpeen ja yhteisvaikutusten tarkastelun varmistamiseksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa muusta kuin vähäisestä ojituksesta vähintään 60 vuorokautta ennen siihen ryhtymistä. Vähäistä ojitusta, jota ilmoittamisvelvollisuus ei koskisi, voisi olla esimerkiksi maanomistajan oman peltolohkon salaojitus tai rakennuspaikan kuivattamiseksi tarpeellisen ojan tekeminen omalle maalle. Vähäinen ojitus voisi siten kattaa vain pinta-alaltaan vähäisiä, ojituksen toteuttajan omistuksessa olevia alueita. Ilmoituksen sisällöstä voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella. Ilmoituksen perusteella tulisi olla mahdollista arvioida sekä hankkeen vesistövaikutuksia että sen asianmukaisuutta suhteessa vesilain hyödynsaajien keskinäisiä suhteita koskeviin säännöksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan alueellisen ympäristökeskuksen tulisi tarvittaessa kehoittaa ojituksesta ilmoittanutta hakemaan ympäristölupaviraston lupaa tai ojitustoimitusta. Koska ilmoittamisen tarkoituksena on yksinomaan tiedonkulun varmistaminen ja valvonnan tehostaminen, ei ilmoittamisella voitaisi missään määrin korvata laissa säädettyjä muita menettelyjä. Ojituksesta ilmoittaminen vastaisi tältä osin 2 luvun 14 §:ssä säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta.

7 §. *Ojituksen toteuttaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyiseen vesilain 6 luvun 4 §:n 1 momenttiin sisältyvästä kiinteistönomistajan tai -haltijan oikeudesta ryhtyä ojitukseen eli hänen kiinteistönsä tarkoituksenmukaista käyttöä haittaavan liiallisen veden poistamiseen. Oikeus ojittaa edellyt-

tää, että se on maan tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tarpeen. Ojituksen toteuttaminen toisen maalla edellyttää lisäksi maanomistajan suostumusta tai viranomaispäätöstä, mistä säädettäisiin erikseen 9 §:ssä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi yleisen, ojituksen toimittamistapaa koskevan säännöksen, joka vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 3 §:ää. Säännöksen tavoitteena on ohjata ojituksen suunnittelua ja toteuttamista siten, että ojituksesta ympäristölle aiheutuvat vahingot ja haitat jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Ojituksessa olisi sen vuoksi pyrittävä välttämään häiriöiden aiheuttamista luontoarvoiltaan rikkaille alueille esimerkiksi hyödyntämällä mahdollisuuksien mukaan jo olemassa olevia uomia. Näitä ojituksen toimittamistapaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin paitsi uudisojitukseen, myös ojituksen uudelleen toimittamiseen.

Pykälän 3 momentti sisältäisi poikkeuksen 2 momentin yleisestä haitattomuusvaatimuksesta vähäisten vahinkojen osalta. Jos ojituksesta aiheutuva vahinko olisi huomattavasti pienempi kuin kustannus, joka aiheutuisi tällaisen vahingon estämisestä, voisi ojittaja rahalla korvata aiheutuvan vahingon.

Pykälän 4 momentissa säädetään kosteikkoalueen muodostamisesta ojituksen yhteydessä asianosaisten sopimuksella. Kosteikkoalueen perustaminen sopimusteitse on mahdollista ilman nimenomaista säännöstäkin, mutta asiaan haluttiin kiinnittää korostettua huomiota ja tästä syystä kosteikkoalueen muodostamista koskeva säännös lisättiin vesilakiin vuoden 1997 lainmuutoksella. Säännöstä esitetään nyt laajennettavaksi siten, että kosteikkoalueen perustaminen olisi mahdollista ojituksen kustannusten vähentämiseksi taikka ympäristönsuojelun tai tulvasuojelun edistämiseksi. Tulvasuojelun lisääminen säännökseen on perusteltua sen vuoksi, että ojituksella vaikutetaan usein merkittävässä määrin ojitettavan alueen tulvanpidätyskykyyn ja lisätään tulvariskiä. Tarkoitus on, että esimerkiksi ojitustoimituksessa toimitusmiehet tarvittaessa tuovat esiin tämän mahdollisuuden ja pyrkivät saamaan sopimuksen osaksi vahvistettavaa ojitussuunnitelmaa. Silloin kosteikkoratkaisu tulisi riippumattomaksi alueiden kulloisistakin omistussuhteista. Momenttiin sisältyvä erityissäännös mahdol-

listaa kosteikkoalueen muodostamisen myös järjestäytymättömien osakaskuntien alueelle tietyin edellytyksin ilman, että ensin edellytettäisiin osakaskunnan järjestäytymistä.

8 §. *Ojan kunnossapito ja käyttö.* Pykälä sisältäisi ojan kunnossapitoa koskevat perussäännökset. Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 6 luvun 7 ja 32 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan ojan kunnossapitovastuu kuuluu hyödynsaajalle tai milloin hyödynsaajia on useampia, heille yhteisesti. Mikäli ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten on perustettu ojitussyhteisö, kuuluu kunnossapitovastuu yhteisölle. Kunnossapitovastuun sisältönä olisi pitäminen sellaisessa kunnossa kuin 7 §:n säännös ojituksen toteuttamisesta ja erityisesti sen 2 momenttiin sisältyvä haittamuusvaatimus edellyttävät. Kunnossapidon laiminlyönti voitaisiin 5 §:n mukaan saattaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi.

Pykälän 2 momentissa kiellettäisiin perusteettomasti tukkimasta toisen maalle tehtyä ojaa tai estämästä veden juoksua siinä. Kielto kohdistuisi siten ensisijaisesti maanomistajaan, jonka kiinteistöllä oja sijaitsee, mutta myös mahdollisiin kolmansiin osapuoliin. Myös 2 momentin noudattamatta jättäminen voitaisiin saattaa 5 §:n mukaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi.

Ojituksen kunnossapidon pitkään jatkunut laiminlyönti on saattanut vakiinnuttaa tilan, johon puuttuminen voi vaikuttaa mm. kalastoon ja muuhun eläimistöön. Pykälässä säädetty kunnossapitovelvollisuus ei siten välttämättä poistaisi luvan tarvetta. Tämän selventämiseksi pykälän 3 momentissa esitetään säädettyväksi, että tällaisen luonnontilaiseksi palautuneen uoman kunnossapitoon ja käyttöön olisi sovellettava puron perkaamista koskevia säännöksiä. Arvioitaessa momentissa tarkoitettua luonnontilaisuutta tulisi ojaa tarkastella kokonaisuutena. Kunnossapitovelvollisuus ei siten pitäisi sisällään oikeutta kunnostusojitukseen, jos kunnossapitovelvollisuus on pitkällä ajalla laiminlyöty ja uusi luonnontila on ehditty saavuttaa. Näissä tilanteissa sinänsä normaaliin kunnossapitovastuuseen sisältyvien kunnostustoimenpiteiden suorittaminen saattaisi aiheuttaa ympäristövaikutuksiltaan sellaisia seurauksia, jot-

ka alkuperäisestä ojitamisajankohdasta muuttuneissa olosuhteissa olisivat katsottavissa tarpeettomiksi ja ei-toivotuiksi. Kysymys ojan luonnontilaiseksi palautumisesta voisi nousta esiin useissa eri tilanteissa, mutta erityisesti se olisi tarpeen käsitellä esimerkiksi haettaessa ojitussuunnitelman muuttamista tai ojitussyhteisön purkamista. Säännöksellä olisi siten yhteys myös ojitussyhteisön purkamista koskevaan tämän luvun 24 §:ään.

9 §. *Oikeus ojitukseen toisen maalla.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeuden myöntämisestä ojitajalle toisen omistaman maa- tai vesialueen käyttämiseen ojitamista varten. Pykälässä ei säädettäisi käyttöoikeutta laajemmin oikeudesta kyseisten toimenpiteiden suorittamiseen, sillä luvanvaraisuudesta ja ojitustoimituksen tarpeellisuudesta säädettäisiin erikseen edellä 3 ja 4 §:ssä. Ojituksen toteuttaminen hyödynsaajien omistuksessa tai hallinnassa olevia alueita hyödyntäen ei ole läheskään aina mahdollista, vaan yleensä ainakin veden johtaminen edellyttää toisen alueen käyttämistä. Lisäksi ojituksen tarkoituksenmukainen toimittaminen saattaa edellyttää ojan kaivamista toisen omistamalle maalle. Pykälän 1 momentin nojalla voitaisiin siten antaa oikeus johtaa vettä toisen ojaan tai vesistöön, tehdä oja toisen maalle tai ryhtyä puron tai noron perkaamiseen toisen maalla. Vesilain 6 luvun 9 §:n 1 momenttiin sisältyvä viittaus toisen maalla olevaan puroon ehdotetaan korvattavaksi vesistön käsitteellä, sillä puro ei kuulu kiinteistöön vaan on vesistö. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta ojitusta varten tarpeellisen suojauskereen ja pumppuaseman sijoittamiseen toisen maalle. Oikeus edellä mainittuihin toimenpiteisiin voisi 1 momentin nojalla perustua maanomistajan ja hankkeesta vastaavan välillä tehtävään sopimukseen taikka ympäristölupaviraston tai ojitustoimituksen päätökseen. Ojaan katsottaisiin 1 momentin mukaan kuuluvan uoman kummallakin puolella 1 metrin levyinen piennar, ellei sitä ole määrätty leveämmäksi tai maan laatu vaadi leveämpää piennarta. Pykälässä pientareella tarkoitettaisiin maa-alueen omistajan käyttövallan ulkopuolelle jäävää aluetta, johon ojitajalla on käyttöoikeus. Säännös ei siis tältä osin koskisi maa-alueen omistajan itsensä

ojaa eikä pykälässä tarkoitettulla pientareella ole yhteyttä maatalouden tukilainsäädännön mukaiseen suojavyöhykkeeseen. Pientareen leveys muutettaisiin nykyisen vesilain 6 luvun 4 §:ssä säädetystä 60 senttimetrinä 1 metriin, sillä käytännössä pientareen leveyttä harvoin voidaan määritellä edes kymmenien senttimetrin tarkkuudella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallasta antaa 1 momentissa tarkoitettu oikeus silloin kun hanketta koskevaa asiaa ei käsiteltäisi ympäristölupavirastossa tai ojitustoimituksessa. Erillinen säännös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallasta olisi tarpeen, koska asian käsittelyssä voisivat kyseisessä viranomaisessa tulla vesilain sijasta sovellettavaksi myös maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. Nykyisin maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ää voidaan sen 4 momentin mukaan soveltaa vesihuoltolaitoksen vesijohdon ja viemärin sijoittamiseen, vaikka tarvittava oikeus olisi perustettavissa myös vesilain säännösten nojalla. Voimassa olevan vesilain 6 luvun 35 §:ssä todetaan puolestaan, että asemakaava-alueella ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sovelletaan vesilain 6 luvun säännöksiä, jollei vesihuoltolaitosta tai maankäyttö- ja rakennuslaista muuta johdu. Asemakaava-alueella ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vesilaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki voivat siis molemmat tulla sovellettaviksi ojan, viemärin tai vesijohdon sijoittamista koskevassa asiassa. Luvun soveltamisalan suhdetta maankäyttö- ja rakennuslakiin ja vesihuoltolakiin pyrittäisiin 2 momentissa selkiyttämään nykyisestä. Ehdotettu momentti vastaisi lakien välisen suhteen sääntelyn osalta ehdotuksen 4 luvun 8 §:n säännöstä vesijohdon ja laitteistojen sijoittamisesta. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sekä asemakaava-alueella, lukuun ottamatta maankäyttö- ja rakennuslain 10 luvussa tarkoitettua ranta-asemakaava-aluetta, ojitamiseen sovellettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä eli lähinnä sen 161 ja 165 §:ää. Muilla alueilla ojitukseen sovellettaisiin vesilain säännöksiä. Vesilain säännöksiä sovellettaisiin myös vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sekä asemakaava-alueella, milloin ojitus palvelee asemakaavassa osoitettujen maa- ja metsätalousalueiden

ojitusta tai milloin suurin osa ojituksesta sijoittuu vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen tai asemakaava-alueen ulkopuolelle. Säännöksen tarkoituksena on pysyttää ojituksen sääntely vesilain piirissä niissä tilanteissa, joissa hanke ulottuu vain vähäisiltä osin asemakaava-alueille. Lisäksi ojitusta koskevia säännöksiä sovellettaisiin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sekä asemakaava-alueella, jos ojitukselle tai sen yhteydessä toteutettavalle toimenpiteelle tarvitaan 3 §:n nojalla ympäristölupaviraston lupa tai ojitus 4 §:n mukaan edellyttää ojitustoimitusta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitettujen oikeuden antamisen edellytyksistä vastaavasti kuin nykyisen vesilain 6 luvun 4 §:ssä ja 9 §:n 3 momentissa. Oikeus voitaisiin siten antaa, jos se olisi maan tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua haitallisen seurauksen estämiseksi tarpeen. Oikeus johtaa vettä toisen putkiojaan voitaisiin kuitenkin antaa vain, jos veden pois johtamisesta muutoin aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tarpeettoman haitan välttämiseksi sijoitettaessa oja toisen omistaman kiinteistön alueelle. Oja tulisi sijoittaa kiinteistön rajalle tai muutoin sellaiseen paikkaan, että siitä aiheutuu kiinteistön omistajalle mahdollisimman vähän haittaa, ottaen kuitenkin huomioon pykälän 3 momentissa säädetyt edellytykset. Ojien sijoittamista tulisi välttää erityiskäyttöön otetuille alueille sekä salaojitetuille alueille, joilla ojien sijoittamisesta kiinteistönomistajalle aiheutuvat haitat ovat suurimmillaan.

10 §. *Ojitusta koskevan oikeuden pysyvyys.*

Ojan tekeminen toisen maalle tai veden johtaminen toisen ojaan edellyttää tarpeellista käyttöoikeutta, joka voidaan saavuttaa joko ojitajan ja maanomistajan keskinäisellä sopimuksella tai viranomaisen tätä tarkoittavalla päätöksellä. Koska erityisesti ojituksessa kiinteistönomistajien väliset sopimukset ja niihin liittyvät myöhemmät erimielisyydet ovat varsin yleisiä ja jotta käyttöoikeus olisi voimassa myös rasitettujen kiinteistöjen tuleviin omistajiin nähden, ehdotetaan pykälän 1 momenttiin otettavaksi nykyisen vesilain 12 luvun 6 §:n 1 momenttia vastaava säännös. Oikeusvarmuuden edistämiseksi ja jälkikä-

teisten tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi pykälässä esitetään kuitenkin, että sopimus edellytetään laadittavaksi kirjallisesti, jotta siihen voitaisiin pätevästi vedota ojittajan ja rasetetun kiinteistön myöhempien omistajien välisissä oikeussuhteissa.

Pykälän 2 momentissa pysyvyysuojat ubtettaisiin koskemaan myös sellaisia ojaia, jotka on alun perin tehty kokonaan maanomistajan omalle maalle, mutta jotka kiinteistöjohtuksessa myöhemmin tapahtuneiden muutosten johdosta kohdistuvat useampien kiinteistöjen alueille.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin informatiivinen säännös siitä, että ojitusta koskevalla viranomaisen päätöksellä voidaan tehdä muutoksia aikaisempiin päätöksiin tai muihin ojitusta koskeviin oikeussuhteisiin eli 1 momentissa tarkoitettuihin sopimuksiin. Pykälässä tarkoitettu pysyvyysuoja ei siis estä puuttumista aiempiin päätöksiin tai sopimukseen luvussa säännellyissä tapauksissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maanomistajan oikeudesta muuttaa omalla kustannuksellaan maallaan sijaitsevan ojan asemaa tai suuntaa. Vastaava säännös on nykyisen vesilain 6 luvun 8 §:ssä. Oikeuden saamisen edellytyksenä on, että se ei vähennä ojasta saatavaa hyötyä eikä aiheuta sanottavaa lisäkustannusta ojituksen hyödynsaajalle. Maanomistaja voisi saada tässä tarkoitettua oikeuden käytännössä joko sopimuksen perusteella tai viranomaisen päätöksellä riippuen siitä missä menettelyssä oja hänen maalleen on aikanaan tehty.

11 §. *Korvaus edunmenetyksestä ja käyttöoikeudesta.* Pykälässä säädettäisiin ojituksesta ja sitä varten myönnettävästä käyttöoikeudesta aiheutuvan edunmenetyksen korvaamisesta. Pääinvastoin kuin voimassa olevan vesilain 6 luvun 6 §:ssä pykälässä säädettäisiin kaikkien edunmenetysten eikä vain vahinkojen korvaamisesta. Ojitus rinnastuisi edunmenetyksen korvaamista koskevan sääntelyn osalta siten jatkossa muihin vesitaloushankkeisiin, ja edunmenetyksen korvaamiseen sovellettaisiin 13 luvun yleisiä säännöksiä. Pykälässä säädettäisiin kuitenkin 13 luvun yleisiä säännöksiä tarkemmin ojituksesta ja ojan käytöstä aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta.

Pykälän 1 momentissa rajattaisiin maan-

omistajan oikeutta saada korvausta niissä tilanteissa, joissa toiselle on myönnetty oikeus johtaa vettä hänen alueellaan olevaan puroon. Korvausta käyttöön otettavasta alueesta voisi saada vain siltä osin kuin puroon on tehty uusi uoma tai sen uoma on huomattavasti laajennettu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ojituksesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta silloin, kun vettä johdetaan toisen ojaan taikka toisen perkaamaan puroon. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 9 §:ää. Vettä johtava olisi velvollinen yhteisestä ojituksesta jäljempänä säädettyjen perusteiden mukaisesti suorittamaan korvausta ojan silloisen kunnan mukaan sen tekemisestä johdettavista kustannuksista, sikäli kuin hän ei ole vastaavaa osuutta niistä jo aikaisemmin suorittanut. Sama koskisi osallistumista ojan tarvittavaan laajentamiseen ja vastaiseen kunnossapitoon.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin erikseen veden johtamisesta toisen putkiojaan. Jos putkiojaa olisi suurennettava, kuuluisi tämä sille, joka johtaa ojaan lisävetä. Putkiojan rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta olisi muutoin voimassa, mitä 2 momentissa on säädetty.

12 §. *Ojan tekemisestä tien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken kohdalla aiheutuvat kustannukset.* Pykälässä säädettäisiin niistä tilanteista, joissa ojituksen suorittaminen edellyttää ojan tekemisestä yleisen tai yksityisen tien taikka yleisen rautatien, kaapelin tai kaasuputken kohdalla, sekä ojan tekemiseen tällöin liittyvien kustannusten jakautumisesta hankkeesta vastaavan ja toisaalta tienpitäjän taikka rautatien, kaapelin tai kaasuputken omistajan kesken. Ojan tekemisestä yksityisen tai yleisen tien taikka yleisen rautatien tai muun kiskoradan alitse on jo säädetty vastaavasti nykyisen vesilain 6 luvun 33 ja 34 §:ssä. Käytännössä ojan tekeminen voi aiheuttaa kaapeleiden ja kaasuputkien kohdalla vastaavia ongelmia kuin tien tai rautatien kohdalla, ja niiden lisääminen sääntökeeseen on oikeustilan selkiyttämiseksi tarpeen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ojittaja voi vaatia ojan tekemistä yleisen tien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken alitse, kaapelin tai kaasuputken siirtämistä taikka

ka tien poikki johtavan puron tai ojan suurentamista, milloin se on tarpeen ojituksen suorittamiseksi. Vaikka yleisen kaapelin tai kaasuputken käsite ei ole samalla tavoin vakiintunut ja selvä kuin yleisen tien käsite, käytettäisiin pykälän 1 - 3 momenteissa yleisen kaapelin tai kaasuputken käsitettä kattamaan erilaiset yleistä tarvetta palvelevat johtorakenteet. Säännökset eivät siten koskisi yksittäistä kiinteistöä palvelevia sähkö- tai muita johtoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kustannusten jakaantumisesta hankkeesta vastaavan ja tienpitäjän taikka rautatien, kaapelin tai kaasuputken omistajan kesken. Ojittajan olisi suoritettava edellä tarkoitettuun toimenpiteeseen liittyvä ojan kaivaminen tai vesiuoman suurentaminen. Tienpitäjän taikka rautatien, kaapelin tai kaasuputken omistajan olisi kuitenkin omalla kustannuksellaan huolehdittava sillan tai rummun tekemisestä ja kunnossapidosta taikka kaapelin tai kaasuputken siirtämisestä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta 2 momentissa säädettävään korvausvelvollisuuteen. Velvollisuus ei koskisi tienpitäjää taikka rautatien, kaapelin tai kaasuputken omistajaa, jos sillan tai rummun tekemisen ja kunnossapidon taikka kaapelin tai kaasuputken siirron kustannukset nousevat kohtuuttoman suuriksi ojituksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna. Tämän olisi kuitenkin korvattava vahinko, joka aiheutuu siitä, ettei tarpeellisenä pidettävää maan kuivattamista voida suorittaa, ellei korvausta olisi maksettu jo tietä tai rautatietä rakennettaessa taikka kaapelia tai kaasuputkea sijoitettaessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erikseen ojan tekemisestä yksityisen tien kohdalla. Jos uusi silta tai rumpu olisi tarpeen taikka entistä siltaa tai rumpua olisi muutettava ojituksen johdosta, olisi tämä tehtävä hankkeesta vastaavan kustannuksella vähintään entisen veroiseksi. Sillan tai rummun kunnossapitäminen olisi kuitenkin tienpitäjän asiana.

13 §. *Toisen ojan käyttäminen muuhun kuin maankuivattamiseen.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta käyttää toisen ojaa veden johtamiseen muussa kuin maan kuivatustarkoituksessa. Pykälässä säädetyssä toiminnassa ei olisi siten kyse ojituksesta, vaan ojan

muusta käytöstä. Pykälä perustuisi voimassa olevan vesilain 10 luvun 6 §:ään, jossa säädetään jäteveden johtamisesta toisen ojaan. Jäteveden käsite vesilain 10 luvussa on laaja ja on kattanut kaiken nesteenä käytetyn, käytöstä poistettavan veden. Jäteveden johtamisesta säädetään edelleen tietyiltä osin vesilain 10 luvussa, vaikka jätevesistä aiheutuvan pilaamisen sääntely pääosin siirrettiin vesilaista ympäristönsuojelulakiin. Jäteveden ja viemärin käsitteet ehdotetaan jatkossa määriteltäviksi ympäristönsuojelulaissa, ja vesilain 10 luku ehdotetaan kumottavaksi. Ojan kaivamisesta ja sijoittamisesta sekä oikeudesta käyttää toisen ojaa säädettäisiin kuitenkin jatkossakin vesilaissa. Pykälässä säädettäisiin näin ollen ojan käytöstä muuhun kuin kuivatustarkoituksessa tapahtuvaan veden johtamiseen, mikä kattaisi siis myös jäteveden johtamisen ojaan. Pykälän 1 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi antaa oikeuden johtaa vettä muussa kuin 9 §:n mukaisessa kuivatustarkoituksessa toisen ojaan, jos se veden tarkoituksenmukaisen johtamisen vuoksi on tarpeen eikä maanomistaja tai muu, jolla on oikeus ojan käyttämiseen, anna suostumustaan. Jos asia liittyisi ympäristölupa-asiaan, oikeuden myöntäisi kuitenkin ympäristönsuojelulain 31 §:ssä tarkoitettu lupaviranomainen. Ympäristölupaa edellyttävästä jäteveden johtamisesta on säädetty ympäristönsuojelulain 28 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin edellytyksistä 1 momentissa tarkoitettun oikeuden saamiselle. Edellytyksenä olisi, että toimenpiteestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa. Käytännössä muun kuin kuivatusveden johtamisesta voisi huomattavasti useammin aiheutua tällaista kohtuuttomana pidettävää haittaa kuin 9 §:ssä tarkoitettua kuivatusveden johtamisesta toisen ojaan. Muuta kuin kuivatusvettä ei tästä johtuen saisi ilman omistajan suostumusta lainkaan johtaa ojaan, joka kulkee toiselle kuuluvan erityiseen käyttöön otetun alueen kautta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, miten 1 momentissa tarkoitettua oikeutta käytettäessä tulisi toimia. Se, joka johtaa muuta kuin kuivatusvettä toisen ojaan, olisi 2 momentin mukaan velvollinen suorittamaan muun kuin kuivatusveden johtamisesta aiheutuvat ojan suurentamis-, kunnostamis- ja

kunnossapitotyöt sekä muutoinkin huolehti-
maan siitä, ettei veden johtamisesta aiheudu
kohtuullisin kustannuksin vältettävää vahin-
koa tai haittaa. Tarvittaessa 1 momentissa
tarkoitettu viranomainen voisi antaa määrä-
yksiä työn suorittamisesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tilan-
teista, joissa 3 momentissa tarkoitetuista ojan
kunnostamistoimenpiteistä aiheutuisi hyötyä
muullekin kuin 1 momentin nojalla vettä toi-
sen ojaan johtavalle. Tällä isen hyödynsajaan
velvollisuudesta osallistua toimenpiteistä
johtuviin kustannuksiin sekä menettelystä
osallistumisesta määrättäessä olisi vastaavasti
voimassa, mitä ojituksesta säädetään.

14 §. *Ojitussuunnitelma.* Pykälän 1 mo-
mentissa säädettäisiin velvollisuudesta laatia
ojitussuunnitelma vastaavasti kuin vesilain 6
luvun 11 §:ssä. Ojitussuunnitelman sisällöstä
ja laajuudesta yhteisessä ojituksessa säadet-
täisiin tarkemmin 16 §:ssä. Ojitussuunnitel-
ma olisi 1 momentin mukaan laadittava aina,
kun kysymys ojituksesta on 3 §:n mukaan
käsiteltävä ympäristölupavirastossa tai 4 §:n
mukaan ojitustoimituksessa. Ojitussuunnitel-
ma tulisi laatia muulloinkin aina, jos asian
laadun tai laajuuden katsottaisiin sitä vaati-
van. Tällainen suunnitelman tarpeellisuuden
arviointi tapahtuisi käytännössä yleensä oji-
tustoimituksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ojitus-
suunnitelmasta päättämisestä ja päätöksen
vähimmäissisällöstä. Ojitussuunnitelmasta
voitaisiin nykyisestä laista poiketen päättää
joko ojitustoimituksessa tai ympäristölupavi-
raston lupapäätöksellä. Ojitussuunnitelmasta
päättäisiin lupapäätöksellä silloin, kun oji-
tusta ei 4 §:n nojalla olisi tarpeen käsitellä
ojitustoimituksessa, mutta ympäristölupavi-
raston lupa esimerkiksi 2 luvun 9 §:n nojalla
olisi tarpeen. Ojitussuunnitelmaa koskevaan
päätökseen tulisi sisältyä hankkeen kustan-
nusarvio ja kustannusten osittelun sisältävä
jakoluettelo. Ojitussuunnitelman sisältöä
koskevaa sääntelyä täydennettäisiin siten, et-
tä ojitussuunnitelmaan tulisi tarvittaessa ottaa
määräykset hankkeen toteuttamisen ja sen
vaikutusten tarkkailusta. Ojituksen edellyttä-
essä 3 §:n nojalla ympäristölupaviraston lu-
paa tulisi tarkkailuvelvoitteista määrätä jo
suoraan 3 luvun 11 §:n nojalla. Säännös
mahdollistaisi tarkkailuvelvoitteiden asetta-

misen ojitussuunnitelmassa myös muissa ti-
lanteissa, jos se olisi tarpeen. Asetettaessa
tällaisia tarkkailuvelvoitteita ojitussuunni-
telmassa tulisi soveltuvin osin ottaa huomi-
oon mitä lupapäätökseen sisältyvistä tarkkai-
luvelvoitteista 3 luvun 11 §:n 1 momentissa
säädettäisiin. Ojitussuunnitelman sisällöstä
voitaisiin lisäksi säätää 18 luvun 16 §:n val-
tuussäännöksen nojalla tarkemmin asetuksel-
la.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ojitus-
suunnitelmaan perustuvan ojituksen toi-
meenpanosta. Ojitus saataisiin panna toimeen
päätetyn ojitussuunnitelman mukaisesti. Näin
meneteltäessä voitaisiin ojitussuunnitelman
tarkoittamassa laajuudessa muun muassa
käyttää toisen aluetta. Ojitusta toimeenpanta-
essa voitaisiin suunnitelmasta tarvittaessa
vähäisessä määrin poiketa sitä muuttamatta,
jos tämä ei merkittävässä määrin vaikuttaisi
kustannuksiin ja ojituksesta saatavaan hyö-
tyyn.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin ojitus-
suunnitelman toteuttamisen määräajan osalta
hankkeen toteuttamismääräaikaa koskeviin 3
luvun yleisiin säännöksiin. Tämä tarkoittaa
sitä, että ojitussuunnitelmaa koskevassa pää-
töksessä tulisi määrätä aika, jonka kuluessa
ojitus on toteutettava tai toteuttamiseen ryh-
dyttävä.

15 §. *Osallistuminen yhteiseen ojitukseen.*

Pykälässä säädettäisiin hyötyä saavan
maanomistajan velvollisuudesta ja oikeudes-
ta osallistua yhteiseen ojitukseen vastaavasti
kuin vesilain 6 luvun 13 §:ssä. Yhteisen oji-
tuksen määritelmä sisältyisi jo luvun 2 §:ään.
Yhteisen ojituksen hyödynsajat olisivat py-
kälän mukaan kenen tahansa hyödynsajaan
vaatimuksesta velvollisia ottamaan osaa yh-
teiseen ojitukseen sekä aina oikeutettuja pää-
semään siihen osallisiksi. Lisäksi hyödynsaa-
jalla olisi oikeus vaatia ojituksen toteuttamis-
ta niin, että siitä ojituksen alkuperäistä tar-
koitusta muuttamatta ja ilman kustannusten
kohtuutonta lisääntymistä tulee suurin mah-
dollinen hyöty hänenkin maalleen.

16 §. *Ojitussuunnitelman laajuus yhteises-
sä ojituksessa.* Pykälässä säädettäisiin 14
§:ssä tarkoitettujen ojitussuunnitelman sisällös-
tä ja laajuudesta yhteisessä ojituksessa. Yh-
teistä ojitusta varten päätettäisiin ojitussuun-
nitelmasta 1 momentin mukaan siinä laajuu-

nessa, kuin se ojituksen toimeenpanemiseksi aktiiviosakkaiden osalta on tarpeen. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 14 §:ää. Ojitussuunnitelman laajuus olisi riippuvainen aktiiviosakkaiden ojitustarpeesta. Yhteisessä ojituksessa tehtävä jako aktiivi- ja passiiviosakkaisiin vaikuttaa merkittävästi osakkaiden oikeuteen tehdä erilaisia vaatimuksia, mutta myös heihin kohdistuvaan maksuvelvollisuuteen.

Aktiiviosakas ei 2 momentin mukaan voisi enää ojitustoimituksen loppukokouksen jälkeen muuttua passiiviosakkaaksi luopumalla hankkeesta. Poikkeuksena tästä olisi tilanne, jossa kaikki aktiiviosakkaat luopuvat vaatimasta ojitusta. Voimassaolevan vesilain 6 luvun 14 §:n nojalla päätöstä ojitussuunnitelmasta ei saa myöskään tehdä, jos kaikki aktiiviosakkaat tekisivät yhteisestä ojituksesta sopimuksen kenenkään vaatimatta suunnitelmasta päättämistä. Tämä säännös on kuitenkin ollut osittain ristiriidassa nykyisen 6 luvun 11 §:n kanssa, minkä vuoksi se ehdotetaan poistettavaksi. Ojitussuunnitelman sisällöstä aktiiviosakkaat voisivat edelleen kuitenkin varsin vapaasti sopia haluamallaan tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ojitussuunnitelmassa määriteltävästä kuivatussyvyydestä. Ojitussuunnitelmassa kuivatussyvyyttä määrättäessä olisi otettava huomioon maan laatu, kaltevuussuhteet ja kuivatustarve. Pykälässä ei säädettäisi kuivatussyvyydestä yhtä yksityiskohtaisesti kuin voimassa olevan vesilain 6 luvun 15 §:ssä, mutta lähikohtana kuivatussyvyyden määrittämiselle olisi peltoalueella jatkossakin salaojitussyvyys.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi valtuus säätää asetuksella tarkemmin kuivatussyvyyden määrittämisestä ja kuivatusalueen jakamisesta osittelualueisiin. Vesilain 6 luvun 18 §:n mukainen säännös kuivatusalueen jakamisesta osittelualueisiin voitaisiin siten jatkoissa sisällyttää uuden lain nojalla annettavaan asetukseen.

17 §. *Kustannusten jakaminen hyödynsaajien kesken.* Pykälässä säädettäisiin ojitus- ja kunnossapitokustannusten jakamisesta hyödynsaajien kesken. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 6 luvun 17 §:ää vastaavasti siitä, mitkä kaikki kustan-

nukset luetaan ojituksen kustannuksiin. Näitä ovat menot hankkeen suunnittelemisesta, asian käsittelystä ja varojen hankkimisesta hankkeeseen, ojitusyhtiön asioiden hoidosta siihen saakka, kun ojitustyö on suoritettu, työn suorittamisesta sekä ojituksesta aiheutuvan edunmenetyksen korvaamisesta samoin kuin muut edellä sanottuihin rinnastettavat, ojituksesta aiheutuvat kustannukset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kustannusten jaossa hyödynsaajien kesken noudatettavasta peruseriaatteesta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 6 luvun 19 §:ssä. Jokainen ojituksen hyödynsaaja olisi velvollinen ottamaan osaa ojituskustannuksiin suhteellisesti sen hyödyn mukaan, jonka yhteinen ojitus tuottaa hänen maalleen. Hyödynsaajalle määrättävien kustannusten enimmäismäärästä eräissä tilanteissa säädettäisiin kuitenkin erikseen 19 §:ssä. Hyödynsaajan velvollisuus osallistua kustannusten kattamiseen voisi momentin nojalla koskea kuitenkin vain niitä kustannuksia, jotka johtuvat kuivatusalueen tai osittelualueen maiden kuivattamisesta 16 §:n 3 momentissa tarkoitettuun kuivatussyvyyteen. Halutessaan hyödynsaajat voisivat sopia kustannustenjaosta myös toisin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kunnossapitokustannusten jakamisesta hyödynsaajien kesken. Kunnossapitokustannukset voitaisiin erityisestä syystä jakaa toisin kuin varsinaiset ojituskustannukset. Tällainen erityinen syy voisi perustua olosuhteiden muuttumiseen tai hyödynjaossa myöhemmin laivaettavaan epätarkkuuteen. Lisäksi hyödynsaaja tulisi vapauttaa osallistumisesta kunnossapitokustannuksiin, jos yhteinen ojan tekeminen tai olosuhteiden muun muutoksen vuoksi tulisi hänelle kokonaan hyödyttömäksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin ojituskustannusten jakamisesta silloin, kun kuivatusalue olisi jaettu osittelualueisiin ja jonkin osittelualueen asema olisi sellainen, ettei yhteisen ojan tekeminen siihen olisi tarpeen toisen osittelualueen kuivattamista varten. Tällöin olisi erikseen ojituskustannuksia ositeltaessa määrättävä, miltä osin ja missä suhteessa tällaisen osittelualueen hyödynsaajat ovat velvollisia ottamaan osaa koko kuivatusalueen kustannuksiin.

18 §. *Ojituskustannusten maksun laiminlyönti.* Pykälässä säädettäisiin kustannusvastuun jakautumisesta siinä tilanteessa, että kustannusosuutta ei saataisi perityksi joltakin hyödynsaajalta. Tällöin muut hyödynsaajat olisivat velvolliset suorittamaan sanotun osuuden ojituksesta saamansa hyödyn mukaisessa suhteessa. Jos maksunsa laiminlyöneeltä sittemmin saataisiin perityksi hänen osuutensa, olisi varat tilitettävä osuuden aikana suorittaneille samassa suhteessa kuin he ovat vastanneet osuuden suorittamisesta. Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 6 luvun 19 §:n 2 momenttia.

19 §. *Hyödynsaajalle määrättävien kustannusten enimmäismäärä.* Pykälässä säädettäisiin hyödynsaajalle määrättävien kustannusten enimmäismäärästä eräissä tilanteissa vastaavasti kuin vesilain 6 luvun 21 ja 23 §:ssä. Jälkimmäistä pykälää vastaava säännös olisi 1 momentissa, jonka mukaan osallistuminen yhteiseen ojitukseen ei saisi tulla hyödynsaajalle kalliimmaksi kuin hänen maansa kuivataminen erillisenä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin passiiviosakkaalle määrättävien kustannusten enimmäismäärästä ja hänelle annettavasta maksuajasta. Passiiviosakas olisi velvollinen ottamaan osaa ojituskustannuksiin enintään hänen maidensa siitä saamaa hyötyä vastaavalla määrällä. Lisäksi passiiviosakkaalle voitaisiin ojitustoimituksessa antaa enintään kymmenen vuoden pituinen määräaika kustannusosuutensa maksamiseen. Tämä olisi kuitenkin velvollinen suorittamaan maksamatta olevalle määrälle vuosittain korkolain (633/1982) mukaista korkoa.

20 §. *Ojitusyhteisö.* Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin yhteistä ojitusta varten tulee perustaa 12 luvun mukainen vesioikeudellinen yhteisö eli ojitusyhteisö. Ojitusyhteisöä nykyisessä vesilaissa vastaavan ojitusyhtiön perustamisesta on säädetty lain 6 luvun 25 §:ssä. Yhteisösääntelyn tarkoituksena on taa ojituksesta vastuullisen tahon säilyminen kiinteistöjen omistajanvaihdoksista huolimatta. Yhteisön jäsenyys olisi siten sidottu hyödynsaajan käsittelen kautta kiinteistön omistukseen. Ojitusyhteisö perustettaisiin 23 §:n mukaisesti yleensä ojitustoimituksessa. Pääsääntönä olisi 1 momentin 1 kohdan mukaan edelleen, että ojitusyhteisö tulee perustaa ai-

na, kun hyödynsaajia on vähintään viisi. Yhteisö tulisi 2 kohdan mukaan perustaa, jos hyödynsaajia on vähintään kolme ja ojitukselle tarvitaan ympäristölupaviraston lupa tai sopimusta yhteisestä ojituksesta ei saada aikaan. Sääntely muuttuisi siis voimassaolevaan vesilain säännöksiin verrattuna, joiden mukaan yhtiö voidaan perustaa jo kahden hyödynsaajan ojitushankkeissa. Yhteisön perustaminen kahden hyödynsaajan välille, jotka eivät keskenään pääse sopimukseen ojituksen toteuttamisesta, ei kuitenkaan millään tavoin helpota erimielisyyksien ratkaisua. Tämän vuoksi ojitusyhteisön perustaminen rajattaisiin niihin tilanteisiin, joissa hyödynsaajia on vähintään kolme. Lisäksi yhteisö tulisi 3 kohdan mukaan perustaa myös silloin, jos joku hyödynsaajista vaatii yhteisön perustamista, ja sitä on ojituksen toteuttamista, ojen kunnossapitoa tai muiden ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten pidettävä tarpeellisenä. Hyödynsaajat voisivat siten 3 kohdan nojalla vaatia yhteisön perustamista myös aikaisemmin toteutetun ojituksen kunnossapitoa varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta vaatia ojitusyhteisöä perustettavaksi. Valvontaviranomaisen oikeus vaatia ojitusyhtiön perustamista on nykyisen lain nojalla ollut jossain määrin epäselvä, minkä vuoksi säännöksiä ehdotetaan selvennettäviksi. Säännöksen mukaan valvontaviranomainen voisi vaatia ojitusyhteisön perustamista, milloin se olisi tarpeen ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten ja 1 momentissa yhteisön perustamiselle säädetty edellytykset täyttyisivät. Yhteisön perustaminen voisi olla tarpeen ojitukseen liittyvien vastuusuhteiden selkeyttämiseksi, yhtiön kunnossapito- ja muiden velvoitteiden asianmukaiseksi järjestämiseksi tai muiden erityisten syiden vuoksi.

21 §. *Ojitusyhteisön jäsenet.* Ojitusyhteisön jäseniä olisivat kaikki hyödynsaajat eli hyötyä saavien kiinteistöjen omistajat. Säännös vastaisi voimassaolevan vesilain mukaista käytäntöä.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteisöön voitaisiin myös myöhemmin ottaa uusi jäsen. Yhteisön tulisi kokouksen päätöksellä hyväksyä jäseneksi se, joka myöhemmin haluaa johtaa vettä ojitusyhteisön toimesta tehtyyn

yhteiseen ojaan, jos hänen voidaan katsoa saavan ojituksesta hyötyä. Kokouksessa olisi tällöin määrättävä myös hänen osuutensa ojituskustannuksista.

Pykälän 3 momentin mukaan myös kiinteistötoimituksessa muodostetun uuden kiinteistön omistaja olisi ojitusyhteisön jäsen sillä osin kuin kiinteistön aluetta sisältyy kuivatusalueeseen. Oikeuskäytännössä kiinteistötoimituksessa muodostettu uusi kiinteistö onkin jo katsottu hyödynsaajaksi, vaikka vesilakiin ei sisälly 3 momenttia vastaavaa säännöstä.

22 §. *Ojitusyhteisön perustaminen ja säännöt.* Pykälässä säädettäisiin ojitusyhteisön perustamisesta. Ojitusyhteisö olisi perustettava ojitustoimituksessa, jolleivät jäsenet sopisi toisin. Ojitustoimituksessa olisi hyväksyttävä yhteisön säännöt ja valittava ensimmäiset toimitsijat. Myös jäsenten osuudet olisi määrättävä toimituksessa, jolleivät ne jo sisältyisi ojitussuunnitelmaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ojitusyhteisön sääntöjen tiedoksi antamisesta. Säännöt sekä kirjallinen ilmoitus toimitsijoista olisi ennen hankkeen aloittamista annettava tiedoksi asianomaiselle ympäristölupavirastolle rekisteriin merkitsemistä varten sekä alueelliselle ympäristökeskukselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ojitusyhteisö katsottaisiin syntyneeksi, kun sen säännöt olisi merkitty ympäristölupavirastossa pidettävään rekisteriin. Jo ennen rekisteriin merkitsemistä toimitsijat voisivat toimia yhteisön lukuun hyödynsaajien sopimukseen perustuvien tai ojitustoimituksessa hyväksytyjen sääntöjen nojalla.

23 §. *Päätöksenteko ojitusyhteisössä.* Pykälässä säädettäisiin päätöksenteosta ojitusyhteisössä. Kullakin jäsenellä olisi yhteisössä 1 momentin mukaan sellainen äänivalta, joka vastaa ojitussuunnitelmassa hänen maksettavakseen määrätyn osuuden suhdetta ojituskustannuksiin. Säännös vastaisi siten nykyisen vesilain 6 luvun 26 §:ää.

Pykälän 2 momentissa asetettaisiin erityisedellytyksiä hankkeen raukeamista koskevan päätöksen tekemiselle. Päätös raukeamisesta voitaisiin tehdä kokouksessa vain, jos kokouksutsussa olisi ilmoitettu asian käsiteltäväksi ottamisesta ja päätöstä kannattaisivat kaikki läsnä olevat aktiiviosakkaat.

24 §. *Ojitusyhteisön purkautuminen.* Pykälässä säädettäisiin ojitusyhteisön purkautumisesta. Nykyisessä vesilaissa ei ole ojitusyhtiöiden purkautumisesta selviä säännöksiä, mistä syystä on lukuisia yhtiöitä, joiden toiminnalle ei enää ole käytännön edellytyksiä. Ojitusyhteisön purkautumista koskeva asia olisi 1 momentin mukaan käsiteltävä ojitustoimituksessa, jolloin olisi soveltuvin osin noudatettava, mitä 12 luvun 15 §:ssä säädettäisiin vesioikeudellisen yhteisön purkautumisesta. Purkautumisesta tulisi lisäksi ilmoittaa asianomaisen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Yhteisön purkaminen ei 12 luvun 15 §:n mukaan tulisi kysymykseen niin kauan kuin yhteisöllä on vastuuta. Ojitusyhteisön vastuut liittyvät keskeisesti ojen kunnossapitoon. Tästä syystä 2 momentissa viitattaisiin erityisesti ojan kunnossapitoa ja käyttöä koskevan 8 §:n 3 momenttiin, jossa säädettäisiin ojan luonnontilaiseksi palautumisesta. Ojitustoimituksessa olisi 8 §:n 3 momentin mukaisesti todettava ojen palautuneen luonnontilaisiksi tai annettava niiden luonnontilaiseksi palautumisesta tarpeelliset määräykset. Ojitusyhteisö voitaisiin purkaa vasta sen jälkeen, kun nämä ojitustoimituksessa määrätty toimenpiteet on tehty.

25 §. *Jäseniltä perittävät maksut.* Pykälässä säädettäisiin ojitusyhteisön jäseniltä perittävistä maksuista eli ennakkomaksuista ja jakoluettelon perusteella perittävistä lopullisista maksuista vastaavasti kuin nykyisen vesilain 6 luvun 29 ja 31 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan ojitusyhteisön jäsenten tulisi suorittaa ojituksen kustannusten maksamiseksi maksuja yhteisön kokouksen päätösten mukaisesti. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin jakoluettelon laatimisesta. Toimitsijoiden olisi ojituksen toimeenpanon jälkeen laadittava tai hankittava asianomaisen viranomaisen laatima tarkistettu laskelma kustannusten jaosta yhteisön kokouksen päätettäväksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ennakkomaksujen perimisestä ojitusyhteisön jäseniltä. Yhteisön kokous voisi päättää ennakkomaksujen perimisestä. Passiiviosakkailta ennakkomaksuja ei kuitenkaan voitaisi periä. Passiiviosakkaalle myönnettävästä maksuajasta säädettäisiin erikseen 19 §:ssä. Määräaikana maksamatta jääneille ennakkomak-

suille tulisi suorittaa korkolain mukaista viivästyskorkoa, ellei yhteisön kokous päättäisi alhaisemmasta korosta. Kustannusten jakoa olisi oikaistava, jos ojituksesta jäsenille aiheutuvan hyödyn jakaantumisen havaittaisiin 1 momentin nojalla laaditun tarkistetun laskelman perusteella huomattavasti poikkeavan siitä arviosta, jonka mukaan jäsenten osuus yhteisössä aikaisemmin oli määrätty. Samoin olisi meneteltävä, jos ojitusyhteisöön hyväksyttäisiin uusi jäsen.

Käytännössä on voinut käydä niin, että 21 §:n 3 momentissa tarkoitettun kiinteistötoimituksen kautta muodostuneen uuden kiinteistön omistaja on saanut tiedon ojitusyhtiön osakkuudesta vasta jakoluettelon mukaisen perinnän yhteydessä, mitä ei oikeusturvan kannalta voida pitää hyväksyttävänä. Tämän vuoksi 3 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan uuden kiinteistön omistaja olisi maksuvelvollinen vain, jos hänen osakkuutensa on todettu viimeistään siinä kokouksessa, jossa asianomaisten kustannusten jaosta päätetään, ja jos hänelle on erikseen ilmoitettu sanotusta kokouksesta. Panttioikeudesta ennen kiinteistöjaotuksen muutosta maksettavaksi tulleiden kustannusten osalta on kuitenkin voimassa mitä 29 §:ssä säädetään.

Ulosotossa perusteena olisi 4 momentin mukaan toimitsijoiden ojitustoimituksessa hyväksytyin jaon pohjalta laatima jakoluettelo. Siltä osin kun maksua ei joltakin jäseneltä saataisi, momentissa viitattaisiin 18 §:ään.

26 §. *Kustannusten periminen muulta kuin ojitusyhteisön jäseneltä.* Pykälässä säädettäisiin kustannusten perimisestä muulta kuin tässä luvussa määritellyltä hyödynsaajalta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 6 luvun 30 §:ssä. Kysymyksessä eivät voisi olla 2 §:n mukaisen kiinteistön käyttöön perustuvan hyödyn saajat, koska nämä tulisivat yhteisön jäseniksi. Ulkopuolinen muun hyödyn saaja voisi olla sellainen, joka saa esimerkiksi hyötyä laitteidensa käytölle tai vedenotolle, lisää vesivoimaa, taikka tieyhteyden ojituksen yhteydessä tehtävää patoa myöten. Jos toteutusta ojituksesta olisi huomattavaa, muuta kuin kiinteistön käyttöön perustuvaa hyötyä tällaiselle ulkopuoliselle hyödyn saajalle, voitaisiin tämä yhteisön vaatimuksesta velvoittaa osallistumaan ojituksen kustannuksiin. Ulkopuolisen hyödyn saajan mak-

suosuutta määrättäessä tulisi soveltuvin osin noudattaa mitä tässä luvussa säädetään kustannusten perimisestä passiiviosakkaalta. Ulkopuolisen hyödyn saajan maksettavaksi voisi siten tulla kohtuullinen, kuitenkin enintään hänelle tulleen hyödyn arvoa vastaava määrä. Maksun määräämistä koskeva vaatimus olisi pantava vireille ojitustoimituksessa.

27 §. *Kiinteistöpankki.* Pykälässä säädettäisiin hyödynsaajan kiinteistöön ojituskustannusten kattamiseksi kohdistuvasta panttioikeudesta ja siitä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin tehtävistä merkinnöistä vastaavasti kuin nykyisen vesilain 6 luvun 31 a §:ssä. Hyödynsaajan kiinteistö olisi 1 momentin mukaan panttina 17 §:ään perustuvasta kustannusosuudesta, 26 §:n nojalla ojitustoimituksessa määrättävästä kustannusosuudesta sekä kunnossapitokustannusosuuksista ja muista ojitustoimituksen päättymisen jälkeen syntyvistä ojituksesta johtuvista kustannusosuuksista sekä niiden koroista niin kuin maakaaren 20 luvussa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ojitustoimituksen toimitusmiehen ja ojitusyhteisön toimitsijoiden velvollisuudesta ilmoittaa kustannusosuudet merkittäviksi lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Toimitusmiehen olisi viipymättä toimituksen päättymisen jälkeen ilmoitettava siinä määrätty kustannusosuus korkoineen kirjaamisviranomaiselle. Yhteisön toimitsijoiden olisi puolestaan viipymättä ilmoitettava kirjaamisviranomaiselle yhteisön kokouksen päätöksen mukainen kustannusosuus korkoineen sekä ojitussuunnitelmasta päättämisen jälkeen syntyvä ojituksesta johtuva kustannusosuus korkoineen. Yhteisön toimitsijoiden olisi lisäksi ilmoitettava kustannusosuuksia koskevat muutokset, jos kustannusten jakoa on tarkistettu tai oikaistu yhteisön kokouksessa taikka jos sitä on muutettu moitteen johdosta pidetyssä ojitustoimituksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin alueellisen ympäristökeskuksen velvollisuudesta ilmoittaa kirjaamisviranomaiselle, jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettussa ojitustoimituksessa tehtyyn päätökseen haetaan muutosta. Alueellisen ympäristökeskuksen olisi ilmoitettava kirjaamisviranomaiselle myös muutoksenhakutuomioistuimen asiassa antama ratkaisu, kun se on tullut lainvoimaiseksi.

28 §. *Ojitusoimituksen hakeminen ja määräys toimituksen pitämiseen.* Pykälässä säädetäisiin ojitusoimituksen vireille tulosta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 19 luvun 1 ja 2 §:ssä. Toimitusta tulisi 1 momentin mukaan hakea kirjallisesti alueelliselta ympäristökeskukselta.

Alueellinen ympäristökeskus antaisi määräyksen toimituksen suorittamiseen ja nimeäisi 2 momentin mukaan ojitusoimituksen pitäjäksi toimitusmiehen, joka voisi olla ympäristökeskuksen virkamies tai muu ympäristöhallinnon palveluksessa oleva riittävän asiantuntemuksen omaava virkamies. Toimitusinsinööriin sijasta säännöksissä viitattaisiin siis toimitusmieheen, sillä toimitusinsinöörinä on jo nyt voinut toimia muunkin kuin insinöörikoulutuksen saanut henkilö. Toimitusmies tarkoittaisi siis nimenomaan toimituksesta vastaavaksi nimettyä henkilöä eikä enää uskottua miestä.

Toimitusmiehen olisi 3 momentin mukaan yleensä kutsuttava kaksi uskottua miestä suorittamaan toimitusta. Uskotut miehet kutsutaisiin kiinteistötoimituksia varten valituista uskotuista miehistä hankkeen vaikutusalueen kunnissa. Uskottujen miesten tarpeellisuus on ojitusoiminnassa ja yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten myötä vähentynyt. Jotta uskottujen miesten käyttöä toimituksissa voidaan pitää perusteltuna, tulisi heiltä edellyttää jonkinasteista perehtyneisyyttä vesitalousasioihin. Lisäksi uskottujen miesten käyttöä voitaisiin ojitusoimituksissa kiinteistötoimitusten tapaan jatkossa rajoittaa vain laajoihin toimituksiin. Alueellinen ympäristökeskus voisi siten 3 momentin mukaan tarvittaessa päättää, että toimitusmies suorittaa toimituksen ilman uskottuja miehiä. Asianosaisten sitä vaatiessa uskotut miehet tulisi kuitenkin aina määrätä.

Pykälän 4 momentissa säädetäisiin vesilain 19 luvun 3 §:n tavoin useita kuivatusalueita koskevien ojitusasioiden käsittelemisestä samassa ojitusoimituksessa. Edellytyksenä asioiden yhdistämiselle olisi, että siitä ei aiheudu viivytystä tai muuta haittaa.

29 §. *Lupa-asian saattaminen vireille ympäristölupavirastossa.* Pykälässä säädetäisiin toimitusmiehen velvollisuudesta ohjata ojituksesta vastaava hakemaan hankkeelle tarvittaessa ympäristölupaviraston lupaa. Py-

kälä vastaisi pääosin nykyisen vesilain 19 luvun 5 §:ää. Kaikki ympäristölupaviraston lupaa edellyttävät hankkeet eivät kuitenkaan enää 4 §:n mukaan vaatisi ojitusoimitusta, ja vesistön järjestelystä ehdotetaan itsenäisenä hanketyypinä luovuttavaksi. Tämän vuoksi 1 momentissa viitattaisiin yleisemmin ympäristölupaviraston lupaa edellyttäviin hankkeisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan lupahakemukseen tulisi liittää toimituksessa laadittu tai siellä esitetty ehdotus suunnitelmaksi siltä osin kun asia saatetaan ympäristölupaviraston ratkaistavaksi.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin velvollisuudesta odottaa ympäristölupaviraston ratkaisua lupa-asiaa ennen päätöksen antamista ojitusoimituksessa.

30 §. *Toimituskokous.* Pykälässä säädetäisiin toimituskokouksen pitämisestä vastaavasti kuin nykyisen vesilain 19 luvun 8 §:ssä. Alkukokouksen käsitteestä luovuttaisiin, ja toimitus voisi siten muodostua joko pelkästä toimituskokouksesta tai erillisestä toimitus- ja loppukokouksesta. Ojitusoimituksessa olisi 1 momentin mukaan siten aina pidettävä toimituskokous.

Toimitusmiehen olisi 2 momentin mukaan kutsuttava toimituskokoukseen ne, joiden oikeutta tai etua ojitusasia saattaa koskea. Toimitusmiehen olisi lisäksi varattava alueelliselle ympäristökeskukselle, työvoima- ja elinkeinokeskukselle kalatalousviranomaisena ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tilaisuus lausunnon toimittamiseen kokouksessa käsiteltäväksi tai mielipiteen esittämiseen. Kokous olisi pidettävä ojittavan alueen läheisyydessä ja sitä voitaisiin jatkaa eri paikoissa tai eri päivinä. Jaettaessa kokous eri päiville ei niiden tarvitse olla peräkkäisiä päiviä.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin toimitusmiehen velvollisuudesta tehdä toimituskokouksessa suunnitelmaan ennen siitä päättämistä kaikki lain edellyttämät muutokset tai lisäykset. Säännös vastaisi vesilain 19 luvun 2 §:ää. Lisäksi 3 momentissa säädetäisiin muista ojitusoimituksessa käsiteltävistä asioista. Näitä olisivat ensinnäkin tällaisessa toimituksessa aikaisemmin päätetyn suunnitelman muuttamista sekä ojitusyhteisön perustamista ja jäsenten oikeuksia ja velvolli-

suuksia yhteisössä koskevat asiat. Säännös vastaisi tältä osin nykyisen vesilain 6 luvun 10 §:n 2 momenttia.

31 §. *Ojitussuunnitelman laatiminen ojitustoimituksessa.* Pykälässä säädettäisiin ojitussuunnitelman laatimisesta ojitustoimituksessa vastaavasti kuin nykyisen vesilain 19 luvun 1 §:n 3 momentissa. Toimitusmiehen olisi huolehdittava ojitussuunnitelman laatimisesta, jos ojitustoimituksessa olisi 14 §:n mukaan päätettävä ojitussuunnitelmasta eikä hakija ole esittänyt sitä hakemuksessaan tai toimituskokouksessa eikä hakija tai muu hyödynsaaja myöskään käytä mahdollisuutta toimittaa ojitussuunnitelma toimituskokouksessa määrättyssä kohtuullisessa ajassa. Ensisijaisena ratkaisuna olisi siten, että ojitussuunnitelman laatii hankkeesta vastaava tai yhteisöjoutuksessa se hyödynsaaja, joka on hakenut ojitustoimitusta. Käytännössä ojitussuunnitelman laatiminen on varsin usein jäänyt toimitusmiehen tehtäväksi. Hakija vastaisi 37 §:n nojalla joka tapauksessa suunnitelman laatimisesta aiheutuneista kustannuksista.

32 §. *Loppukokous.* Pykälässä säädettäisiin erillisen loppukokouksen pitämisestä. Toimituksessa tulisi pitää kaksi erillistä kokousta samoin edellytyksin kuin nykyisin alkukokousta koskevassa vesilain 19 luvun 4 §:ssä on säädetty. Ojitustoimituksessa olisi siten 1 momentin mukaan pidettävä toimituskokouksen lisäksi erillinen loppukokous, jos toimituksessa on tarpeen päättää ojitussuunnitelmasta ja toimitusta koskevaan hakemukseen ei sisälly asianmukaista suunnitelmaa tai kysymys on tämän luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla vesioloihin vaikuttavasta ojituksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan loppukokous olisi pidettävä kun toimitusmiesten ehdotus ojitussuunnitelmaksi on valmistunut. Muutoin loppukokouksen pitämiseen sovellettaisiin, mitä edellä 30 §:ssä säädettäisiin toimituskokouksesta.

33 §. *Kokouksesta ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin ojitustoimituksen toimitus- ja loppukokouksesta ilmoittamisesta vastaavasti kuin vesilain 19 luvun 7 §:ssä. Kokouksista olisi 1 momentin mukaan julkisesti kuulutettava vähintään neljätoista päivää aikaisemmin niissä kunnissa, joiden alueella ojituksen vaikutukset ulottuvat. Milloin kyse on 26

§:ssä tarkoitettusta toimituksesta, olisi siitä tiedonkulun parantamiseksi ilmoitettava lisäksi paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Sen lisäksi olisi samassa ajassa toimitettava kappale suunnitelmaa 32 §:n 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille. Kappale suunnitelmaa olisi myös lähetettävä asianomaiseen kuntaan yleisesti nähtävänä pidettäväksi. Asianomaisille kokouksesta olisi lisäksi ilmoitettava tiedossa olevalla postiosoitteella lähetetyssä kirjeessä.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin asianosaisena olevalle järjestäytymättömälle osakunnalle ilmoittamisen osalta lain 11 luvun yleisiin säännöksiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeamisesta 1 momentissa säädetyistä menettelyistä merkitykseltään vähäisissä sekä sellaisissa ojitusasioissa, joissa säännönmukainen tiedoksianto ei asian luonteen vuoksi olisi tarpeen. Tällöin kokouksista voitaisiin ilmoittaa noudattamalla mitä 11 luvun 10 §:n yleisissä menettelysäännöksissä säädettäisiin, eli ilmoittamalla niistä muulla tavoin taikka jättämällä kokonaan ilmoittamatta, jos asia ei vaikuta muiden oikeuteen tai etuun.

34 §. *Ojitustoimituksen päätös.* Pykälässä säädettäisiin ojitustoimituksessa annettavan päätöksen sisällöstä vastaavasti kuin voimassa olevan vesilain 19 luvun 9 §:n 1 momentissa. Ojitustoimituksessa olisi 1 momentin mukaan toimituskokouksen tai loppukokouksen tultua pidetyksi annettava päätös. Päätöksen tulisi sisältää ojitussuunnitelma, milloin sellaista on toimituksessa käsitelty, ratkaisu tehdyistä muistutuksista ja vaatimuksista, tarvittavat määräykset ojituksen toimeenpanosta ja ojan kunnossapidosta, arvio ojituskustannuksista sekä menojen osittelu. Päätös sisältäisi siten ojitussuunnitelman silloin, kun sen tekemiseen olisi ollut velvollisuus 9 §:n perusteella, sekä muissakin tapauksissa, jos ojitussuunnitelma ylipäätään olisi laadittu ja sitä olisi käsitelty toimituksessa.

Lisäksi päätöksessä olisi 2 momentin mukaan määrättävä tarpeellisilta osin vahinkojen korvaamisesta, vaikkei korvausvaatimusta ole tehty.

35 §. *Päätöksestä tiedottaminen.* Pykälässä säädettäisiin ojitustoimituksen päätöksen antamiselle asetetusta määräajasta ja päätöksestä tiedottamisesta vastaavasti kuin voimassa

olevan vesilain 19 luvun 9 §:n 2 momentissa. Päätös olisi 1 momentin mukaan annettava 30 päivän kuluessa toimituskokouksesta tai loppukokouksesta, jollei alueellinen ympäristökeskus erityisistä syistä pidennä tätä aikaa. Päätökseen olisi aina liitettävä valitusosoitus, ja se annettaisiin alueellisen ympäristökeskuksen ilmoitustaululle asetettavassa kuulutuksessa mainittuna päivänä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin päätöstä koskevista erityistiedoksiannoista. Päätöksestä olisi ilmoitettava asianosaisille tiedossa olevalla postiosoitteella. Päätös olisi luonnollisesti toimitettava hakijalle. Jäljennös päätöksestä olisi lähetettävä sitä pyytäneelle asianosaiselle sekä asianomaisten kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille, alueelliselle ympäristökeskukselle ja työvoima- ja elinkeinokeskukselle.

36 §. *Ojituksen yhteydessä suoritettava tilusjärjestely.* Pykälässä säädettäisiin ojituksen yhteydessä toteutettavasta tilusjärjestelystä. Tilusjärjestelystä on säädetty tarkemmin laissa vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä (451/1988). Vesilain 19 luvun 5 a §:ssä säädetty ojitusoimituksen ja tilusjärjestelyn suhde on käytännössä osoittautunut varsin hankalaksi. Säännöksen nojalla sama hanke on saattanut olla useita kertoja käsiteltävänä sekä ojitus- että tilusjärjestelytoimituksissa. Pykälässä säädettäväksi ehdotettava menettely olisi yksinkertaisempi ja vastaisi ympäristölupavirastoissa yleisesti noudatettavaa käsittelyjärjestystä, josta säädettäisiin 17 luvun 11 §:ssä. Ojitusoimitus vietäisiin ensin päätökseen ja tilusjärjestelytoimitus pidettäisiin vasta lainvoimaisen ojitusoimituksen päätöksen täytäntöönpanon jälkeen. Toimitusmiehen olisi siten toimitettava lainvoiman saanut päätös asianomaiselle maanmittaustoimistolle, jos ojituksen yhteydessä on tarpeen suorittaa sellainen tilusjärjestely, jota tarkoitetaan vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetussa laissa. Maanmittaustoimiston olisi saamansa päätöksen perusteella annettava määräys tilusjärjestelytoimituksen suorittamiseksi, kun päätöksessä tarkoitettu hanke olisi valmistunut. Sääntelyn toimivuuden kannalta on tärkeää, että maanmittaustoimistot saavat tiedon ojitusten toteutuksesta joko hankkeesta vastaavalta tai alueelliselta

ympäristökeskukselta mahdollisimman nopeasti hankkeen valmistumisen jälkeen.

37 §. *Ojitusoimituksen kustannukset.* Pykälässä säädettäisiin ojitusoimituksesta valtiolle aiheutuneiden kustannusten perimisestä toimituksen hakijalta. Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 21 luvun 10 §:ää. Ojitusoimituksen kustannuksiin luettaisiin kokousten pitämisestä aiheutuneet kustannukset sekä uskotuille miehille ja avustavalle henkilöstölle suoritettavat palkkiot. Toimitusmiehen asiantuntijan päiväraha- ja matkakustannusten korvaukset tulisi kuitenkin suorittaa valtion varoista. Jos hakija on jättänyt ojitusuunnitelman laatimisen 31 §:ssä säädetyllä tavalla toimituksessa laadittavaksi vaikka jos hakijan tai muun hyödynsaajan esittämä suunnitelma vaatii huomattavaa täydentämistä, tulisi hakijan suorittaa myös siitä valtiolle aiheutuneet kustannukset. Ojitusuunnitelman laatimisesta aiheutuneiden kustannusten perimisestä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella valtion maksuperustelain (150/1992) periaatteita noudattaen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimitusmiehen velvollisuudesta liittää laskelma kustannuksista ja niiden korvaamisesta valtiolle jo ojitusoimituksen päätökseen.

6 luku. **Keskivedenkorkeuden pysyvä alentaminen ja nostaminen**

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä määriteltäisiin luvun soveltamisalaksi järven tai lammen keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen sitä alentamalla tai nostamalla. Keskivedenkorkeudella tarkoitettaisiin samoin kuin 1 luvun 5 §:ssä pitkän aikavälin laskennallista keskiarvoa. Keskivedenkorkeuden pysyvään muuttamiseen tähtäävät hankkeet ovat kuitenkin kiinteistöoikeudellisesti erityisasemassa muihin hankkeisiin nähden, sillä niissä maa-alueita muuttuu vesialueeksi tai päinvastoin. Omaisuuden suoja ja kiinteistöjärjestelmän selkeyden takia tällaisille hankkeille on tarpeen asettaa tiettyjä erityisedellytyksiä lain yleisten luvanmyöntämisedellytysten lisäksi.

Säännös rajaisi luvun soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset hankkeet, joissa puututaan

vedenkorkeuksiin muuttamatta keskivedenkorkeutta. Käytännössä monissa vesitalous-hankkeissa saatetaan pyrkiä muuttamaan vain keskiyli- ja -alivedenkorkeuksia. Tällaiset hankkeet eivät tulisi luvun soveltamisalan piiriin, vaikka ne muutoin saattavat olla vaikutuksiltaan hyvinkin merkittäviä. Tällaisiin hankkeisiin sovellettaisiin lain yleisiä säännöksiä kuten nykyisinkin, ellei kyse ole 7 luvun tarkoittamasta säännöstelystä. Yleisiä säännöksiä sovellettaisiin myös luvun soveltamisalaan kuuluviin hankkeisiin siltä osin kuin luvussa ei ole erityissäännöksiä. Näin esimerkiksi 3 luvun luvanvaraisuutta ja lupaharkintaa koskeva sääntely tulisi sovellettavaksi myös keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista tarkoittaviin hankkeisiin.

Soveltamisalan ulkopuolelle olisi säännöksessä rajattu myös eräitä sellaisia hanketyyppejä, jotka muutoin täyttäisivät säännöksen tunnusmerkit. Tällaisina hankkeina mainitaan ensinnäkin täysin uuden vesialueen muodostaminen kuten tekoaltaan tai lammikon rakentaminen taikka uuden uoman tekeminen. Näiden hankkeiden toteuttaminen jäisi siten lain yleisten säännösten varaan. Lisäksi selvyuden vuoksi pykälässä todettaisiin, että ojituksesta säädetään 5 luvussa, säännöstelystä 7 luvussa ja vesivoimahankkeista 8 luvussa.

Soveltamisalamääritelmän mukaan luvun soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät pengerryksuivatukset ja joen perkaukset, jotka järjestelyn käsitteen kautta kuuluvat nykyisen lain 7 luvun soveltamisalaan silloinkin, kun niiden yhteydessä ei alenneta keskivedenkorkeutta. Tällaisissa yleensä tulvasuojelua palvelevissa hankkeissa tulisi kuitenkin edelleen olla mahdollista velvoittaa kaikki hyödynsajat osallistumaan hankkeeseen. Tämän vuoksi 3 momentissa säädettäisiin erikseen 6 §:n 3 momentin sekä 11 ja 12 §:n soveltamisesta myös sellaisiin rantojen pengerryksiin ja joen perkauksiin, joiden yhteydessä ei puututa keskivedenkorkeuteen. Järjestelyn käsitteestä siis kuitenkin luovuttaisiin uudessa laissa kokonaan.

2 §. *Keskivedenkorkeuden alentamisesta tai nostamisesta saatava yksityinen hyöty.* Pykälään sisältyisi säännös yksityisen hyödyn määrittämisestä nosto- ja laskuhankkeissa. Säännös perustuisi nykyisin järjestelyssä muun muassa 7 luvun 3 ja 4 §:n viittaussään-

nösten kautta sovellettavaan vesilain 6 luvun 16 §:ään, jota on muokattu vastaamaan uusia säännöksiä. Määritelmä on tarpeen käyttöoikeuksia ja kustannusten jakoa koskevissa säännöksissä, eikä sitä ole tarkoitettu sovellettavaksi tätä laajemmin. Säännös ei esimerkiksi määrittäisi hankkeen toteuttamisedellytyksiä eikä millään tavalla rajoittaisi intressivertailussa huomioon otettavia hyötyjä.

Yksityisenä hyötynä pidettäisiin pykälän mukaan vesialueen tai rantakiinteistön käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon sitä käytetään tai olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää. Näin määriteltyä yksityistä hyötyä voisivat siten saada maatai vesialueen omistajat taikka yhteisen alueen osakkaat mukaan lukien hankkeesta mahdollisesti syntyvän vesijätön osakkaat. Säännöksen mukaisessa yksityisten hyötyjen arvioinnissa lähtökohtana olisi objektiivinen hyöty. Säännös ottaisi huomioon myös rantakiinteistön tai vesialueen käyttötarkoituksen muutokset, mutta vain rajallisesti. Hyötyjä arvioitaessa tulisi siten ottaa huomioon alueen arviointihetken mukainen käyttö sekä keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavan hankkeen jälkeinen todennäköinen pääasiallinen käyttö, joka voisi tilanteesta riippuen olla esimerkiksi maa- tai metsätalous taikka virkistyskäyttö. Epävarmoja tulevaan käyttöön liittyviä odotuksia ei sen sijaan voitaisi ottaa hyötyjen arvioinnissa pohjaksi. Kuivatushyötyjen arvioimisessa on vesilain soveltamiskäytäntö jo varsin vakiintunut. Keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittavien hankkeiden hyötyjen arviointi on puolestaan kehittynyt jatkuvasti sitä mukaa kuin hankkeetkin ovat yleistyneet. Maanmittauslaitos kehittää yleisesti kiinteistöjen arviointimenetelmiä ja on julkaissut oppaita sekä ranta-alueiden arvosta ja hinnanmuodostuksesta että virkistysarvosta.

3 § *Luvanhakija.* Vesilaisissa ei yleisesti ottaen asetettaisi rajoituksia sille, kuka voi hakea lain mukaista vesitalouslupaa. Pykälässä ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi luvanhakukompetenssista erikseen keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavissa hankkeissa. Erityisesti keskivedenkorkeuden nostohankkeissa on ajateltavissa, että hanketta lähtee ajamaan paikallinen asukasyhdistys tai muu tilapäinen yhteenliittymä, josta jäsenet

voivat halutessaan vapaasti erota. Ääritapa-uksissa tämä voisi johtaa koko yhdistyksen purkautumiseen. Tämän vuoksi on tarpeellista varmistaa, että luvanhakijaksi saadaan sellainen taho, joka pystyy vastaamaan hankkeista aiheutuvista velvoitteista myös tulevaisuudessa.

Hakijana voisi ensinnäkin olla hankkeesta yksityistä hyötyä saava eli käytännössä rantakiinteistön tai vesialueen omistaja taikka vesialueen yksittäinen osakas. Käytännössä yksittäinen kiinteistönomistaja tai vesialueen osakas voisi olla halukas toimimaan yksin hakijana ja ottamaan hankkeen kokonaan vastattavakseen lähinnä silloin, kun hänen omistamansa alue kattaisi huomattavan osan kyseessä olevan järven ranta-alueesta tai hänen osuutensa yhteiseen vesialueeseen olisi vastaavasti merkittävä. Lisäksi hakijana voisi olla osakaskunta tai hyödynsaajien tämän lain nojalla muodostama yhteisö. Tältä osin pykälä kytkeytyisi luvun 9 ja 10 §:ssä säädettyyn velvollisuuteen perustaa hanketta varten lain mukainen vesioikeudellinen yhteisö aina silloin, kun luvanhakijoita on useampi kuin yksi. Kytkemällä luvan hakeminen vesilain mukaiseen yhteisöön tai yhteisen vesialueen osakaskuntaan varmistettaisiin, että hankkeesta vastaavan yhteisön jäsenpohja on jatkuvasti riittävä hankkeesta aiheutuvien velvoitteiden hoitamista ajatellen. Pelkästään osakaskunnan varaan luvanhakua ei jätettäisi, koska monessa tapauksessa keskivedenkorkeuden nostamisesta hyötyä saavat rannanomistajat eivät ole osakaskunnan jäseniä. Osakaskunnan alue on myös usein suhteellisen laaja ja käsittää useita vesistöjä, jolloin hankkeen kohteena olevan vesistön merkitys voi olla osakaskunnan enemmistölle vähäinen. Nostettava vesialue saattaa myös kuulua usealle eri osakaskunnalle. Tämän vuoksi luvanhakijana voisi olla myös vesilain tarkoittama yhteisö.

Hakijana voisi pykälän mukaan olla myös asianomainen valtion viranomainen tai kunta. Yleensä lasku- ja nostohankkeiden toteutus on yksityisten tehtävänä. Valtion toimiminen hakijana rajoittuu vain niihin poikkeuksellisiin tilanteisiin, jossa hanke on yleisen edun vaatima. Koska valtiolla tai kunnalla kuitenkin saattaa joissain tilanteissa olla intressi osallistua hankkeisiin, ei niiden oikeutta lu-

vanhakuun ole syytä erityisesti rajata. Kunnan viranomaisten toimivalta hakemusten tekemiseen perustuu kunnallisoikeudellisiin säädöksiin eikä sitä ole tarpeen määritellä vesilaisissa. On lisäksi huomattava, että luvanhakija ei ratkaise sitä, onko hanketta pidettävä yleisen tarpeen mukaisena vai ei, eikä hakijavaluutta ole yleisen tarpeen mukaisissa hankkeissa rajattu vain julkisyhteisöihin.

4 §. *Alueen omistajien suostumus.* Vesialueen omistajien suostumuksesta keskivedenkorkeuden laskemista tarkoitettavaan hankkeeseen säädetään nykyisen vesilain 7 luvun 3 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan muiden edellytysten lisäksi hankkeelle on saatava kirjallinen suostumus kahdelta kolmasosalta vesialueen omistajista. Keskivedenkorkeuden nostamista tarkoitettavia hankkeita koskevaa vastaavaa säännöstä vesilaisissa ei nykyisin ole. Erityissäännöksen puuttuminen on tarkoittanut sitä, että hankkeen toteuttajalta on katsottu nykyisen vesilain 2 luvun 7 §:n 1 momentin nojalla edellytettävän pysyvää käyttöoikeutta vähintään puoleen veden alle jäävään alueeseen. Pelkkää kirjallista suostumusta ei siis ole pidetty riittävänä. Tämän on katsottu käytännössä estävän sellaiset nostohankkeet, joita ei voida pitää yleisen tarpeen vaatimana. Keskivedenkorkeuden laskuhankkeissa noudatetun kaltaisen järjestyksen omaksuminen myös nostoihin helpottaisi hankkeiden toteuttamista. Pelkästään tai lähinnä yksityistä etua palvelevat hankkeet tulisi toteuttaa vapaaehtoiselta pohjalta kuitenkin niin, ettei laajasti kannatettu yleistä merkitystä omaava hanke kaatuisi yksittäisten rannanomistajien vastustukseen.

Edellä mainituin perustein pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että myös muut kuin yleiseltä kannalta tärkeää tarkoitusta varten tarpeelliset keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavat hankkeet voitaisiin toteuttaa enemmistön suostumuksella ilman 2 luvun 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua alueen hallintaa. Vaadittava enemmistö asetettaisiin kuitenkin varsin suureksi. Kirjallista suostumusta vaadittaisiin vähintään kolmea neljänestä laskettavan järven tai nostohankkeissa veden alle jäävän maa-alueen pinta-alasta edustavien kiinteistöjen omistajilta. Tästä säädettäisiin keskivedenkorkeuden lasku- ja nostohankkeiden osalta erikseen pykälän 1 ja

2 momentissa. Osuus kytkettäisiin molemmissa momenteissa nimenomaan pinta-alaan, ei alueen jyvitettyyn arvoon, koska pinta-alaperusteinen laskenta on yksinkertaisempaa ja selvempää. Vesilain vakiintuneen tulkinnan mukaan osakaskuntaa ei säännöstelyhankkeissa pidetä pakkotoimien kohteena, minkä vuoksi myöskään 2 momentissa ei osakaskunnan suostumusta tarvittaisi.

Nostohankkeissa vaihtoehtona 2 momentin mukaisille suostumuksille olisi 2 luvun 12 §:n mukainen pysyvän käyttöoikeuden hankkiminen enemmän kuin puoleen veden alle jääviin alueisiin. Selkeyden vuoksi tämä mahdollisuus mainittaisiin momentissa.

Voimassaolevan lain 7 luvun 7 §:n 2 momentti syrjäyttää yhteisaluelain ja edellyttää, että kukin osakas päättää itsenäisesti osallistumisestaan hankkeeseen. Kun tällainen säännös on vastoin yhdenmukaista ja toimivaa päätöksentekomallia, uuteen lakiin ei otettaisi yhteisaluelain poissulkevaa säännöstä. Lain 2 luvun 2 §:n 2 momenttiin ehdotettu viittaus yhteisaluelakiin kattaisi siten myös sellaiset pykälässä tarkoitetut tilanteet, joissa yhteisalueen suostumus on tarpeen. Vastavasti yhteisomistuksessa olevan kiinteistön osalta noudatettaisiin mitä laissa eräistä yhteisomistussuhteista (180/1958) omistajien päätäväntävällän käyttämisestä säädetään.

Pykälän 3 momentti sisältäisi poikkeuksen 1 ja 2 momentin vaatimuksiin silloin, kun kyse on 2 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitusta yleisen tarpeen vaatimasta hankkeesta tai hankkeen tarkoitus on yleiseltä kannalta tärkeä. Tällaiset keskivedenkorkeuden laskuja nostohankkeet voitaisiin toteuttaa kannatuksesta riippumatta. Poikkeus koskisi vain edellä tarkoitettuja suostumuksia, ja hankkeiden toteuttamisedellytyksistä muilta osin säädetään muualla. Momentissa käytetty käsite "yleiseltä kannalta tärkeä tarkoitus" olisi jonkin verran laajempi kuin yleisen tarpeen käsite. Säännöksen tarkoittamia hankkeita tai yleistä tarkoitusta ei tyhjentävästi voida määrittellä, vaan asia on ratkaistava tapauskohtaisesti. Säännöksessä on mainittu joitakin esimerkkejä hankkeista, joihin sitä voitaisiin soveltaa. Tällaisia ovat ensinnäkin tulvasuojelua tai yhdyskunnan vedenhankintaa palvelevat hankkeet. Muina esimerkkeinä säännöksessä mainittaisiin vesistön luonnonsuo-

jelullisten tai yhdyskunnan virkistyskäyttöön perustuvan erityisarvon vuoksi tarpeelliset hankkeet. Säännöksen tarkoittamia hankkeita voisivat olla esimerkiksi vesipolitiikan puitteiden edellyttämät kunnostushankkeet samoin kuin muut valtakunnallisia tai alueellisia luonnonsuojeluintressejä palvelevat hankkeet. Virkistyskäyttöön perustuvilla erityisarvoilla viitattaisiin sellaisiin virkistystarpeisiin, joita voidaan pitää yleisinä, kuten tietyn kunnan virkistystarpeet. Sen sijaan rannanomistajien virkistysintressit kuuluvat pääsääntöisesti 1 ja erityisesti 2 momentin soveltamisalaan..

Keskivedenkorkeuden nostoja koskevia säännöksiä on eri yhteyksissä pidetty liian tiukkoina. Tämä on aiheutunut pitkälti siitä, että toisin kuin laskemista, vesilaki ei aseta nostoja erityisasemaan. Erityissäännösten puute ja nostoja koskeva oikeuskäytäntö ovat käytännössä vaikeuttaneet nostohankkeiden toteuttamista. Vedenkorkeuden nosto voi liittyä voimatalouteen, vedenhankintaan tai mihin tahansa hankkeeseen. Tällä erää tavallisin tarve kohdistuu kuitenkin vesistöjen kunnostamiseen. Arviolta kaksi kolmannesta vedenkorkeuden nostoista on viime vuosina tehty vesistön tilan ja kalaston elinolojen parantamiseksi. Edellä 2 ja 3 momenttien kohdalla ehdotetut lainsäädännön muutokset mahdollistaisivat tarpeellisissa määrin järvien kunnostustarkoituksessa tehtävien keskivedenkorkeuden nostohankkeiden toteuttamisen. Yleiseltä kannalta tärkeät hankkeet voitaisiin toteuttaa 3 momentin nojalla ja muut $\frac{3}{4}$ enemmistön kirjallisella suostumuksella.

5 § *Käyttöoikeus toisen alueeseen.* Pykälässä säädetäisiin erikseen siitä, että keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavan luvan yhteydessä myönnettäisiin aina samalla myös hanketta varten tarvittavat käyttöoikeudet hankkeessa käyttöön otettaviin alueisiin siten kuin 3 luvun 4 §:n 1 kohdassa edellytetään. Käyttöoikeutta ei siten olisi tarpeen erikseen hakea, jos edellä 4 §:ssä tarkoitettujen suostumukset alueiden omistajilta olisi saatu. Vaihtoehtoisesti tarvittavat käyttöoikeudet voitaisiin luonnollisesti aina myöntää myös 2 luvun yleisten säännösten nojalla, jos 2 luvun 12 §:ssä säädetty edellytykset täyttyisivät. Niissä tapauksissa, joissa keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittavalle hankkeelle olisi

saatu kaikkien rannanomistajien suostumus, ei luvan myöntäminen edellyttäisi käyttöoikeutta veden alle jääviin alueisiin. Kuitenkin selvyden vuoksi myös tällöin olisi perusteltua, että lupaan sisältyy käyttöoikeus.

6 §. *Keskivedenkorkeuden alentamisen ja nostamisen erityiset edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin keskivedenkorkeuden lasku- ja nostohankkeiden erityisistä edellytyksistä, joiden tulisi täyttyä vesitaloushankkeita 3 luvussa yleisesti koskevien edellytysten samoin kuin edellä 4 §:ssä säädettyjen edellytysten lisäksi. Pykälä sisältäisi yhtäältä yksityisen edun loukkaukseen ja toisaalta luonnonsuojeluun liittyviä edellytyksiä. Nämä erityisedellytykset eivät koskisi yleisen tarpeen vaatimia hankkeita, jotka voidaan perustuslain omaisuudensuojan estämättä toteuttaa vaikka hankkeesta aiheutuisikin säännöksen tarkoittamaa haittaa. Tällöin omaisuudensuoja otetaan huomioon korvaus- ja lunastusmenettelyssä. Säännös sen sijaan koskisi 4 §:n 3 momentin tarkoittamia hankkeita, joissa ei välttämättä ole kyse yleisestä tarpeesta perustuslain ja lunastuslainsäädännön tarkoittamassa mielessä.

Pykälän 1 kohdan mukainen erityisedellytys liittyisi 5 §:n mukaiseen suostumusmenettelyyn, jolla edellä kuvatulla tavalla helpotettaisiin nostohankkeiden toteuttamista. Yksityisen edun suoja koskeva säännös on tarpeen sen vuoksi, että laajasta kannatuksesta huolimatta hankkeesta saattaa aiheutua merkittävää haittaa yksittäiselle rannanomistajalle, jos tämän kiinteistö esimerkiksi rannan alavuuden vuoksi huomattavan suurelta osin muuttuisi vesialueeksi. Tässä mielessä perustuslain omaisuudensuojavaatimukset on otettava huomioon.

Haittoja torjutaan osin jo korvaussäännöksillä, mutta pelkästään niiden varaan ei kohtuuttomien haittojen ehkäisemistä voida jättää, vaan se on otettava huomioon myös toteuttamisedellytyksissä. Säännös muodostaisi ehdottoman luvanmyöntämiseen, josta kuitenkin voitaisiin poiketa haitankärsijän suostumuksella. Lisäksi lain 13 luvun 9 §:ään sisältyisi rannanomistajan asemaa turvaava voimassaolevan lain 11 luvun 7 §:n kaltainen säännös koko kiinteistön lunastusvelvollisuudesta, jos jäljelle jäävän osan käyttämiselle aiheutuu hankkeesta huomattavaa pysyvää

haittaa. Tämä huomioon ottaen käsillä olevaa säännöstä ei tulisi tulkita laajemmin kuin mitä perustuslain omaisuudensuojan toteutuminen edellyttää, jotta se ei tarpeettomasti estäisi keskivedenkorkeuden nostohankkeita. Muilta kuin säännöksen tarkoittamilta osin rannanomistajille aiheutuvat haitat otettaisiin huomioon yhtäältä intressivertailussa ja toisaalta korvaussäännöksissä. Vaikka myös muunlaiset haitat voivat tulla kyseeseen, säännöksellä tarkoitetaan ensisijaisesti pysyvälle tai vapaa-ajan asutukselle aiheutuvia haittoja.

Pykälän 2 kohtaan sisältyvän luonnonsuojeluperusteisen erityisedellytyksen taustalla on voimassa olevan lain 7 luvun 3 §:n 2 momentin järven kokonaan kuivattamisen kieltö. Pykälässä luonnonsuojeluperusteiden erityisedellytys ulotettaisiin koskemaan myös keskivedenkorkeuden nostohankkeita, joista saattaa aiheutua erityisten luonnonsuojeluarvojen tuhoutumista esimerkiksi arvokkaan kosteikon muuttuessa vesialueeksi. Säännös muodostaisi uuden lain 3 luvun 5 §:n kaltaisen ehdottoman luvanmyöntämiseen, minkä vuoksi se on rajattu koskemaan vain erityisiä luonnonsuojeluarvoja. Muiden luonnonsuojeluarvojen huomioon ottaminen hankkeen toteuttamisessa perustuisi lain yleisiin säännöksiin. Viittaus erityisiin luonnonsuojeluarvoihin lisättiin nykyisen lain 7 luvun vuoden 1984 lainmuutoksen yhteydessä (HE 266/1984), ja esimerkkinä tällaisista erityisistä luonnonsuojeluarvoista on mainittu pienehkön järven merkitys linnuston pesimäalueena. Huomattavaa on, että säännös ei koskisi pelkästään vesialueen erityisiä luonnonsuojeluarvoja vaan kattaisi myös ranta-alueiden erityiset luonnonsuojeluarvot.

7 §. *Osallistuminen keskivedenkorkeuden alentamisen kustannuksiin.* Vesilain pääsäännön mukaan luvan hakija vastaisi kaikkia hankkeen kustannuksista. Pääsäännöstä poiketen nykyisen vesilain 6, 7 ja 8 luvussa säädetään tietyin edellytyksin mahdollisuudesta velvoittaa myös muut hankkeesta hyötyä saavat osallistumaan sen kustannuksiin. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä tilanteissa muut kuin luvan hakija voivat olla velvollisia osallistumaan keskivedenkorkeuden alentamista tarkoittavan hankkeen kustannuksiin. Kustannuksiin osallistumisesta vedenkorkeu-

den nostamisessa säädettäisiin 8 §:ssä.

Osallistumisesta keskivedenkorkeuden alentamisen kustannuksiin säädetään nykyisen vesilain 7 luvun 3 §:n 1 momentissa sekä 4 ja 8 §:ssä. Yhdenmukaisesti niiden kanssa, pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä tällaiselle pakko-osallisuuteen johtavalle menettelylle on järjestelyhankkeissa ollut, että hankkeen kannattajat edustavat yli puolta siitä saatavan yksityisen hyödyn arvosta. Tältä osin pykälän 1 momentti sisällöllisesti vastaisi voimassaolevaa lakia ja sitä täydentäisi 10 §:n säännös yhteisön perustamisvelvollisuudesta.

Hyödyllä tarkoitettaisiin pykälässä 2 §:ssä määriteltyä yksityistä hyötyä. Näin hyödynsaajina tulisivat kyseeseen maa-alueen tai vesijätön omistajat tai osakkaat laskuhankkeen vaikutusalueella. Käytännössä kyse voi olla osittain samoista henkilöistä, joiden suostumusta edellytetään 4 §:n 1 momentissa. Koska pykälän tarkoitus poikkeaa 4 §:stä, siinä käytettäisiin suostumuksen sijasta nykyisen lain mukaista termiä kannatus. Kannatus voisi ilmetä siten, että luvan hakijoina olisivat useat hyödynsaajat yhteisesti tai muulla tavalla todistettavasti.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin kustannusten jaon ja hyödynsaajan kiinteistöön kohdistuvan panttioikeuden osalta ojitusta koskeviin 5 luvun 18, 19 ja 29 §:ään. Elleivät hyödynsaajat sopia toisin, tulisi hankkeen kustannukset siten jakaa suhteellisesti kullakin koituvan hyödyn mukaan.

Pykälän 3 momentti pohjautuisi nykyisen lain 7 luvun 12 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään hankkeesta muuta etua kuin 2 §:ssä tarkoitettua yksityistä hyötyä saavan velvollisuudesta osallistua hankkeen kustannuksiin. Vastaava säännös sisältyisi myös ojitusta koskevan 5 luvun 28 §:ään. Nykyisestä laista poiketen säännöksen soveltamisala rajattaisiin keskivedenkorkeuden laskuhankkeissa vain niihin 1 momentissa tarkoitettuihin tapauksiin, joissa hankkeen kannattajat edustavat yli puolta hankkeesta saatavasta yksityisestä hyödystä. Ei ole perusteltua, että esimerkiksi kasvavista virtaamista hyötyvä vesivoimalaitoksen omistaja voitaisiin vasten tahtoaan velvoittaa osallistumaan keskivedenkorkeuden laskuhankkeen kustannuksiin, jos samasta hankkeesta hyötyvät maa- tai

metsätalousmaan omistajat voisivat kuitenkin 1 momentin nojalla kieltäytyä osallistumasta kustannuksiin. Lisäksi momentissa edellytettäisiin vastaavasti kuin nykyisessä laissa, että saadun edun tulisi olla huomattavaa. Nykyisen lain 7 luvun 12 §:n 2 ja 3 momentit on poistettu tarpeettomina. Ehdotetun momentin mukaan kustannuksiin osallistumisesta tulisi aina määrätä lupapäätöksen yhteydessä. Jos tällaista määräystä voisi hakea myöhemmin, se käytännössä merkitsisi sitä, että hankesuunnitelma on ollut puutteellinen. Koska lupapäätös muodostaa kokonaisuuden, jossa lupamääräykset täydentävät toisiaan, ei yhteen yksittäiseen lupamääräykseen tulisi voida erikseen puuttua kuin aivan poikkeustapauksissa. Lupamääräysten tarkistamiseen sovellettaisiin näin myös tältä osin 3 luvun 20 §:n yleisiä säännöksiä.

8 §. *Osallistuminen keskivedenkorkeuden nostamisen kustannuksiin.* Pykälässä säädettäisiin muiden kuin hakijan velvollisuudesta osallistua keskivedenkorkeuden nostohankkeen kustannuksiin kertaluonteisena suorituksena. Nykyisessä laissa ei ole tältä osin säännöksiä eikä hankkeesta hyötyä saavia siten ole mahdollista velvoittaa osallistumaan kustannuksiin. Päinvastoin on hankkeesta vesistön virkistyskäyttöarvon parantumisen kautta hyötyneille rantakiinteistöjen omistajille tullut määrätä korvauksia veden alle jäävästä maa-alueesta. Tämän vuoksi pykälässä todettaisiin, että keskivedenkorkeuden nostohankkeista seuraava kiinteistön arvonnousu on otettava huomioon ainakin korvauksia vähentävänä tekijänä. Niissä tilanteissa, joissa kiinteistön arvonnousu tai muu hankkeesta aiheutuva 2 §:n mukainen yksityinen hyöty on haittoja suurempi, hyödynsaajat voitaisiin lisäksi velvoittaa osallistumaan kustannuksiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoittaisi samankaltaista pakko-osallisuutta hankkeeseen kuin ojituksessa tai keskivedenkorkeuden laskuhankkeissa 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Pykälän tarkoittama velvollisuus osallistua hankkeen kustannuksiin lupapäätöksessä määrätyllä summalla ei edellyttäisi osallistumista hankkeen toteuttamiseen ja kaikkien luvanhaltijalle kuuluvien velvoitteiden jakamista esimerkiksi perustettavan yhteisön jäsenenä.

Osallistumisesta nostohankkeen kustan-

nuksiin tulisi määrätä lupapäätöksen yhteydessä vastaavasti kuin 7 § 3 momentissa tarkoitettua muuta kuin yksityistä hyötyä saavan velvollisuudesta osallistua keskivedenkorkeuden laskuhankkeen kustannuksiin.

9 § *Keskivedenkorkeuden nostamista varten perustettava yhteisö.* Pykälässä säädettäisiin keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittavaa hanketta varten perustettavasta vesioikeudellisesta yhteisöstä. Nykyinen laki ei mahdollista tällaisen yhteisön perustamista ja kyse olisi siten aivan uudesta sääntelystä. Kuten edellä jo 3 ja 8 §:n kohdalla on todettu, on keskivedenkorkeuden nostohankkeissa yhtä lailla tärkeää kuin laskuhankkeissakin saada luvanhaltijaksi sellainen pysyvä taho, joka mahdollisimman hyvin edustaa hankkeen hyödynsaajia. Sen vuoksi 1 momentissa velvoitettaisiin perustamaan yhteisenä hankkeena toteutettavaa keskivedenkorkeuden nostoa varten 12 luvun mukainen yhteisö. Säännöksen mukaan yhteisö tulisi perustaa aina, kun luvanhakijoita on useampia kuin yksi. Yhteisö tulisi perustaa samassa yhteydessä kun hankkeen toteuttamista käsiteltäisiin ympäristölupavirastossa. Tämän vuoksi 1 momentissa säädettäisiin, että ympäristölupaviraston tulee vahvistaa yhteisön säännöt lupapäätöksellä. Jos luvanmyöntämisedellytykset eivät hankkeessa täytyisi, ei yhteisö myöskään tulisi perustettavaksi.

Lain 12 luvun 1 pykälässä säädettäisiin, että yhteisö on luvanhaltijana hankkeissa, joiden toteuttamista varten yhteisö on perustettu. Näin yhteisö luvanhaltijana vastaisi hankkeen toteuttamisesta, lupavelvoitteiden noudattamisesta ja rakennelmien kunnossapidosta.

Keskivedenkorkeuden laskuhankkeista poiketen voisi hyödynsaaja nostohankkeessa valita, haluaako hän liittyä pykälässä tarkoitettuna yhteisön jäseneksi vai osallistua hankkeen kustannuksiin 8 §:n mukaisesti lupapäätöksessä määrättävällä summalla. Halutessaan hyödynsaajilla kuitenkin olisi 2 momentin mukaan oikeus päästä jäseneksi yhteisöön, jolloin hän pääsee osallistumaan yhteisön päätöksentekoon lupamääräysten puitteissa. Samalla hyödynsaaja kuitenkin joutuisi vastuuseen hankkeen toteuttamisesta. Jos yhteisön jäsenenä olevan hyödynsaajan kiinteistöstä myöhemmin erotettaisiin määräala

tai kiinteistöjaotus muuten muuttuisi, tulisi uuden kiinteistön omistaja yhteisön jäseneksi, jos uuden kiinteistön aluetta sisältyisi nostohankkeen hyötyalueeseen. Jäsenyys siirtyisi siten kiinteistöjaotuksen muutostilanteissa uuden kiinteistön omistajalle vastaavasti kuin esimerkiksi ojitushankkeissa.

Yksityinen hyöty on 2 §:ssä sidottu vesialueen tai rantakiinteistön käyttöarvoon, jolloin hyödynsaajaksi katsottaisiin kyseisen kiinteistön kulloinenkin omistaja. Kiinteistön luovutuksessa siihen liittyneet oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät 17 luvun 6 §:n mukaisesti luovutuksensaajalle mukaan lukien mahdolliset jäsenyydet vesilain mukaisissa yhteisöissä. Kiinteistöjaotuksen muuttuessa uuden kiinteistön omistaja olisi kuitenkin yhteisön jäsen vain siinä tapauksessa, että myös uuden kiinteistön aluetta sisältyy hankkeen hyötyalueeseen. Hyötyalueen jakautuminen muodostettavien uusien kiinteistöjen kesken määräisi myös kustannusosuuksien ja sitä kautta äänioikeuden jakautumisen yhteisössä, ellei tästä ole yhteisössä jäsenten kesken toisin sovittu.

Oikeus liittyä jäseneksi yhteisöön olisi nostohankkeissa myös muuta kuin 2 §:n mukaisesti yksityistä hyötyä saavilla, mikä mahdollistaisi yhteisön perustamisen esimerkiksi kunnan ja rannanomistajien yhteishankkeena toteutettavassa järven keskivedenkorkeuden nostossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yhteisön ilmoitusvelvollisuudesta. Yhteisön säännöt sekä kirjallinen ilmoitus toimitsijoista olisi ennen hankkeen aloittamista annettava hankkeen vaikutusalueen kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille. Säännös vastaisi ojitusyhteisöä koskevaa 5 luvun 23 §:ää. Voimassaolevan lain 7 lukuun sisältyy useita viittauksia ojitusyhteisöä koskeviin 6 luvun pykäliin, joista voitaisiin luopua siltä osin kun kyseisistä asioista säädettäisiin lain yleisessä yhteisöluvussa.

10 §. *Keskivedenkorkeuden alentamista varten perustettava yhteisö.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta perustaa vesioikeudellinen yhteisö yhteisenä hankkeena toteutettavaa keskivedenkorkeuden alentamista varten. Nykyisen lain 7 luvun 9 § mahdollistavat yhteisen järjestelyhankkeen toteuttamisen kaikkien hyödynsaajien kirjallisen sopi-

muksen perusteella myös ilman järjestely-yhtiön perustamista. Tällöin ympäristölupaviraston on kuitenkin vahvistettava sopimus, jonka sisällöstä on myös säädetty varsin yksityiskohtaisesti. Koska yhteisön perustaminen ei estä hyödynsaajia sopimasta esimerkiksi kustannusten jaosta haluamallaan tavalla ja sitä voidaan pysyvyyden kannalta pitää ensisijaisena ratkaisuna, tulisi 1 momentin nojalla yhteisenä hankkeena toteutettavaa keskivedenkorkeuden alentamista varten aina perustaa 12 luvun mukainen vesioikeudellinen yhteisö.

Pykälän 2 momentin mukaan keskivedenkorkeuden laskemista varten perustettuun yhteisöön sovellettaisiin 9 §:n säännöksiä keskivedenkorkeuden nostoyhteisöstä. Näin ollen myös laskuyhteisön säännöt tulisi vahvistaa ympäristölupavirastossa lupapäätöksen yhteydessä, ja niistä tulisi ilmoittaa hankkeen vaikutusalueen kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille. Toisin kuin nostohankkeissa, keskivedenkorkeuden laskemista varten perustetussa yhteisössä hyödynsaajat olisivat velvollisia osallistumaan yhteisöön sen jäsenenä silloin, kun kyse olisi 7 §:n 1 momentissa tarkoitetusta hankkeesta, jonka kannattajat edustavat yli puolta hankkeesta saatavan yksityisen hyödyn arvosta. Vastaava säännös sisältyy voimassaolevan lain 7 luvun 10 §:n 1 momenttiin. Pakkojäsenyys sitoisi hyödynsaajat pysyvästi hankkeeseen, sillä yhteisön jäsenenä he vastaavat hankkeen toteutuksesta ja ylläpidosta.

11 §. *Päätöksenteko keskivedenkorkeuden alentamista varten perustetussa yhteisössä.* Pykälässä säädettäisiin jäsenten äänivallasta ja maksuja koskevasta päätöksenteosta keskivedenkorkeuden alentamista varten perustetussa yhteisössä. Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 7 luvun 11 §:n 2 momenttia ja sen mukaan kunkin jäsenen äänivalta vastaisi hänen kustannusosuuttaan. Kustannusten jakamisesta hyödynsaajien kesken olisi voimassa mitä siitä 7 §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, elleivät hyödynsaajat toisin sosti. Pääsääntönä kuitenkin olisi, että sekä kustannukset että äänivalta jakautuisivat hankkeesta saatavan hyödyn mukaan.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin maksujen perimisen osalta ojitusyhteisöä koskevaan 5 luvun 27 §:ään. Pykälässä säädetään en-

nakkomaksujen perimisestä toisaalta hanketta kannattaneilta aktiiviosakkailta ja toisaalta lain nojalla yhteisön jäseniksi velvoitetuilta passiiviosakkailta.

7 luku. Vesistön säännöstely

1 §. *Soveltamisala.* Vesistön säännöstely on hanketyyppi, jota luonnehtii juoksutuksen jatkuva sääntely kulloisenkin vesitilanteen mukaan. Tämän erityispiirteen vuoksi säännöstelyä ei voida luontevasti yhdistää 6 luvussa olevaan vedenkorkeuden pysyvää muuttamista koskevaan sääntelyyn, vaan säännökset on koottu omaan lukuunsa. Soveltamisalasäännös perustuisi vesilain nykyiseen 8 luvun 1 §:n 1 momenttiin, joka on oikeuskäytännössä muotoutunut varsin selväksi. Säännöstelyn käsite ja tätä kautta luvun soveltamisala on tarkoitus säilyttää pääosin nykyisellään. Vesilain 8 luvun 1 §:n 1 momentissa nykyisin oleva luettelo on kuitenkin osittain vanhentunut eikä kuvasta käytännön hankkeiden monitavoitteisuutta. Kun se kuitenkin melko hyvin kuvaa säännöstelyn käsitettä, se on ajanmukaistettuna ja lyhennettynä säilytetty pykälässä esimerkkiluettelona. Luetteloon on samalla lisätty tulvasuojelu, joka nykyisestä muotoilusta puuttuu. Käytännössä säännöstelyhankkeille on nykyisin tyypillistä monitavoitteisuus. Vaikka monitavoitteisuus ilmenee erityisesti säännöstelyhankkeissa, kysymys on kuitenkin yleisestä periaatteesta, joka tulee ottaa huomioon kaikissa vesitaloushankkeissa. Periaatetta ei ole tarpeen erikseen mainita säännöstelyluvussa, sillä se ilmenee jo 1 luvun 1 §:ssä olevasta tavoitesäännöksestä samoin kuin 2 luvun 7 §:n yleissäännöksestä.

Soveltamisalan kannalta hankkeen tarkoitusta kuvaavaa esimerkkiluetteloa tärkeämpi olisi pykälässä oleva säännöstelyn tunnusmerkistö. Tämän mukaan säännöstelyä olisi muu kuin vähäinen virtaaman ja veden korkeuden jatkuva säätely sekä veden jatkuva juoksuttaminen vesistöstä tai sen osasta toiseen. "Jatkuvalla" viitataan pykälässä rakenteiden jatkuvaan käyttöön eikä ensisijassa vedenkorkeuden jatkuvaan muuttumiseen. Jatkuva on terminä kuvaava, sillä säännöstelyn seurauksena on käytännössä pikemminkin vedenjuoksun ja/tai -korkeuden jatkuva

hallinta kuin sen vaihtelun aikaansaaminen. Jatkuvuuden vaatimus rajaisi soveltamisalan ulkopuolelle muun muassa luonnonravintolammikot, joihin nykyisen vesilain 8 lukua on oikeuskäytännössä sovellettu vaihtelevasti.

Vaikka luku koskisi muuta kuin 6 luvussa tarkoitettua pysyvää vedenkorkeuden muuttamista, tällainen muutos voi sisältyä samaan lupaan kuin säännöstelyhanke. Koska tämä on eräänlainen itsestäänselvyys, asiaa ei ole tarpeen mainita pykälätekstissä. Sama koskisi muitakin hankkeita, joihin sisältyy eri lukujen soveltamisalaan kuuluvia elementtejä.

Luku ei sisältäisi erityistä luvanhakukompetenssia koskevaa säännöstä, joten kompetenssi määräytyisi lain yleisten säännösten perusteella. Tällaisesta säännöksestä on katsottu voitavan luopua, kun säännöksessä oleva hyödyn merkittävyuden kynnys on kytketty suoraan osallistumisoikeutta ja maksuvelvollisuutta koskeviin pykäliin. Nykyisessä laissa valtion luvanhakukompetenssista on ollut tarpeen säätää erikseen, sillä valtiota ei voida automaattisesti pitää hyödynsaajana, jolle luvanhakukompetenssi on erityissäännöksellä rajattu. Hyötyyn perustuvan luvan hakukynnyksen asettaminen valtiolle ei ole mahdollista, sillä tällöin esimerkiksi tulvasuojeluhankeita ei voitaisi toteuttaa. Kun luvanhakukompetenssia rajaavasta erityissäännöksestä on luovuttu, samalla on voitu luopua valtion erityisasemaa koskevasta säännöksestä.

Lukuun ei myöskään sisällytettäisi vesilain nykyistä 8 luvun 8 §:n kaltaista säännöstä kilpailevista säännöstelyhankkeista. Samanaikaisesti vireillä olevia hankkeita koskevaa säännöstä ei ole käytännössä sovellettu. Sen soveltaminen tulevaisuudessakaan ei ole todennäköistä. Kun säännökseen vielä liittyy muutoksenhakua koskeva epäselvyys, se poistettaisiin uudesta laista. Toisensa poissulkevien samanaikaisesti vireillä olevien hankkeiden käsittely tapahtuisi siten lain yleisten säännösten ja periaatteiden mukaisesti.

2 §. *Säännöstelyä koskevat lupamääräykset.* Pykälä korvaisi nykyisen padotus- ja juoksutussääntöä koskevan vesilain 8 luvun 9 §:n. Laissa luovuttaisiin padotus- ja juoksutussäännön käsitteestä ja selvyuden vuoksi

myös säännöstelyn osalta viitattaisiin suoraan lupamääräyksiin. Myös säännöstelyä koskevat lupamääräykset annettaisiin 3 luvun yleissäännösten nojalla, joita pykälässä täydennettäisiin. Kun yleissäännöksissä lähtökohtana on, että lupamääräyksiä annetaan vain tarvittaessa, pykälässä edellytettäisiin, että määräykset juoksutuksen järjestämisestä olisi aina otettava säännöstelyä koskevaan lupaan. Myös vedenkorkeutta koskevat määräykset ovat yleensä tarpeen säännöstelyä koskevassa luvassa, mutta niiden tarpeellisuus ratkaistaisiin säännöksen mukaan tapauskohtaisesti 3 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassaolevia lupia koskevien määräysten muuttamisesta uuden hankkeen lupamääräysten vuoksi. Säännös korvaisi padotus- ja juoksutussäännön yhdistämistä koskevan vesilain nykyisen 8 luvun 9 §:n 2 momentin ja sen tarkoituksena on sovittaa eri hankkeiden lupamääräykset toisiinsa. Kuten nykyisin, säännöksen tarkoitamaan tarkistamiseen liittyisi korvausvelvollisuus. Korvausvelvollisuuden osalta säännöksessä viitattaisiin 3 luvun 20 §:n 3 momentissa olevaan korvaussäännökseen. Myös tältä osin säännös vastaisi nykyistä lakia.

Nykyisen lain 8 luvun 25 §:n mukaan säännöstelystä yleiselle edulle aiheutuvia haittoja voidaan hyvittää lupapäätöksessä valtiolle suoritettavaksi määrättävällä säännöstelymaksulla. Nykyisin maksua ei kuitenkaan voida pitää tarpeellisena. Säännöstelymaksu otettiin lakiin tilanteessa, jossa oli tiedossa suuria säännöstelyhankkeita, joista arvioitiin aiheutuvan paikkakunnalle sellaisia laaja-alaisia haittoja, joita maksulla olisi voitu korvata. Käytännössä luvan myöntäminen tällaisia vaikutuksia aiheuttavalle hankkeelle tuskin on mahdollista, eikä maksun määrääminen näin ollen tule kysymykseen. Käytännössä säännöstelymaksuja on määrätty vain muutamissa tapauksissa. Maksun käytännön merkitystä ovat vähentäneet muun muassa toimenpidevelvoitteet ja mahdollisuus tarkistaa lupaa ennakoimattomien vahinkojen vuoksi. Maksun taustalla olevia haittoja on myös torjuttu vapaaehtoisilla järjestelyillä. Kun vielä otetaan huomioon maksuun liittyneet tulkintaongelmat, uudessa laissa luovut-

taisiin säännöstelymaksusta.

3 §. *Säännöstelyä koskevien lupamääräysten tarkistaminen ja uusien määräysten antaminen.* Pykälässä täydennettäisiin 3 luvun 20 §:n yleissäännöstä vesitaloushankkeiden lupamääräysten tarkistamisesta. Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 8 luvun 10 b §:ää ja sen nojalla tarkistaminen ja uusien määräysten antaminen olisi mahdollista, vaikka 3 luvun 20 §:ssä säädetyt edellytykset eivät täytyisi. Säännöksen mukaan lupaa voitaisiin tarkistaa selvitysten jälkeen, jos hankkeesta vesiympäristölle tai sen käytölle aiheutuvien huomattavien haitallisten vaikutusten vähentäminen tätä edellyttää.

Tarkistamisenmenettelystä ja siihen liittyvää selvityksestä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Näiltä osin menettely vastaisi vesilain nykyisen 8 luvun 10 b §:n soveltamista. Momentin mukaan hakemuksen voisi tehdä alueellinen ympäristökeskus, kalatalousviranomainen tai kunta selvitysmenettelyn jälkeen. Edellytyksenä olisi, että 1 momentissa tarkoitettuja vaikutuksia ei ilman tarkistamista voida riittävästi vähentää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pykälän mukaisen tarkistamisen edellytyksistä yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 8 luvun 10 b §:n 3 momentin kanssa. Momentissa olisi myös korvaussäännös, joka on yhdenmukainen 3 luvun 20 §:ssä olevan vastaavan säännöksen kanssa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta velvoittaa luvanhaltija esittämään määräysten tarkistamiseksi tai uusien määräysten antamiseksi tarvittavaa lisäselvitystä ympäristölupavirastolle, jos tarkistamisedellytykset ilmeisesti olisivat olemassa.

Lukuun ei otettaisi vesilain 8 luvun 10 a §:n kaltaista erityissäännöstä lupamääräysten määräaikaisesta tarkistamisesta. Tarvetta lupamääräysten määräaikaiselle tarkistamiselle arvioitaisiin siten tapauskohtaisesti 3 luvun 19 §:n yleissäännöksen nojalla. Hanketyypinä säännöstely on kuitenkin luonteeltaan sellainen, että määräaikainen tarkistaminen useimmiten on tarpeen. Vallitsevaa käytäntöä ei ole tarkoitettu merkittävästi muuttaa. Vesilain 8 luvun 10 a §:ää säädettäessä lähdettiin siitä, että määräaika voitaisiin asettaa suhteellisen pitkäksi, esimerkiksi 10 - 30 vuodeksi (HE 217/1990 vp.). Tämä olisi

myös otettava huomioon harkittaessa määräajan pituutta silloin, kun tarkistamiseen 3 luvun 19 §:n nojalla päädytään.

4 §. *Rakennelman käyttö misvelvoite.* Pykälä vastaa vesilain nykyistä 8 luvun 7 §:n 2 momenttia. Säännöksen mukaan säännöstelyyn soveltuvan rakennelman kuten padon omistaja voidaan velvoittaa käyttämään rakennelmaa korvausta vastaan säännöstelyä edellyttämällä tavalla. Säännös merkitsee poikkeusta yleisistä pakkotoimia koskevista periaatteista, joiden mukaan pakkotoimin ei yleensä voida asettaa aktiivisia toimintavelvoitteita. Tämän vuoksi sen soveltamisala on jäänyt varsin suppeaksi. Säännöstä kuitenkin tarvitaan ennen kaikkea vanhoja voimalaitoksia varten, eikä siitä näin ollen voida luopua. Rakennelman omistajan oikeusaseman parantamiseksi säännökseen kuitenkin lisättäisiin omistajan oikeus vaatia korvauksen sijasta luvanhaltijaa lunastamaan rakennelman. Säännös ei antaisi luvanhaltijalle lunastusoikeutta, vaan lunastaminen edellyttäisi aina omistajan aloitetta.

5 §. *Osallistuminen säännöstelyhankkeeseen.* Pykälä perustuisi vesilain 8 luvun 3 ja 4 §:ään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvanhakijan velvollisuudesta kuulutuksella ilmoittaa hankkeesta ja tarjota muille hyödynsaajille mahdollisuutta osallistua säännöstelyyn. Julkinen kuulutus on tarpeen varmistamaan, että kaikki hyödynsaajat saavat tiedon hankkeesta. Kuulutus ei sen sijaan estä sitä, että hyödynsaajat kuulutuksen jälkeen sopivat hankkeen toteuttamisesta. Velvollisuus tarjota osallistumismahdollisuutta olisi 1 momentin mukaan kaikilla muilla luvanhakijoilla kuin valtiolla. Valtion erityisasema säilyisi näin jatkossakin. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että muilla hyödynsaajilla ei ole oikeutta osallistua valtion vireille panemaan säännöstelyyn. Säännöksen mukaan myös valtiolla olisi kuitenkin mahdollisuus tarjota osallistumista muille hyödynsaajille, vaikka velvollisuutta tähän ei olisi.

Säännöstelylukuun ei tässä vaiheessa sisälly vesilain 8 luvun 2 §:n 2 momentin kaltaista hyödyn käsitteen määrittelyä. Nykyisen kaltainen määritelmä on tarpeeton sen vuoksi, että se ei millään tavalla rajaa hyötynä huomioon otettavia etuja. Näin hyödyllä tarkoitettaisiin 1 momentissa ja koko luvussa

käytännössä samaa kuin nykyisessä laissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuulutushakemuksen sisällöstä ja sen käsittelystä. Hakemuksen sisällöstä voitaisiin säätää ase- tuksella, mutta oikeusturvanäkökohtien vuoksi hakemuksen perusvaatimuksista sää- dettäisiin edelleen lain tasolla. Esimerkiksi kustannusarvio on osallistumisen kannalta niin keskeinen, että se olisi mainittava laissa. Kustannusarvion lisäksi kuulutushakemuk- seen olisi momentin mukaan sisällytettävä hankkeen suunnitelma ja yleisluonteinen sel- vitys hyödynsaajista ja heidän arvioidusta osuudestaan hankkeen hyödyistä. Kuulutus- hakemuksen käsittelystä momentissa säadet- täisiin yhdenmukaisesti vesilain 8 luvun 3 §:n 1 momentin kanssa. Tavallisessa tilan- teessa ympäristölupaviraston tulisi julkisella kuulutuksella kehottaa hyödynsaajia ilmoit- tamaan osallistumisestaan hankkeeseen. Jos suunnitelman perusteella kuitenkin on ilmei- tä, ettei hankkeeseen voida myöntää lupaa, ympäristölupaviraston on hylättävä hakemus. Muutoksenhaussa hylkäämis päätökseen nou- datettaisiin 15 luvun yleisiä säännöksiä.

Pykälän 3 momentti vastaisi asiasisällö- tään vesilain 8 luvun 4 §:ää. Momentin mu- kaan hyödynsaajalla on oikeus osallistua hankkeeseen, jos hänen saamansa hyöty on merkittävä. Tällaisen hyödynsaajan ilmoitus johtaa säännöstely-yhteisön perustamiseen. Yhteisön perustamistoimenpiteistä, joista säädetään 12 luvun 3 §:ssä, vastaisi luvanha- kija. Hyödyn merkittävyyden arvioinnin osalta ei ole tarkoitus muuttaa vallitsevaa oi- keustilaa.

Pykälän 4 momentti vastaisi vesilain ry- kyistä 8 luvun 3 §:n 3 momenttia. Säännös koskisi tilannetta, jossa kuulutushakemusta ei ole tehty lupahakemuksen yhteydessä vaan erillisenä hakemuksena. Tällaisessa tilantees- sa lupahakemus on tehtävä vuoden kuluessa kuulutusajan päättymisestä tai ympäristölu- paviraston erikseen määräämässä pidemmas- sä ajassa. Määräajan jälkeen lupahakemuk- sen tekemiseksi tarvitaan uusi kuulutusha- kemus. Säännöksellä ei olisi vaikutusta itse kuulutushakemukseen, jonka sisältöön ja kä- sittelyyn sekä lupahakemuksen yhteydessä että erillisenä sovelletaan 1 - 3 momenttia.

6 §. *Ulkopuolisen hyödynsaajan osallistu- minen säännöstelystä aiheutuviin kustannuk-*

siin. Ulkopuolisen hyödynsaajan velvoittami- sesta osallistumaan säännöstelystä aiheutu- viin kustannuksiin säädettäisiin 6 ja 7 §:ssä. Pykälän mukainen osallistuminen tapahtuisi lupapäätöksessä määrättävällä summalla, ei- kä merkitsisi tätä laajempaa pakko- osallisuutta hankkeen toteuttamiseen. Osal- listumisesta säännöstelyä varten perustetta- vaan yhteisöön tietyissä tilanteissa säädettäi- siin erikseen 8 §:n 2 momentissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yle- sesti osallistumisvelvoitteesta. Säännöksen mukaan velvoite asetettaisiin lupapäätökses- sä. Velvoitteen suuruus määräytyisi hank- keesta saatavan hyödyn perusteella. Säännös vastaisi asiallisesti vesilain nykyistä 8 luvun 5 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä, vaikka säännöstä on sanonnallisesti muokattu vas- taamaan 6 luvun 9 §:ssä olevaa osallistumis- velvoitetta koskevaa säännöstä. Vallitsevaa oikeustilaa ei kuitenkaan ole tarkoitus muut- ta. Nykyiseen tapaan osallistumisvelvoite koskisi valtiota vain, jos hankkeesta on välit- tömästi hyötyä valtion omaisuudelle tai val- tion hankkeelle. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa, jossa poikkeuksen sovelta- misalaa on nykyisestä täsmennetty niin, että se koskee nimenomaan säännöstelyhanketta.

Pykälän 1 momentin mukaan osallistumaan velvoittamista olisi haettava ympäristölupa- virastolta. Tämän lisäksi luvanhakija olisi velvollinen ilmoittamaan hyödynsaajalle va- timuksestaan siten kun 3 momentissa säade- tään. Vesilain nykyistä 8 luvun 3 §:n 2 mo- menttia vastaavan säännöksen mukaan hyö- dynsaajalle on todistettavasti, esimerkiksi kirjatussa kirjeessä, ilmoitettava osallistu- misvaatimuksesta. Ilmoitukseen on liitettävä jäljennös myös 5 §:n mukaisesta kuulutuk- sesta.

Lakiin ei otettaisi vesilain 8 luvun 26 §:n kaltaista kustannuksiin osallistumista koske- vaa siirtymäsäännöstä. Säännös oli tarpeen vesilain voimaantullessa, mutta ei enää yli 40 vuoden voimassaolon jälkeen.

7 §. *Ulkopuolisen hyödynsaajan kustan- nusosuuden määrittäminen.* Pykälässä sä- dettäisiin siitä, millä tavalla 6 §:n 1 momen- tin mukainen osuus hankkeen kustannuksista määrätään. Pykälä korvaisi vesilain nykyisen 8 luvun 21 §:n, jonka säännöksistä osa kui- tenkin sisällytettäisiin 6 §:ään. Pykälän 1

momentissa säädettäisiin niistä hankkeen kustannuksista, joihin ulkopuolinen hyödynsaaja voidaan velvoittaa osallistumaan. Yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 8 luvun 25 §:n 1 momentin kanssa näitä olisivat säännöstelyä varten tarpeellisten laitteiden rakentamisesta ja niiden käytöstä ja kunnossapidosta sekä hankkeeseen liittyvistä korvausvelvollisuuksista aiheutuvat kustannukset. Käyttö- ja kunnossapitokustannuksina otettaisiin huomioon arvioidut vuotuiset kustannukset kaksikymmenkertaisina. Edunmenetyksen korvauksina otettaisiin huomioon niin käyttö- ja lunastusoikeuksista kuin vahingoista maksettavaksi määrätty korvaukset.

Vesilain nykyisen 8 luvun 21 §:n 3 momentin mukaan ulkopuolinen hyödynsaaja määrätään osallistumaan kustannuksiin joko kertakaikkisen suorituksen tai vuotuisen suorituksen muodossa. Kertakaikkinen suoritus voidaan määrätä maksettavaksi enintään kymmenenä vuotuisena eränä. Vuotuinen suoritus taas on viisi prosenttia kertakaikkisesta suorituksesta. Käytännössä vuotuinen suoritus siis merkitsee kertakaikkisen suorituksen maksamista kahdessakymmenessä erässä. Pykälän 2 momentissa sama asia ilmaistaisiin yksinkertaisemmin niin, että ulkopuolisen hyödynsaajan osuus voitaisiin määrätä maksettavaksi kertasuorituksena tai enintään kahtenakymmenenä vuotuisena suorituksena. Momenttiin ei sisällytettäisi nykyisen lain kaltaisia edellytyksiä siitä, milloin kerta- tai vuosittaista suoritusta tulee käyttää, vaan asia jäisi näiltä osin ympäristölupaviraston harkittavaksi.

Pykälän 3 momentissa olisi vesilain 8 luvun 22 §:n 2 momenttia vastaava säännös hankkeen toimeenpanijan velvollisuudesta antaa pyydettyä selvitys ulkopuolisen hyödynsaajan suorituksen käyttämisestä. Säännöksen mukaan selvitys annettaisiin alueelliselle ympäristökeskukselle, jossa se olisi selvityksen antamista ympäristölupavirastolta hakeneen nähtävänä.

Pykälään ei otettaisi erillistä säännöstä kustannusosuuden tarkistamisesta olosuhteiden muutosten vuoksi, sillä tarkistaminen on mahdollista 3 luvun lupamääräysten tarkistamisesta koskevien yleissäännösten nojalla.

8 §. *Säännöstely-yhteisö.* Nykyisen vesilain 8 luvun 11 §:n mukaan säännöstelyn toi-

meenpanoa varten on perustettava säännöstely-yhtiö, jos hanke toteutetaan yhteishankkeena tai joku hyödynsaajista ilmoittaa osallistuvansa toisen vireille panemaan hankkeeseen. Käytännössä säännöstely-yhtiöitä on perustettu hyvin harvoin ja niiden sijasta on useimmiten pyritty vapaaehtoiisiin järjestylihin, kuten osakeyhtiön perustamiseen. Uudessa laissa kuitenkin säilytettäisiin säännöstely-yhtiötä koskeva sääntely pääpiirteittäin nykyisellään. Lain terminologian mukaisesti yhtiön sijasta käytettäisiin kuitenkin säännöstely-yhteisön käsitettä. Säännöstely-yhteisöihin sovellettaisiin muiden yhteisöjen tavoin 12 luvun yleissäännöksiä, joita 7 luvun erityissäännökset täydentäisivät.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisestä velvollisuudesta perustaa säännöstely-yhteisö. Velvollisuus on erikseen mainittava, sillä 12 luvun yhteisösäännökset perustuvat vapaaehtoisuuteen. Nykyisen lain tavoin velvollisuus koskisi tilanteita, joissa useat hakevat lupaa yhdessä samoin kuin tilannetta, jossa 5 §:n 1 momentin mukaan hankkeeseen osallistumaan oikeutettu hyödynsaaja käyttää tätä oikeuttaan hyväksi. Säännös ei estä sitä, että luvanhakijat perustavat esimerkiksi osakeyhtiön, jonka nimissä lupaa haetaan. Jos kaikki osallistumaan halukkaat ulkopuoliset ovat osakkaana yhteisössä, ei yhteisöä tarvitse perustaa, ellei 2 momentista muuta johdu. Momentissa säädettäisiin selvytyden vuoksi myös, että yhteisön säännöt vahvistetaan lupapäätöksellä. Tällä varmistetaan se, että hankkeesta vastaava yhteisö on asianmukaisesti perustettu luvan tullessa voimaan. Pykälän 3 momentin mukaan säännöstelyä koskeva lupa annettaisiin säännöstely-yhteisölle, joka näin vastaisi hankkeesta.

Pykälän 2 momentti koskisi säännöstely-yhteisön perustamista muissa kuin 1 momentissa tarkoitettavissa tapauksissa. Kysymys olisi niin sanotusta yksinäissäännöstelystä, eli yksin toteutettavasta säännöstelystä, johon muut hyödynsaajat eivät halua osallistua. Vesilain nykyistä 8 luvun 11 §:n 2 momenttia vastaavan säännöksen mukaisesti ympäristölupavirasto voisi määrätä yhteisön perustettavaksi, jos tämä on tarpeen säännöstelyn toimeenpanemiseksi tai taitteiden ja rakennelmien kunnossapitoa varten. Tämä edellyttäisi kuitenkin hyödynsaajan hakemusta. Täl-

laisen yhteisön jäseniä olisivat kaikki hankkeesta 5 §:n 1 momentin mukaista merkittävää hyötyä saavat, joita ympäristölupavirasto ei erikseen ole vapauttanut osallistumisesta.

Lain 12 luvun 1 §:n nojalla säännöstely-yhteisö olisi aina luvanhaltijana hankkeissa, joiden toteuttamista varten yhteisö on perustettu. Näin yhteisö luvanhaltijana vastaisi hankkeen toteuttamisesta, lupavelvoitteiden noudattamisesta ja rakennelmien kunnossapidosta. Vesilain nykyisen 8 luvun 12 §:n kaltaista erillistä säännöstä yhteisön velvollisuuksista ei laissa tarvittaisi.

9 §. *Säännöstely-yhteisön jäsenet.* Pykälään on koottu säännöstely-yhteisön jäsenyyttä koskeva sääntely nykyisen vesilain 8 luvun eri pykälistä siltä osin kuin erillissääntely olisi 12 luku huomioon ottaen tarpeen. Pykälän 1 momentti vastaa vesilain 8 luvun 12 §:n 1 momenttia. Säännöksen mukaan yhteisön jäseniä olisivat kaikki luvanhakijat sekä ulkopuoliset hyödynsaajat, jotka ovat joko ilmoittaneet osallistumisestaan hankkeeseen 5 §:n mukaisesti tai hyväksytty jäseniksi myöhemmin. Uuden jäsenen hyväksymisestä säädettäisiin pykälän 2 ja 4 momentissa. Nykyiseen tapaan momenttiin otettaisiin nimenomainen maininta siitä, että myös vesioikeudellinen yhteisö voi ympäristölupaviraston harkinnan mukaan olla jäsenenä säännöstely-yhteisössä silloin kuin yhteisö on hyödynsaajana säännöstelyhankkeessa.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain nykyisen 8 luvun 20 §:n 1 momentin alkuosaa vastaava säännös ulkopuolisen hyödynsaajan oikeudesta liittyä jäseneksi perustettuun säännöstely-yhteisöön. Säännös koskisi muitakin kuin 5 §:n tarkoittavia hankkeesta merkittävää hyötyä saavia hyödynsaajia, mutta edellyttäisi, että liittymiselle on olemassa perusteltuja syitä. Uuden jäsenen hyväksymisestä päättäisi yhteisön hallitus siten kuin 4 momentissa säädettäisiin.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös yhteisön jäsenen oikeudesta erota yhteisöstä. Nykyisessä laissa eroamisoikeudesta säädetään 8 luvun 20 §:n 2 momentissa. Nykyinen säännös on ongelmallinen siinä mielessä, että se periaatteessa mahdollistaa yhteisön kaikkien jäsenten eroamisen. Vaikka näin ei käytännössä ole tapahtunut, mahdollisuuden poissulkemiseksi momenttiin lisättäisiin

säännös siitä, että eroaminen on mahdollista vain sillä edellytyksellä, että yhteisö edelleen pystyy vastaamaan velvoitteistaan. On myös huomattava, että pykälän mukaan ratkaisevaa hyödyn vähenemistä arvioitaisiin objektiivisesti. Hyödynsaajan oma näkemys ei siten olisi eroamisoikeuden kannalta ratkaisevaa. Eroamisoikeuden osalta on myös otettava huomioon 12 luvun yleiset säännökset yhteisön purkautumisesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin uuden jäsenen liittymistä ja jäsenen eroamista koskevasta päätöksenteosta. Säännöksen mukaan liittymisestä ja eroamisesta päättäisi nykyiseen tapaan yhteisön hallitus. Muutosta hallituksen päätöksen haettaisiin 12 luvun 13 §:n yleissäännöksen nojalla ympäristölupavirastolta, joten erillistä säännöstä tästä ei tarvittaisi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että muutoksenhakuaika lyhenisi nykyisestä kolmesta kuukaudesta 60 päivään.

10 §. *Päätöksenteko säännöstely-yhteisössä.* Pykälässä säädettäisiin päätöksenteosta säännöstely-yhteisössä nykyistä harkittavasti. Säännöksen mukaan yhteisön jäsenet osallistuvat päätöksentekoon ja vastaavat kustannuksista hankkeesta koituvan suhteellisen hyödyn perusteella. Erityissäännös olisi tarpeen, sillä yleisten yhteisösäännösten mukaan äänivallan jaosta päätetään yhteisön säännöissä.

Pykälän 2 momentin viittaussäännös vastaisi vesilain 8 luvun 19 §:ää. Sen mukaan kustannuksiin ja maksuihin sovellettaisiin ojitusta koskevia 6 luvun vastaavia säännöksiä. Näistä 17 §:ssä säädettäisiin siitä, mitä pidetään hankkeen kustannuksina ja 25 §:ssä maksujen perimisestä mukaan lukien ennakkomaksut.

Pykälään ei ole sisällytetty vesilain 8 luvun 24 §:n kaltaista valtion erityisasemaa koskevaa säännöstä, jota nykyisin on pidettävä tarpeettomana. Säännöksellä ei ole ollut käytännön merkitystä muun muassa sen vuoksi, että se koskee vain siirrettyjä valtion hankkeita

8 luku. Vesivoiman hyväksikäyttö

1 §. *Soveltamisala.* Vesilain nykyiseen 3 lukuun perustuva luku sisältäisi vesivoiman

hyväksikäyttöä koskevat erityissäännökset, jotka tulisivat sovellettaviksi lain yleisten säännösten lisäksi. Pykälän 1 momentin mukaan vesivoiman hyväksikäytöllä tarkoitetaan vesivoiman käyttöä ja vesivoimalaitoksen rakentamista. Vesivoima on määritelty 1 luvun 3 §:n 12 kohdassa keskivirtaaman ja sitä vastaavan putouskorkeuden mukaan tietyille vesistönosalle laskettavan tehon lukuarvoksi. Lain 2 luvun 1 §:n pääsäännön mukaan vesivoiman vallinta kuuluisi vesialueen omistajalle, joten vesialueen omistaja on myös vesivoiman määritelmän mukaan alueen vesivoiman omistaja.

Vesivoimalaitoksen rakentaminen ja uuden vesivoiman hyväksikäyttäminen olisi 3 luvun 3 §:n mukaan aina luvanvaraista. Vaikutuksista riippumattoman luvanvaraisuuden taustalla on ennen kaikkea yhteisen vesivoiman käyttöön liittyvien kysymysten järjestäminen. Luvanvaraisuus kytkeytyisi nimenomaan uuden vesivoiman käyttöön. Näin ollen vähintäänkin uuden vesivoiman käyttöönotto synnyttäisi luvantarpeen. Uuden voimalaitoksen rakentamisen lisäksi uuden vesivoiman käyttöön ottaminen voisi tapahtua olemassa olevaa laitosta muutettaessa tai muussa tarkoituksessa tehdyn vesitaloushankkeen yhteydessä. Varsinkin viimeksi mainittujen osalta vesivoimanäkökohtaa ei kaikissa vanhoissa hankkeissa ole välttämättä otettu huomioon, minkä vuoksi niillä ei välttämättä ole asianmukaista lupaa.

Pykälän 2 momentin mukaan vesivoimalaitoksen rakentamisena pidettäisiin myös vesistön perkaamista ja uuden uoman tekemistä laitosta varten samoin kuin muita vesivoiman käyttöön ottamista tarkoittavia toimenpiteitä. Säännös vastaisi tältä osin vesilain nykyistä 3 luvun 1 §:n 2 momenttia.

2 §. *Luvan myöntämisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin vesilain 3 luvun 3 §:n mukaisesti luvan myöntämisen edellytyksistä täydentäen 3 luvun 4 ja 5 §:n säännöksiä. Pykälän 1 momentin mukaan hakijalla tulisi lupaa haettaessa joko olla oikeus hankkeessa käytettävään vesivoimaan tai hänen tulee luvan myöntämisen yhteydessä saada oikeus vesivoiman käyttämiseen siten kuin 5 §:ssä säädetään. Pykälä täydentäisi 3 luvun 4 §:n 1 momentissa olevaa vaatimusta oikeudesta hankkeeseen tarvittavien alueiden käyttöön.

Käyttöoikeus on kiinteää omaisuutta, joka voidaan luovuttaa erillisenä sen perusteena olevasta omistusoikeudesta. Luovutuksessa noudatettaisiin kiinteän omaisuuden luovutusta koskevaa menettelyä siten kuin 3 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentissa täydennettäisiin 3 luvun intressivertailusäännöksiä määrittelemällä, mitä hankkeen hyötyjen ja menetysten arvioinnissa otetaan vesivoiman käytöstä saatavana hyötynä huomioon. Vesilain nykyisen 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan hyötynä otetaan huomioon käyttöön otettavalla vesivoimalla keskimäärin vuosittain tuotettavan sähkön hinta kaksikymmenkertaisena. Vuosittain tuotettavan sähkön hinta ei sähkömarkkinoilla tapahtunut kehitys huomioon ottaen enää ole riittävä erilaisten vesivoimahankkeiden hyötyjen arvioinnissa. Muun muassa hyvät säätömahdollisuudet ja uusiutuvan energian sertifikaatit lisäävät eräissä hankkeissa merkittävästi vesivoimalaitoksesta saatavaa hyötyä. Tämän vuoksi momentissa luovuttaisiin sähkön hinnasta yksinomaan arviointikriteerinä. Momentin mukaan hyötyä arvioitaisiin yleisemmin vesivoiman tuotannon arvon perusteella. Huomioon otettava arvo olisi kuitenkin vähintään nykyisen lain mukainen vuosittain tuotettavan sähkön hinta kaksikymmenkertaisena. Lisäksi momentissa säädettäisiin erikseen mahdollisuudesta ottaa laitoksesta saatava säätöhyöty ja muu hyöty huomioon. Lupaharkinnassa on jo nykyisin jossain määrin otettu huomioon säätöhyötyjä.

3 §. *Vesivoiman käyttöoikeuden luovuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin vesivoiman käyttöoikeuden luovuttamisen muodosta ja oikeuden kirjaamisesta vastaavasti kuin vesilain nykyisessä 3 luvun 6 §:ssä. Kyse olisi käyttöoikeuksiin ja niiden luovutuksiin liittyvästä esineoikeudellisesta säännöksestä, joka ei välittömästi liity luvun säännöksiin vesivoiman käyttöedellytyksistä. Säännös kuitenkin säilytettäisiin vesivoimaluvussa yhtäältä sen vuoksi, että se liittyy läheisesti 2 § ja 5 §:iin ja toisaalta sen vuoksi, että muualla laissa ei ole säännöksiä vesivoiman käyttöoikeudesta.

4 §. *Voimalaitosluvan hakijan oikeus lunastaa toiselle kuuluva alue.* Pykälässä laajennettaisiin vesivoimalaitoksen rakentami-

sen osalta 2 luvun 11 ja 12 §:n yleisiä säännöksiä oikeuden myöntämisestä toisen alueeseen. Vesilain nykyiseen 3 luvun 4 §:ään perustuva säännös mahdollistaisi vesivoimailtosta tai sen käyttöä varten tarvittavan alueen lunastamisen omaksi. Omaksi lunastaminen olisi poikkeus 2 luvun 11 §:stä, jonka mukaan hankkeeseen tarvittaviin alueisiin perustetaan käyttöoikeus. Edellytykset pykälän tarkoittamalle lunastamiselle sen sijaan olisivat samat kuin käyttöoikeuden perustamiselle 2 luvun 10 ja 11 §:n mukaan.

Pykälän mukainen lunastamisen olisi mahdollista, vaikka perustuslaissa lunastuksen edellytykseksi asetetun yleisen tarpeen vaatimus ei täytyisi. Pykälä merkitsisi poikkeamista perustuslain omaisuudensuojasta. Tällainen poikkeus on mahdollista säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä eräistä vesien käyttämisestä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) nojalla. Poikkeaminen koskisi ainoastaan lunastamisen edellytyksiä, muilta osin lunastuksessa noudatettaisiin yleisiä periaatteita. Lunastuksesta maksettaisiin korvaus 13 luvun mukaisesti.

Vesilain nykyinen 3 luvun 4 § mahdollistaa alueen lunastamisen omaksi myös voimalaitokselle johtavaa tietä varten. Tievalueen omaksi lunastaminen on kuitenkin poikkeus yleisestä menettelystä ja on omiaan aiheuttamaan sekaannusta kiinteistöjärjestelmässä, minkä vuoksi sitä ei sisällytetäisi pykälään. Tietioikeus voimalaitosta varten tulee perustaa ensisijaisesti yksityistielain mukaisessa tietoitumuksessa. Tätä täydentäisi mahdollisuus tietioikeuden perustamiseen 2 luvun yleisten käyttöoikeussäännösten nojalla luvan yhteydessä silloin, kun tämä ei ole yksityistielain nojalla mahdollista.

5 § *Oikeus aloitteen tekemiseen yhteisen vesivoiman käyttämiseksi.* Vesivoiman hyväksikäyttöön liittyisi nykyisen lain tavoin osallistumistarjousmenettely, joka tulisi sovellettavaksi aina, jos hakija ei hallitse kaikkea käyttöön otettavaa vesivoimaa. Osallistumistarjousmenettelyn kautta myös muut hyödynsaajat kuin aloitteentekijä voivat osallistua hankkeeseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, kenellä on oikeus tehdä aloite yhteisen vesivoiman käyttöönottamisesta. Nykyisen vesi-

lain 3 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan tällainen oikeus on sillä, jolla on oikeus vähintään viidennekseen siitä vesistönsosan vesivoimasta, jota voimalaitoksessa voidaan tarkoituksenmukaisesti käyttää. Oikeus on myös yhdessä vähintään sadanneksen haltijoilla, joiden osuus yhteensä on vähintään viidennes. Kun uudet vesivoimahankkeet ovat yleensä pieniä laitoksia, nykyisen lain vaatimusta voidaan pitää tarpeettoman pienenä. Uudessa laissa aloitteenteko-oikeutta koskevaa kynnystä nostettaisiin ja edellytykseksi asetettaisiin, että hakija hallitsee vähintään puolta vesivoimasta, jota tarkoituksenmukaisesti voidaan käyttää samassa voimalaitoksessa. Oikeus tehdä aloite yhdessä olisi myös hakijoilla, jotka yhteensä hallitsevat vähintään puolta käyttöön otettavasta vesivoimasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin varsinaisesta velvoitteesta osallistumistarjouksen tekemiseen. Itse menettelystä sen sijaan säädettäisiin 7 §:ssä. Momentti määrittäisi sen, kenellä on oikeus osallistua toisen vireille panemaan hankkeeseen yhteisen vesivoiman käyttämiseksi. Nykyisen lain mukaan tällainen oikeus on kaikilla, joille kuuluu vähintään sadannes käyttöön otettavasta vesivoimasta. Edellä 1 momentin kohdalla esitetyn perusteiden, myös sadanneksen osuutta voidaan pitää turhan pienenä antamaan osallistumisoikeus toisen vireille panemaan hankkeeseen. Uudessa laissa kynnystä nostettaisiinkin niin, että osallistumisoikeus olisi niillä, jotka hallitsevat vähintään kymmenestä käyttöön otettavasta vesivoimasta. Tämä myös yksinkertaistaisi osallistumistarjousmenettelyä. Muutosta voidaan perustella myös sillä, että käytännössä voimalaitosyhtiöitä ei tietyvästi nykyisen säännöksen nojalla ole perustettu. Muutos ei, kuten ei myöskään 1 momentin mukainen muutos, vaikuttaisi vesivoimaoikeuden haltijan oikeuteen saada korvausta. Selvyyden vuoksi pykälään lisättäisiin maininta siitä, että aloitteentekijän tulisi ensisijaisesti pyrkiä sopimaan vesivoiman käyttöön otosta. Osallistumistarjousmenettelyyn ryhdyttäisiin vain, jos asiasta ei voida sopia. Sopiminen on mahdollista nykyisenkin lain nojalla, joten lisäys ei muuttaisi vallitsevaa oikeustilaa.

Pykälän 3 momentin mukaan lupa vesivoimalaitoksen rakentamiseen annettaisiin

aloitteentekijälle yksin tai yhdessä osallistumistarjousmenettelyssä mukaan ilmoittautuneille. Jälkimmäisessä tapauksessa lupa annettaisiin 6 §:n mukaan perustettavalle osakeyhtiölle, jollei toisin sovita. Luvan myöntämisen edellytyksistä säädettäisiin 3 luvussa ja 2 §:ssä. Luvan yhteydessä luvanhaltija saisi momentin mukaan pysyvän oikeuden käyttöönotettavaan vesivoimaan. Oikeuden omistajille maksettaisiin vesivoimasta korvaus siten kuin 13 luvussa säädetään. Oikeus korvaukseen olisi sekä niillä vesivoiman omistajilla, joilla ei 2 momentin mukaan ole oikeutta osallistua hankkeeseen kuin myös niillä, jotka tästä oikeudesta huolimatta eivät ole osallistumisestaan ilmoittaneet 7 §:n mukaisessa määräajassa.

Pykälän 3 momentti olisi yhdenmukainen vesilain nykyisen 3 luvun 9 §:n 3 momentin kanssa. Saman pykälän 4 momentin säännöstä yhteisalueen osakkaan osallistumista koskevasta päätösvallasta ei lakiin otettaisi. Säännös on päällekkäinen yhteisalueen osakaskunnan koko yhteistä aluetta koskevan päätösvallan kanssa ja saattaisi näin ollen aiheuttaa sekaannusta. Sääntelyä selventämiseksi erityissäännöksestä luovuttaisiin, jolloin päätösvalta olisi tavalliseen tapaan yhteisalueen osakaskunnalla.

6 §. *Osakeyhtiön perustaminen yhteisen vesivoiman käyttämiseksi.* Nykyisen vesilain 3 luvun 10 §:n mukaan yhteisen vesivoiman käyttämistä varten on perustettava osakeyhtiö, jos hankkeeseen osallistuvat eivät muuta sovi. Käytännössä säännöstä ei tiettävästi ole sovellettu, vaan pakkotoimisen osakeyhtiön perustamisen sijasta hankkeen toteuttamisesta on sovittu vapaaehtoisesti. Myös vesivoimaosakeyhtiöt on perustettu vapaaehtoisesti. Osakeyhtiö kuitenkin soveltuu yhteistyömuodoista parhaiten vesivoimahankkeisiin kun otetaan huomioon hankkeiden liiketaloudellinen merkitys sekä erityisesti vähemmistöosakkaiden suoja. Tämän vuoksi osakeyhtiön perustamisvelvollisuus säilytettäisiin uudessa laissa, vaikka vesilain mukaisia yhteisöjä koskevaa sääntelyä on muutoin yhtenäistetty. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Osakeyhtiön perustaminen ei kuitenkaan olisi ehdoton edellytys, vaan hankkeeseen osallistumaan oikeutetut voisivat nykyiseen tapaan sopia toisin. Pelkästään

vapaaehtoisuuden varaan perustamista ei kuitenkaan voida jättää, sillä tällöin mukaan ilmoittautunut vähemmistöosakas voisi estää hankkeen toteutumisen kieltäytymällä allekirjoittamasta yhtiösopimusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin perustettavan osakeyhtiön osakkeiden omistuksen jakautumisesta vastaavasti kuin vesilain nykyisessä 3 luvun 10 §:ssä. Säännöksen mukaan hankkeeseen osallistuvat luovuttavat yhtiölle käyttöoikeuden vesivoimaosuuteensa ja saavat tätä osuutta vastaavan määrän yhtiön osakkeista. Vesivoimaosuuden luovutuksen lisäksi osakkaat olisivat säännöksen mukaan velvollisia osallistumaan samassa suhteessa myös rahana maksettavaan osakepääoman maksamiseen osakkeita vastaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin osakeyhtiön perustamiseen liittyvästä välimiesmenettelystä. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 3 luvun 13 §:n 2 momentissa. Säännös on tarkoitettu tilanteisiin, joissa perustettavan osakeyhtiön perustamissopimuksesta tai yhtiöjärjestyksestä ei päästä yksimielisyyteen. Tällaisessa tilanteessa hankkeeseen osallistuvalla on oikeus pyytää käräjäoikeutta saattamaan erimielisyys välimiesmenettelyssä ratkaistavaksi. Välimiesten päätös korvaa yhtiön perustamissopimuksen. Osakas, joka ei määräajassa allekirjoittaisi yhtiösopimusta tai käynnistä momentissa tarkoitettua menettelyä, menettäisi 8 §:n 3 momentin mukaan oikeutensa osallistua hankkeeseen.

7 §. *Julkinen kuulutus voimallituksen rakentamisesta.* Pykälässä säädettäisiin menettelystä, jolla yhteisen vesivoiman käyttämiseksi aloitteen tehneen tulee tehdä osallistumistarjous muille 5 §:n mukaan hankkeeseen osallistumaan oikeutetuille. Tämä tapahtuisi julkisella kuulutuksella, jota haettaisiin ympäristölupavirastolta. Vaikka julkinen kuulutusmenettely on kaikkein pienimmissä vesivoimahankkeissa koettu jossain määrin rasakaksi, vesivoimaosuuksien omistajien omaisuudensuojan turvaamiseksi menettely kuitenkin säilytettäisiin. Vastaavanlaisesta kuulutusmenettelystä säädettäisiin säännöstelyä koskevien hankkeiden yhteydessä 7 luvussa. Säännös vastaa asiasisällöltään vesilain nykyistä 3 luvun 11 §:ää, mutta sitä on sanonnallisesti muokattu vastaamaan soveltuvin osin 7 luvun vastaavia säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuulutushakemuksen tekemisestä sekä hakemukseen liitettävistä asiakirjoista. Näitä olisivat hankesuunnitelma, selvitys käyttöönotettavan vesivoiman omistajista, hankkeen kustannusarvio sekä ilmoitus siitä, miltä osin hankkeen kustannukset on tarkoitettu muiden kuin aloitteentekijän rahoitettavaksi. Kuten 7 luvun 5 §:n yhteydessä on todettu, hakemuksen sisällöstä voitaisiin säätää asetuksella, mutta oikeusturvanäkökohtien vuoksi hakemuksen perusvaatimuksista säädettäisiin edelleen lain tasolla. Momentissa säädettäisiin lisäksi hakemusasiakirjojen nähtävillä olosta sekä erillisestä kuulutusta koskevasta tiedoksiantovelvollisuudesta. Tiedoksi antaminen olisi toimitettava niille vesivoiman haltijoille, joiden osuus käyttöönotettavasta vesivoimasta on vähintään kymmenes. Tiedoksi antaminen olisi tehtävä todisteellisesti, esimerkiksi kirjatulla kirjeellä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuulutushakemuksen käsittelystä. Tavallisessa tilanteessa ympäristölupaviraston tulisi julkisella kuulutuksella kehottaa osallistumaan oikeutettuja ilmoittamaan osallistumisestaan määräajassa. Jos hakemukseen liitetyn selvityksen perusteella kuitenkin on ilmeistä, ettei hankkeeseen voida myöntää lupaa, ympäristölupaviraston on hylättävä hakemus. Muutoksenhaussa hylkäämispäätökseen noudatettaisiin 15 luvun yleisiä säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että hankkeeseen 5 §:n mukaan osallistumaan oikeutettu menettää tämän oikeutensa, jos hän laiminlyö 2 momentissa tarkoitettujen ilmoituksen tekemisen määräajassa. Tämä koskisi pelkästään osallistumisoikeutta, ei sen sijaan 5 §:n 3 momentin mukaista oikeutta korvaukseen.

Pykälän 4 momentin mukaan lupahakemus on tehtävä vuoden kuluessa kuulutusajan päättymisestä tai ympäristölupaviraston erikseen määräämässä pidemmässä ajassa. Määräajan jälkeen lupahakemus edellyttäisi uutta osallistumistarjousmenettelyä. Osallistumistarjousta seuraava lupahakemus tehtäisiin tarkoitusta varten perustetun osakeyhtiön nimiin, jolleivät hankkeeseen osallistuvat ole muuta sopineet.

9 luku. **Puutavaran uitto**

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädettäisiin luvun soveltamisalasta, joka kattaisi sekä yleiskäyttöoikeuden nojalla harjoitettavan uiton että uiton toimintapaikkojen perustamisen ja käytön. Vesistön yleiskäyttöoikeuksista ehdotetaan säädettäväksi 2 luvun 4 §:ssä. Näin ollen uiton luonteesta yleiskäyttöoikeutena ei enää olisi tarpeen säätää. Uiton toimintapaikan perustaminen edellyttäisi 3 luvun 3 §:n 10 kohdan nojalla aina ympäristölupaviraston lupaa. Käytännössä toimintapaikan ulkopuolella tapahtuva lauttojen hinaus rinnastuisi yleiseen vesiliikenteeseen. Kuitenkin tämän luvun 8 ja 9 §:n säännökset uitovahingosta ja oppopuiden poistamisesta kattaisivat uiton toiminta-alueen myös varsinainen toimintapaikkojen ulkopuolella.

2 §. *Määritelmiä.* Uiton sääntelyssä on käytetty vakiintuneita käsitteitä, joiden tarkoitus ei nykypäivänä kuitenkaan ole välttämättä selvä. Tästä syystä keskeisten käsitteiden määrittelyä uittoluvun alussa on pidetty tarpeellisena. Eräs tärkeimmistä erotteluista on ollut uiton jakaminen nykyisin ainoana uittomuotona olevaan nippu-uittoon ja perinteiseen irtouittoon. Nippu-uitolla on tarkoitettu puutavaran uittamista nipuiksi sidottuna ja irtouitolla puolestaan puutavaran uittamista irrallaan tai toisaalta kehälautoissa. Pykälässä uitto määriteltäisiin puutavaran kuljettamiseksi vedessä hinaamalla nipuiksi sidottuna tai kehälautoissa. Määritelmä ei siten kattaisi puutavaran uittamista irrallaan. Paljon työvoimaa vaatineesta irtouitosta luovuttiin maassamme kokonaan vuonna 1991, jolloin Kemijoella uitettiin viimeisen kerran. Nykyisin harjoitettava, pääosin yleisillä kulkuväylillä tapahtuva nippu-uitto poikkeaa vaikutuksiltaan suuresti perinteisestä, käytännössä koko jokiuoman käyttöönsä ottaneesta irtouitosta. Koska tarvetta irtouiton sääntelylle ei ole näköpiirissä, rajattaisiin jo uiton määritelmällä lain säännökset kosemaan vain nippu-uittoa ja tietyissä tilanteissa käytettyä puutavaran hinaamista kehälautoissa.

Uiton toimintapaikalla tarkoitettaisiin uiton toimittamisen kannalta tarpeellista puutavaran pudotus-, varasto-, erottelu- tai niputuspaikkaa taikka suojasatamaa. Vakinaiselta uiton toimintapaikalta edellytettäisiin 3 luvun 3 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan ympäris-

tölupaviraston lupaa, joten määritelmä vaikuttaisi keskeisesti myös luvanvaraisuuden määräytymiseen.

Uittajalla tarkoitettaisiin sitä, joka vastaa uiton toimittamisesta. Käytännössä uittajana on yleensä uittoyhteisö, mutta yksityisuitoalueilla uitoista vastaavat myös muut tahot.

Yksityisuitoalla tarkoitettaisiin yhden puutavaran omistajan omaan lukuunsa harjoittamaa uittoa, ja yhteisuitoalla taas usean puutavaran omistajan yhteiseen lukuun harjoittamaa uittoa. Yhteisuito on uiton pääasiallinen toimittamistapa, jota lainsäädännössäkin on perinteisesti haluttu suosia.

3 §. *Uiton toimintapaikkojen kokonaisuus.* Nykyisen vesilain 5 luvun mukaisessa uittosäännössä ei muodollisesti ole ollut kyse luvasta, koska sillä pikemminkin rajoitetaan uittajan oikeuksia kuin luodaan uusia. Käytännössä nykyiset uittosäännöt ovat kuitenkin kokoelma uiton toimintapaikkoihin liittyviä vesilain mukaisia rakentamislupia. Uittosäännön korvaaminen toimintapaikkakohtaisilla vesitalousluvilla selventäisi ja yhdenmukaistaisi sääntelyä.

Uiton edellytysten turvaamiseksi lupamnettelyssä varmistettaisiin, että uiton toimintapaikat muodostavat uiton toimittamisen kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Uittosäännöstä luopuminen ja siirtyminen erillisten uiton toimintapaikkakohtaisten lupien myöntämiseen saattaa johtaa vesistökohtaisen tarkastelun häviämiseen, mistä syystä pykälässä täydennettäisiin 3 luvun yleisiä luvanmyöntämisedellytyksiä uiton toimintapaikkaa koskevan lupaharkinnan osalta. Käytännössä jo uiton toimintapaikkaa koskevassa lupahakemuksessa tulisi selostaa paikan asema koko verkoston kannalta, jotta lupaviranomaisella olisi todellinen mahdollisuus suorittaa kokonaisharkintaa.

4 §. *Uiton toimintapaikan käyttötarkoituksen muuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta laajentaa uiton toimintapaikan käyttöä myös puutavaran proomukuljetuksiin. Ilman erityistä säännöstä sellaista aluetta, johon vesilain nojalla on myönnetty pysyvä käyttöoikeus, ei voida ottaa alkupe räisestä poikkeavaan käyttöön. Toisaalta säännös olisi myös tarpeen sen vuoksi, että toiminnan muuttuessa voi toimintapaikkaa koskevien lupamääräysten tarkistaminen tul-

la ajankohtaiseksi. Toimintapaikan käyttötarkoituksen laajentaminen puutavaran proomukuljetuksiin palvelee samoja metsätalouden tarpeita kuin uittokin. Tätä pidemmälle menevä toiminnan muuttaminen ei kuitenkaan enää olisi mahdollista lupaa tarkistamalla, vaan edellyttäisi jo uutta lupamenettelyä. Ympäristölupavirasto voisi säännöksen nojalla uittajan hakemuksesta antaa oikeuden toimintapaikan käyttämiseen ainoastaan puutavaran muuta vesitse tapahtuvaa kuljettamista varten.

5 §. *Uittajan oikeudet.* Uittajalle kuuluvat oikeudet koottaisiin pykälässä yhteen. Uittajalle nykyisen vesilain 5 luvun 3 - 6 §:ssä säädettyt varsin laajat oikeudet ovat kuitenkin nippu-uittoon siirryttäessä käyneet pääosin tarpeettomiksi eikä niitä myöskään suhteessa muiden vesitaloushankkeiden asemaan voida pitää perusteltuina. Ehdotuksessa on niin ikään luovuttu uittajalle nykyisen vesilain 5 luvun 13 §:n nojalla kuuluvasta laajasta lunastusoikeudesta. Uiton asema saatettaisiin tässäkin suhteessa yhdenmukaiseksi muiden vesitaloushankkeiden kanssa.

Uittajalla olisi kuitenkin edelleen oikeus varastoida tilapäisesti puutavaraa jälle vesialueen ja erityiseen käyttöön otetulla alueella rannan omistajan suostumuksella. Puutavaran vakinainen varastointipaikka olisi sen sijaan uiton toimintapaikka, jolle tulisi 3 luvun 3 §:n mukaisesti olla ympäristölupaviraston lupa. Uittajalla olisi edelleen myös oikeus siirtää muuallakin kuin yleisessä kulkuväylässä olevia esineitä. Tyypillisesti oikeus koskisi verkkojen siirtämistä. Esineiden siirtämisestä samoin kuin muusta pykälän mukaisista toimenpiteistä aiheutuva edunmenetys tulisi uittajan korvattavaksi pykälän 2 momentin mukaan.

6 §. *Alueiden ja rakenteiden käyttö.* Pykälässä säädettäisiin yleisestä oikeudesta käyttää uittoa varten tehtyjä rakennelmia ja laitteita sekä uittoa varten lunastettuja alueita kohtuullista korvausta vastaan. Vastaavat säännökset sisältyvät nykyisen vesilain 5 luvun 6 ja 17 §:ään. Säännös on tarpeen uittoa varten tehtyjen rakenteiden tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi ja uittorakenteiden haltijan eräänlaisen monopoliaseman rajoittamiseksi.

Pykälän 2 momentissa varmistettaisiin, että

alueiden ja rakenteiden haltija voi periä niiden käyttäjältä vain kohtuullisen, hänen käyttöönsä vastaavan osuuden, laitteiden ja rakenteiden pääoma- ja kunnossapitokustannuksista. Käytännössä alueiden ja rakenteiden käytöstä ja siitä suoritettavasta korvauksesta tulisi ennalta sopia niiden haltijan eli yleensä uittoyhteisön kanssa.

7 §. *Yhteisuito.* Pykälän 1 momentti sisältäisi pääsäännön, jonka mukaan uitto tulisi toimittaa yhteisuittona. Yhteisuitosta voisi huolehtia tarkoitusta varten perustettava tai ennestään toimiva uittoyhteisö. Yksityisuito varten tulisi 2 momentin mukaan olla ympäristölupaviraston lupa. Jos 2 momentin edellytykset eivät täytyisi eikä ympäristölupavirasto näin ollen voisi myöntää lupaa yksityisuitoon tietylle alueelle, tulisi uittoa varten perustaa uittoyhteisö. Yhteisön perustamisvelvollisuus pohjautuisi, samoin kuin lain muissa hankeluvuissa siihen, että sen avulla luotaisiin selvästi nimettävissä oleva pysyvä taho vastaamaan toiminnan toteuttamisesta ja siihen liittyvistä muista velvoitteista.

Usean uittoyhteisön perustaminen samalle alueelle, edellyttäisi joko kaksinkertaista toimintapaikkojen verkostoa tai korvausten maksamista toiselle yhteisölle kuuluvien rakenteiden käytöstä. Yhteisuitoja koskeva sääntely vastaisi näin ollen pitkälti nykyisen vesilain 5 luvun 19 §:n säännöksiä.

Puutavaran omistajalla olisi 3 momentin mukaan kuitenkin aina oikeus ilman lupaakin yksityisesti uittaa kotitarpeeksi kuljetettavat puunsa. Poikkeussäännös voisi lähinnä koskea kertaluonteisesti tapahtuvaa oman puutavaran uittoa. Säännös ei sijaan antaisi oikeutta harjoittaa taloudellista toimintaa tätä laajemmin.

8 §. *Uittovahinko.* Pykälässä säädettäisiin uittovahingon korvaamisesta. Uittovahingolla tarkoitettaisiin 1 momentin mukaan sellaista uitosta aiheutunutta vahinkoa, josta ei ole voitu määrätä uiton toimintapaikkaa koskevan luvan yhteydessä. Uittovahinkoja olisivat näin ollen yleiskäyttöoikeuden nojalla tapahtuvasta uitosta toimintapaikkojen ulkopuolella aiheutuvat vahingot, jotka eivät kuulu lain yleisten korvaussäännösten piiriin samoin kuin sellaiset uiton toimintapaikalla aiheutuneet poikkeukselliset vahingot, joita ei ole voitu ennakoida toimintapaikkaa koske-

vassa lupapäätöksessä. Vastaavalla tavalla säädetään merilain (674/1994) III osassa vesiliikenteestä aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta.

Käytännössä yleisimmät uittovahingot liittyvät verkkojen ja moottoriveneiden vaurioitumisiin erityisesti uppopuiden takia. Yhteensä uittovahinkoja on viime vuosina korvattu vajaalla kymmenellä tuhannella eurolla vuodessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uittoyhteisölle yleinen korvausvelvollisuus sen toiminta-alueella suoritetusta uitosta aiheutuneista vahingoista. Muualla kuin uittoyhteisön toiminta-alueella suoritetusta uitosta aiheutuneen vahingon korvaisi uittaja. Säännös merkitsisi sitä, että vahingonkärsijän ei uittoyhteisön toimialueella olisi tarpeen selvittää, kenen toiminnassa vahinko todella on sattunut, vaan vastuu kuuluisi lain nojalla uittoyhteisölle.

Uittovahingon korvaamista koskeva vaatimus olisi 3 momentin mukaan tehtävä uittajalle kirjallisesti viimeistään vahingon tapahtumista seuraavan kalenterivuoden aikana. Säännöksellä poikettaisiin siten vahingonkorvauksiin yleisesti sovellettavasta kymmenen vuoden vanhentumisajasta. Uittoyhteisölle säädetyn ankaran vastuun vuoksi korvausvastuun ajallinen rajaaminen olisi perusteltua. Jolleivät asianosaiset sovi uittovahingon korvaamisesta, käsiteltäisiin vahingon korvaamista koskeva vaatimus ympäristölupavirastossa hakemusasiaan noudattaen, mitä lain 13 luvussa säädetään ennakoimattoman vahingon korvaamisesta. Vahingonkorvauskysymykset saattaisivat luonteensa puolesta sopia myös käräjäoikeuden ratkaistaviksi, mutta uiton erityisluonteen takia ympäristölupaviranomaisen asiantuntemus olisi asioiden käsittelyn kannalta tärkeää.

9 §. *Rannalle tai vesistöön jääneet uittopuut.* Pykälässä säädettäisiin yhtäältä uittajan velvollisuudesta kerätä uiton jälkeen rannalle tai vesistöön jääneet uittopuut ja toisaalta oikeudesta ottaa talteen rannalle tai vesistöön jääneet irtopuut. Pykälän 1 momentin mukaan tällainen oikeus olisi rannan tai vesialueen omistajalla, osakkaalla tai haltijalla taikka muulla puista haittaa kärsivällä. Talteen ottamisesta tulisi ilmoittaa uittajalle. Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 5 luvun 97 ja 98

§:ää, mutta niistä poiketen rannanomistajan ilmoitus suunnattaisiin tehtäväksi suoraan uittajalle poliisin sijasta. Käytännössä hajonneet niput pyritään nykyisin kokoamaan heti ja yksittäiset vesistöön ja rannoille jääneet puut hylätään.

Nykyisen vesilain mukaista sääntelyä irtopuiden omistuksesta yksinkertaistettaisiin 2 momentissa. Momentin mukaan vesistöön jääneet puut kuuluisivat uittajalle vain siltä osin kuin kyse on kuluvana vuonna uitetusta puusta ja uittaja ottaa puutavaran haltuunsa kolmen kuukauden kuluessa 1 momentissa säädetyn ilmoituksen tekemisestä. Uittajan tulisi tällaisessa tapauksessa korvata rannanomistajalle mahdollisesti aiheutuneet kustannukset. Muussa tapauksessa talteen ottaja saisi puut omakseen.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin selvyyden vuoksi, että 1 ja 2 momentin säännökset eivät koskisi toimintapaikkaa koskevassa luvassa määrättyllä varasto-, erottelu- ja niputuspaikalla säilytettävää puutavaraa. Rannanomistajalla ei olisi siten oikeutta ottaa puutavaraa toimintapaikkojen alueelta.

10 §. *Haitallisten oppopuiden poistaminen vesistöistä*. Pykälän 1 momentin mukaan ympäristölupavirasto voisi määrätä uittajan tai sen, joka on viimeksi toimittanut vesistössä uittoa, puhdistamaan vesistön haittaa aiheuttavista oppopuista ja muista uittojätteistä. Ympäristölupavirasto voisi liittää päätöksensä teettämishan. Pykälä vastaisi tältä osin nykyisen vesilain 5 luvun 99 §:ää.

Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavasti alueellisen ympäristökeskuksen oikeudesta poistaa vesistöä haittaa aiheuttavat oppopuut ja muut uittojätteet 1 momentin estämättä, kun uitto on lakannut eikä toimivaa uittoyhteisöä ole. Tämä olisi mahdollista, jos toimenpiteistä ei aiheudu lain 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettua seurausta. Uppopuita poistettaessa tulisi myös huolehtia siitä, etteivät poistotoimenpiteistä aiheutuvat samentumis- tai muut haitat muodostu merkittäviksi suhteessa toimenpiteistä saatavaan hyötyyn. Alueelliset ympäristökeskukset voisivat poistaa haittaa aiheuttavia oppopuita harkinnanvaraisina töinä käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Valtion varoin oppopuita on poistettu hinnalla siellä, missä todellisista haitoista ai-

heutuva töiden tarve on suurin ja kustannusten jaosta on voitu sopia vesistössä viimeksi uittaneiden tahojen kanssa. Uppopuiden lisäksi vesistöistä on puhdistuksen yhteydessä löytynyt paljon paitsi uittojätettä runsaasti muutakin jätettä, minkä vuoksi kustannusten oikeudenmukainen jakaminen aiheuttamisperiaatteen mukaisesti on käytännössä vaikeaa.

Vesistöä toisen kustannuksella puhdistettaessa nostetut puut on nykyisen vesilain 5 luvun 99 §:n nojalla myytävä julkisella huutokaupalla. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan julkista huutokauppaa koskeva säännös korvattavaksi säännöksellä, jonka mukaan uittajan kustannuksella nostettu puutavara jää valtion omaisuudeksi ilman erillistä ilmoitusvelvollisuutta.

11 §. *Uittoyhteisö*. Pykälässä säädettäisiin uiton toimittamista varten perustettavasta vesioikeudellisesta yhteisöstä eli uittoyhteisöstä. Uittoyhteisön tehtävänä olisi toimittaa yhteisuito yhteisön säännöissä määrättyllä toiminta-alueella, hoitaa uittoa varten saatua ja muuta yhteisön omaisuutta sekä huolehtia muistakin sille tämän lain mukaan kuuluvista tehtävistä. Uittoyhteisö voisi tulla perustettavaksi vapaaehtoisesti tai 7 §:ssä säädetyn yhteisuitoovelvollisuuden perusteella. Uittoyhteisöön sovellettaisiin 12 luvun yleisiä säännöksiä vesioikeudellisesta yhteisöstä, ellei tässä luvussa erikseen toisin säädettäisi.

Uittoyhteisö voisi 2 momentin mukaan ottaa toimitettavakseen myös muitakin kuin 1 momentissa mainittuja uittoon liittyviä tehtäviä. Niin ikään yhteisö voisi käyttää uittoa varten hankittua omaisuutta ansiotarkoitukseen, jos yhteisön varsinaiset tehtävät eivät siitä kärsi. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi uittoyhteisölle kuuluvien uiton toimintapaikkojen käyttämisen 4 §:ssä tarkoitettuun puutavaran proomukuljetukseen. Muuta kuin 1 ja 2 momentissa säädettyä toimintaa yhteisö ei saisi harjoittaa.

12 §. *Uittoyhteisön jäsenet*. Pykälässä säädettäisiin uittoyhteisön jäsenistä ja heidän edustajiensa nimeämisestä. Yhteisön jäseniä olisivat ne puutavaran omistajat, joiden puuta uitetaan yhteisuitossa. Jäsenyys olisi pysyvää eikä vaihtuisi aina keväisin kuten nykyisin. Käytännössä uittoyhteisön jäseninä ovat samat metsäteollisuusyhtiöt vuodesta toiseen, vaikka uitettavissa puumäärissä on vuositt-

taista vaihtelua. Tämän vuoksi ei enää ole perusteltua sitoa jäsenyyttä kunkin kevään tilanteeseen. Myös uittoyhteisön jatkuva toiminta ja uiton toimintapaikoista huolehtiminen edellyttävät yhteisöltä pysyvyyttä. Nykyisen vesilain säännökset mahdollistaisivat jopa sen, että kaikki uittoyhteisön jäsenet eroavat yhteisöstä, mitä ei voida pitää perusteltuna.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin metsänomistajien edustajan nimeämisestä uittoyhteisöön. Metsänomistajien edustaja ei olisi uittoyhteisön varsinainen jäsen eikä hänellä siten olisi esimerkiksi jäsenille 18 §:ssä säädettyä maksuvelvollisuutta, mutta hänellä olisi oikeus osallistua yhteisön päätöksentekoon 14 ja 15 §:ssä säädetyin tavoin. Metsäkeskukset nimeäisivät ehdokkaat. Säännös vastaisi tältä osin voimassa olevan lain 5 luvun 41 §:ää.

Vastaavasti kuin nykyisessä vesilaissa 3 momentissa säädettäisiin myös metsänomistajien edustajan oikeudesta saada korvaus tehtävästään hänet nimenneiltä metsäkeskukset.

13 §. *Uittoyhteisön säännöt.* Pykälässä täydennettäisiin yhteisöluvun 5 §:n säännöstä yhteisön sääntöjen vähimmäisisällöstä. Uittoyhteisön säännöissä tulisi yhteisöluvun 5 §:ssä mainittujen asioiden lisäksi määrätä yhteisön toiminta-alueesta, siitä miten uittopäällikkö otetaan toimeensa sekä siitä, milloin ja miten puutavaran omistajan on ilmoitettava häneltä uittoon tuleva puutavara. Uittopäällikköä säädettäisiin tarkemmin 15 §:ssä.

14 §. *Uittoyhteisön kokous.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta osallistua asioiden käsittelyyn uittoyhteisön kokouksessa sekä metsänomistajien edustajan äänimäärästä vastaavasti kuin voimassa olevan lain 5 luvun 51 §:ssä. Jäsenet saisivat uittoyhteisön kokouksessa käyttää puhevaltaa 1 momentin mukaan vain sen vuoden asioiden käsittelyn yhteydessä, jolloin heidän omistamaansa puuta on uitettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin metsänomistajien edustajan äänivallasta yhteisön kokouksissa. Perustavaa kokousta lukuun ottamatta hänen äänimäärä olisi viidennes äänestykseen osallistuvien jäsenten yhteisestä äänimäärästä. Yhteisön jäsenten äänimäärän

laskemisesta tulisi puolestaan määrätä yhteisöluvun säännösten nojalla yhteisön säännöissä.

15 §. *Uittoyhteisön hallitus ja uittopäällikkö.* Pykälän 1 momentissa taattaisiin metsänomistajien edustajalle lakisääteinen paikka uittoyhteisön hallituksessa. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 5 luvun 52 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että uittoyhteisöllä tulee hallituksen lisäksi olla uittopäällikkö. Uittopäällikkö on ollut perinteinen nimitys uittoyhteisön toimitusjohtaja l-le, johon ehdotuksen mukaan sovellettaisiin 12 luvun toimitsijoita koskevia säännöksiä.

16 §. *Kiinteän omaisuuden luovuttaminen.* Pykälässä rajoitettaisiin uittoyhteisölle kuuluvan kiinteän omaisuuden luovuttamista ja kiinnittämistä siltä osin kuin kyse on tämän lain nojalla saadusta omaisuudesta. Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 5 luvun 64 §:ää. Säännöksellä on haluttu estää uittoyhteisön omaisuuden sattumanvaraiset ja lyhytnäköiset luovutukset. Pykälään sisältyisi myös kielto ulosmitata kyseistä kiinteää omaisuutta muusta kuin siihen nimenomaan kiinnitetystä saatavasta. Tämä uittoa palvelevan kiinteän omaisuuden suoja liittyisi nykykatsannossa 6 §:ssä säädettyyn yleiseen oikeuteen käyttää uittoyhteisölle kuuluvia alueita ja rakenteita, mutta turvaisi myös osaltaan uiton jälkihoito-toimenpiteistä huolehtimista.

Pykälässä tarkoitettua kiinteästä omaisuudesta luopuminen edellyttäisi siten yleensä ensin kyseisellä kiinteistöllä sijaitsevasta toimintapaikasta luopumista ja siihen liittyvien jälkihoitotoimenpiteiden suorittamista ympäristölupaviraston määräämällä tavalla. Vain poikkeuksellisesti on ajateltavissa, että kiinteän omaisuuden luovutus olisi mahdollista, vaikka toimintapaikkaa koskeva lupa edelleen säilyisi voimassa.

Nykyisestä laista poiketen pykälässä ei erikseen säädettäisi omaisuuden myynnistä saatujen varojen käyttämisestä, vaan varojen käyttö tulisi tarpeen mukaan tarkasteltavaksi ympäristölupavirastossa kiinteän omaisuuden luovuttamista koskevan hakemuksen yhteydessä.

17 §. *Rahastot.* Pykälässä säädetään mahdollisuudesta perustaa uittoyhteisölle sen muista varoista erillään pidettäviä rahastoja 1 momentissa yksilöityjä käyttötarkoituksia

varten. Yhteisöllä voisi nykyisen lain tapaan olla vahvistettujen sääntöjen mukaan hoidettavia rahastoja omaisuuden hankinta- ja kunnossapitokustannusten tasoittamista, eläkkeen suorittamista, toimihenkilöiden ja työntekijöiden muuta huoltoa, uiton jälkihoito- toimenpiteitä ja uppopuiden poistoa sekä sellaisia vero-, korvaus- ja muita maksusuorituksia varten, jotka joutuvat maksettaviksi vasta uittovuoden jälkeen. Säännös merkitsisi muutosta nykyisen vesilain 5 luvun rahastoja koskevaan 68 §:ään siltä osin, että se mahdollistaisi varojen rahastoinen myös uiton jälkihoitotoimenpiteistä ja uppopuiden poistosta aiheutuvien kustannusten varalle.

Rahaston perustamista koskevalle yhteisön kokouksen päätökselle olisi 2 momentin mukaan haettava ympäristölupaviraston vahvistus.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi voimassa olevan lain tapaan kielto ulosmitata rahaston varoja muusta velasta kuin sellaisesta, jonka suorittamiseen rahaston varat on tarkoitettu käytettäväksi.

18 §. *Uittoyhteisön jäseniltä perittävät maksut.* Pykälässä säädettäisiin yleisellä tasolla uittoyhteisön oikeudesta periä jäseniltään maksuja. Säännöksen mukaan maksujen tulisi olla tasapuoliset, kohtuulliset ja suhteessa kunkin jäsenen käyttämien yhteisön palveluiden määrään. Yhteisö ei saisi tavoitella voittoa keräämillään maksuilla, mutta sillä tulisi toisaalta olla velvollisuus varautua maksuja määrätessään jo tuleviinkin kustannuksiin.

Vesilain nykyisen 5 luvun 24 - 32 §:n kaltainen kustannusten jakoa koskeva yksityiskohtainen sääntely ei nykykatsannossa ole tarpeellinen. Kustannuksia ei myöskään ole tarpeen jakaa erikseen kuntoonpano- ja uittokustannuksiin. Kustannusten jaon kirja ttaisiin uittoyhteisön sääntöihin, jotka ympäristölupavirasto vahvistaa. Ympäristölupaviraston tulisi säännöt vahvistaessaan katsoa, että niistä ei aiheudu vahinkoa jäsenelle ja että ne maksujen määrätymisen perusteiden osalta olisivat pykälän yleisten säännösten mukaiset.

19 §. *Uittoyhteisön selvitysmiehet.* Pykälässä säädettäisiin uittoyhteisön lakkauttamista varten nimettävistä selvitysmiehistä. Pykälän mukaan ympäristölupaviraston tulisi hake-

muksesta määrätä yksi tai useampia selvitysmiehiä uittoyhteisön hallituksen sijasta hoitamaan yhteisön asioita sekä tarvittaessa huolehtimaan yhteisön lakkauttamista varten suoritettavista selvittelytoimenpiteistä.

Hakemuksen ympäristölupavirastolle voisi tehdä uittoyhteisön toimiva tai viimeksi toiminut hallitus taikka vesilain mukaisena valvontaviranomaisena myös alueellinen ympäristökeskus silloin, kun viisi vuotta olisi kulumut uiton lakkaamisesta tietyssä vesistössä tai sen osassa. Pykälä vastaisi osin vesilain nykyistä 5 luvun 62 §:n säännöstä toimitsijoista. Toimitsijat kuitenkin korvattaisiin selvitysmiehillä, sillä toimitsija-termiä käytetään vesilaisissa muussa merkityksessä.

Siirryttäessä toimintapaikkakohtaisiin lupiin olisi menettely yksittäisen toimintapaikan käytön lakatessa yksinkertaisempi eikä edellyttäisi selvitysmiesten asettamista. Niin ikään toimintapaikkakohtaisiin lupiin siirtyminen tarkoittaisi sitä, että yhden luvan kumoamisen yhteydessä voitaisiin määrätä vain kyseistä toimintapaikkaa koskevasta jälkihoitovelvoitteista. Koko vesistöä koskevat jälkihoitotoimenpiteet tulisivat ajankohtaisiksi vasta uiton kokonaan lakatessa.

Pykälässä selvitysmiesten asettamisen edellytyksenä olisi viiden vuoden kuluminen uiton lakkaamisesta vesistössä tai sen osassa. Säännöksen mukaista uiton lakkaamista tulisi tarkastella laajasti eikä edellytykseksi sen soveltamiselle riittäisi viiden vuoden tauko yksittäisen toimintapaikan käytössä.

Ympäristölupavirasto voisi määrätä selvitystehtävän uittoyhteisön hallitukselle taikka yhdelle tai useammalle selvitysmiehelle. Selvitysmiehet käyttäisivät yhteisön hallitukselle kuuluvaa toimivaltaa, ja heidän tulisi huolehtia yhteisön lakkauttamista varten tarpeellisista selvitystoimista. Uittoyhteisön kokoukselle kuuluvaa päätösvaltaa käyttäisivät yhteisön sanotun vuoden jäsenet, jos kyse on tietyn vuoden uittoa koskevasta asiasta sekä muussa tapauksessa uittoyhteisön hallitus tai selvitysmiehet.

20 §. *Uittoyhteisön selvitystoimet.* Pykälässä säädettäisiin uittoyhteisön lakkauttamiseen liittyvistä selvitystoimista. Selvitysmiesten tulisi 1 momentin mukaan muuttaa rahaksi kaikki sellainen uittoyhteisön omaisuus, jonka säilyttämistä ei vesistöalueella jatkuvan

uuton vuoksi olisi katsottava tarpeelliseksi. Omaisuuden myyntiä koskeva rajoitus perustuisi vesilain nykyiseen 5 luvun 78 §:ään, ja se voisi tulla sovellettavaksi vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Pykälän mukaisen selvitysmenettelyn edellytyksenä olisi uiton lakkaaminen kyseisellä vesistöalueella, minkä vuoksi uittoa palvelevan omaisuuden säilyttäminen voisi käytännössä olla tarpeen lähinnä vain jollakin pienellä vesistöalueen osalla harjoitettavan yksityisuuton vuoksi.

Ympäristölupavirasto määräisi uittoyhteisön hallituksen tai selvitysmiesten hakemuksesta yhteisön kiinteän omaisuuden muuttamisesta rahaksi tai siirtämisestä valtiolle. Selvitysmenettely kattaisi siten 1 momentin nojalla yhteisön omaisuuden rahaksi muuttamisen ja toisaalta erityisten uittajalle kuuluvien velvoitteiden loppuun saattamisen, kuten oppopuiden poistoa, uittovahinkojen korvaamista sekä mahdollisten kalanistutusvelvoitteiden täyttämistä.

Jos vesistöön vielä näiden velvoitteiden täyttämisen jälkeen jäisi vesistön käytölle vaaraa tai haittaa aiheuttavia laitteita, rakennelmia tai perkauksia, olisi omaisuuden myynnistä saatavat varat 2 momentin mukaan käytettävä tällaisen vaaran tai haitan poistamiseen liittyviin jälkihoitotoimenpiteisiin. Nykyisen vesilain 5 luvun 30 §:n 3 momentissa säädetään siitä, kenellä on velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin vaaraa tai haittaa aiheuttavien laitteiden ja rakennelmien poistamiseksi, kun uitto vesistössä lakkaa. Tämä uiton jälkihoitovelvollisuutta koskeva momentti on käytännössä ollut eräs 5 luvun tärkeimmistä säännöksistä. Jälkihoitovelvollisuus kuuluu sen mukaan ensisijaisesti uittoyhdistyksen selvitysmiehille ja toissijaisesti alueelliselle ympäristökeskukselle. Käytännössä alueelliset ympäristökeskukset ovat lähes poikkeuksetta vastanneet uiton jälkihoitovelvoitteista vastoin ympäristölainsäädännössä yleisesti hyväksytyä aiheuttamisperiaatetta. Tarvetta vanhojen irtouittoväylien kunnostusten kaltaisille laajoille jälkihoitovelvoitteille ei nykyisestä vesiliikenneväylillä tapahtuvasta nippu-uitosta kuitenkaan enää pääse syntymään, ja jälkihoitoa voidaan jatkossa pääasiassa säännellä lupaviranomaisen päätöksellä.

Ehdotettujen 20 ja 21 §:n mukaan alueelli-

sella ympäristökeskuksella ei olisi suoraan lakiin perustuvaa vastuuta uiton jälkihoitotoimenpiteistä. Uittoyhteisön omaisuuden myynnistä saadut varat voitaisiin kuitenkin 2 momentin mukaan ympäristölupaviraston päätöksellä siirtää asianomaiselle alueelliselle ympäristökeskukselle 21 §:ssä tarkoitettuja jälkihoitotoimenpiteitä varten. Edellytyksenä varojen siirrolle olisi, että asianomainen alueellinen ympäristökeskus sitoutuisi huolehtimaan jälkihoitotoimenpiteistä. Jotta vastuu jälkihoitotoimenpiteistä tulisi selvästi todettua, ei varojen siirto voisi tapahtua vain uittoyhteisön ja alueellisen ympäristökeskuksen välisellä sopimuksella, vaan sen tulisi perustua ympäristölupaviraston päätökseen. Myös kirjanpidollisista syistä ja selvitystyön päättymisajankohdan tarkentamiseksi varojen siirtämisestä on tarpeen tehdä viranomaispäätös.

Pykälän 3 momentin mukaan selvitysmiesten tehtävä päättyisi joko kaikkien uittoyhteisön varojen ja velvoitteiden tultua selvitettyiksi tai varojen tultua siirretyiksi jälkihoitotoimenpiteistä vastataksseen ottaneelle alueelliselle ympäristökeskukselle.

21 §. *Jälkihoitotoimenpiteet.* Pykälässä säädettäisiin alueellisen ympäristökeskuksen oikeudesta suorittaa uiton jälkihoitotoimenpiteet. Pykälän tarkoittamia jälkihoitotoimenpiteitä olisivat 1 momentin mukainen voimassa olevien lupien kumoamista koskevien hakemusten tekeminen ympäristölupavirastolle sekä 2 momentin mukainen uittoa varten tehtyjen haitallisten tai vaarallisten rakennelmien poistaminen ja muuttaminen sekä perkausten ennallistaminen. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu toimenpide edellyttäisi kuitenkin ympäristölupaviraston lupaa, jos toimenpiteestä aiheutuu 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettu seuraus. Asia voitaisiin käsitellä joko 1 momentin mukaisen luvan kumoamisen yhteydessä tai erillisenä asiana.

Pykälässä säädettäisiin ainoastaan alueellisen ympäristökeskuksen oikeudesta jälkihoitotoimenpiteiden suorittamiseen. Velvollisuutta tähän ei ympäristökeskukselle kuitenkaan olisi. Jos ympäristökeskus kuitenkin ottaa huolehdittavakseen toimenpiteistä, sillä olisi mahdollisuus saada tätä varten käyttöönsä uittoyhteisön omaisuuden myynnistä saatuja varoja siten kuin 20 §:ssä säädetään.

10 luku. Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädettäisiin luvun soveltamisalasta. Luvun säännöksiä sovellettaisiin yleisiin kulkuväyliin ja muihin vesiliikennealueisiin. Yleisiä kulkuväyliä ovat julkiset paikallisväylät ja yleiset paikallisväylät. Muut kulkuväylät ovat yksityisiä. Luvussa säänneltyjä muita vesiliikennealueita olisivat muun muassa yleiset ja yksityiset lastaus- tai ankkuroimispaikat tai satamat.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi selvyyden vuoksi viittaussäännös lupaa koskeviin 3 luvun yleissäännöksiin, sillä kulkuväyläksi määrittämisessä ei ole kyse lupa-asian käsittelystä. Vastaavasti kuin nykyisen vesilain 4 luvun 2 a § säännös tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi luvan myöntämistä, lupapäätöstä ja lupamääräyksiä koskevat yleiset säännökset koskisivat myös väylän perustamista, rakentamista ja kunnossapitoa. Sama koskee käyttöoikeuksien myöntämistä koskevia säännöksiä siltä osin kuin näistä ei olisi tässä luvussa säädetty erikseen. Nykyisessä laissa käytetyt vanhahtavat termit väylän kuntoonpano ja kuntoonpanija ehdotettaisiin korvattavaksi väylän rakentamisella ja väylän ylläpitäjällä. Käsitteet olisivat näin yhdenmukaisia muun muassa uuden väylämaksulain (708/2002) käsitteiden kanssa.

2 §. *Yleiseksi kulkuväyläksi määrittäminen.*

Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain rykistä 4 luvun 1 a §:ää ja 2 momentti 2 §:ää. Kulkuväylän määrittämisestä koskevan sääntely on peräisin vuoden 1992 lain muutoksesta. Muutoksen tarkoituksena oli saattaa aiemmin hallinnon sisäisillä päätöksillä tehty väylien määrittäminen sääntelyn piiriin. Käytännössä menettely yleiseksi kulkuväyläksi määrättäessä ei eroa lupa-asian käsittelystä. Menettelyssä myös kuullaan kaikkia asianosaisia samalla tavalla kuin lupa-asian käsittelyn yhteydessä. Periaatetasolla lupamenettely on ristiriidassa vesillä kulkemisen yleiskäyttöluonteen kanssa. Tämän vuoksi yleisen kulkuväylän perustaminen ei edelleenkään edellyttäisi ympäristölupaviraston lupaa, vaan käsiteltäisiin muodollisesti omana asiatyypinään. Väyläksi määrittämisen luonteen selkeyttämiseksi pykälään on kuitenkin lisätty

maininta ympäristölupaviraston päätöksestä. Oikeus hakea julkiseksi kulkuväyläksi määrittämisestä rajoitettaisiin 1 momentissa kosemaan vain merenkulkulaitosta kuten nykyisinkin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleiseksi paikallisväyläksi määrittämisestä. Ympäristölupavirasto voisi hakemuksesta määrätä yleiseksi paikallisväyläksi julkiseen väylään kuulumattoman vesistön osan, joka on tarpeen pitää avoimena yleistä laiva- tai vene liikennettä varten. Yleisenä veneliikenteenä pidettäisiin myös vapaa-ajan veneilyä. Vaikka käytännössä hakemuksen tekijänä momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on tavallisesti kunta, ei yleistä aloiteoikeutta rajoitetaisi laissa.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin selvyyden vuoksi, että 1 ja 2 momenteissa tarkoitettu yleinen kulkuväylä voidaan määrätä myös vesistöön, jossa on valtaväylä.

3 §. *Yleiseksi kulkuväyläksi määrittämisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin yleiseksi kulkuväyläksi määrittämisen edellytyksistä. Edellytykset olisivat samat määrättäessä vesistön osa julkiseksi kulkuväyläksi ja yleiseksi paikallisväyläksi kuten nykyisessä vesilain 4 luvun 3 §:ssä. Edellytyksenä määrättämiselle olisi, että vesistön osa täyttää ne vaatimukset, jotka vesistöissä harjoitettava liikenne huomioon ottaen yleiselle kulkuväylälle kohtuudella voidaan asettaa. Tyypillisesti väyläasioissa kuullaan lukuisia rannanomistajia ja muita asianosaisia, joiden näkemykset väylälle asetettavista vaatimuksista voivat olla hyvinkin ristiriitaisia. Tästä syystä on tarpeen korostaa, että kohtuullisuudella tarkoitetaan pykälässä ensisijaisesti väyläteknistä kohtuullisuutta. Ympäristölupaviraston tulisi päätöksessään määrätä väylän sijainti. Ympäristölupavirasto voisi poiketa sijaintia määrättäessään joiltakin osin hakijan esityksestä varattuaan ensin hakijalle tilaisuuden vastineen esittämiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleiseksi kulkuväyläksi määrittämisen yhteydessä annettavista muista mahdollisista määräyksistä vastaavasti kuin nykyisen lain 4 luvun 3 §:n 3 momentissa. Nämä väylän määrittämisestä koskevassa päätöksessä annettavat määräykset rinnastuisivat 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettuihin lupamääräyksiin. Väyläksi määrää-

mismenettelyn kaksivaheisuuden vuoksi säännös on tarpeen säilyttää. Väylän määrittämisen yhteydessä voidaan antaa tarvittavat lupamääräykset väylästä aiheutuvien häiriöiden ehkäisemiseksi, mutta ympäristölupavirastolla ei ole toimivaltaa antaa väylän käyttöä koskevia määräyksiä kuten nopeusrajoituksia. Tällaisista rajoituksista päättää vesiliikennelain 15 §:n nojalla yleisten kulkuväylien osalta merenkululaitos ja muiden vesialueiden osalta alueellinen ympäristökeskus.

4 §. *Yleistä kulkuväylää koskevan päätöksen muuttaminen.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 4 luvun 3 a §:ää yleistä kulkuväylää koskevan lainvoimaisen päätöksen muuttamisesta tai väylän lakkauttamisesta. Pykälän 1 momentissa on kuitenkin selvennetty sitä, että aloiteoikeus yleisten kulkuväylien muuttamista tai lakkauttamista koskevassa asiassa on merenkululaitoksella, kun yksityisten väylien osalta aloiteoikeutta ei ole rajoitettu. Selvyyden vuoksi myös julkisen väylän lakkauttamista koskeva asia tulee saattaa ympäristölupaviraston ratkaistavaksi, eikä asiaa voida jättää pelkästään merenkululaitoksen päätettäväksi. Väylän lakkauttamisen yhteydessä voidaan perustellustikin esittää vaatimuksia jälkitöistä, ja väylää varten vesistöön asetettujen rakenteiden ja laitteiden kohtalosta tulee tehdä jokin päätös. Jos väylän ylläpitäjä vastustaa merenkululaitoksen esittämää vaatimusta väylän muuttamisesta tai lakkauttamisesta, on edellytyksenä muuttamiselle tai lakkauttamiselle, että väylästä tai sen käytämisestä aiheutuu vahingollinen seuraus, jota vesialuetta väyläksi määrättäessä ei ole edellytetty, tai että olosuhteet ovat myöhemmin olennaisesti muuttuneet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin merenkululaitoksen oikeudesta väliaikaisesti muuttaa julkista kulkuväylää, jos se on tarpeen meriturvallisuuden ylläpitämiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Käytännössä tällainen väliaikainen muutos voisi kestää vain niin kauan kuin asian käsittelyminen 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ympäristölupavirastossa ja uuden lainvoimaisen päätöksen saaminen kestää. Pykälässä ei säädettäisi erikseen velvollisuudesta ilmoittaa lupaviranomaiselle 2 momentin mukaisesta väliaikaisesta muuttamisesta.

5 §. *Turvalaitteiden asettaminen.* Pykälässä säädettäisiin yleisen kulkuväylän ylläpitäjän oikeudesta asettaa merenkulun turvalaitteita vesistöön tai sen rannalle. Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 4 luvun 5 §:ään, joka I-sätettiin vesilakiin jo ennen vuoden 1992 muutosta rajoittamaan merenkululaitoksen oikeutta mainittujen laitteiden asettamiseen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vaikutuksiltaan vähäisten turvalaitteiden sijoittamisesta. Hallituksen esityksessä 217/1990 on todettu, että lupamenettelyä tai omistajan suostumusta ei olisi tarpeellista vaatia silloin, kun kysymys on vaikutuksiltaan vähäisistä turvalaitteista vesialueella kuten poijuista, viitoista ja muista kelluvista laitteista sekä reuna- ja tutkamerkeistä tai vähäisistä apulaitteista maatai vesialueella kuten viittasijoittajista, pulteista ja seipäistä, joita maastoon asettavat lähinnä merenkuluviranomaiset ja puolustusvoimat. Myös nämä vähäiset turva- tai apulaitteet olisi sijoitettava siten, ettei niistä aiheudu alueen omistajalle tai muulle oikeudenhaltijalle mainittavaa haittaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vähäisten turva- tai apulaitteiden sijoittamisesta. Sijoittaminen voisi perustua maa- tai vesialueen omistajan kanssa tehtyyn sopimukseen taikka ympäristölupaviraston lupaan, jos sopimukseen sijoittamisesta ei päästä. Erityiseen käyttöön otetulle alueelle lupaa ei saisi myöntää ilman pakottavaa tarvetta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sellaisten yleisen kulkuväylän ulkopuolelle tulevien turvalaitteiden sijoittamisesta, jotka ovat tarpeen matalikon tai karin merkitsemiseksi tai muusta näihin rinnastettavasta syystä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 4 luvun 5a §:ää. Oikeus tässä momentissa tarkoitettujen turvalaitteiden sijoittamiseen olisi vain merenkululaitoksella. Sijoittamiseen sovellettaisiin muutoin 1 momentin säännöksiä, jos kyse olisi vaikutuksiltaan vähäisistä turvalaitteista, tai merkittävämpien turvalaitteiden osalta 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin merenkulun turvalaitteita koskevaan muuhun lain-säädäntöön vastaavasti kuin nykyisen vesilain 4 luvun 3 §:n 3 momentissa. Vesikuluväylien merkitsemisestä on annettu valtioneuvoston asetus (846/1979).

6 §. *Oikeuden saaminen toisen vesialueeseen eräissä tapauksissa.* Pykälässä säädettäisiin oikeuden saamisesta toisen vesialueeseen lastaus- tai ankkuroimispaikkaa taikka satamaa varten. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 4 luvun 7 §:ää. Kyseessä on alkuperäinen vesilain säännös, jota ei ole myöhemmin muutettu. Lain 2 luvun 11 §:ää täydentävä erityissäännös olisi tarpeen, koska käyttöoikeus on yleensä kytketty lupa-asian käsitteeseen tai hankkeen toteuttamiseen. Tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa kytkentää hankkeeseen ei olisi, vaan käyttöoikeus palvelisi välillisesti vesistön yleiskäyttöoikeuteen perustuvaa vesillä liikkumista. Erona väylän ja ankkurointipaikan osalta kuitenkin on, että vesillä liikkuminen ja tilapäinen ankkuroiminen ovat vesistön yleiskäyttöä, jota taas muu ankkuroiminen ei ole. Pykälässä poikettaisiin myös käyttöoikeuden myöntämiselle 2 luvun 12 §:ssä asetetuista edellytyksistä alueen hallintaa koskevilta osin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kulkuväylään liittyvää yleistä lastaus- tai ankkuroimispaikkaa tai yleistä satamaa varten myönnettävästä käyttöoikeudesta tai oikeudesta lunastaa vesialue omaksi. Myös mahdollisuus myöntää oikeus vesialueen omaksi lunastamiseen merkitsisi poikkeamista 2 luvun yleisistä säännöksistä. Kulkuväylään liittyvä yleinen lastaus- tai ankkuroimispaikka tai yleinen satama on kuitenkin katsottu sellaisiksi yleisen tarpeen vaatimiksi alueiksi, joita varten myös alueen lunastamisen tulisi olla mahdollista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksityistä ankkurointi- tai lastauspaikkaa tai yksityistä satamaa varten myönnettävästä käyttöoikeudesta. Säännös ei sisältäisi 1 momentista poiketen lunastusmahdollisuutta. Säännöksessä tarkoitettuna yksityisen ankkurointi- tai lastauspaikan tulisi liittyä kulkuväylään. Yksityistä satamaa varten käyttöoikeutta voisi hakea vain rannan omistaja. Edellytyksenä käyttöoikeuden myöntämiselle olisi, että kysymys on tärkeäksi katsottavasta liikenteestä. Muutoin 2 momentissa tarkoitettuna käyttöoikeuden myöntämisen edellytykset olisivat samat kuin 3 luvun 4 §:ssä säädetyt vesitaloushankkeen luvanmyöntämisedellytykset. Sovellettavaksi tulisivat siten yleensä intresvertailua koskevat säännökset.

7 §. *Eräät puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtäviä varten tarpeelliset oikeudet.* Pykälässä säädettäisiin puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen oikeudesta virkatehtäviensä varten asettaa turvalaitteita tai muita laitteita sekä saada tarvitsemansa alue käyttöönsä vastaavasti kuin nykyisen vesilain 4 luvun 7 a §:ssä. Säännös lisättiin vesilakiin vuonna 1993. Hallituksen esityksessä 85/1993 todetaan, että sekä viranomaisten toimintamahdollisuuksien turvaaminen että yksityinen oikeussuoja edellyttävät, että asiasta säädetään nimenomaisesti. Muiden kuin eräiden vähäisten laitteiden sijoittaminen vaatisi joko alueen omistajan suostumuksen tai ympäristölupaviraston luvan, jonka yhteydessä määrättäisiin myös mahdollisista korvauksista. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu kiinnityslaite ei oikeuttaisi pitempiä aikaa alusten oleskeluun kuin, mitä yleiskäyttöoikeuksia koskevassa 2 luvun 3 §:ssä säädetään tilapäisestä ankkuroinnista. Muu alusten ankkuroiminen tai kiinnittäminen olisi mahdollista vain omistajan suostumuksella tai hankkimalla alueeseen lunastus- tai käyttöoikeus siten kuin 2 momentissa säädettäisiin.

Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen virkatehtävien suorittaminen saattaa myös vaatia oikeutta lunastaa tai ottaa korvausta vastaan käyttöön alue, joka on tarpeen lastaus- tai ankkuroimispaikkaa taikka satamaa varten. Luvun 6 §:n 1 momentin säännös lunastuksesta ja käyttöoikeudesta edellyttää, että lastaus- ja ankkuroimispaikat sekä satamat ovat yleisiä, mikä viittaa niiden yleiseen käyttöön. Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen lastaus- ja ankkuroimispaikat sekä satamat eivät kuitenkaan välttämättä ole yleisessä käytössä. Sen vuoksi 2 momentin erityissäännös olisi edelleen tarpeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hakijan velvollisuudesta antaa ympäristölupavirastolle tarvittavat tiedot asian ratkaisemista varten. Puolustusvoimien osalta on tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa kysymys lähinnä sotilasväylistä, joita koskevat tiedot eivät maanpuolustussyistä ole julkisia. Hakijan olisi annettava ympäristölupavirastolle riittävä selvitys haettujen laitteiden tai oikeuksien tarpeellisuudesta asianomaisessa kohteessa.

8 §. *Edunmenetyksen korvaaminen.* Pykä-

lässä säädettäisiin eräistä tämän luvun mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edunmenetysten korvaamista koskevasta pääsäännöstä. Tämän mukaan edunmenetyksestä, joka aiheutuisi tässä luvussa olevien säännösten nojalla suorituista toimenpiteistä toisen maa- tai vesialueella taikka oikeudesta saada käyttää tai lunastaa toiselle kuuluvaa aluetta, olisi suoritettava korvaus. Vastaava säännös sisältyy voimassa olevan vesilain 4 luvun 8 §:ään, mutta siitä kyseisessä pykälässä säädetyt poikkeukset ovat tehneet säännöksen soveltamisen käytännössä ongelmalliseksi.

Vesillä liikkumista ja siitä aiheutuvien haittojen korvaamista säännellään sekä vesilaissa että vesiliikennelaissa. Ympäristölupavirastoissa on käytännössä ollut vaikeuksia arvioitaessa, mitkä korvausvaatimukset tulisi tutkia väylän määräämisen yhteydessä. Ongelmallisenä on pidetty sitä, että vain kalastukselle tai tietyille laitteille tai rakennelmille aiheutuvat vahingot kuuluvat vesilain sääntelyn piiriin eikä esimerkiksi merkittävästäkään rannan kulumisesta väylää perustettaessa määrätä maksettavaksi korvauksia. Tältä osin väylänpitoa voidaan verrata tielainsäädäntöön, jossa vastuu yleisistä teistä aiheutuvista vahingoista on selkeästi tienpitäjällä. Väylät eroavat kuitenkin teistä siinä, että väylistä ei tavanomaisessa käytössä nopeusrajoitusten rajoissa liikuttaessa välttämättä aiheudu lainkaan haittaa. Vesillä liikkuminen on sallittu yleisesti myös väylien ulkopuolella eikä kaikki vesiliikenne siten ole seurausta väylän perustamisesta. Tietyissä tilanteissa myös väylän normaalista käytöstä voi kuitenkin aiheutua vahinkoja. Käytännössä merenkulkulaitos on korjannut tällaisia vahinkoja kuten rantojen sortumia vapaaehtoisesti. Tällaisten normaalista käytöstä aiheutuvien vahinkojen korjaus tai korvausvastuu ehdotetaan nyt kirjattavaksi myös lakiin. Pykälän 2 momentin mukaan väylän ylläpitäjä olisi velvollinen korjaamaan tai korvaamaan vesialueen väyläksi määräämisestä tai väylän tavanomaisesta käytöstä aiheutuvan vahingon, jonka sietämistä ei ole pidettävä kohtuullisena. Ehdotukseen sisällytetty sietämisvelvollisuus olisi ympäristövahinkolain 4 §:n tavoin kytketty vahingon sietämisen kohtuullisuuteen. Ennalta arvioitavi-

en vahinkojen korjaamisesta tai korvaamisesta olisi määrättävä jo väyläksi määräämistä koskevassa päätöksessä.

Edellä 2 momentissa säädettäväksi ehdotetun väylän ylläpitäjän vastuun kannalta käytännön ongelmaksi saattaa muodostua sen arvioiminen ennakoita, voiko vahinkoa aiheutua jo väylän normaalista käytöstä vai vain ylinopeudella ajamisesta. Tämän vuoksi ympäristölupavirasto voisi myös 3 momentin mukaan määrätä annettuja korjaus- tai korvausmääräyksiä erikseen tarkistettavaksi päätöksessä määrättävänä ajankohtana taikka hakijan saattamaan määräajassa vireille korvausten määräämistä tarkoittavan hakemusasian, jos ennakoita arvioitavissa olevaa edunmenetystä ei tapahdu. Ympäristölupavirasto voisi näin ollen yksilöidä mahdolliset ongelmakohdat väylän varrelta ja tarvittaessa velvoittaa päätöksessään hakijan esittämään uutta tietoa väylästä aiheutuneista vahingoista muutaman vuoden kuluttua väylän käyttöön ottamisesta. Tällainen ympäristölupaviraston 3 momentin mukainen määräys ei estäisi vahingonkärsijää erikseen hakemasta väylän ylläpitäjältä 13 luvun 5 §:n mukaisesti korvausta.

9 §. *Kulkuväylän käytön maksullisuus.* Pykälässä säädettäisiin vesistöissä olevan kulkuväylän käytöstä perittävistä maksuista vastaavasti kuin nykyisen vesilain 4 luvun 9 §:ssä. Pääsääntönä olisi 1 momentin mukaan edelleen, että väylän käyttämisestä ei saisi periä korvausta. Ympäristölupavirasto tai liikenne- ja viestintäministeriö voisivat kuitenkin momentissa säädetyin edellytyksin myöntää väylän ylläpitäjälle oikeuden maksun perimiseen. Yksityisen kulkuväylän ylläpitäjän tulisi hakea oikeutta ympäristölupavirastolta, ja yleisen paikallisväylän pitäjän liikenne- ja viestintäministeriöltä. Edellytyksenä maksun perimiselle olisi, että väylän rakentamisesta aiheutuneet kustannukset olisivat huomattavan suuret. Momentissa tarkoitettuja maksuja ei ole tietävästi käytännössä peritty, vaikka nykyisen vesilain 4 luvun 9 § antaa siihen mahdollisuuden. Paikallisväylien pitäjänä toimii usein kunta, joka saattaa saada valtiolta tukea kunnossapitoon, mistä syystä maksuja ei ole ollut tarpeen periä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erikseen kulkuväylään kuuluvan sulku- tai muun

laitteen omistajan oikeudesta ottaa kohtuullinen maksu laitteen käyttämiseen kuuluvista palveluista. Koska maksun kohtuullisuuden arvioinnista voisi aiheutua erimielisyyttä laitteen omistajan ja väylän käyttäjien välillä, voisi omistaja tai muu asianosainen halutesaan hakea maksun suuruuden ja perusteiden vahvistamista ympäristölupavirastolta.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi viittaus-säännös väylämaksulakiin (708/2002). Viittaussäännös mahdollistaisi sen, että yleisten kanavien ja satamien käyttämisestä perittävistä maksuista sekä väylämaksuista säädettäisiin erikseen 1 momentissa säädetystä väylän käytön maksuttomuutta koskevasta pääsäännöstä huolimatta. Väylämaksulakia ei ole haluttu kytkeä vesilain väyliä koskeviin säännöksiin, sillä sen nojalla väylämaksuja kerätään vain kauppamerenkulkuun käytetyiltä väyliltä, joita on noin 6000 km eli runsas kolmannes kaikista Suomen julkisista kulkuväylistä.

10 §. *Valtion lunastusvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin valtion lunastusvelvollisuudesta, kun yksityinen kulkuväylä tai yleinen paikallisväylä muutetaan julkiseksi kulkuväyläksi. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 4 luvun 10 §:ää. Muutettaessa yksityinen kulkuväylä tai yleinen paikallisväylä julkiseksi kulkuväyläksi valtion tulisi lunastaa kulkuväylän käytölle tarpeelliset, siihen kuuluvat laitteet. Lunastuskorvausta määrättäessä tulisi ottaa huomioon kulkuväylän ylläpitäjän 9 §:n nojalla väylän käyttämisestä mahdollisesti perimät maksut. Yleisen paikallisväylän muuttaminen julkiseksi kulkuväyläksi voisi 4 §:n nojalla tapahtua merenkulkulaitoksen aloitteesta väylän ylläpitäjän vastustuksesta riippumatta. Yksityisen väylän muuttuminen julkiseksi kulkuväyläksi voisi puolestaan perustua merenkulkulaitoksen 2 §:n nojalla tekemään hakemukseen julkisen kulkuväylän määräämisestä. Lunastuskorvauksesta tulisi aina tarvittaessa määrätä 2 tai 4 §:n mukaisen päätöksen yhteydessä.

11 §. *Kunnossapitovelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin väylän ja siihen liittyvien laitteiden kunnossapitovelvollisuudesta, jota koskeva säännös on nykyisen vesilain 4 luvun 11 §:ssä. Pykälässä viitattaisiin kunnossapitovelvollisuuden sisällön osalta 2 luvun 10 §:n säännökseen vesistöön tehdyn raken-

nelman yleisestä kunnossapitovelvollisuudesta. Väylä ja siihen tehdyt laitteet olisi siten pidettävä sellaisessa kunnossa, että niistä ei aiheudu vaaraa taikka yleistä tai yksityistä etua loukkaavia vahingollisia seurauksia. Kunnossapitovelvollisuus olisi sillä, jolla väyläksi määräämistä koskevan päätöksen perusteella on oikeus väylän rakentamiseen tai parantamiseen. Kunnossapitovelvollisuutta ei siten voisi sopimuksella siirtää toiselle, vaan velvollisuus perustuisi ympäristölupavirastossa tehtyyn päätökseen.

11 luku. Hakemusmenettely

1 §. *Soveltamisala.* Luvun menettelysäännökset koskisivat yleisesti kakkien vesilain mukaisia hakemusasioiden käsittelyä ympäristölupavirastossa ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa lukuun ottamatta hallintopakkoasioista, joista säädettäisiin 14 luvussa. Luvun lisäksi hakemusasioiden käsittelyssä noudatettaisiin hallintolain (434/2004) säännöksiä siltä osin kuin luvun erityissäännöksissä ei niistä poiketa. Näin lukuun ei ole sisällytetty säännöksiä asioista, joista säädetään jo hallintolaissa, vaan luvussa säädetään ainoastaan vesiasiaissa tarpeellisista poikkeuksista ja täydennyksistä yleisiin hallintomenettelyä koskeviin säännöksiin. Luvun säännökset niin sanottuja sekahankkeita varten on sovitettu tarpeellisilta osin yhteen ympäristönsuojelulain vastaavien säännösten kanssa.

2 §. *Hakemusasian vireillepano.* Hallintolain 19 §:ssä säädetään hallintoasian vireillepanosta. Säännöstä täydennettäisiin pykälässä säätämällä, että kirjallinen hakemus on annettava ympäristölupavirastolle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa, jos tämä on lain muiden säännösten nojalla toimivaltainen viranomaisen asiassa.

Asian vireilletulosta ei vesilaissa ole tarpeen säätää, vaan asia ratkeaa hallintolain 20 §:n nojalla. Väärälle viranomaiselle osoitetun asiakirjan siirtämisestä puolestaan säädetään hallintolain 21 §:ssä. Kaikissa tilanteissa viranomaisen toimivalta ei välttämättä ole selvä, mutta asiasta ei voitane säätää hallintolain yleissäännöstä tarkemmin.

Pykälän mukaan asia tulee vireille puutteellisellakin hakemuksella. Prosessuaalisesti tämä ei kuitenkaan ole suuri ongelma, sillä

hakemusta, joka ei täytä 3 §:n vaatimuksia voidaan tarvittaessa pyytää täydentämään määräajassa siten kuin 5 §:ssä säädetään. Asioiden käsittelyajoista sen sijaan jää vireellinen kuva, jos käsittelyajat lasketaan vireilletulosta. Tämä samoin kuin pyrkimys hakemusten laadun parantamiseen puoltaisi säännöstä, jonka mukaan asian vireilletulo edellyttäisi hakemukselta tiettyä tasoa. Vaadittavan tason määrittely yleispätevästi on kuitenkin vaikeaa ja todennäköisesti synnyttäisi vaikeita tulkintaongelmia.

Pykälään ei otettaisi vesilain nykyisen 16 luvun 1 §:n 3 momentin kaltaista säännöstä hakemusasiakirjojen toimittamisesta kolmena kappaleena, sillä tämänkaltaisen säännös kuuluu asetukseen. Asetuksessa hakemusasiakirjoista tulisi säätää yhdenmukaisesti ympäristönsuojeluasetuksen 8 §:n kanssa, että lupavirasto voi tarvittaessa pyytää lisäkappaleita hakemusasiakirjoista.

3 §. *Lupahakemuksen sisältö.* Lupahakemuksen sisältöä koskeva pykälä perustuisi vesilain 11 luvun 1 §:ään ja vesiasetuksen 42 §:ään. Hakemuksen sisällön sääntelyä ei ole perusteltua jättää pelkästään asetuksen varaan, sillä kaikkia asetuksessa nykyisin olevia vaatimuksia ei käytännössä ole aina noudatettu. Vaikka jatkossakin on tarkoitus säätää hakemuksen sisällöstä tarkemmin asetuksessa, keskeiset lupahakemusta koskevat vaatimukset sisällytettäisiin lakiin. Joitain asetuksessa nykyisin säädettyjä asioita nostettaisiin lain tasolle. Tämä koskisi esimerkiksi nykyisen vesiasetuksen 42 §:ää, joka sanonnallisesti muokattuna sisällytettäisiin pykälän 1 momenttiin. Momentti sisältäisi myös vesiasetuksen 42 §:n 2 momentissa olevan vaatimuksen hankkeen haitallisten vaikutusten tilakohtaisesta arvioinnista. Säännös on tärkeä sen vuoksi, että kiinteistökohtaiset edunmenetykset ovat määritettävissä tarkasti, kun taas hyötyjä, pois lukien vesivoimahyöty, arvioidaan yleisemmin. Säännöksen tarkoittama arvio vaikutuksista on kuitenkin vain yksi lähtökohta vaikutusarvioinnille eikä poista virallisperiaatteen ja lupaviranomaisen oman harkinnan merkitystä.

Pykälän mukaan suunnitelma olisi suunnitelman oikeudellisen merkityksensä vuoksi osa lupahakemusta. Vesiasioissa suunnitelma saattaa myös olla valvonnan kohteena. Näin

suunnitelmasta luopuminen merkitsisi käytännössä sitä, että lupapäätöksiin jouduttaisiin yksityiskohtaisesti kirjaamaan asioita, joihin nyt voidaan viitata yleisesti sisällyttämällä suunnitelma osaksi lupamääräyksiä. Suunnitelmalla tarkoitettaisiin pykälän mukaan selvitystä hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä. Suunnitelman lisäksi hakemuksen tulisi sisällyttää muut asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliset selvitykset, jotka luettelaisiin pykälässä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muiden lakien mukaisten arviointimenettelyjen edellyttämien selvitysten sisällyttämisestä lupahakemukseen. Tällaisia selvityksiä olisivat ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) mukainen arviointiselostus, jonka osalta säännös vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 23a §:ää, sekä luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura 2000-verkostoon kuuluvia alueita koskeva arviointi. Tarkoituksena on, että hakemuksen ratkaisun kannalta merkityksellisen tieto olisi lupaviranomaisella jo siinä vaiheessa, kun hakemus annetaan tiedoksi. Tämän vuoksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto tulisi mahdollisuuksien mukaan antaa lupaviranomaiselle yhtä aikaa muiden hakemusasiakirjojen kanssa. Koska ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 11 §:n mukaan kuulemiset voivat tapahtua myös samanaikaisesti, asiakirjojen on oltava lupaviranomaisen käytössä kuitenkin viimeistään ennen hanketta koskevan lupapäätöksen tekemistä.

4 §. *Hakemuksen laatijan pätevyys.* Myös hakemuksen laatijan pätevyysvaatimusta koskeva säännös nostettaisiin asetuksesta lakiin. Nykyisin pätevyydestä säädetään vesiasetuksen 43 §:ssä. Uusi, kaikkia hakemuksia koskeva pykälä ilmaisi pätevyysvaatimuksen yleisellä tasolla. Lähtökohtana on, että vaadittava asiantuntemus riippuisi hankkeen laadusta ja laajuudesta sekä hankkeeseen liittyvistä turvallisuustarpeista. Pätevyysvaatimus koskisi hakemuksen eri osia, mukaan lukien hakemukseen 3 §:n mukaan liitettävä suunnitelma.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtuuden säätää tarkemmin asetuksella 3 §:ssä tarkoi-

tetusta hakemuksen sisällöstä ja 1 momentissa tarkoitettua pätevyysvaatimuksesta. Vesiasetuksen hankekohtaiset luettelot ovat olleet tärkeitä lupahakemuksen kannalta. Luettelot ovat kuitenkin osittain vanhentuneet ja ne tulee saattaa ajan tasalle. Asetuksessa säädettäisiin siten sisällöstä ja pätevyysvaatimuksesta lakia täydentävästi. Näin esimerkiksi osa hakemusasiakirjojen vaatimuksista johdettaisiin edelleen suoraan 3 §:stä.

5 §. *Hakemuksen täydentäminen.* Ensimmäinen vaihe hakemuksen käsittelyssä viranomaisessa on sen tarkastaminen, täyttääkö hakemus sille laissa ja asetuksessa asetetut vaatimukset. Hakemuksen tarkastuksella on suuri merkitys asian käsittelyn joutuisuudelle. Nimenomaista säännöstä tarkastuksesta ei lakiin kuitenkaan ole tarpeen ottaa, sillä hakemuksen tarkastamisen on itsestään selvyyttä. Pykälässä säädettäisiin sen sijaan tilanteesta, jossa tarkastuksen perusteella hakemusasiakirjojen havaitaan olevan puutteellisia. Vastaavasti kuin nykyisessä vesilain 16 luvun 3 §:ssä säädetään, hakijalle olisi 1 momentin mukaan varattava tilaisuus hakemuksen täydentämiseen määräajassa uhalla, että asia voidaan jättää sikseen. Selvyyden vuoksi pykälässä viitattaisiin koko hakemukseen, ei vesilain 16 luvun 3 §:n tapaan pelkästään hakemukseen liitetystä selvityksistä. Hakemusasiakirjojen lisäksi säännös koskisi muuta erityistä selvitystä, kuten arviota sellaisista vaikutuksista, jotka ilmenevät vasta käsittelyn kuluessa ja joita ei ole hakemusasiakirjoissa arvioitu.

Hallintolain 22 §:n mukaisesti lähtökohtana on, että pyynnössä on yksilöitävä, miltä osin hakemusta on täydennettävä. Pyrkimyksenä tulisi myös olla, että täydennyspyynnöt esitetään vasta hakemuksen tarkastamisen jälkeen mahdollisuuksien mukaan kerralla.

Pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan uhkana täydentämiselle tai lisäselvityksen antamiselle on asian sikseen jääminen. Tämä soveltuisi tavallisiin tilanteisiin, joissa hakemuksen tekijän intressissä on jatkaa menettelyä ja saada asia ratkaistuksi. Poikkeuksellisissa tilanteissa hakemuksen tekijällä ei kuitenkaan ole tällaista intressiä, jolloin myös kukaan hakemuksen sikseen jättämisen uhka ei ole riittävä. Tällaisia tilanteita varten pykälän 2 momentissa olisi säännös, jonka mukaan

hakija voidaan velvoittaa täydentämään hakemusta tai hankkimaan lisäselvitystä uhalla, että tämä tehdään hakijan kustannuksella. Säännöstä voitaisiin soveltaa silloin, kun asian ratkaisemisella on merkitystä yleisen edun kannalta tai muu painava syy edellyttää poikkeuksellisen uhan käyttämistä. Ensiksi mainitun tilanteen taustalla on nykyisen vesilain 16 luvun 20 §:n säännös julkisen edun kannalta tarpeellisista selvityksistä. Käsitteenä julkinen etu on kuitenkin epämääräinen, joten se korvattaisiin lain muuta terminologiaa vastaavasti yleisellä edulla. Samalla säännöksen soveltamisalaa laajennettaisiin niin, että se kattaisi myös sellaisen selvityksen, joka itsessään ei ole yleisen edun vaatimaa, jos asian ratkaisemisella on yleisen edun kannalta merkitystä. Pykälään ei kuitenkaan sisällytettäisi vesilain nykyisen 16 luvun 20 §:n viimeistä virkettä muun asianosaisen velvoittamisesta, sillä tätä ei tiettävästi koskaan ole sovellettu.

Säännöksen tarkoittama muu painava syy voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa hakija on hallintopakkotoimia käyttäen velvoitettu hankemaan lupaa. Tällaisessa tilanteessa hakijalla itsellään ei välttämättä ole intressiä jatkaa prosessia, minkä vuoksi myöskään 1 momentin mukainen uhka ei välttämättä toimi.

6 §. *Lausunnot.* Pykälässä säädettäisiin lausunnon pyytämisestä noudattaen soveltuvin osin ympäristönsuojelulain 36 §:ssä olevaa vastaavaa säännöstä. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole muuttaa nykyistä käytäntöä lausuntojen osalta.

Pykälässä ei yksilöitäisi ajankohtaa lausunnon pyytämiselle, vaan ympäristölupavirasto päättäisi, missä vaiheessa tarvittavat lausunnot pyydetään. Olennaista on, että prosessinjohto säilyisi lupavirastolla. Lähtökohtaisesti lausunnot tulisi pyytää vasta täydentämisvaiheen jälkeen. Tämän korostamiseksi pykälässä nimenomaisesti mainittaisiin, että lausunto tulisi pyytää hakemuksesta. Tämä ei poistaisi sitä, että jo 5 §:n mukaisessa täydentämisvaiheessa saatetaan tarvita muiden viranomaisten näkemystä esimerkiksi siitä, onko lupaan tarpeen liittää 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu selvitys. Vesilain nykyisen 16 luvun 1 a §:n 2 momentin kaltaista mainintaa tästä ei kuitenkaan lakiin otettaisi, sillä pykälän yleissäännös kattaisi myös tämän tilanteen. Lausuntoa

ei myöskään voitaisi pyytää yleisesti hakemuksesta, vaan pyynnössä on yksilöitävä lausunnon kohde.

Pykälän 1 momentti koskisi yleisesti luvun mukaisia hakemuksia. Momentin mukaan ympäristölupaviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen olisi aina pyydettävä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta vesilain mukaisena valvontaviranomaisena. Lisäksi lausunnot tulisi pyytää sellaisilta yleistä etua valvovilta viranomaisilta, joiden näkemys on asian ratkaisemisen kannalta tarpeellinen. Lausunnolla tarkoitettaisiin kaikkia viranomaisten kannanottoja. Yleistä etua valvovia viranomaisia voisivat olla asian laadusta riippuen esimerkiksi alueellinen ympäristökeskus, muuten kuin laillisuusvalvojana, työvoima- ja elinkeinokeskus, Metsähallitus, tielaitos, merenkulkulaitos, Museovirasto tai muu valtion viranomaisia, joka hakemuksessa tarkoitettussa asiassa toimialallaan valvoo yleistä etua tai jonka hoitoon tai valvontaan kuuluvaa aluetta, rakennelmaa tai laitetta asia koskee.

Pykälän 2 momentti täydentäisi 1 momenttia siltä osin kuin kyse on ympäristölupaviraston käsiteltävästä hakemusasiasta. Momentin mukaan ympäristölupaviraston tulisi 1 momentin mukaisten lausuntojen lisäksi pyytää lausunto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta lain mukaisena valvontaviranomaiselta, samoin toiminnan sijaintialueen kunnalta ja tarvittaessa myös vaikutusalueen kunnilta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maanmittaustoimistolta pyydettävästä lausunnonsta. Lain 13 luvun 8 §:n mukaan erityisten oikeuksien lunastuksesta annettua lakia (603/1977) noudatetaan määrättäessä korvusta kiinteistön tai sen osan luovuttamisesta tai käyttöoikeuden perustamisesta. Ympäristölupavirastolla on yleensä edellytykset arvioida luovutettavan omaisuuden arvo lain säännöksiä soveltaen. Niissä tilanteissa, joissa tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, ympäristölupaviraston tulisi pyytää maanmittaustoimiston lausunto luovutettavan omaisuuden tai käyttöoikeuden arvosta. Tämä koskisi tilanteita, joissa lupaviraston asiantuntemus ei syystä tai toisesta ole riittävä. Tällöinkin lausunto pyydettäisiin vain arvioinnin perusteita eli lähinnä arvoon vaikuttavista tekijöistä,

ei itse korvauksen suuruudesta. Lausuntoa ei pyydetäisi lainkaan, jos luovutettavan omaisuuden tai käyttöoikeuden arvo on vähäinen.

Pykälän 4 momentin mukaan ympäristölupavirasto tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisivat lupaviranomaisena pyytää myös muita asian ratkaisemisen kannalta tarpeellisia lausuntoja ja hankkia muuta selvitystä. Selvyyden vuoksi lakiin otettaisiin asiasta säännös, vaikka tällainen oikeus on olemassa jo hallintolain 31 §:n nojalla.

7 §. *Muistutukset ja mielipiteet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asianosaisen kuulemisesta yhdenmukaisesti ympäristönsuojelulain 37 §:n 1 momentin kanssa. Asianosaisen käsite olisi jossain määrin laajempi kuin hallintolain 11 §:n vastaava käsite, sillä asianosainen olisi jo se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea. Käsitteiden eron syynä on asianosaisuuden määräytyminen vesitalousasioissa epävarman hankesuunnitelman ja tulevaisuusarvion kautta, kun taas hallintolain mukaisissa asioissa yhteys käsiteltävään asiaan on käsittelyvaiheesta yleensä selkeämpi. Tärkeää onkin huomata, että asianosaisuus ei määräydy yksinomaan hakijan esittämän vaikutusalueen perusteella. Lakiin ei otettaisi vesilain nykyisen 16 luvun 9 §:n kaltaista säännöstä, sillä 1 momentti kattaisi myös tässä tarkoitettut asianosaiset. Asianosaisia olisivat siten muun muassa hankkeen vaikutusalueen vesialueen ja rannan omistajat, yhteisalueen osakaskunnat ja yksittäiset osakkaat siten kuin yhteisalueilla säädetään, vedenotto-oikeuden haltijat, muut luvanhaltijat sekä vesioikeudelliset yhteisöt. Myös kalastusalueet voivat käyttää asianosaisen puhevaltaa kalataloudellisten vaikutusten perusteella. Toisaalta osa kalastusalueen tehtävistä on luonteeltaan viranomaistehtäviä, joten sillä saattaa olla myös viranomaisen puhevalta 9 §:n nojalla.

Muistutuksien tekemiseen varattaisiin määräraika, joka ilmoitettaisiin hakemuksesta tiedottamisen yhteydessä. Asia voitaisiin ratkaista, vaikka muistutuksia ei olisi jätetty. Toisaalta muistutuksen jättämisen laiminlyönti ei myöskään johtaisi esimerkiksi puhevallan menettämiseen muutoksenhaussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muiden kuin asianosaisten oikeudesta lausua mielipiteensä asiasta. Säännös vastaisi asiallisesti

nykyistä vesilain 16 luvun 7 a §:ää, joka on kuitenkin muutettu yhdenmukaiseksi ympäristönsuojelulain 37 §:n 2 momentin kanssa. Muutos on tarpeen säännöksen selventämiseksi, samoin kuin sen varmistamiseksi, että sekahankkeissa molempien lakien mukainen mielipiteen esittämisosoikeus olisi yhdenmukainen. Säännöksen mukaan mielipiteen voisivat esittää esimerkiksi asukasyhdistykset, muut kansalaisjärjestöt tai kaikki kunnan asukkaat, vaikka nämä eivät olisikaan asianosaisia.

Pykälässä ei määriteltäisi sitä, missä vaiheessa menettelyä kuuleminen ja siihen liittyvä tiedoksianto tulee tehdä. Tarkoituksena on mahdollistaa riittävä joustavuus, jotta kuuleminen voitaisiin järjestää asian luonteesta riippuen ja kuulemisen tarkoitus huomioon ottaen sopivassa vaiheessa vaarantamatta käsittelyn joutuisuutta. Joustavuudesta huolimatta säännösten tarkoituksena on, että menettelyssä olisi tavallisesti vain yksi kuuleminen ja tiedoksianto.

8 §. *Hakijan selitys.* Pykälässä säädettäisiin hakijan ja muiden asianosaisten oikeudesta vastata hakemuksesta tehtyihin lausuntoihin, muistutuksiin, mielipiteisiin ja vaatimuksiin. Pykälä vastaa vesilain nykyistä 16 luvun 11 §:ää. Säännöstä on kuitenkin sanonnallisesti muokattu vastaamaan 6 ja 7 §:ssä käytettyjä käsitteitä. Selitys ja vastaselitys ovat soveltamiskäytännössä vakiintuneita käsitteitä, minkä vuoksi niitä ei ole tarpeen muuttaa.

9 §. *Viranomaisen puhevalta.* Pykälässä säädettäisiin viranomaisen puhevallasta vesilain mukaisissa hakemusasioissa. Hakemusasioissa asianosaisten puhevalta olisi 6 §:n 1 momentissa yksilöityjen asianosaisten lisäksi erällä viranomaisilla. Viranomaisen puhevalta hakemusasioissa on nykyisessä vesilaissa ilmaistu 16 luvun 28 §:ssä viittaamalla saman luvun 8 §:n määritelmään niistä viranomaisista, joille on annettava hakemuksesta tieto. Pykälässä sääntelyä selvennettäisiin määrittelemällä suoraan ne viranomaiset, joilla olisi puhevalta. Pykälän mukaan asianosaisten puhevaltaa voisivat käyttää yleistä etua valvovat valtion viranomaiset toimialallaan sekä hankkeen vaikutusalueen kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset. Hankkeen vaikutusalue määriteltäisiin laajasti alueeksi, jolle vaikutukset voivat ulottua. Puhevalta-

säännöstä ei voida rajata ahtaaksi, kun otetaan huomioon, että varsinkin hankkeen alkuvaiheessa vaikutusten ulottuvuutta voi olla vaikea arvioida. Säännöksen tarkoittamia valtion viranomaisia olisivat 6 §:n perusteluissa mainitut viranomaiset.

Pykälässä ei olisi nykyisin vesilain 16 luvun 28a §:ssä olevaa säännöstä ympäristöministeriölle ja maa- ja metsätalousministeriölle kuuluvasta oikeudesta antaa alueelliselle ympäristökeskukselle ohjeita yleisen edun valvonnasta. Valtuus ohjata sisältyy ympäristöhallinnosta annettuun lakiin (55/1995) eikä sitä näin ollen ole tarpeen sisällyttää vesilakiin. Laillisuusvalvonnasta sen sijaan säädettäisiin 14 luvun 1 §:ssä. Säännös on tarpeen, koska ympäristöhallinnosta annetussa laissa ei ole säännöksiä laillisuusvalvonnasta.

10 §. *Hakemuksesta tiedottaminen.* Pykälässä yhdessä 11 ja 12 §:n kanssa säädettäisiin hakemuksesta tiedottamisesta. Säännökset perustuisivat vesilain nykyisiin 16 luvun 7 - 9 §:iin, jotka on ajanmukaistettu yhteen ympäristönsuojelulain vastaavien säännösten sekä hallintolain kanssa. Hallintolain mukainen vireilläolosta tiedottaminen on kuitenkin eri asia kuin vesilain tarkoittama tiedoksianto. Tiedottamisen ajankohtaa mietittäessä on otettava huomioon, ettei näiden välinen aika muodostu liian pitkäksi.

Hakemuksesta tiedottamista koskevat luvun säännökset yksilöisivät tiedottamisessa noudatettavat määrämuodot. Säännöksiin perustuvan määrämuotoisen tiedottamisen lisäksi toivottavaa olisi, että vireillä olevista asioista tiedotetaan laajemminkin. Esimerkiksi internetissä olisi mahdollista julkaista asiaan liittyvää aineistoa siltä osin kuin sitä on sähköisessä muodossa saatavana. Käytännössä muutoinkin hakijan ja lupaviraston välinen tiedonvaihto tapahtuu paljolti sähköisesti.

Pykälän 1 momentti sisältäisi pääsäännön, jonka mukaan hakemuksesta tiedotetaan nykyiseen tapaan ympäristölupaviraston ja asianomaisten kuntien ilmoitustaululla julkaistavalla kuulutuksella. Kuulutuksen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Tätä koskevan asetuksen tulisi olla soveltuvien osin yhdenmukainen ympäristölupahakemusta koskevan ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 16 §:n kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuulutuksen nähtävillä pidosta yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 16 luvun 7 §:n 1 momentin kanssa. Säännöksen mukainen mahdollisuus määräajan pidentämiseen on edelleen tarpeen, kun otetaan huomioon asianosaisten suuri määrä laajoissa hankkeissa.

Vesilain nykyisen 16 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan ympäristölupavirasto voi julkaista ilmoituksen sanomalehdessä. Pykälän 3 momentissa sanomalehdessä julkaisemisesta tehtäisiin ympäristönsuojelulain 38 §:n tavoin pakollinen. Momentin mukaan paikakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä tulisi aina julkaista tieto kuulutuksesta, ellei asian merkitys ole vähäinen tai ilmoittaminen muutoin ilmeisen tarpeetonta. Riittävää olisi, että lehdessä ilmoitetaan tieto kuulutuksen nähtävillä olosta samoin kuin tarvittavilta osin hakemusta kuvaavat tiedot. Kuulutusta ei sen sijaan tarvitsisi kokonaisuudessaan julkaista lehdessä.

11 §. *Tiedon antaminen erikseen.* Vesilain nykyiseen 16 luvun 8 §:ään perustuvassa pykälässä säädettäisiin hakemusta koskevan kuulutuksen erillisestä tiedoksiannosta. Pykälän 1 momentilla tarkoitettaisiin hallintolain 59 §:n mukaista tavallista tiedoksiantoa. Säännöksen mukainen tiedoksiantovelvollisuus ei koskisi kaikkia asianosaisia, vaan ainoastaan niitä, joita asia erityisesti koskee. Ratkaisevaa olisi toiminnan vaikutusten kohdistuminen asianosaiselle erityisesti kuuluiin etuihin. Tästä olisi kyse esimerkiksi silloin, jos asianosaisella voidaan arvioida olevan oikeus korvausten saamiseen hankkeesta aiheutuvien edunmenetysten taikka lunastusta tai käyttöoikeutta koskevan päätöksen vuoksi. Muiden asianosaisten osalta tiedoksisaanti jäisi 9 §:n mukaisen tiedoksiannon varaan. Ympäristölupavirasto voisi tosin päättää tiedon antamisesta muullekin taholle. Pykälässä ei olisi erillistä säännöstä tiedon toimittamisesta erikseen niille viranomaisille, joilla on asiassa 9 §:n mukaan asianosaisten puhevalta. Tällainen vesilaissa nykyisin oleva säännös on tarpeeton, koska näiltä viranomaisilta joka tapauksessa pyydetään lausunto hakemuksesta. Mainittuja viranomaisia tulisi kuitenkin pitää ajan tasalla asian käsittelyvaiheista, jten myös tieto kuulutuksesta olisi hyvä toimittaa näille viranomaisille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoksiantamisesta yhteisalueen järjestyttömälle osakaskunnalle. Ympäristönsuojelulain 38 §:n 4 momentin viittaussäännöksen kautta säännöstä sovellettaisiin myös ympäristönsuojelulain mukaisen hakemuksen tiedoksiannossa. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 8 §:n 3 momenttia sellaisena kuin se on hallintolain voimaantulon vuoksi tehdyn muutoksen (1030/2003) jälkeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 10 §:n ja pykälän 1 momentin mukaiseen määrämuotoiseen hakemuksesta tiedottamiseen. Momentti vastaisi sanonnallisesti muokattuna vesilain nykyistä 16 luvun 9 §:ää. Momentin tarkoittamissa tilanteissa hakemuksesta voitaisiin antaa tieto muutenkin kuin kuulutuksella. Jos hakemuksen asia vaikuttaa ainoastaan hakijan omiin oikeuksiin tai etuihin, ei tiedoksianto olisi tarpeen.

12 §. *Lupahakemusten yhteiskäsittely.* Pykälässä säädettäisiin ympäristönsuojelulain 39 §:n kanssa yhdenmukaisesti ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupien yhteiskäsittelystä silloin, kun hankkeesta aiheutuu vesien pilaantumista. Asiallisesti säännös vastaisi vesilain nykyisiä 1 luvun 21 §:ää ja 16 luvun 2 §:ää. Yhteiskäsittelyä koskevien säännösten tulee olla mahdollisimman yhdenmukaisia. Vesilaissa ei kuitenkaan tarvita ympäristönsuojelulain 39 §:n 3 ja 4 momenttia vastaavia säännöksiä.

13 §. *Yhdessä käsitteleminen.* Pykälä perustuisi vesilain 16 luvun 12 §:ään ja sisältäisi sanotun pykälän 1 momentin säännöksen hieman joustavoitettuna. Sen sijaan pykälän 2 momentin vaikeaselkoista säännöstä hakemuksista, joilla pyritään samaan tarkoitukseen, ei uuteen lakiin otettaisi. Säännöksen käytännön soveltamisesta ei ole tietoa. Uuteen lakiin ei muutoinkaan otettaisi tarpeetomia säännöksiä kilpailevista hankkeista. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että samanaikaisesti vireillä olevia toisensa poissulkevia hankkeita koskevista hakemuksista toinen hylättäisiin ja toinen muiden edellytysten täytyessä hyväksyttäisiin. Tämä ratkaisi yleisten lupaharkintasäännösten perusteella, eikä asiasta ole tarpeen erikseen laissa säätää. Samanaikaisesti vireillä olevat muut hankkeet vaikuttavat lupaharkintaan muun muassa intressivertailun kautta.

14 §. *Tarkastus*. Hallintolain 39 §:ssä säädetään hallintoviranomaisen suorittamasta tarkastuksesta. Hallintolain perustelujen mukaan tarkastuksella pyritään asian yksityiskohtaiseen ja totuudenmukaiseen selvittämiseen. Tarkoituksena on saada selville sellaisia tosiseikkoja, joiden selvittämiseen hallintoasian tavanomaisessa kirjallisessa käsittelyssä ei aina ole mahdollisuuksia. Hallintolain 39 §:n tarkoituksena on turvata tarkastuksen asianmukainen toteuttaminen. Säännös ei kuitenkaan perusta viranomaiselle yleistä toimivaltaa tarkastuksen suorittamiseen, vaan tämä edellyttää aina erityistä toimivaltasäännöstä. Tämän vuoksi vesilakiin on hallintolain voimaantulosta huolimatta otettava erityinen säännös ympäristölupaviraston oikeudesta suorittaa tarkastus. Pykälän mukaan tarkastuksen voisi suorittaa lupaviraston yksittäinenkin jäsen. Tarkastukseen toteuttamisessa noudatettaisiin hallintolain 39 §:ää. Tarkastuksesta hallintolain 39 §:n 2 momentin mukaan laadittava vesilain nykyistä 16 luvun 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua pöytäkirjaa vastaava tarkastuskertomus olisi pykälän mukaan liitettävä asiakirjoihin. Tarkastuksen yhteydessä on myös mahdollista hankkia suullista selvitystä, muttei suorittaa 15 §:ssä tarkoitettua suullista todistelua, joka edellyttää aina ratkaisukokoonpanoa.

15 §. *Suullinen todistelu*. Vesilain nykyisessä 16 luvun 13 §:n 2 momentissa tarkoitettua suullisesta todistelusta säädetään nykyisin hallintolain 40 §:ssä, joten asiasta ei yleisesti ole tarpeen vesilaissa säätää. Pykälän 1 momentissa kuitenkin säädettäisiin, että suullinen todistelu voitaisiin tehdä myös hallintolain 38 §:n mukaisen katselmuksen yhteydessä. Itse katselmuksesta ei lakiin kuitenkaan tarvittaisi erillistä säännöstä, koska se voidaan tehdä suoraan hallintolain nojalla.

Suullista todistelua koskeva hallintolain 40 §:n 1 momentti vastaa pitkälti vesilain nykyistä 16 luvun 13 §:n 2 momenttia, joten erityissäännöksiä ei tältä osin tarvita. Poikkeuksen kuitenkin muodostaa velvollisuus varata asianosaisille tilaisuus olla läsnä kuulemisessa. Hallintolain 40 §:n 1 momentin mukaan tilaisuus on varattava kaikille asianosaisille, joita asiassa tehtävä päätös välittömästi koskee. Asianosaisten määrä vesitaloushankkeissa voi olla hyvin suuri, mutta

kuultavan todistajan lausunto voi rajoittua koskemaan vain yhtä asianosaista tai joitain heitä. Tämän vuoksi läsnäolo-oikeus on tarkoituksenmukaisempaa kytkeä kuulemisen sisältöön, kuin hallintolain tavoin yleisesti päätöksen vaikutuksiin. Pykälän 2 momentissa olisi tätä tarkoittava erityissäännös.

16 §. *Eriyisen selvityksen hankkiminen*. Nykyisen vesilain 16 luvun 11 a - c §:ssä säädetään nykyisin erityisestä selvitysmenettelystä. Menettelyn tarkoituksena on sellaisen asian ratkaisemisen kannalta tarvittavan tiedon hankkiminen, jota ei muuten vaikeuksitta voida saada. Selvitysmenettelyn käyttötartetta on vähentänyt ympäristölupaviraston liisääntynyt asiantuntemus.

Käytännössä selvitysmenettelyä on käytetty lähes yksinomaan korvausasioissa, jotka on pystytty selvittämään kohtuullisessa määräjassa. Vastaavanlaisen korvaus selvityksen mahdollisuus on otettava lakiin. Koska katselmuksenmenettelystä luovuttaisiin eikä 14 §:n mukainen tarkastus korvaisi selvitysmenettelyssä tehtävää osakysymyksen selvittämistä, selvitysmenettely säilytettäisiin uudessakin laissa. Samalla kuitenkin ympäristölupaviraston vastuuta menettelyn johdosta selkeytettäisiin.

Myös uudessa laissa menettely on tarkoitettu tilanteisiin, joissa riittävää selvitystä johonkin osakysymykseen ei muuten saada. Tällöinkin selvityksen hankkimisen on voitava tapahtua mahdollisimman joustavasti. Tämän korostamiseksi selvitysmenettely on terminä korvattu erityisen selvityksen hankkimisella. Selvityksen hankkimisesta vastaisi 2 momentin nojalla nykyiseen tapaan ympäristöhallinnossa työskentelevä, riittävän asiantuntemuksen omaava henkilö. Ympäristölupaviraston ohjaus varmistettaisiin sillä, että selvityksen tekijä määrättäisiin ympäristölupavirastoista annetun lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitetuksi sivutoimiseksi esittelijäksi selvityksen tekemistä varten. Selvityksen tekijä ei kuitenkaan toimisi asiassa esittelijänä. Jos tekijänä on alueellisen ympäristökeskuksen palveluksessa oleva virkamies, toimiminen ympäristölupaviraston sivutoimisena esittelijänä edellyttäisi ympäristökeskuksen suostumusta.

Pykälän 2 momentissa olisi nimenomainen säännös asianosaisten kuulemisesta menette-

lyn yhteydessä. Pykälän 3 momentin mukaan menettely olisi nykyiseen tapaan tehtävä 60 päivän kuluessa. Vaikka määräaikaa voidaan pitää laajoissa hankkeissa varsin lyhyenä, sen säilyttäminen on perusteltu, kun otetaan huomioon, että menettely on tarkoitettu erikseen yksilöitävän asian selvittämiseen, ei yleisemmäksi asian käsittelyä valmisteleväksi menettelyksi. On myös huomattava, että 1 momentin menettely tulee kysymykseen vasta tiedoksiannon jälkeen, mikä myös rajaa sen käyttöalaa.

17 §. *Hakemuksen peruuttaminen.* Pykälä sisältäisi vesilain nykyistä 16 luvun 22 §:ää vastaavan säännöksen hakijan mahdollisuudesta peruuttaa hakemuksen. Peruuttaminen olisi, samoin kuin nykyisen lain mukaan, mahdollista ennen päätöksen antamista ja edellyttäisi kirjallista ilmoitusta.

18 §. *Päätösharkinta.* Pykälässä säädettäisiin yleisesti päätösharkinnan perusteista. Harkinnan aineellinen sisältö, kuten lupasiassa luvan myöntämisen edellytykset eivät kuitenkaan perustuisi pykälään vaan lain muihin säännöksiin. Pykälän 1 momentissa olisi yleinen säännös ympäristölupaviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen velvollisuudesta tutkia asiassa annetut lausunnot ja tehdyt muistutukset sekä lupasiassa luvan myöntämisen edellytykset. Vastaava säännös on ympäristönsuojelulain 41 §:n 2 momentissa.

Lupa-asiaa koskevassa pykälän 2 momentissa olisi ympäristönsuojelulain 41 §:n 1 momentin kaltainen yleissäännös luvan myöntämisen edellytyksistä. Säännöksen mukaan lupa myönnettäisiin, jos muualla laissa ja lain nojalla annetuissa asetuksissa asetetut luvanmyöntämisedellytykset täyttyvät. Vesilain mukaisista luvan myöntämisedellytyksistä säädettäisiin 3 luvun 4 ja 5 §:ssä sekä hankkeita koskevissa erityisluvuissa. Edellytyksiä olisivat myös 2 luvun yleiset velvoitteet ja rajoitukset. Säännös kattaisi muihin lakeihin perustuvat myöntämisedellytykset sikäli, kuin niitä on vesilain viittaussäännösten kautta sovellettava myös vesilain mukaisessa lupaharkinnassa. Säännöksessä vahvistettaisiin lupaharkinnan oikeusharkintaisuus. Jos myöntämisedellytykset täyttyvät, ympäristölupaviraston on myönnettävä hankkeelle lupa. Toisaalta lu-

paa ei voida myöntää, jos kaikki edellytykset eivät täyty.

19 §. *Hakemuksen ratkaiseminen osittain.* Pykälässä säädettäisiin vesilain nykyistä 16 luvun 24 §:ää vastaavasti niin sanotusta kaksivaiheisesta menettelystä. Menettelyn lähtökohtana on ollut tarve nopeuttaa pääasiaratkaisua erinäisissä hankkeissa. Menettelyä voidaan soveltaa erilaisiin tilanteisiin, mutta tavallisimmin kyse on siitä, että korvauskysymysten ratkaiseminen viivyttäisi pääasian ratkaisua. Vaikkei kaksivaiheista menettelyä ole viime vuosina paljoa käytetty, mahdollisuus siihen on syytä säilyttää. Tarkoituksena on, että kaksivaiheista menettelyä sovellettaisiin nykyiseen tapaan vain, kun siihen on riittäviä perusteita.

Pykälä ei edellyttäisi, että hakija pyytää kaksivaiheista menettelyä, vaan ympäristölupavirasto voi päättää tästä viran puolesta. Oletuksena on, että tämä on hakijan intressissä. Mahdollisuus päättää viran puolesta menettelystä on kuitenkin erityistapauksia varten syytä säilyttää. Pääsääntönä olisi, että menettely kuitenkin käynnistetään luvanhakijan esityksestä. Kuten käytännössä onkin menetelty.

20 §. *Valtioneuvoston poikkeusluvan käsittely.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ympäristölupaviraston lupaharkinnan suhteesta valtioneuvoston poikkeuslupapäätökseen. Säännöksen mukaan ehdotetun 3 luvun 5 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaiset luvan myöntämisestä harkittaisiin sen jälkeen kun lupaharkinta olisi muutoin tehty. Jos lupaa ei voitaisi myöntää ehdottoman luvan myöntämisesteen vuoksi, ympäristölupaviranomaisen tulisi muutoin luvan myöntämistä koskevassa päätöksessä määrätä, että toimiin hankkeen toteuttamiseksi ei saisi ryhtyä ennen kuin valtioneuvosto on myöntänyt poikkeusluvan.

Ehdotettu menettely poikkeaa voimassaolevan vesilain 2 luvun 5 §:n ehdottoman luvan myöntämisesteen suhteesta muuhun lupaharkintaan. Voimassaolevan lain mukaan intressivertailua ei tehdä, jos luvanmyöntämisestä on olemassa. Ehdotus merkittäisi siten, että intressivertailu tehtäisiin normaalisti, minkä jälkeen ympäristölupaviraston tulisi vielä varmistua, ettei hankkeesta aiheudu sellaisia vaikutuksia, minkä johdosta lupaa ei

saisi myöntää.

Säännös koskisi pelkästään ehdotetun 3 luvun 5 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohtia. Jos siis luvan myöntämisen esteenä olisi säännöksen 1 kohdassa tarkoitettu seuraus, valtioneuvoston poikkeuslupa ei olisi mahdollinen.

Vaikka ehdotetun säännöksen asema lupaharkintaa koskevassa systematiikassa poikkeaa voimassa olevasta laista, sen aineellinen merkitys voidaan arvioida pitkälti samantapaiseksi. Negatiivisten vaikutusten merkitys tulee yleensä esille siten, että ne normaalisti johtavat luvan epäämiseen intressivertailun perusteella. Vesilain 2 luvun 5 §:n luvan myöntämisestä on siten varmistava säännös. Voimassaolevan lain 2 luvun 5 §:n säännöksen soveltamisen mahdollisuus liittyy pelkästään hankkeen vaikutusten laajuuteen. Tosiasiallisesti kyse on siis siitä, että hankkeesta voidaan arvioida aiheutuvan intressivertailussa enemmän hyötyjä kuin haittoja, mutta koska hankkeen negatiiviset vaikutukset ovat liian suuria, ei lupaa tule myöntää.

Pykälän 2 momentin mukaan poikkeuslupahakemus voitaisiin tehdä vasta sen jälkeen kun lupapäätös olisi lainvoimainen. Ehdotetun lupaharkintasäännösten järjestelyn tarkoituksena on varmistaa, että lupaharkinta tehtäisiin puhtaana ilman yleiseen etuun liittyviä arvostusseikkoja. Valtioneuvoston käsittelyssä olisi siten konkreettinen hanke, joka olisi muutoin toteutettavissa sellaisenaan. Valtioneuvostolla olisi käytettävissään myös tarkat tiedot hankkeen vaikutuksista vesiympäristöön. Näistä seikoista ei siten voitaisi esittää enää uutta näyttöä valtioneuvostossa. Momentissa todettaisiin lisäksi, että korvauskysymysten ratkaisun siirtäminen myöhemmin ratkaistavaksi ei estäisi poikkeuslupahakemuksen tekemistä.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin lisäksi, että muutoksenhakutuomioistuimen tulisi palauttaa lupa-asia ympäristölupavirastolle, jos asiassa olisi tullut soveltaa 3 luvun 5 §:n 1 momenttia. Ympäristölupaviraston tulisi tällöin käsitellä lupaharkinta uudelleen ja noudatettava muutoinkin menettelysäännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lupahakemukseen ja menettelyyn liittyvistä seikoista. Valtioneuvoston päätöksenteko perustuisi siten yksinomaan siihen, olisiko hankkeen toteuttamiselle olemassa tärkeä yleinen

etu. Harkinta edellyttäisi normaalia intressivertailua laajempaa hankkeesta aiheutuvien yhteiskunnallisten hyötyjen ja haittojen punnintaa, minkä vuoksi hakemuksessa tulisi perustella tärkeän yleisen edun olemassaolo. Tämä saattaisi edellyttää myös hankkeen toteuttamiskustannusten arviointia. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin poikkeuslupahakemuksessa esitettävistä seikoista sekä siihen liitettävistä seikoista.

Poikkeuslupahakemuksen esittelisi valtioneuvostossa oikeusministeriö, jolle kuuluu myös vesilain esittelyvastuu. Valtioneuvostossa sovellettaisiin lupahakemuksen käsitteilyyn liittyviä vastaavia säännöksiä. Poikkeuslupahakemuksen vireilletulosta tulisi kuuluttaa ja asianosaisille tulisi varata mahdollisuus lausua siitä. Vaikutusalueen kunnille ja muille yleistä etua valvoville viranomaisille tulisi mahdollisesti varata tilaisuus lausunnon antamiseen. Myös päätös antamisessa noudatettaisiin julkipanoa koskevia säännöksiä. Valtioneuvoston päätökseen haettaisiin muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valtioneuvoston päätöksestä saisi valittaa hallintolainkäyttölain 7 §:n perusteella korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että hankkeen toteuttamiseen saisi ryhtyä vasta kuin valtioneuvoston päätös olisi lainvoimainen. Momentin viimeisen virkkeen mukaisesti lupa-asia raukeaisi kokonaan, jos poikkeuslupaa ei myönnettäisi. Samalla raukeaisi myös erillinen korvausasia. Raukeaminen tapahtuisi suoraan lain perusteella sen jälkeen kuin valtioneuvoston päätös olisi lainvoimainen. Raukeamisen yhteydessä oikeustila palautettaisiin sellaiseksi kuin lupaa ei olisi myönnetty. Luvanhaltijan tulisi pannaan vireille erillinen lunastustoimitus omistusoikeuden palauttamiseksi, jos lupapäätökseen olisi sisältynyt tätä koskeva määräys. Samoin tulisi menetellä käyttöoikeudesta suoritettujen korvausten osalta, ellei tästä muutoin sovita. Haittojen ja edunmenetyksiin perustuvat korvaukset tulisi maksaa takaisin, jos ne olisi ennätetty maksaa. Sen sijaan käsittelemaksuja tai edunvalvontakustannuksia ei palautettaisi, vaan ne jäisivät aiempien ratkaisujen varaan. Ympäristölupaviraston tulisi kuitenkin tehdä tarvittaessa ilmoitus raukea-

misesta kiinteistörekisteriin sekä lisäksi aina ympäristönsuojelutietojärjestelmään.

21 §. *Vakuuden asettaminen.* Vesilain nykyistä 16 luvun 24 §:n 2 momenttia vastaava säännös liittyisi 19 §:n mukaiseen kaksivaiheiseen menettelyyn. Annettavaa vakuuden laatua ei pykälässä yksilöitäisi, vaan luvansaaja voisi itse esittää hyväksyttävää vakuutusta, joka voisi olla muukin kuin nykyisessä laissa mainittu pankkitakaus. Vakuuden asettamisessa noudatettaisiin soveltuvin osin valmistelulupaa koskevaa 3 luvun 15 §:ää. Pykälän 2 momentissa olisi nykyisenkaltaisen säännös siitä, että vakuus asetettaisiin lääninhallitukselle.

22 §. *Päätöksen sisältö.* Yleiset säännökset hallintopäätöksen sisällöstä ovat hallintolain 44 ja 45 §:ssä. Myös vesilain mukaisessa päätöksessä sovellettavat säännökset yksilöivät lupaan sisällytettävät asiat sekä edellyttävät päätöksen perustelemista. Pykälässä annettaisiin yleissäännöksiä täydentävät sisältövaatimukset, jotka vesilain mukaisten hakemusasioiden päätöksessä on tarpeen. Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin tarpeellisten lupamääräysten sisällyttämisestä päätökseen. Lupamääräyksistä säädettäisiin 3 luvun 10 - 13 §:ssä. Lisäksi luvassa annettaisiin säännöksen mukaan muut määräykset hankkeen toteuttamisesta.

Pykälän 2 momentti vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 23 §:ää, jota on tarpeellisilta osin sovitettu yhteen ympäristönsuojelulain 52 §:n 2 momentin kanssa. Momentin ensimmäinen, hakemusta yleisesti koskeva lause kattaisi myös vesilain 16 luvun 23 §:n 2 momentissa olevan suunnitelman sisältöä koskevan säännöksen.

Lain 13 luvun 4 §:n mukaan lupaviranomaisen tulisi luvan myöntämistä tai oikeuden antamista koskevassa päätöksessä viran puolesta määrätä myös edunmenetyksen korvaamisesta. Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaussäännös tähän ja myös muihin 13 luvun muihin korvausten määräämistä koskeviin säännöksiin.

Pykälän 4 momentti vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 23a §:ää sellaisena kuin se on vesienhoidon järjestämisestä annettavan lain yhteydessä tehtävän muutoksen jälkeen. Muutoksella pykälään sisällytettiin säännös, jonka mukaan lupapäätöksestä on käytävä

ilmi, miten vesienhoitosuunnitelma olisi otettu huomioon. Samanlainen säännös on tarkoitus sisällyttää ympäristönsuojelulain 52 §:ssä. Vesienhoitosuunnitelman lisäksi momentti sisältäisi vastaavan säännöksen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaisesta arvioinnista.

23 §. *Päätöksen antaminen ja tiedottaminen.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 25 §:ää sekä soveltuvin osin ympäristönsuojelulain mukaista päätöksen antamista koskevia säännöksiä lain 54 ja 55 §:ssä sekä uutta 96a §:ää, joka on tarkoitus lisätä lakiin vireillä olevan muutoksen kanssa. Vesilain 16 luvun 25 §:n 3 momentissa oleva hallintopakkoasiaa koskeva säännös on siirretty 14 lukuun. Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 25 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä. Yhdenmukaisesti vireillä olevan momenttia vastaavan ympäristönsuojelulain 54 §:n muutoksen kanssa sana asianosainen on kuitenkin korvattu valitukseen oikeutetulla. Perusteluna tälle on, että asianosaisen käsite on valitukseen oikeutettuja suppeampi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin päätöksen toimittamisesta hakijalle ja niille, jotka ovat päätöstä erikseen pyytäneet, valvontaviranomaisille ja asiassa yleistä etua valvoville viranomaisille. Säännös perustuu vesilain nykyisen 16 luvun 25 §:n 1 momentin toiseen virkkeeseen, jota on kuitenkin muokattu ympäristönsuojelulain 54 §:n 1 momentin alkuosaa vastaavaksi.

Pykälän 3 momentissa olisi vesilain nykyistä 16 luvun 25 §:n 2 momenttia vastaava säännös.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin ympäristönsuojelulain 54 §:n 2 momentin kanssa yhdenmukainen säännös päätöksestä tiedottamisesta. Säännöksen osalta voidaan viitata edellä 10 §:n 3 momentin yhteydessä esitettyyn.

24 §. *Edunvalvontakustannusten korvaaminen.* Pykälä vastaisi soveltuvin osin vesilain nykyistä 16 luvun 27 §:ää. Pykälän 1 momentti vastaisi sanotun lainkohdan 1 momenttia ja olisi yhdenmukainen hallintolain 64 §:ssä olevan hallintoasioita koskevan pääsäännön kanssa. Hallintolain 64 §:n mukaan kukin vastaa omista kuluistaan hallintoasioissa. Pykälän 2 ja 3 momenteissa säädettäisiin

pääsääntöä koskevista poikkeuksista.

Pykälän 2 momentti perustuisi vesilain nykyiseen 16 luvun 27 §:n 2 momenttiin. Momentissa nykyisin oleva säännös perusteetomasta väitteestä ja muusta aiheuttomasta viivytystä kuitenkin poistettaisiin. Säännös on myös vaikeatulkintainen ja tarpeeton, sillä johtaessaan menettelyä lupaviranomaisella on mahdollisuus estää asiaton viivytys.

12 luku. Vesioikeudellinen yhteisö

1 §. *Vesioikeudellinen yhteisö.* Tavoitteena on ollut ajanmukaistaa ja selkiyttää eri vesilain mukaisia yhteisöjä koskevaa sääntelyä, mikä toteutuisi kokoamalla kaikkia yhteisöjä koskeva sääntely samaan lukuun ja ottamalla tarpeellisilta osin mallia myös vesilain ulkopuolisesta sääntelystä. Yhteisösääntelyä kehitettäessä on tarpeen mukaan verrattu vesilain säännöksiä yhteisaluelakiin (758/1989), osuuskuntalakiin (1488/2001) sekä yhdistys- ja yrityslainsäädäntöön. Nykyisin yksittäistä yhteisöä koskevat sekä vesilain että vesiasetuksen säännökset, minkä lisäksi ympäristölupavirasto tai ojitustoimitus on voinut antaa yhteisöä sitovia määräyksiä osin samoista asioista päätöksessään ja yhteisölle vahvistamisissaan säännöissä. Tästä päällekkäisyydestä ei ole käytännössä ollut suoranaista haittaa, mutta lain tasoisen sääntelyn keventämiseksi päällekkäisyyttä on tarpeen poistaa. Lain tasolla on säädettävä ainakin yhteisön jäsenten oikeusturvan kannalta keskeisiä asioista ja tarkempien normien määräytymisperusteista.

Pykälässä säädettäisiin yleisesti mahdollisuudesta perustaa vesilain mukaisen hankkeen yhteistä toteuttamista varten vesioikeudellinen yhteisö. Nykyisessä laissa on säädetty mahdollisuudesta tai velvollisuudesta perustaa erityinen vesioikeudellinen yhteisö useissa eri hankeluvuissa. Tällaisia säännöksiä on uittoyhdistyksestä 5 luvun 19 §:ssä, ojitusyhtiöstä 6 luvun 25 §:ssä, järjestelyyhtiöstä 7 luvun 10 §:ssä, säännöstelyyhtiöstä 8 luvun 11 §:ssä ja viemäriyhtiöstä 10 luvun 16 §:ssä. Viimeksi mainittua viemäriyhtiötä lukuun ottamatta myös uuden lain hankelukuihin sisältyisi säännöksiä vastaavista yhteisöistä. Koska yhdistys ja yhtiö käsitteinä viittaavat harhaanjohtavasti yhdistys-

ja yrityslainsäädännön mukaisiin yhteenliittymiin, kutsuttaisiin tämän lain mukaisia yhteenliittymiä yhteisöiksi. Pykälän 1 momentissa listattaisiin ne vesitaloushankkeet, joita varten yhteisö voidaan perustaa. Pykälässä ei kuitenkaan nykyisestä laista poiketen rajattaisi mahdollisuutta yhteisön perustamiseen vain edellä mainittuihin 5 - 7 ja 9 lukujen mukaisiin hankkeisiin. Yhteisö voitaisiin perustaa myös lain soveltamisalaan kuuluvaa vesistön kunnostamista tai muuta vastaavaa tarkoitusta varten. Vesistön kunnostaminen ei ole laissa erikseen säädelty hanketyyppi, vaan siihen voi sisältyä esimerkiksi ruoppausta, perkausta tai järven vedenkorkeuden nostaminen. Tällaista laajamuotoista hanketta varten voitaisiin siis jatkossa hankkeesta hyötyä saavien aloitteesta perustaa pykälässä tarkoitettu yhteisö.

Edellä mainittuihin hankelukuihin sisältyisi säännöksiä, joilla velvoitettaisiin perustamaan tiettyä hanketta varten vesioikeudellinen yhteisö, johon tällöin sovellettaisiin 2 momentin nojalla myös asianomaisen hankeluvun säännöksiä. Yhteisön perustamiseen velvoittava säännös sisältyisi siten ojitusta, keskivedenkorkeuden nostoa ja laskua, säännöstelyä sekä puutavaran uittoa koskeviin lukuihin. Vesivoimahankkeita varten tulisi jatkossakin perustaa osakeyhtiölain mukainen yhtiö, mikä on perusteltua vesivoimahankkeiden laajuuden ja niihin liittyvien, muita hankkeita merkittävämpien taloudellisten intressien vuoksi.

Pykälän 3 momentin mukaisesti vesioikeudellinen yhteisö kantaa ja vastaa yhteisesti toteutettavaa hanketta koskevissa asioissa ja voi saada nimiinsä oikeuksia sekä tehdä sitoumuksia laissa tarkoitettujen tehtäviensä hoitamiseksi. Yhteisön tehtävät sidottaisiin näin yleisesti sille vesilain mukaan kuuluviin velvollisuuksiin vastaavasti kuin yhteisalue lain 6 §:ssä on osakaskuntien osalta tehty. Tehtävien tarkempi määrittely ei yhteisöluvussa ole mahdollista, sillä eri hankkeita varten perustettavien yhteisöjen tehtävät eroavat toisistaan huomattavasti sekä toiminnan laajuuden että sen ajallisen keston suhteen. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin, että yhteisö olisi aina tämän lain nojalla myönnettävien oikeuksien tai luvan haltijana niissä hankkeissa, joita varten se on perustettu. Yhteisö-

sääntelyn tavoitteena on pitkälti ollut sen varmistaminen, että luvanhaltijana usein ajallisesti hyvin pitkäkestoisissa vesitaloushankkeissa olisi pysyvä vesilain mukaisessa järjestyksessä perustettu yhteisö. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi kyseisellä säännöksellä ohjattaisiin lupa aina silloin tämän luvun mukaiselle yhteisölle, kun sellainen olisi perustettu.

2 §. *Jäsenet.* Pykälässä säädettäisiin yleisesti vesioikeudellisen yhteisön jäsenistä, joita olisivat yhteisesti toteutettavasta hankkeesta hyötyä saavien kiinteistöjen omistajat, hankkeeseen liittyvien rakenteiden käyttäjät ja muut hyödynsaajat. Lisäksi hankeluvuissa voitaisiin säätää muidenkin tahojen oikeudesta tai velvollisuudesta osallistua jäsenenä vesioikeudelliseen yhteisöön. Jäsenistä säädettäisiinkin tarkemmin ojitusta, keskivedenkorkeuden laskua ja nostoa, säännöstelyä sekä uittoa koskevissa hankeluvuissa. Aloitteen vesioikeudellisen yhteisön perustamiseksi voisi tehdä kuka tahansa yhteisön mahdollisista jäsenistä, ellei hankeluvussa olisi asetettu aloitteentekijälle joitakin lisävaatimuksia.

3 §. *Perustava kokous.* Pykälässä säädetään yhteisön perustavasta kokouksesta, sen koolle kutumisesta ja äänestysmenettelystä perustavassa kokouksessa. Vastaava säännös on sisältynyt uittoyhdistyksen osalta vesilain 5 luvun 45 §:ään ja järjestely-yhtiön osalta 7 luvun 10 §:ään. Vesioikeudellisen yhteisön perustamista varten olisi aloitteentekijän 1 momentin mukaan kutsuttava kaikki tiedossa olevat hyödynsaajat ja muut mahdolliset jäsenet kokoukseen, jossa yhteisölle hyväksyttäisiin säännöt ja valittaisiin yksi tai useampia toimitsijoita tai hallitus. Äänestys perustavassa kokouksessa tapahtuisi muista yhteisön kokouksista poiketen pääluvun mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan perustavan kokouksen kokouskutsu annettaisiin kuuluttamalla kokouksesta yhdessä tai useammassa paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä sekä ilmoittamalla kirjallisesti kaikille tiedossa oleville jäsenille vähintään 14 päivää ennen kokousta. Kokouksesta ilmoittamisesta säädettäisiin nykyisestä laista poiketen yhdenmukaisesti kaikkien yhteisöjen osalta, ja ilmoittamismenettely vastaisi myös ojitustoimituksen toimituskokouksen osalta noudatettavaa menettelyä. Ojitusyhteisöhän

tulisi yleensä perustettavaksi ojitustoimituksessa, minkä vuoksi on perusteltua, että yhteisön perustavaa kokousta ja toimituskokousta koskevat säännökset ovat tältä osin yhtenevät.

4 §. *Säännöt.* Pykälässä säädettäisiin yhteisön sääntöjen vähimmäisisällöstä. Kaikissa vesioikeudellisissa yhteisöissä käytettäisiin asiakirjasta nimitystä säännöt, ja esimerkiksi uittoyhdistyksen osalta voimassaolevan lain mukaisesta käsitteestä ohjesäännöt luovuttaisiin. Sääntöjen sisältö olisi suurelta osin kaikille yhteisöille yhteinen, mutta hankeluvuissa voitaisiin asettaa yhteisön säännöille myös tarpeellisia lisävaatimuksia. Tällainen säännös sisältyisi puutavaran uittoa koskevaan lukuun. Pykälän mukaan säännöistä tulisi ensinnäkin ilmetä yhteisön nimi ja kotipaikkana oleva kunta sekä yhteisön tarkoitus. Yhteisön tarkoitus voisi olla vain edellä 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua vesitaloushankkeen toteuttaminen, sillä muussa tapauksessa kyse ei olisi tämän lain mukaisesta vesioikeudellisesta yhteisöstä. Yhteisön säännöissä olisi mainittava, kenelle yhteisön nimenkirjoittamisoikeus kuuluu, miten kirjanpito ja tilintarkastus on järjestetty sekä miten yhteisön kokous kutsutaan koolle. Yhteisön sääntöihin tulisi lisäksi aina sisältyä maininta muun muassa siitä, montako toimitsijaa tai hallituksen jäsentä yhteisölle valitaan sekä miten yhteisön jäsenten äänimäärät lasketaan yhteisön kokouksessa ja miten hankkeen kustannukset jaetaan jäsenten kesken. Tiettyjen hankkeiden osalta näistä asioista on voitu säätää sitovasti jo hankeluvuissa, mutta muilta osin päätöksenteosta ja kustannusten jaosta voitaisiin määrätä säännöissä. Nykyisen vesilain tapaan olisi jatkossakin peruseriaatteena se, että yhteisön jäsenten kustannusosuudet ja äänivalta perustuisivat heidän hankkeesta saamaansa suhteelliseen hyötyyn. Jäsenet voisivat kuitenkin sopia näistä asioista myös toisin. Toiminnan rahoituksesta ja siihen liittyen erilaisten maksujen perimisestä jäseniltä säädettäisiin tiettyjen hankkeiden osalta yksityiskohtaisemmin jo laissa. Tällaisia erityissäännöksiä sisältyisi muun muassa ennakkomaksujen ja kiinteistöpannin osalta ojituslukuun.

5 §. *Sääntöjen vahvistaminen.* Pykälässä säädettäisiin, että yhteisön säännöille on ha-

ettava ympäristölupaviraston vahvistus. Sääntöjen vahvistaminen olisi tarpeen yhteisön jäsenten ja sivullisten oikeuksien suojaamiseksi. Ympäristölupaviraston tulisi vahvistaa säännöt, jos ne ovat lain mukaiset eikä niistä aiheudu vahinkoa jäsenelle. Säännös vastaisi säännöille asetettujen kriteereiden osalta yhteisäluelain 18 §:n 3 momenttia. Sääntöjen asianmukaisuutta arvioidessaan ympäristölupaviraston tulisi erityisesti kiinnittää huomiota yhteisön tarkoitukseen sekä siihen, mitä säännöissä määrätään jäsenten äänioikeudesta yhteisön kokouksissa ja kustannusten jaosta jäsenten kesken. Samoja säännöksiä sovellettaisiin 2 momentin mukaan tehtäessä yhteisön sääntöjen muuttamista koskeva hakemus ympäristölupavirastolle.

Lisäksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin ympäristölupaviraston velvollisuudesta pitää alueellaan toimivista yhteisöistä rekisteriä. Rekisterinpitovelvollisuus on tähän saakka perustunut vesiasetuksen 1 luvun 3 §:ään, mutta se on kattanut vain uittoyhdistykset ja säännöstely-yhtiöt. Kun keskivedenkorkeuden alentamista tai nostamista varten perustetun yhteisön säännötkin tulisi aina vahvistaa ympäristölupaviraston päätöksellä, olisi rekisterinpitovelvollisuus perusteltua laajentaa koskemaan myös niitä.

6 §. *Yhteisön kokous.* Pykälässä säädettäisiin vesioikeudellisen yhteisön päätösvaltaa käyttävästä yhteisön kokouksesta. Yhteisön kokouksesta ei ole voimassaolevassa laissa säännöksiä, mitä voidaan jäsenten oikeusturvan ja vähemmistösuojan kannalta pitää puutteena. Vain ojitusyhtiön osalta vesilain 6 luvun 26 §:ssä ja järjestely-yhtiön osalta 7 luvun 11 §:ssä on säädetty, että kokouksen päätökset tehdään yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Tämä säännös ehdotetaan otettavaksi yleisessä muodossa yhteisölukuun.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteisön varsinainen kokous olisi pidettävä säännöissä määrättyinä aikana, ja jokaisella jäsenellä olisi oikeus vaatia kokouksen pitämistä.

Jäsenten vähemmistösuojan liittyisi 3 momentin säännös, jonka mukaan yhteisön ylimääräinen kokous olisi pidettävä kymmenesosa osaa koko äänimäärästä edustavien jäsenten sitä kirjallisesti vaatiessa. Vastavasti on muun muassa yhteisäluelaisissa säädetty, että osakaskunnan kokous on kutsutta-

va koolle, jos vähintään kymmenettä osaa kaikista osuuksista edustavat osakkaat sitä vaativat.

7 § *Yhteisön kokouksessa päätettävät asiat.* Pykälässä säädettäisiin yhteisön kokouksen päätösvaltaan kuuluvista asioista. Uittoyhdistyksen kokouksessa käsiteltävistä asioista on säädetty voimassaolevan lain 5 luvun 50 §:ssä. Säännös ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan myös muita vesioikeudellisia yhteisöjä ja yhteisön kokouksessa käsiteltävien asioiden joukkoa ehdotetaan laajennettavaksi. Säännöksellä turvattaisiin näin myös vähemmistöä edustavia jäseniä, sillä se estäisi näiden asioiden käsittelyn siirtämisen hallituksen tai toimitsijoiden päätettäväksi 2 momenttiin sisältyvää poikkeusta lukuun ottamatta. Päätös kiinteistön hankkimisesta, luovuttamisesta tai kiinnittämisestä taikka yhteisön toiminnan kannalta huomattavan muun omaisuuden luovuttamisesta, jäsenten suoritettavaksi tarkoitettujen maksujen määräämisestä sekä toimitsijan, hallituksen tai sen jäsenen taikka tilintarkastajan valitsemisesta tai erottamisesta olisi tehtävä uittoyhdistyksen kokouksessa. Myös tilinpäätöksen vahvistaminen ja vastuuvapauden myöntäminen, yhteisön sääntöjen muuttaminen sekä yhteisön purkaminen kuuluisivat yhteisön kokouksessa päätettäviin asioihin. Pykälä ei sisältäisi säännöksiä määräenemmistövaatimuksesta.

Pykälän 1 momentissa lueteltuja merkittäväksi katsottuja asioita ei pääsääntöisesti voitaisi edes yhteisön sääntöihin otettavalla määräyksellä siirtää hallituksen tai toimitsijoiden päätettäväksi. Säännöissä voitaisiin kuitenkin määrätä, että hallitus tai toimitsijat voivat päättää yhdistyksen omaisuuden myymisestä, vaihtamisesta ja kiinnittämisestä.

8 §. *Hallitus ja toimitsijat.* Pykälässä säädettäisiin siitä, että yhteisöllä tulee olla joko hallitus taikka yksi tai useampi toimitsija. Käytännössä suurempia tai taloudellisesti merkittävämpiä hankkeita hallinnoivilla uittoa tai säännöstelyä varten perustetuilla yhteisöillä tulisi olla hallitus, mistä säädettäisiin asianomaisissa hankeluvuissa. Pykälään koottaisiin ne säännökset hallituksesta ja toimitsijoista, jotka sisältyvät voimassaolevan lain 5 luvun 54 ja 55 §:ään sekä 6 luvun 28 ja 8 luvun 18 §:ään.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteisön hallituksen ja toimitsijoiden tulisi huolellisesti ja ottaen yhteisön jäsenten edut tasapuolisesti huomioon hoitaa yhteisön hallintoa lain ja vahvistettujen sääntöjen sekä yhteisön kokouksen ohjeiden mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että hallitus ja toimitsijat käyttävät yhteisön puhevaltaa tuomioistuimessa sekä edustavat muutoinkin yhteisöä. Haasteen tai muun ilmoituksen katsottaisiin tulleen yhteisön tietoon, kun se on laillisessa järjestyksessä annettu tiedoksi jollekin yhteisön hallituksen jäsenistä tai toimitsijoista.

9 §. *Hallituksen jäsen*. Pykälässä säädettäisiin hallituksen jäsenelle asetettavista yleisistä kelpoisuusvaatimuksista sekä hallituksen jäsenen erottamisesta. Pykälä vastaisi voimassaolevan lain 5 luvun 53 ja 8 luvun 18 §:ää. Nykyisestä laista poiketen pykälässä ei kuitenkaan asetettaisi hallituksen jäsenen asuinpaikkaa koskevia erityisehtoja. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vajaavaltaisen tai konkurssissa oleva ei voisi toimia hallituksen jäsenenä. Säännös vastaisi hallituksen jäsenille yhdistys- ja yrityslainsäädännössä asetettuja vaatimuksia.

Yhteisö voisi pykälän 2 momentin mukaan milloin tahansa vapauttaa hallituksen jäsenen toimestaan. Hallituksen jäsenen erottamiselle ei asetettaisi pykälässä erityisiä edellytyksiä.

10 §. *Hallituksen päätösvaltaisuus*. Pykälässä säädettäisiin hallituksen päätösvaltaisuudesta ja päätöksenteosta hallituksessa. Pykälä vastaisi voimassaolevan lain 5 luvun 57 §:ää. Jollei yhteisön säännöissä olisi toisin määrätty, hallitus olisi 1 momentin mukaan päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet sen jäsenten koko lukumäärästä. Hallituksen päätökseksi tulisi 2 momentin mukaan se mielipide, jota pääluvun mukainen enemmistö on kannattanut tai, äänten mennessä tasan, puheenjohtajan kannattama mielipide, sekä vaaleissa arpa.

11 §. *Kirjanpito*. Pykälässä säädettäisiin yhteisön taloutta koskevista asioista ja jäsenen oikeudesta saada tutustua yhteisön kirjanpitoon ja muihin yhteisön toimintaan liittyviin asiakirjoihin. Jotta jäsen voisi valvoa omia taloudellisia oikeuksiaan yhteisössä, on tärkeää, että yhteisön taloudesta on olemassa tarpeelliset asiakirjat ja jäsen saa niistä halu-

nessaan tiedon. Tämän vuoksi ehdotetaan lailla turvattavaksi jäsenelle oikeus tiedon saantiin yhteisön varainhoidosta vastaavasti kuin yhteisaluelain 32 a - c §:ssä on säädetty osakaskunnasta. Lisäksi yhteisön säännöissä tulisi luvun 4 §:n mukaisesti mainita, miten yhteisön tilit tarkastetaan.

Kirjanpitolain (1336/1997) säännökset koskevat välittömästi sellaista yhteisöä, joka harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa. Selvyyden vuoksi 2 momenttiin sisällytettäisiin nimenomainen viittaus kirjanpitolakiin. Sen sijaan muiden yhteisöjen osalta ei ole säännöksiä nimenomaan kirjanpitovelvollisuudesta. Jotta jäsenet voisivat valvoa taloudellisia oikeuksiaan yhteisössä, olisi myös sellaisen yhteisön, joka ei ole kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollinen, kuitenkin säilytettävä tiedot tuloistaan ja menoistaan sekä rahaliikenteestään. Silloinkin kun yhteisö ei harjoita kirjanpitoa tarkoitettua liike- tai ammattitoimintaa, on yhteisön jäsenten edun mukaista tietää, missä yhteisön rahat ovat ja kuinka sen rahaliikenne hoidetaan.

12 §. *Vahingonkorvausvelvollisuus*. Pykälässä säädettäisiin yhteisön hallituksen jäsenen, toimitsijan ja tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta hänen yhteisölle tai sen jäsenelle aiheuttamansa varallisuusvahingon varalta. Tällainen säännös olisi tarpeellinen turvaamaan yhteisön jäsenten taloudellisia etuja. Tämän vuoksi ehdotetaan, että yhteisön hallituksen jäsen, toimitsija ja tilintarkastaja olisi velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhteisölle. Sama olisi voimassa, jos vahinko olisi aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksesta lakia tai yhteisön sääntöjä rikkomalla yhteisön jäsenelle.

Vahingonkorvauksen sovittelusta sekä korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken olisi voimassa, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 2 ja 6 luvussa säädetään. Kanne osakaskunnalle aiheutetun vahingon korvaamisesta tulisi ehdotuksen mukaan jatkossakin nostaa kärräjoikeudessa, sillä kyse on sellaisesta puhtaasti siviilioikeudellisesta asiasta, joka ei sovellu ympäristölupaviraston käsiteltäväksi.

13 §. *Päätöksen moitteenvapaisuus*. Pykälässä säädettäisiin yhteisön kokouksen tai

hallituksen päätöksen moittimisesta hake-
muksella, joka olisi pantava vireille ympäris-
tölupavirastossa 60 päivän kuluessa päätök-
sen tekemisestä. Säännös vastaisi voimassa-
olevan lain 5 luvun 76 §:ää. Päätöksen moit-
timinen on tarkoituksella vesi- ja ympäristö-
lainsäädännön vuoden 2000 uudistuksen yh-
teydessä jätetty edelleen tehtäväksi ympäris-
tölupavirastossa. Ehdotuksen mukaan yhteis-
ön jäsen voisi moittia päätöstä sillä perus-
teella, että päätös ei ole syntynyt laillisessa
järjestyksessä taikka on lain, asetuksen tai
yhteisön sääntöjen vastainen Sen tapauksen
varalta, että päätöksen johdosta on tehty 14
§:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus, on tarpeen
jatkaa edellä mainittua 60 päivän määräaika-
a siihen saakka kunnes 30 päivää on kulunut
oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tie-
doksisaamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ympä-
ristölupaviraston mahdollisuudesta antaa lu-
pa päätöksen täytäntöönpanoon ennen 1
momentissa tarkoitettua asian lopullista rat-
kaisemista, jos tähän on erityistä syytä eikä
täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyt-
tömäksi.

14 §. *Oikaisuvaatimus.* Päätöksen moit-
teenvaraisuuden lisäksi yhteisölukuun ehdo-
tetaan otettavaksi myös yhteisön kokoukselle
esitettävää oikaisuvaatimusta koskeva pykä-
lä. Tällainen oikaisuvaatimusta koskeva
säännös sisältyy nykyisin esimerkiksi yhdis-
tyslakiin ja yhteisäluelakiin ja sen avulla voi-
daan selvissä tapauksissa välttää turhien ha-
kemusten jättäminen ympäristölupaviraston
tutkittavaksi. Myös yhteisön hallituksen pää-
tökseen, joka olisi tehty yhteisön sääntöjen
nojalla yhteisön kokouksen sijasta, olisi tar-
koituksenmukaista ensimmäisenä muutok-
senhakuineina olla mahdollisuus oikaisun
vaatimiseen yhteisön kokoukselta. Ehdotuk-
sen mukaan yhteisön jäsen voisi vaatia yhteis-
ön kokoukselta päätöksen oikaisemista sillä
perusteella, että päätös ei ole syntynyt lai-
lisessa järjestyksessä taikka on lain, asetuksen
tai yhteisön sääntöjen vastainen taikka louk-
kaa hänen oikeuttaan.

Oikaisumenettelyn tulisi olla nopea ja kus-
tannuksiltaan edullinen tapa saada tarvittaes-
sa muutos jo tehtyyn yhteisön päätökseen.
Tämän vuoksi ehdotetaan, että oikaisuvaati-
mus olisi esitettävä 21 päivän kuluessa pää-

töksen tekemisestä. Asianosaisten oikeustur-
van kannalta on puolestaan tarpeellista, että
oikaisuvaatimukseen saadaan ratkaisu mah-
dollisimman joutuisasti. Tämän vuoksi ehdo-
tetaan, että yhteisön hallituksen tai toimitsi-
jan on kutsuttava 30 päivän kuluessa oi-
kaisuvaatimuksen tekemisestä yhteisön ko-
kous koolle käsittelemään oikaisuvaatimus
tai samassa ajassa päätettävä, ettei oi-
kaisuvaatimusta viedä yhteisön kokouksen
käsiteltäväksi. Lisäksi ehdotetaan, että halli-
tuksella tai toimitsijalla olisi myös oikeus itse
samassa ajassa ratkaista tekemäänsä päätöstä
koskeva oikaisuvaatimus.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 2 mo-
mentin nojalla tehdyn päätöksen moittimisesta
silloin, kun yhteisön kokous taikka hallitus
tai toimitsija tekee oikaisuvaatimukseen kie-
lteen päätöksen ja oikaisua ei suoriteta.

15 §. *Yhteisön purkautuminen.* Voimassa-
olevassa laissa on säädetty uittoyhdistyksen
toiminnan lakkaamisesta 5 luvun 62 ja 78
§:ssä, mutta muiden yhteisöjen purkautumi-
sesta ei ole säännöksiä. Tätä on käytännössä
pidetty selvänä puutteena, sillä on jopa ollut
epäselvää, voidaanko esimerkiksi ojitusyhtiön
nykyisen lain nojalla missään tilanteessa
katsoa purkautuneen. Yhteisön purkautumi-
nen tulisi voida käsitellä jossain laissa sään-
nellyssä menettelyssä. Vesioikeudellisia yh-
teisöjä koskevan sääntelyn tarkoituksena on
varmistaa se, että pitkäkestoissakin hank-
keissa on aina löydettävissä hankkeesta vas-
taava taho. Jos hankkeen keskeyttäminen ja
yhteisön purkaminen olisi mahdollista ilman
erillistä lupaa, tämä vaarantaisi koko yhteisö-
sääntelyn tarkoituksen. Sen vuoksi pykälässä
säädettäisiin, että yhteisön toimesta alkuun
pantua tämän lain mukaista hanketta ei saa
keskeyttää ilman ympäristölupaviraston lu-
paa. Hankkeen keskeyttämiselle annettavasta
luvasta olisi vastaavasti voimassa mitä siitä 3
luvun 18 §:ssä säädetään keskivedenkorkeu-
den alentamista tai nostamista tai vesistön
säännöstelyä tarkoittavan hankkeen osalta.
Yhteisön hallituksen tai toimitsijoiden olisi
huolehdittava purkautumisesta johtuvista
selvitystoimista, jollei yhteisö ole valinnut
tehtävään yhtä tai useampaa muuta selvitys-
miestä. Purkautumisesta päättäneen yhteisön
taloudellista toimintaa saataisiin jatkaa vain
siinä määrin kuin tarkoituksenmukainen sel-

vittely sitä vaatii.

Yhteisön velkojien aseman turvaamiseksi ja muutoinkin yhteisöön kohdistuvien vaatimusten esittämisen kannalta olisi tarpeellista, että edellä mainitunlaisissa tapauksissa selvästi olisi todettavissa se ajankohta, josta lukien yhteisö katsotaan purkautuneeksi. Tämän vuoksi 2 momentissa säädettäisiin, että yhteisö on katsottava purkautuneeksi, kun sen velat on maksettu ja ympäristölupaviraston määräämät velvoitteet suoritettu. Yhteisön olisi varmistauduttava siitä, ettei sillä ole maksamattomia velkoja. Sen vuoksi ehdotetaan, että jos kaikki yhteisön velkojat eivät ole yhteisön tiedossa, olisi sen otettava julkinen haaste tuntemattomille velkojille. Jos yhteisön varat ovat velkoja suuremmat ja yhteisön jäsenten välisistä oikeussuhteista ei muuta johdu, ylijäämä olisi jaettava jäsenten kesken äänimäärän mukaan.

Vasta kun yhteisö olisi purkautunut, se voitaisiin poistaa ympäristölupavirastossa pidettävästä rekisteristä. Jotta tieto yhteisön purkautumisesta saadaan myös rekisteriviranomaisen tietoon, säädettäisiin 3 momentissa ilmoitusvelvollisuudesta. Hallituksen tai toimitsijan taikka, jollei näitä ole, jonkun jäsenistä on ilmoitettava yhteisön purkautumisesta ympäristölupavirastolle 45 päivän kuluessa siitä, kun yhteisön velat 2 momentin mukaisesti on maksettu ja muut velvoitteet suoritettu.

13 luku. **Korvaukset**

1 §. *Korvausvelvollisuus.* Luvussa säädettäisiin lain soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Luku ja korvausvelvollisuuden perusteet vastaavat sisällöltään vesilain nykyisiä säännöksiä, jotka uudistettiin 1990-luvun puolivälissä. Säännösten tulkinnat ovat vakiintuneet, eikä korvaussääntelyyn ja sen systematiikkaan ole syytä tehdä suuria asiallisia muutoksia. Säännökset ovat kuitenkin vaikeaselkoisia, mikä on vaikeuttanut niiden ymmärtämistä. Sääntelyä on tämän vuoksi pyritty sanonnallisesti selventämään ja ajantasaistamaan. Luvussa myös nykyistä selvemmin yksilöitäisiin milloin on kysymys aineellisesta (sovellettava laki) ja milloin prosessuaali-

sesta (soveltava viranomaisen ja menettely) sääntelystä. Tämän mukaisesti luvun 2 §:ssä säädettäisiin sovellettavasta laista ja 3 §:ssä korvausasioita käsittelevistä viranomaisista.

Pykälässä säädettäisiin korvausvelvollisuuden laajuudesta, eli siitä, mistä aiheutuviin edunmenetyksiin lukua sovellettaisiin. Uuden lain terminologian mukaisesti luvussa käytettäisiin yleisesti edunmenetyksen käsitettä, joka sisältäisi myös vesilaisissa nykyisin tarkoitetun haitan ja vahingon. Pykälässä olevaan luetteloon on koottu erilaiset korvaustilanteet, joista nykyisessä laissa säädetään eri luvuissa. siihen on pyritty kokoamaan mahdollisimman kattavasti erilaiset korvaustilanteet. Luetteloa kuitenkin täydennetään joillakin hankeluvuissa olevilla korvaussäännöksillä. Pääsääntönä olisi, että korvaussäännöksiä sovelletaan lupa-asioissa, mutta luettelossa on muitakin korvaustilanteita, jotka liittyvät muun muassa yleiskäyttösäännöksiin. Käytännössä arviolta yli 90 prosenttia korvauksista liittyy kuitenkin 1 kohdassa tarkoitettuihin lupaan perustuviin vesitaloushankkeisiin. Luettelon 6 kohdan yleissäännös koskee muun muassa edunmenetyksiä, jotka aiheutuvat muusta kuin 5 kohdan mukaisesta yleiskäyttöoikeudesta tai sellaisesta vesitaloushankkeesta, johon ei lain mukaan tarvita lupaa. Säännöksen mukainen korvausvelvollisuus tulee kysymykseen silloin, kun tällaista toimintaa harjoitetaan vastoin lain säännöksiä. Lain mukaisesti harjoitettuun yleiskäyttöön ei sen sijaan liittyisi edelleenkaan korvausvelvollisuutta.

Pykälässä ei olisi erillistä vesilain 9 luvun 11 §:n kaltaista mainintaa pohjaveden ottamon tekemisestä ja käyttämisen liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Tällä ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa korvauksen perusteita, sillä muut 1 momentin kohdat jo kattavat pohjaveden ottamon tekemisen ja käyttämisen.

Pykälän 2 momentissa oleva vesilain rykyistä 13 luvun 2 §:ää vastaava säännös ilmaisee vahingonkorvausoikeudellisesti tärkeän tuottamuksesta riippumattoman vastuun periaatteen, jolle on pykälän analogisella tulkinnan kautta annettu oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa vesilakia laajempaakin merkitystä. Säännöksen mukaan siinä tarkoitettua laitteen virheellisestä toiminnasta aiheutu-

heutuvan edunmenetyksen korvaamisesta olisivat nykyiseen tapaan vastuussa omistaja ja haltija yhteisvastuullisesti tuottamukseen riippumatta. Säännöksen mukainen ankara vastuu koskisi kuitenkin ainoastaan omaisuutta koskevia välittömiä edunmenetyksiä. Näin henkilövahinkoihin ja taloudellisiin vahinkoihin sovellettaisiin lain yleisiä säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 momentin 5 kohtaan liittyen laivan omistajan ankarasta vastuusta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 1 luvun 25 §:ssä. Momentissa viitattaisiin merilain (674/1994) säännöksiin laivaisännän vastuun rajoittamisesta ja meripanttioikeudesta, ja säännöksellä olisi myös läheinen yhteys useiden kansainvälisten merioikeutta koskevien sopimusten soveltamiseen. Laivan omistajan ankara vastuu ei koskisi myöskään sellaisia vahinkoja, jotka aiheutuisivat valtaväylään tai yleiseen kulkuväylään laittomasti pannulle esineelle.

2 §. *Sovellettavat säännökset.* Pykälään koottaisiin säännökset 1 §:ssä määriteltyjen edunmenetyksien korvaamiseen sovellettavista säännöksistä. Pykälän ensisijaisena tarkoituksena on määrittää luvun korvaussäännösten suhde vahingonkorvauslakiin ja ympäristövahinkojen korvaamisesta annettuun lakiin. Pykälän 1 momentissa olisi pääsääntö, jonka mukaan korvausasioissa sovellettaisiin luvun säännöksiä aina, jos kyse ei ole 2 - 4 momentissa tarkoitetuista tilanteista.

Pykälän 2 momentti koskisi lainvastaisesta toiminnasta aiheutuneiden edunmenetyksien korvaamista. Lainvastaisella toiminnalla aiheutuneiden edunmenetyksien korvaaminen kuuluisi nykyiseen tapaan yleisen vahingonkorvausoikeuden alaan. Tällaisiin korvauksiin sovellettaisiin vahingonkorvauslakia. Ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia sovellettaisiin kuitenkin, jos kysymyksessä on lain tarkoittama ympäristövahinko. Säännös vastaa vesilain nykyistä 11 luvun 1 §:n 4 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vesitaloushankkeista aiheutuneiden henkilövahinkojen korvaamisesta, joihin sovelletaan vahingonkorvauslakia. Jos henkilövahinko on aiheutunut vesien pilaantumisesta, sovellettaisiin vahingon korvaamiseen ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia. Sään-

nös vastaisi vesilain nykyistä 9 luvun 3 a §:ää.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 1 §:n 2 momentin mukaisen korvausvelvollisuuden suhteesta ympäristövahinkolakiin. Jos 2 momentin tarkoittamassa tilanteessa olisi kysymys ympäristövahingoista, sovellettaisiin ympäristövahinkolain säännöksiä. Muutoin sovellettavaksi tulisivat vesilain säännökset, jos kysymys ei ole 2, 3 tai 4 momentin tarkoittamasta tilanteesta. Pykälän 4 momentti vastaisi vesilain nykyistä 11 luvun 2 §:n 3 momenttia.

3 §. *Korvausasioita käsittelevät viranomaiset.* Pykälässä säädettäisiin yhdenmukaisesti nykyisen vesilain kanssa korvausasioiden oikeuspaikasta, joka riippuisi yhtäältä siitä, mistä 1 §:n mukaisesta toimenpiteestä edunmenetyksen aiheutuu ja toisaalta edunmenetyksen laadusta ja 2 §:n mukaan sovellettavasta laista. Pykälän 1 momentissa olisi pääsääntö, jonka mukaan ympäristölupavirasto käsittelee lain mukaiset korvausasiat, jollei 2 tai 3 momentin poikkeussäännöksistä muuta johdu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvista korvausasioista. Säännöksen mukainen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta kytkeytyisi sen käsiteltäväksi lain mukaan kuuluviin asioihin. Poikkeuksen muodostaisivat kuitenkin sellaiset ojitusasiat, joihin liittyvät korvaukset kuuluvat 5 luvun mukaan ojitustoimituksessa ratkaistaviksi. Säännös koskisi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten käsiteltäväksi tulevien oikeuksia koskevien kysymysten lisäksi lähinnä tutkimuslupaa.

Pykälän 3 momentissa olisi vesilain nykyistä 11 luvun 3 a §:ää vastaava pääsääntö, jonka mukaan käräjäoikeus käsittelee henkilövahinkoja koskevat asiat. Henkilövahinkojen korvaamiseen sovellettaisiin 2 §:n 3 momentin mukaan vahingonkorvauslakia tai ympäristövahinkolakia. Käräjäoikeus käsitelisi myös 1 §:n 2 momentin mukaiset asiat silloin, kun niihin 2 §:n 4 momentin mukaan sovelletaan ympäristövahinkolakia. Pääsääntönä olisi kuitenkin, että tällaiset asiat käsitellään ympäristölupavirastossa ympäristönsuojelulain 72 §:n mukaan, joten tältä osin käräjäoikeuden toimivalta olisi toissijainen.

Momentissa olisi myös vesilain nykyistä 14 luvun 2 §:n 1 momenttia vastaava säännös käräjäoikeuden toimivallasta ratkaista luvattomalla toimenpiteellä aiheutettua edunmenetystä koskeva korvausasia. Poikkeuksena olisivat nykyisen tapaan hallintopakkoasiat ja sellaiset edunmenetykset, joita koskevan korvauskysymyksen ympäristölupavirasto voi 4 §:n 2 momentin mukaisesti ratkaista lupa-asian yhteydessä.

4 §. *Hakemusasiaan liittyvät korvaukset.* Pykälä sisältäisi säännökset korvausten määrittämisestä hakemusasian yhteydessä. Pääsäännön mukaan lupaviranomaisen olisi luvan tai käyttöoikeuden antamisen yhteydessä määrättävä viran puolesta toiminnasta aiheutuvat edunmenetykset korvattavaksi. Poikkeuksena pääsäännöstä olisi 11 luvun 17 §:n mukainen mahdollisuus hakemuksen ratkaisemiseen osittain. Pykälän nojalla korvauksesta voitaisiin päättää asiaratkaisusta erillään. Myös tällöin korvaukset kuitenkin määrättäisiin viran puolesta.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain nykyistä 11 luvun 8 §:n 2 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan ympäristölupavirasto voi lupa-asian yhteydessä viran puolesta käsitellä toiminnasta myös ennen asian ratkaisemista aiheutuneet edunmenetykset. Edellytyksenä olisi nykyiseen tapaan, että tästä ei saisi aiheutua olennaista viivästystä lupa-asian käsittelylle. Ympäristölupavirasto voisi myös päättää, että korvaukset käsitellään erillään asiaratkaisusta. Korvausvaatimuksen erikseen käsittelemistä koskevaan ratkaisuun ei saisi hakea valittamalla muutosta. Säännös koskisi kaikkia aiempia edunmenetyksiä, mukaan lukien 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainvastaisesta toiminnasta aiheutuvia edunmenetyksiä. Kun sanotun lainkohdan mukaan korvauksiin tältä osin sovelletaan vahingonkorvauslakia tai ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia, saattaa ympäristölupavirasto joutua samassa asiassa soveltamaan korvauksen määrittämisessä vesilain lisäksi myös näitä lakeja.

Pykälään ei otettaisi vesilain nykyisen 11 luvun 21 §:n 1 momentin kaltaista säännöstä luvan myöntämisen ja toimenpiteeseen ryhtymisen tai luvan raukeamisen välisenä aikana aiheutuneen erityisen menetyksen korvaamisesta. Poikkeussäännös on tarkoitettu

lähinnä jätevesiasioita varten, eikä sitä ole tarpeen ottaa uuteen lakiin.

5 §. *Erilliset korvausasiat.* Pykälään kootaisiin säännökset erillisen korvausasian käsittelystä. Kysymyksessä olisi menettelysäännös, joka ei ratkaisisi sen paremmin korvausperustetta kuin viranomaisen toimivaltaa. Näistä säädettäisiin 2 ja 3 §:ssä. Pääsääntönä olisi, että vesitaloushankkeista aiheutuvista edunmenetyksistä määrätään korvaukset lupa-asian käsittelyn yhteydessä 4 §:n mukaisesti. Tällöin ei kuitenkaan välttämättä kyetä ennakoimaan kaikkia hankkeesta aiheutuvia edunmenetyksiä. Tällaisessa tilanteessa lain mukaan korvattavaa edunmenetystä kärsinyt voisi 1 momentin mukaan tehdä erillisen hakemuksen korvausten saamiseksi. Korvausta haettaisiin samalta viranomaiselta, joka on myöntänyt hankkeelle luvan. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 11 luvun 8 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korvauksen hakemisesta 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Lupa-asiaan liittyen korvausta haettaisiin 2 momentin mukaan toimivaltaiselta lupaviranomaiselta lupa-asian yhteydessä tai erillisellä hakemuksella. Muuhun kuin luvanvaraiseen toimintaan liittyen korvausta taas haettaisiin 3 momentin nojalla joko ympäristölupavirastolta tai käräjäoikeudelta riippuen siitä, kumman toimivaltaan asian käsittely 3 §:n mukaan kuuluisi. Pykälän 3 momentti koskisi 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tilanteiden lisäksi yleisesti kaikkea luvanvaraisuuden ulkopuolella tapahtuva toimintaa, joka 1 §:n mukaan kuuluu korvausvelvollisuuden piiriin.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännöksen korvauksen hakemisesta ojitukseen liittyvästä edunmenetyksestä. Tällaisen edunmenetyksen korvaamisesta päättäisi 3 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, jolle myös korvaushakemus tehtäisiin.

6 §. *Korvattava edunmenetys.* Kun luvun 1 §:ssä määriteltäisiin korvausvelvollisuuden laajuus, eli milloin edunmenetys tulee korvattavaksi, 6 §:ssä määriteltäisiin, mitä pidetään korvattavana edunmenetyksenä. Vaikka pykälät näyttävät osin päällekkäisiltä, niissä on näin ollen kyse eri asioista. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin korvattavaksi tule-

vat edunmenetykset. Momentin luettelo olisi tyhjentävä. Luetteloon kuulumattomat edunmenetykset tulisivat korvattaviksi vain siltä osin kuin muissa luvuissa näin nimenomaisesti säädetäisiin. Muissa luvuissa olisi myös paikoin täsmennetty luettelossa mainittuja edunmenetyksiä sekä rajoitettu joidenkin luettelon mukaisten edunmenetysten korvaamista. Nämä erityissäännökset syrjäyttäisivät pykälän 1 momentin johtolauseessa olevan viittaussäännöksen kautta.

Pykälän 1 momentin luettelo vastaa vesilain nykyisessä 11 luvun 3 §:n 1 momentissa olevaa luetteloa. Kysymyksessä on vesilain alkuperäinen säännös, jota on muutettu vain 4 ja 7 kohtien osalta. Säännöksen peruslähtökohtia ei laissa muutettaisi, joten vallitseva oikeustila ja säännöksen tulkintakäytäntö säilyisi nykyisellään. Tulkinnassa on jossain määrin epäselvyyttä aiheuttanut 2 kohta. Käytännössä säännöksen soveltamisessa on kuitenkin pidetty ratkaisevana vaatimusta fyysisestä yhteydestä. Ilman tällaista yhteyttä korvausta ei kiinteistölle ole määrätty maksettavaksi. Poikkeuksena tästä ovat vain immissiot. Fyysinen yhteys voi toisaalta olla olemassa yhteisen vesialueen osakkuuden kautta. On myös huomattava, että yleisille vesialueille aiheutuvista vahingosta (muutoin kuin ammattikalastuksen osalta) ei vesilaissa ole säädetty korvausvelvollisuutta, eikä laissa ole säännöstelymaksusta luopumisen jälkeen muutakaan yleisen edun kompensointimekanismeja. Käytännössä kyseessä voisi kuitenkin olla lähinnä pilaantumisvahinko, johon sovelletaan vesilain sijasta ympäristövahinkolakia.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin vesilain nykyisen 11 luvun 3 §:n 2 momentin tavoin ympäristövahinkolain säännösten soveltamisesta edunmenetyksen korvaamiseen tietyissä tilanteissa. Ympäristövahinkolain 12 §:n mukaan tällöin sovellettavaksi tulisivat lain säännökset korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista.

Pykälän 3 momentissa olisi vesilain nykyiseen 9 luvun 11 §:n 2 momenttiin perustuva säännös veden ottamiseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Nykyinen erityissäännös koskee pelkästään pohjaveden ottamista, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että otettavasta pintavedestä maksettaisiin korvausta. Selvyyden

vuoksi momentin ensimmäisessä lauseessa oleva yleinen periaate koskisi yleisesti veden ottamista ja kattaisi näin sekä pintaveden että pohjaveden ottamisen. Säännöksen mukaan alueen omistajalla ei olisi oikeutta saada korvausta alueelta otettavasta vesiaineesta. Säännös koskisi kaikkea vallintaoikeuden piiriin kuuluvaa vettä, ei sen sijaan vesisäiliössä ja kaivossa olevaa vettä, joka 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kuuluu omistajalleen. Korvattavana edunmenetyksenä pidettäisiin kuitenkin pohjaveden ottamisesta aiheutuvaa, omistajalle tai muun erityisen oikeuden nojalla pohjavettä käyttävälle aiheutuvaa veden saannin huonontumista, mikäli sitä ei ole pidettävä vähäisenä.

7 §. *Yleiskäytön estyminen tai vaikeutuminen.* Pykälä sisältäisi vesitaloushankkeiden yleiskäyttöoikeuksien estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamista koskevat säännökset. Tämänkaltaisia edunmenetyksiä ei vesilain nykyisen 11 luvun 4 §:n mukaan pääsääntöisesti korvata, eikä sääntelyä tältä osin muutettaisi. Poikkeuksen kuitenkin muodostaisi 6 §:n 1 momentin 6 kohdan ja osittain 7 kohdan mukainen niin sanottu kvalifioitu yleiskäyttö. Sääntelyn selventämiseksi pykälässä olisi nimenomainen viittaus näihin säännöksiin. Tämä on tarpeen muun muassa sen vuoksi, että yleiskäytölle aiheutuvan vahingon korvaamisesta juurikaan ole oikeuskäytäntöä. Tähän tosin liittyy vesilain nykyisen 2 luvun 17 §:n tarkoittama tilanne, jossa yleiskäyttöön perustuva kulkuyhteys liittyy omistusoikeuteen (ks. KHO 2.7.2003 taltio 1594).

8 §. *Korvauksen määrä.* Pykälässä säädetään edunmenetysten korvauksen määristä vastaavasti kuin nykyisessä vesilaissa. Pykälän 1 momentin mukaan pääsääntöisesti vesitaloushankkeesta aiheutuvasta edunmenetyksestä maksettaisiin edelleen täysi korvaus. Täysi korvaus määräytyy tavalliseen tapaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaisesti, kun kyse on kiinteistön luovutusta tai käyttöä koskevasta edunmenetyksestä. Näin ollen vesilaissa ei ole tarpeen tai mahdollista säätää tältä osin tarkemmin korvauksen määräytymisestä.

Pykälän 2 ja 3 momentti koskisivat tilanteita, joissa hankkeesta aiheutuu edunmenetyk-

sen lisäksi hyötyä. Korvaussäätelyn lähtökohtana on vahingon tai haitankärsijän taloudellisen aseman säilyttäminen ennallaan, joten momenttien mukaan hankkeesta aiheutuva hyöty otettaisiin huomioon korvausta määrättäessä. Tämä ei kuitenkaan koske sellaista hyötyä, joka synnyttää velvollisuuden osallistua hankkeen kustannuksiin. Säännökset vastaisivat vesilain nykyisiä 11 luvun 5 §:n 2 ja 3 momenttia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin korvauksen suuruudesta käyttö- ja lunastusoikeuden yhteydessä. Momentissa säilytettäisiin vesilainsäädäntöön vanhastaan kuulunut periaate puolitoistakertaisesta korvauksesta. Alkujaan periaate on liittynyt vesivoiman saantiin, mutta nykyisin soveltamistilanteet koskevat yleensä muita asioita. Periaate on herättänyt laajaa keskustelua, mutta sitä on pidettävä eräänlaisena saavutettuna etuna, josta luopuminen ei ole mahdollista ilman laajempia selvityksiä ja erillistä valmistelua. Säännöksen soveltamisala säilytettäisiin nykyisellään, joten periaate koskisi ainoastaan momentissa lueteltuja omaisuusosia. Myös momentin viimeisessä lauseessa oleva poikkeuksen poikkeus vastaisi soveltamisalaltaan nykyistä lakia. Vesijohdolla tarkoitettaisiin sekä putki- että avojohtoja.

9 §. *Lunastusvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa luvun mukaan korvattava edunmenetystä on niin suuri, ettei niistä maksettava korvaus säilytä vahingonkärsijän taloudellista asemaa ennallaan. Jäljelle jäävä alue saattaa esimerkiksi jäädä sen tarkoituksenmukaisen käytön kannalta epätarkoituksenmukaisen pieneksi tai muotoiseksi. Tällaisessa tilanteessa omistajalla olisi vesilain nykyisen 11 luvun 7 §:n tavoin oikeus vaatia alueen lunastamista. Lunastamista vaadittaisiin samalta viranomaiselta, joka luvun säännösten mukaan on toimivaltainen ratkaisemaan korvausasian.

Pykälän 1 momentin mukaan lunastusvelvollisuus koskisi yhtäältä toimenpidettä, josta aiheutuu huomattavaa pysyvää haittaa ja toisaalta lunastuksen yhteydessä jäännöskiinteistöä, jolle aiheutuu vastaavaa haittaa. Nykyisessä laissa velvollisuus on kytketty kiinteistöön ja siihen kuuluvaan alueeseen. Pykälässä viitattaisiin nykyistä lakia täsmällisemmin kiinteistöön, yhteisalueeseen tai nii-

den osaan. Tämä vastaisi säännöksen tulkintakäytäntöä. Kiinteistön osana pidettäisiin myös rasitteita, joiden myös on oikeuskäytännössä katsottu kuuluvan säännöksen soveltamisalaan. Myös jäännöskiinteistön lunastusvelvollisuutta koskevaa säännöstä täsmennettäisiin niin, että se ei johtaisi ainoastaan kiinteistön lunastamiseen. Säännöksen mukainen velvollisuus koskisi ainoastaan sitä osaa kiinteistöstä, johon momentissa tarkoitettu haitta kohdistuu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesilain nykyistä 11 luvun 7 §:n 2 momenttia vastaavasta lunastusvelvollisuudesta, joka koskee 6 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohdassa tarkoitettua edunmenetystä. Momentin mukainen oikeus edellyttäisi, että korvaukseen tyytymistä voida pitää haitankärsijän kannalta kohtuullisena.

Pykälän 3 momentti koskisi lunastettavasta omaisuudesta määrättävän korvauksen suuruutta. Säännöksen mukaan korvaus olisi nykyiseen tapaan puolitoistakertainen, jos lunastuksen kohteena on omaisuus, johon kohdistuva edunmenetys korvataan puolitoistakertaisena 8 §:n 4 momentin mukaan.

10 §. *Korvauksesta sopiminen.* Vesilain nykyisen 11 luvun 9 §:n mukaan asianosaiset voivat sopia korvauksesta. Säännöksen soveltamisessa ei ole tietävästi esiintynyt ongelmia, joten se sisällytettäisiin pykälään nykyisellään. Säännöstä kuitenkin täydennettäisiin niin, että sopimus olisi tehtävä kirjallisena. Jos edunmenetyksen kohteena oleva omaisuus on kiinnitetty, edellyttää kiinnityksenhaltijan oikeuksien turvaaminen hänen suostumustaan. Myös tästä säädettäisiin pykälässä nykyiseen tapaan.

11 §. *Edunmenetyksen ehkäiseminen tai vähentäminen erityisin toimenpitein.* Pykälässä säädettäisiin korvausvelvollisen määräämisestä ryhtymään korvauksen sijasta tarpeellisiin toimenpiteisiin korvattavan edunmenetyksen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Pykälä liittyy osaltaan yleisempään vesioikeudellisten hankkeiden toteuttamistapaan koskevaan periaatteeseen, joka edellyttää hankkeen toteuttamista vähiten haitallisia vaikutuksia aiheuttavalla tavalla. Tästä säädettäisiin 2 luvun 7 §:ssä. Myös lupamääräyksiä koskevat säännökset liittyvät periaatteeseen, sillä myös näiden lähtökohtana on

hankkeesta aiheutuvien haittojen välttäminen sekä ehkäisevien toimenpiteiden ensisijaisuus rahakorvauksiin nähden.

Pykälä vastaisi asiasisällöltään vesilain nykyistä 11 luvun 13 §:ää, jota on kuitenkin sannonnallisesti ajanmukaistettuna. Pykälässä ei yksilöitäisi sen tarkoittamia toimenpiteitä, vaan kysymykseen voisivat tulla lähtökohdaisesti kaikki toimenpiteet, joilla hankkeen haitallisia vaikutuksia voidaan ehkäistä tai vähentää. Näitä voisivat olla nykyisen lain tavoin esimerkiksi omaisuutta suojaavien laitteiden rakentaminen.

Pykälän soveltaminen ei edellyttäisi edunmenetyksen kärsijän hakemusta, vaan korvausasian käsittelyn yhteydessä toimivaltaisen viranomaisen olisi viran puolesta arvioitava sen soveltaminen. Edellytyksenä olisi nykyiseen tapaan, että ehkäisevien toimenpiteiden kustannukset eivät saisi olla suhteettomasti suurempi kuin mitä edunmenetyksestä maksettavat korvaukset ilman toimenpiteitä olisivat. Lisäksi edellyttäisiin, etteivät ehkäisevien toimenpiteiden tekeminen muodostu korvausvelvolliselle kohtuuttomaksi verrattuna rahalla maksettavaan korvaukseen.

12 §. *Vedensaannin turvaaminen.* Vedenottoa koskevassa pykälässä täydennettäisiin 11 §:n mukaista velvollisuutta ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin hankkeen haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Myös vedenotolle aiheutuvan haitan ehkäiseminen kuuluisi 11 §:n soveltamisalaan, mutta pykälässä laajennettaisiin toimenpiteisiin ryhtymisvelvollisuutta vedensaannin turvaamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden osalta. Pykälä ei nimittäin sisältäisi 11 §:n mukaisia toimenpiteiden kustannuksiin ja kohtuullisuuteen liittyviä edellytyksiä. Vedensaannin turvaamiseksi tarpeellisiin korvaaviin toimenpiteisiin olisi korvauksen sijasta ryhdyttävä aina, kun korvaukseen oikeutettu tätä vaatii. Tämä koskisi kuitenkin ainoastaan sellaista vedenottoa huomattavasti vaikeuttavaa hanketta, joka on luvanvarainen.

Pykälän 1 momentti perustuisi vesilain nykyiseen 11 luvun 12 §:n 1 momentin alkuosaan. Nykyisessä säännöksessä olevaa luetteloa korvaavista toimenpiteistä ei kuitenkaan sisällytettäisi momenttiin, vaan siinä viitattaisiin yleisesti vedensaannin turvaamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Nykyiseen

tapaan tällaisena toimenpiteenä voisivat tulla kyseeseen esimerkiksi kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon, uuden kaivon rakentaminen tai entisen kaivon syventäminen, vesijohdon jatkaminen tai vedenottamon rakentaminen. Toimenpidettä harkittaessa on otettava huomioon vesihuoltolain säännökset vesihuollon tavoitteista ja järjestämisestä. Näiden mukaisesti ensisijainen keino vedensaannin järjestämiseksi on vesihuoltolaitoksen vesijohtoon liittyminen aina kun tämä on kohtuudella mahdollista. Siten momentin tarkoittamana toimenpiteenä voisi tulla kysymykseen esimerkiksi liittymäjohton rakentaminen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ulkopuolelle olevan kiinteistön liittämisestä laitoksen vesijohtoverkostoon.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain nykyisen 11 luvun 12 §:n 1 momentin toista virkettä vastaava säännös korvausvelvollisen kustannuksella tehtyjen laitteiden ja rakennelmien kunnossapidosta. Momentin mukaan kunnossapitovelvollisuus kuuluisi pääsäännön mukaan edelleen korvaukseen oikeutetulle. Ympäristölupavirasto voisi kuitenkin määrätä myös kunnossapitovelvollisuuden korvausvelvolliselle, jos tämä on olosuhteet huomioon ottaen perusteltua.

Pykälän 3 momentti sisältäisi erityissäännöksen vedensaannin turvaamisesta silloin, kun 1 momentissa tarkoitettu vedenoton vaarantuminen aiheutuu vedenottamon tekemisestä tai käytöstä. Tällaisessa tilanteessa 1 momentin mukaisten korvaavien toimenpiteiden sijasta vedensaanti voitaisiin järjestää antamalla korvaukseen oikeutetulle mahdollisuus saada tarvittava vesi ottamosta. Vesilain nykyistä 11 luvun 12 §:n 2 momenttia vastaavasti, edellytyksenä tälle olisi, että vedensaantioikeus ei aiheuta kohtuuttomia kustannuksia ottamon omistajalle, eikä vaaranna ottamon käyttötarkoitusta. Vedensaantioikeus koskisi enintään korvaukseen oikeutetun aikaisempaa kulutusta vastaavaa vesimäärää ja olisi voimassa niin kauan kuin ottamoa käytetään. Vedensaantiin oikeutetulla olisi myös velvollisuus maksaa saamastaan vedestä ottamon käyttökustannuksiin suhteutettu hinta. Korvausvelvollinen toisaalta vastaisi veden saantia varten tarvittavan vesijohdon tekemisestä ja kunnossapidosta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin korva-

ukseen oikeutetun velvollisuudesta osallistua pykälässä tarkoitettujen toimenpiteiden kustannuksiin silloin, kun toimenpiteestä hänelle aiheutuva hyöty on edunmenetystä suurempi. Vesilain nykyistä 11 luvun 12 §:n 3 momenttia asiallisesti vastaavan säännöksen tarkoituksena olisi estää se, että korvaukseen oikeutettu saisi toimenpiteestä perusteetonta etua. Tämän mukaisesti momentissa säädettäisiin, että hyötyä saava korvaukseen oikeutettu voitaisiin velvoittaa kohtuuden mukaan osallistumaan kustannuksiin enintään hänen saamaansa hyötyä vastaavalla osuudella. Säännös koskisi nykyiseen tapaan toimenpiteiden toteuttamiskustannusten lisäksi esimerkiksi laitteiden ja rakennelmien kunnossapitokustannuksia.

Vesilain nykyisessä 11 luvun 11 §:ssä säädetään 3 momenttia muistuttavasta oikeudesta saada korvauksen sijasta käyttöön sähköä vesivoiman käyttöoikeuden luovuttamista vastaan. Käytännössä sähkövoiman saantia koskevat oikeudet perustuvat kuitenkin sopimukseen, ei mainittuun säännökseen, jonka käytännön soveltamisesta ei ole tietoa. Kun otetaan huomioon tämä sekä tosiasia, että tavallisesti tiloihin ei suoraan kuulu vesivoimaoikeutta, säännöstä ei lakiin otettaisi. Tarvittaessa mahdollinen vesivoimaoikeuden menetys korvataan tavalliseen tapaan kuten muutkin edunmenetykset.

13 §. *Korvausten maksaminen.* Pykälässä säädettäisiin korvauksen maksamisesta määräämisestä korvauspäätöksen yhteydessä. Pykälän 1 momentissa olisi kaikkia korvaustilanteita vastaava yleissäännös, jonka mukaan korvausvelvollisuutta koskevassa ratkaisussa olisi aina määrättävä korvauksen suorittamisajasta ja suorittamistavasta, eli eräpäivästä. Momentti olisi yhdenmukainen vesilain nykyisen 11 luvun 14 §:n 1 momentin kanssa.

Pykälän 2 momentissa olisi pääsääntö, jonka mukaan korvaus on määrättävä maksettavaksi yhdellä kertaa. Määräajoin korvaus voitaisiin määrätä maksettavaksi vain, jos tähän on erityisiä syitä. Määräajoin maksettavaan korvaukseen voitaisiin korvauksen saajan vaatimuksesta liittää vakuus. Momentti olisi yhdenmukainen vesilain nykyisen 11 luvun 10 §:n kanssa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin korko-

lain (633/1982) mukaisen viivästyskoron määräämisestä niissä tapauksissa, joissa maksuvelvollisuutta ei täytetä eräpäivään mennessä. Momenttia vastaava säännös lisättiin vesilain 11 luvun 14 §:n 2 momenttiin lailla 553/1994. Säännöksen mukaan myös viivästyskorko määrättäisiin viran puolesta niin kertakaikkisten korvausten kuin määräajoin maksettavien korvausten osalta.

Pykälän 4 momenttiin sisältyisi vesilain nykyinen 11 §:n 14c §:n säännös koron määräämistä tilanteissa, joissa vesilain mukaisesta korvauksesta päätetään lupamenettelystä erillään. Säännös lisättiin lakiin muutoksella 553/1994, jolloin koron osalta poikkeamista pääsäännöstä perusteltiin sillä, että korkolain mukaisen viivästyskoron periminen ei ole perusteltua säännöksen tarkoittamissa tilanteissa, joissa on kysymys laillisen toiminnan aiheuttamasta vahingosta. Määräajoin maksettavien korvausten yhteydessä säännöstä sovelletaan vain niihin maksueriin, jotka kohdistuvat korvauspäätöstä edeltävään aikaan. Myöhempien maksuerien osalta kysymys eräpäivästä jäisi tapauskohtaisesti määrättäväksi.

14 §. *Korvausvelvollisuuden aiheuttavan toimenpiteen aloittaminen.* Pykälä vastaisi asiasisällöltään vesilakiin lain muutoksella 553/1994 lisättyä 11 luvun 14 a §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan korvauksista lupa-asian yhteydessä määrättäessä olisi samalla annettava määräykset siitä, milloin luvan mukaisiin korvausvelvollisuuden synnyttäviin toimenpiteisiin saadaan ryhtyä. Lupapäätös tulisi ymmärtää nykyiseen tapaan laajasti niin, että varsinaisten lupien lisäksi sillä tarkoitettaisiin niistä erillään myönnettäviä pakko-toimioikeuksia.

Pykälän 2 momentissa olisi pääsääntö, jonka mukaan kertakaikkinen korvaus olisi nykyiseen tapaan maksettava tai talletettava ympäristölupaviraston määräämänä aikana. Säännöksen nojalla ympäristölupavirasto voi määrätä korvauksen eräpäivän muutoinkin kuin viittaamalla lainkohdan asettamaan tarkarajaan eli toimenpiteisiin ryhtymiseen. Poikkeuksen muodostaisivat ne tilanteet, joissa toimenpiteet voidaan lain mukaisesti aloittaa ennen lupapäätöksen lainvoimaisuutta ja korvausten maksamista. Näitä olisivat 3 luvun 15 §:n mukaiseen valmistelulupa-

kä 11 luvun 17 §:n mukaiseen kaksivaiheiseen menettelyyn perustuvat toimenpiteet. Momentin nojalla asianomaisilla olisi myös mahdollisuus sopia toimenpiteen aloittamisesta ennen korvauksen maksamista tai tallettamista. Korvaus olisi kuitenkin maksettava viimeistään vuoden kuluttua päätöksen lainvoimaisuudesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin koron määräytymisestä valmisteluluvan ja kaksivaiheisen menettelyn yhteydessä, jotka 2 momentin mukaan muodostaisivat poikkeuksen momentin pääsäännöstä. Näiden lisäksi säännös koskisi luvanvaraisia toimenpiteitä, joihin ei ole lupaa. Korvauksen määräytymisestä näissä tilanteissa säädettäisiin yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 11 luvun 14a §:n 3 momentin kanssa. Momentti sisältäisi myös vesilain nykyisessä 11 luvun 14a §:n 4 momentissa olevan momentin soveltamista määrääjain maksettavissa korvauksissa koskevan rajauksen.

15 §. *Korvauksen palauttaminen.* Korvauksen palauttamista koskeva pykälä vastaisi vesilain nykyistä 14 luvun 14b §:ää. Palauttamista koskevaa sääntelyä ei voida jättää yleisen lunastuslainsäädännön varaan sen vuoksi, että säännös koskisi lunastuskorvauksen lisäksi muitakin korvauksia. Säännöksellä on myös ollut käytännön merkitystä, minkä vuoksi se otettaisiin uuteenkin lakiin.

Säännöksessä on kysymys perusteettoman edun palautustilanne, joka saattaa syntyä esimerkiksi silloin kun hanke jää toteuttamatta, vaikka ennen toteuttamisen aloittamista maksettavaksi määräytyvät korvaukset on jo maksettu. Tällaisessa tilanteessa hankkeesta vastaavalla olisi säännöksen nojalla oikeus vaatia korvauksen palauttamista hakemuksella ympäristölupavirastossa. Korvauksen palauttaminen hakemuksen perusteella olisi pääsääntö, josta ympäristölupavirasto tai muutoksenhakuviranomainen voisi kuitenkin poiketa ottaen huomioon perusteetta tai liikaa maksetun määrän vähäisyys ja olosuhteet. Säännöksen tarkoittamia muita olosuhteita olisivat esimerkiksi kohtuusnäkökohdat. Korvauksen saaja on esimerkiksi saattanut hyvässä uskossa käyttää korvauksen, jolloin sen palauttaminen voisi aiheuttaa kohtuuttomana pidettäviä vaikeuksia.

16 §. *Kiinnitetylle omaisuudelle maksetta-*

va korvaus. Pykälään koottaisiin säännökset korvauksen maksamisesta silloin, kun korvausvelvollisuus kohdistuu kiinnitettyyn olevaan omaisuuteen. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat vesilain nykyistä 11 luvun 15 §:ää ja 3 momentti 11 luvun 16 §:ää. Pääsääntönä olisi edelleen, että panttioikeuden haltijan suojaamiseksi kiinnitetylle omaisuudelle maksettavaksi määrättävä korvaus talletetaan lääninhallitukseen. Tästä säädettäisiin 1 momentissa, jonka mukaan panttioikeuden haltijalla olisi myös talletettuun korvausmäärään yhtäläinen oikeus kuin hänellä oli panttioikeuden kohteena olleeseen omaisuuteen.

Kaikissa tilanteissa panttioikeuden haltijan oikeussuoja ei kuitenkaan edellytä korvauksen tallettamista. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun korvattava edunmenetys on niin vähäinen, että se ei sanottavasti heikennä vakuuden arvoa. Poikkeuksesta 1 momentin pääsäännöstä tällaisia tilanteita varten säädettäisiin 2 momentissa. Momentissa säädettäisiin myös pantinhaltijan suostumuksesta, joka syrjäyttäisi 1 momentin mukaisen tallettamisvaatimuksen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa hankkeesta aiheutuva edunmenetys kohdistuisi kiinnitettyyn olevaan omaisuuteen, mutta hankkeesta koituu hyötyä saman omistajan muille kiinteistöille tai muulle itsenäiselle hankkeelle. Momentin mukaan edunmenetyksestä tällöin maksettava korvaus olisi talletettava 1 momentissa säädetyllä tavalla, ellei 2 momentista muuta johdu.

17 §. *Yhteisvastuu ja takautumisoikeus.* Vesilain nykyistä 11 luvun 17 §:ää vastaavassa pykälässä säädettäisiin useamman hankkeeseen osallistujan velvollisuuksista vastata hankkeesta aiheutuvista velvoitteista. Ulkopuolisiin nähden hankkeen toteuttajat muodostavat yhden tahon, joka vastaa hankkeen toteuttamisesta ja pykälän mukaan myös maksettavaksi määräytyistä korvauksista. Pykälä koskisi ainoastaan sellaisia hankkeita, joita ollaan toteuttamassa yhdessä, eikä sitä voida soveltaa esimerkiksi erillisiin toiminnanharjoittajiin sillä perusteella, että toimintojen vaikutukset kohdistuvat saman vesialueeseen.

18 §. *Oikeus korvaukseen omaisuuteen kuuluvana etuna.* Vesilain nykyistä 11 luvun 18 §:ää vastaavassa pykälässä säädettäisiin

määräajoin maksettavan korvauksen kiinteistösidonnaisuudesta. Säännöksen mukaan tällainen korvaus olisi edelleen erottamaton osa sitä omaisuutta, jolle aiheutuvan edunmenetyksen korvaamiseksi se on määrätty.

19 §. *Vuokramaksun alentaminen.* Vesilain nykyistä 11 luvun 19 §:ää vastaavassa pykälässä säädettäisiin vuokralaisen oikeudesta saada alennusta vuokraan hyvityksenä vesilain mukaisesta toimenpiteestä aiheutuvalla alueen osan hallinnan tai käyttömahdollisuuden menettämiselle. Nykyistä säännöstä täsmennettäisiin niin, että se selvemmin koskisi muitakin kuin maanvuokralaissa tarkoitettuja vuokramiehiä. Näin muotoiltuna pykälä koskisi myös huoneenvuokralain mukaista vuokralaista. Selkeyden vuoksi pykälään myös lisättäisiin oikeuspaikkaa koskeva säännös, jonka mukaan asian käsittelisi käräjäoikeus. Tällä varmistettaisiin, ettei synny väärinkäsitystä siitä, että pykälän tarkoittama asia käsiteltäisiin vesiasiana ympäristölupavirastossa.

20 §. *Korvausvelvollisuuden poistaminen.* Vesilain nykyistä 11 luvun 21 §:n 2 momenttia vastaavassa pykälässä säädettäisiin luvan haltijan oikeudesta hakea luvan raukeamista hänen oikeussuojansa tätä edellyttäessä. Säännös koskisi tilanteita, joissa korvausvelvollisuus on syntynyt jo ennen toiminnan aloittamista. Tällaisessa tapauksessa ei ole perusteltua, että lainvoimaisesti määrätty korvausvelvollisuus pysyy voimassa, koska korvauksen perusteena olevaa edunmenetystäkään ei aiheudu.

21 §. *Korvaussäännösten soveltaminen ojitukseen.* Vesilain nykyistä 11 luvun 20 §:ää vastaavassa pykälässä säädettäisiin korvaussäännösten soveltamisesta ojitusta koskeviin asioihin. Luvanvaraisessa ojituksessa luvun säännökset tulevat sovellettavaksi kokonaisuudessaan. Muiden ojitushankkeiden osalta sen sijaan sovellettaisiin nykyiseen tapaan ainoastaan pykälässä erikseen yksilöityjä luvun säännöksiä.

14 luku. Valvonta ja hallintopakko

1 §. *Valvontaviranomaiset.* Pykälässä määriteltäisiin vesilain laillisuusvalvonnasta vastaavat viranomaiset. Laillisuusvalvonnalla tarkoitetaan lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa, mikä on

eri asia kuin yleisen edun valvonta vesilain mukaisissa asioissa. Laillisuusvalvonta kattaa myös lupien ja lupamääräysten noudattamisen valvonnan. Valvontaviranomaisia olisivat nykyiseen tapaan alueellinen ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Valvontaviranomaisten välistä toimivaltaa ei lain tasolla ole mahdollista jakaa, vaan toimivalta olisi jatkossakin päällekkäinen.

Ministeriötasolla vastuu valvonnan ohjauksesta olisi edelleen ympäristöministeriöllä, joka yleishallinnollisesti ohjaa alueellisia ympäristökeskuksia. Pykälässä olisi tästä säännös sen vuoksi, että asiasta ei säädettä muualla laissa. Ympäristöministeriö ei olisi lain tarkoittama valvontaviranomainen, vaan pykälässä säädetty ministeriötason vastuu rajoittuisi valvonnan ja sen järjestämisen yleiseen ohjaukseen. Pykälän mukaan ohjaus tapahtuisi asetuksella, jossa voidaan tarkemmin säätää valvontaan ja sen järjestämiseen liittyvistä menettelyistä. Asetuksenantovaltuus korvaisi ympäristöministeriöllä nykyisen vesilain 21 luvun 1 §:n nojalla olevan ohjeidenantovaltuuden. Ympäristöministeriön ohjeita laillisuusvalvonnasta ei käytännössä ole annettu. Perustuslaki huomioon ottaen valvontaohjeiden kaltaiset normit tulisi antaa asetuksena.

2 §. *Toimet rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi ja toiminta rikosasiassa.* Pykälässä lueteltaisiin valvontaviranomaisen käytössä olevat toimenpiteet silloin, kun se havaitsee lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä rikottavan. Vaikka kysymys on oikeuksista, valvontaviranomaisella olisi myös velvollisuus ryhtyä pykälän tarkoittamiin toimenpiteisiin.

Pykälän 1 momentti olisi yhdenmukainen vesilain nykyisen 21 luvun 2 §:n 1 momentin kanssa. Pykälässä lueteltaisiin valvontaviranomaisen käytössä olevat toimenpiteet. Näitä olisivat kehottaminen lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely, hallintopakkosian käynnistäminen sekä poliisille ilmoittaminen esitutkintaa varten. Luetellut toimenpiteet eivät olisi vaihtoehtoisia vaan niitä kaikkia voitaisiin käyttää rinnakkain. Nykyiseen lakiin verrattuna poliisille ilmoittamisesta koskevasta säännöksestä on ehdotettu poistettavaksi edellytys, jonka mukaan ilmoittaminen ei ole tarpeen, jos yleinen etu

ei vaadi syytteen nostamista. Tämä liittyy viireillä olevaan ympäristöririkoksia koskevien säännösten uudistamiseen, jonka yhteydessä yleisen edun kriteeri on tarkoitus poistaa muun muassa vesilaista.

Nykyisen lain tavoin hallintopakkoasioista päättäisi 4 §:n mukaan ympäristölupavirasto, eikä valvontaviranomaisella itsellään olisi mahdollisuutta pakkokeinojen käyttämiseen. Kun otetaan huomioon muun muassa hallintopakkoasioiden monimutkaisuus laajemmista asioista ja valvontaviranomaisen puolueettomuuden säilymisen tärkeys riitaluonteisissa valvonta-asioissa, hallintopakosta päättämisen on perusteltua pysyttää ympäristölupavirastolla. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella olisi kuitenkin perusteltua olla mahdollisuus väliaikaisesti keskeyttää selvästi lainvastainen pienimuotoinen toiminta, kuten ruoppaus, ennen hallintopakkoasian viireillepanoa. Tätä varten 2 momenttiin lisättäisiin maa-aineslain 15 §:n kaltainen säännös, jonka mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella tai sen määräämällä viranhaltijalla olisi mahdollisuus keskeyttää toiminta sopivaksi katsomallaan tavalla. Tämä oikeus kuitenkin rajattaisiin koskemaan toimintaa, josta 2 luvun 14 §:n mukaan on annettava ennen aloittamista tieto alueelliselle ympäristökeskukselle. Keskeytys olisi väliaikainen toimenpide ja edellyttäisi, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen viivytyksetä käynnistää pysyvämmät pakkotoimet tekemällä ympäristölupavirastolle hakemuksen 4 §:n mukaisesta hallintopakosta. Hakemuksen 4 §:n mukaisesta hallintopakosta voisi aina tehdä myös alueellinen ympäristökeskus tai se, jolla 9 §:n mukaan olisi viireillepano-oikeus, jolloin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen hakemus ei enää välttämättä olisi tarpeen.

3 §. *Tiedonsaanti ja tarkastusoikeus.* Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta saada tietoa ja tehdä tarkastuksia valvontaa varten. Pykälä perustuisi vesilain nykyiseen 21 luvun 2 §:n 2 momenttiin, jota on kuitenkin soveltuvin osin muokattu vastaamaan ympäristönsuojelulain 83 §:ää. Asiallisesti tämä ei merkitsisi suurta muutosta vallitsevaan oikeustilaan. Uutta olisivat kuitenkin säännökset tiedonsaantioikeudesta ja kotirauhaa koskevasta rajauksesta. Säännös

koskisi myös valvontaviranomaisen määräämiä virkamiehiä tai viranhaltijoita. Oikeuskäytännössä näiden on kuitenkin katsottu kuuluvan säännöksen piiriin, mutta selkeyden vuoksi asia on mainittu myös pykälässä. Kotirauhaa koskeva rajaus perustuisi ympäristönsuojelulain 83 §:n 3 momenttiin ja yhdenmukaisesti tämän kanssa koskisi ainoastaan kotirauhan piiriin kuuluvaa tilaa, eli lähinnä rakennusten sisätiloja, ei sen sijaan esimerkiksi pihapiiriä. Asianomaisen suostumuksella 1 momentin mukaisia toimenpiteitä voitaisiin tehdä myös kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa.

4 §. *Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti vesilain nykyistä 21 luvun 3 §:ää sillä erotuksella, että uhkasakkoa ja teettämishukkaa koskeva säännös erotettaisiin omaksi pykäläkseen. Pykälän 1 momentin tarkoittamat kiellot ja määräykset olisivat hallintopakon päävelvoitteita, joita tehostettaisiin 5 §:n perusteella uhkasakolla, teettämishukalla tai keskeyttämishukalla. Ympäristönsuojelulain 84 §:n 3 momentin viittaussäännöksen kautta säännöstä sovellettaisiin myös sekahankkeissa.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin vesilaissa nykyisin oleva viranomaisen ilmoitus, joten jatkossa myös viranomaisaloitteiset pakkotoimet edellyttäisivät hakemusta. Pykälän 1 momentin mukainen oikeus pakkokeinojen käytön hakemiseen kuuluu yleisesti valvontaviranomaisille ja koskisi näin 1 §:n kautta myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisista. Tilanteet, joissa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen olisi tarve käynnistää pakkotoimet kuntaa kohtaan, ovat niin poikkeuksellisia, että niistä ei ole tarpeen ottaa erityissäännöstä lakiin.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että vesilain mukaisia pakkotoimia voidaan käyttää myös sellaista kiinteistönomistajaa kohtaan, joka ei itse ole lainvastaista toimenpidettä tehnyt. Asian selventämiseksi tästä otettaisiin nimenomainen säännös pykälän 1 momenttiin. Pykälän 1 momentti ei sisältäisi vesilain 21 luvun 3 §:n 1 momentissa nykyisin olevaa mahdollisuutta asianomaisen oikeuttamisesta suorittaa itse tarvittava oikaisutoimenpide. Pykälän mukaan tällainen oikeus voitaisiin antaa ainoastaan valvontaviranomaiselle. Yksityiselle annettava teettämishukka on muun

muassa toimenpiteen kohteena olevan oikeusturvan kannalta kyseenalainen ja sen vuoksi siitä luovuttavaisiin.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös muiden asianosaisten ja viranomaisten kuulemisesta tarvittaessa. Pykälän 3 momentti olisi yhdenmukainen vesilain nykyisen 21 luvun 3 §:n 2 momentin kanssa sillä erotuksella, että viittaus uhkasakkolain soveltamiseen siirrettäisiin 5 §:ään. Pykälän 3 momentissa olisi myös vesilain nykyistä 16 luvun 25 §:n 3 momenttia vastaava säännös päätöksen tiedoksiannosta, joka tehtäisiin hallintolain 60 §:n mukaisena todisteellisena tiedoksiannona.

Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta puolestaan säädettäisiin 15 luvussa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten mahdollisuudesta hallintopakon käyttämiseen ojitusasioissa säädettäisiin 5 luvussa.

5 §. *Uhasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka.* Pykälään on koottu uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa koskevat säännökset. Yhdenmukaisesti ympäristönsuojelulain kanssa 4 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä olisi aina tehostettava uhkasakolla tai teettämis- ja keskeyttämisuhalla. Tällä pyritään muun muassa varmistamaan se, ettei kiellon tai määräyksen luonteesta hallintopakkoasiana synny epäselvyyttä. Poikkeustapauksissa, joissa tämä on tarpeetonta sen vuoksi, että kiellon tai määräyksen noudattamisesta ei ole epäilystä, uhkaa ei kuitenkaan tarvitsisi määrätä.

6 §. *Toimenpiteet haitan tai vaaran poistamiseksi.* Pykälän 1 momentti olisi yhdenmukainen vesilain nykyisen 21 luvun 3 a §:n kanssa. Pykälässä nykyisin oleva viittaus täytäntöönpanosta kuitenkin siirrettäisiin 7 §:ään.

Pykälän 2 momentti perustuisi nykyisen vesilain 21 luvun 3 b §:n 1 momenttiin. Säännös antaisi viranomaiselle oikeuden ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin jo ennen hallintopakkoasian käynnistämistä turvallisuudelle, terveydelle tai tärkeälle yleiselle edulle taikka toisen omaisuudelle aiheutuvan haitan ja vaaran ehkäisemiseksi. Kysymys olisi viranomaisen oikeudesta, mutta vastaavasti kuin 2 §:n kohdalla todettiin, tällaisessa tilanteessa viranomaisella olisi myös velvollisuus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Säännök-

sen tarkoittamia toimenpiteitä ei yksilöitäisi, vaan nämä riippuvat toimenpiteen tai laiminlyönnin luonteesta. Nykyisestä laista poiketen säännös koskisi myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaista. Tarvittavan toimenpiteen tai laiminlyönnin luonteesta riippuisi myös se, kumpi valvontaviranomaisista toimenpiteisiin ryhtyy. Vaikka viranomaisten toimivalta on päällekkäinen, on selvää, että varsinkin laajamittaisimmissa hankkeissa konkreettisiin toimenpiteisiin ryhtyminen kuuluisi alueelliselle ympäristökeskukselle. Säännöstä täydentää kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella 2 §:n 2 momentin mukaan oleva keskeyttämisoikeus. Vaikka molemmissa on kysymys lainvastaisen toiminnan keskeyttämisestä, säännösten soveltamistilanteet olisivat hyvin erilaiset. Nyt käsillä oleva säännös kattaisi kaiken vesilain soveltamisalaan kuuluvan toiminnan, kun 2 §:n 2 momentti rajoittuisi vain pienimuotoiseen toimintaan, joka ei edellyttäisi ympäristölupaviraston lupaa.

Nykyisessä sääntelyssä jää epäselväksi, millä tavoin säännöksen tarkoittama välittömästi uhkaavan haitan tai vaaran torjumiseksi tehtävä toimenpide muutetaan pysyvämmäksi. Tilanteen korjaamiseksi pykälän 3 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan toimenpiteen suorittaneen valvontaviranomaisen tulee toimenpiteen jälkeen viivytyksettä tehdä ympäristölupavirastolle hakemus 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen pakko toimien käytöstä, jollei tämä ole tarpeetonta. Pysyvämpiä pakkotoimia ei tarvita lähinnä silloin, jos vaara tai uhka on pysyvästi torjuttu jo tehdyllä toimenpiteellä.

Pykälään ei otettaisi vesilain 21 luvun 3 b §:n 2 momentissa nykyisin oleva muutoksenhakusäännöstä. Näin päätökseen ei voitaisi hakea erikseen muutosta, vaan tämä tehtäisiin 4 §:n mukaisen ympäristölupaviraston päätöksen kautta. Tämän vuoksi 3 momenttiin lisättäisiin vaatimus asian käsittelystä ympäristölupavirastossa kiireellisenä.

7 §. *Teettämiskustannukset.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 21 luvun 4 §:ää. Pykälän 1 momentissa mainitun uhkasakkolain 17 §:n mukaan teettämiskustannukset maksetaan etukäteen valtion tai kunnan varoista ja peritään velvoitetulta ulosotto toimin. Säännös on tarpeen, sillä teettämisuhkaa koskien ei pelk-

kä 4 §:n mukainen oikeuden saaminen ole riittävää, vaan myös kustannusten perimistä koskeva pykälä on tärkeä. Uhkasakkolain syrjäyttäminen käräjäoikeusprosessilla ei olisi yksinkertaista ja saattaisi olla oikeusturvan kannalta ongelmallista. Pykälässä ei olisi erillistä mainintaa yksityiselle annettusta teettämisoikeudesta, sillä tällaista ei 4 §:n mukaan enää voitaisi antaa. Kustannukset omalla maalla tehtävistä toisen aiheuttaman lainvastaisen tilan korjaamisesta perittäisiin riita-asiana käräjäoikeudessa, ei uhkasakkolain mukaisen menettelyn kautta.

8 §. *Toimenpiteet valmistusilmoituksen johdosta.* Pykälässä säädettäisiin alueellisen ympäristökeskuksen toimenpiteistä 3 luvun 17 §:n mukaisen valmistusilmoituksesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valmistusilmoituksesta tiedottamisesta silloin, kun kysymys on muusta kuin vähäisestä hankkeesta. Säännös liittyisi lopputarkastusmenettelystä luopumiseen ja sen tarkoituksena on varmistaa, että hankkeen valmistuminen tulee yleisesti tietoon. Tämä on välttämätöntä muun muassa sen vuoksi, että valmistusilmoituksesta alkaa kulua lupamääräysten tarkistamiselle 3 luvun 20 §:n 2 momentissa asetettu kymmenen vuoden määräaika. Tiedon saanti hankkeen valmistumisesta on tarpeen myös sen vuoksi, että asianosaiset voivat arvioida tarvetta hakea korvauksia 13 luvun 5 §:n nojalla.

Valvontaviranomaisen velvollisuudet ja oikeudet hankkeen toteuttamisen valvonnassa eivät kytkeytyisi valmistusilmoitukseen. Lain mukainen valvonta kattaisi hankkeen toteuttamisen sekä ennen ilmoituksen tekemistä että sen jälkeenkin. Lopputarkastuksesta luopumiseen liittyen pykälän 2 momentissa kuitenkin säädettäisiin selvyyden vuoksi, että valvontaviranomainen voi tarvittaessa ryhtyä käytettävissään oleviin toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, onko hanke toteutettu lupamääräysten mukaiseksi. Näihin toimenpiteisiin kuuluisi muiden ohella hallintolain 39 §:n mukaisen tarkastuksen tekeminen.

9 §. *Vireillepano.* Pykälään otettaisiin ympäristönsuojelulain 92 §:ää vastaava säännös vireillepano-oikeudesta. Pykälä tulisi sovellettavaksi, jos valvontaviranomainen ei itse käynnistä 4 §:n mukaista menettelyä.

Vireillepano-oikeus olisi asianosaisilla eli

niillä, joiden etua tai oikeutta asia koskee. Oikeus olisi myös eräillä rekisteröidyillä yhdistyksillä ja säätiöillä, joilla 15 luvun mukaan on myös muutoksenhakuoikeus. Tällä asia olisivat yhdistykset ja säätiöt, joiden tarkoituksena sääntöjen mukaan on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaiselle toimintaluueelle kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset kohdistuvat.

Vireillepano-oikeus olisi lisäksi toiminnan sijaintipaikan kunnalla sekä niillä kunnilla, joiden alueelle toiminnan vaikutukset kohdistuvat. Kunnan yleistä puhevaltaa käyttäisi kunnanhallitus, jos kunta ei muuta ole päättänyt. Lisäksi muilla yleistä etua valvovilla viranomaisilla olisi oma vireillepano-oikeus omalla toimialueellaan.

Pykälän mukainen vireillepano tapahtuisi hallintolain mukaisesti.

15 luku. Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

1 §. *Muutoksenhaku.* Pykälä sisältäisi yleiset säännökset muutoksenhausta lain nojalla tehtyihin päätöksiin. Pykälä perustuisi vesilain nykyiseen 17 luvun 1 §:n 1 momenttiin, jota täydennettäisiin oikaisumenettelyä koskevalla 3 momentilla. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin lisäksi muutoksenhakua Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen koskeva säännös. Nykyinen valituskirjelmän kopioita koskeva säännös on asetukseen kuuluvana poistettu.

Pykälän mukainen menettely, jossa valituskirjelmä toimitetaan muutoksenhakuviranomaisen sijasta lupaviranomaiselle, poikkeaisi hallintolainkäyttölain mukaisesta pääsäännöstä. Järjestely on aiheuttanut myös väärinkäsityksiä. Järjestely on kuitenkin sekä menettelyn jouduttamiseksi että valittajien oikeusturvan kannalta perusteltu. Valitusasiakirjat jouduttaisiin joka tapauksessa vastinevaiheessa toimittamaan lupaviranomaiselle tai kuntaan nähtäväksi, mikä lisäisi postiliikennettä ja myös käytännössä pidentäisi vastineaikaa ja tätä kautta valituksen kokonaiskäsitelyaikaa. Valittajan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että asiakirjat ovat tutus-

tumista varten mahdollisimman lähellä asianosaisia. Lupavirastossa on myös paras tietämys asian yksityiskohdista kuten vastapuolista. Ympäristölupavirastoissa järjestelyn aiheuttamaa lisätyötä ei ole koettu ongelmalliseksi. Sen sijaan kunnissa järjestelyä on pidetty jossain määrin vieraana. Vesilain mukaisia asioita kunnissa käsitellään kuitenkin vähän verrattuna ympäristönsuojelulain mukaisiin asioihin. Edellä esitetty huomioon ottaen nykyinen käytäntö säilytettäisiin, vaikka muunlaista ratkaisua on perusteltu muun muassa tuomioistuinten uskottavuuden lisäämisellä ja oikeusturvanäkökohdilla. Tällainen muutos väistämättä johtaisi valitusten käsitelyaikaisten pidentymiseen ja Vaasan hallinto-oikeuden työmäärä lisääntymiseen suhteettomasti. Vireillä olevan ympäristönsuojelulain muutoksen tavoin nyt käsillä olevan pykälän mukainen menettely rajattaisiin kuitenkin vain lupa-asioihin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta erilliseen tarkkailusuunnitelman sekä kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelman hyväksymistä koskevaan päätökseen. Muutosta näihin päätöksiin haettaisiin tekemällä oikaisuvaatimus ympäristölupavirastolle. Ympäristölupaviraston päätöksestä voitaisiin edelleen valittaa Vaasan hallinto-oikeuteen. Säännös vastaisi menettelyä, joka tarkkailusuunnitelmien osalta lisättiin nykyiseen vesilakiin vesienhoidon järjestämisestä annetun lain säätämisen yhteydessä.

2 §. *Valitusoikeus.* Valitusoikeutta koskeva pykälä vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 1 §:n 2 momenttia. Pykälän 1 kohta koskisi kaikkia asianosaisia, myös muita kuin yksityishenkilöitä. Tällaisia asianosaisia voivat olla esimerkiksi yhteisalueet, osakaskunnat ja kalastusalueet. Pykälän 2 kohdan mukaista järjestöjen valitusoikeutta täsmennettäisiin niin, että valitusoikeus koskisi järjestön sääntöjen mukaista toiminta-aluetta. Pykälän 5 kohta kattaisi muun muassa alueellisen ympäristökeskuksen ja työvoima- ja elinkeinokeskuksen kalatalousviranomaisena, joten lakiin ei ole tarpeen ottaa vesilain 17 luvun 4 §:n 1 momentin kaltaista erillistä säännöstä näiden valitusoikeudesta ojitustoimituksen päätökseen.

3 §. *Kuuleminen valituksen johdosta.* Pykä-

län 1 ja 2 momentti perustuisivat vesilain nykyiseen 17 luvun 3 §:ään, joka sovitettaisiin yhteen ympäristönsuojelulain vastaavan säännöksen kanssa ottaen huomioon vireillä oleva ympäristönsuojelulain muutos. Momentit on kirjoitettu soveltuvin osin yhdenmukaisiksi ympäristönsuojelulain uuden 98 §:n kanssa.

Nykyiseen lakiin verrattuna pykälässä olisi kaksi asiallista muutosta, jotka molemmat sisältyvät myös mainittuun ympäristönsuojelulain muutokseen. Ensinnäkin lupaviranomaisen pakollisesta lausunnon antamisesta luovuttaisiin. Lausunnon pyytäminen viranomaiselta, joka on antanut valituksenalaisen päätöksen, on aiheuttanut jossain määrin hämmennystä muutoksenhakijoissa. Päätöksen perustelut tulisi sisällyttää jo itse päätökseen. Jatkossa lausunto annettaisiin vain, kun muutoksenhakuviranomainen sitä pyytää. Tästä otettaisiin nimenomainen säännös pykälän 3 momenttiin. Säännös on tarpeen, sillä hallintolainkäyttölain mukaan kuuleminen on pakollista. Toiseksi asiakirjojen nähtävillä oloaika lyhennettäisiin 14 päivään valitusajan päättymisestä. Tavoitteena on näin nopeuttaa asian käsittelyä.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin Isäksi niin, että tiedoksiannossa viitattaisiin hallintolakiin. Pykälän 2 momenttia selkeytettäisiin niin, että valitusasiakirjat on toimitettava viipymättä Vaasan hallinto-oikeudelle, viimeistään kuitenkin 30 päivän kuluttua vastineen antamisajan päättymisestä.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin ojitustoimitusta koskeva vesilain nykyinen 17 luvun 4 §:n 2 momentti.

4 §. *Menettely muutoksenhakutuomioistuimessa.* Pykälään koottaisiin hallintolainkäyttölakia täydentävät ja siitä poikkeusta merkitsevät säännökset menettelystä muutoksenhakutuomioistuimessa. Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 13 §:ää. Vaasan hallinto-oikeuden tarkastus on käytännössä ollut tärkeä menettely ja se säilytettäisiin edelleen. Säännöstä on sanonnallisesti muokattu ympäristönsuojelulain 99 §:n 1 momentin mukaiseksi.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin ojitustoimitusta koskevaa vesilain nykyistä 17 luvun 5 §:ää vastaava säännös.

Pykälän 3 momentin alkuosa vastaisi vesi-

lain nykyistä 17 luvun 7 §:n 1 momenttia. Säännös olisi yhdenmukainen ympäristönsuojelulain 99 §:n 2 momentin kanssa.

Pykälän 4 momentti vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 7 §:n 2 momenttia, josta kuitenkin poistettaisiin säännökset ja lujennoksen toimittamisesta erikseen mainituille viranomaisille. Tämä korvattaisiin yleisellä valtuudella asetuksella säätää asiasta. Asetuksessa voitaisiin säätää muun muassa siitä, kenelle päätökset toimitetaan muun muassa rekisteröintiä varten.

5 §. *Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä tehty valitus.* Pykälässä olisivat erityissäännökset menettelystä haettaessa muutosta Vaasan hallinto-oikeuden antamaan päätökseen. Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 10 §:ää. Pykälän 5 momentti vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 11 §:ää, josta kuitenkin 4 §:n 4 momentin tavoin poistettaisiin säännökset jäljennöksen toimittamisesta erikseen mainituille viranomaisille. Myös korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen osalta tästä säädettäisiin asetuksella.

6 §. *Päätöksen täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta.* Pykälässä säädettäisiin päätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta. Pääsäännön mukaan täytäntöönpano ei ole mahdollista ennen kuin päätös on lainvoimainen. Tätä koskevasta poikkeuksesta lupapäätöksen yhteydessä säädettäisiin valmistelupääntö koskevassa 3 luvun 15 §:ssä. Pykälän 1 ja 2 momentissa puolestaan säädettäisiin muutoksenhakuviranomaisen mahdollisuudesta määrätä päätös pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Pykälän 1 momentissa olisi vesilain nykyistä 17 luvun 12 §:ää vastaava säännös, jonka mukaan hallintolainkäyttölain 6 luvun mukaiset säännökset lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanosta eivät pääsääntöisesti tule sovellettaviksi vesilain mukaisessa muutoksenhaussa. Hallintolainkäyttölaki kuitenkin mahdollistaa tietyin edellytyksin myös lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanon ilman erillistä päätöstä. Vesilaissa täytäntöönpanon edellytyksenä olisi aina nimenomainen päätös.

Pykälän 2 momentti vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 9 §:ää. Momenttia on kuitenkin sanonnallisesti muokattu vastaamaan so-

veltuvien osin vireillä olevaa ympäristönsuojelulain muutosta. Momenttiin myös lisättäisiin säännös, jonka mukaan täytäntöönpanomääräys voitaisiin antaa lupapäätöstä suppeampana. Säännös mahdollistaisi rajoitettujen toimien aloittamisen. Vesilain nykyisessä 17 luvun 9 §:n 1 momentissa oleva säännös korkeimman hallinto-oikeuden mahdollisuudesta kumota täytäntöönpanomääräys olisi pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin hallintopakkopäätöksen täytäntöönpanosta. Vesilain nykyistä 21 luvun 3 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla ympäristölupaviraston oikeudesta kieltoa tai määräystä antaessaan samalla päättää, että kieltoa tai määräystä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Nykyisestä laista poiketen tämä ei edellyttäisi erityisiä syitä. Vaasan hallinto-oikeudella olisi mahdollisuus antaa vastaava määräys muutoksenhaun yhteydessä samoin kuin kumota ympäristölupaviraston antama täytäntöönpanomääräys.

16 luku. Rangaistussäännökset

1 §. *Ympäristörikokset ja yleisvaaralliset rikokset.* Rangaistussäännöksiä koskevan luvun ensimmäisessä pykälässä viitattaisiin voimassa olevan vesilain 13 luvun 1 §:n tavoin rikoslakiin. Rikoslaisissa olisivat siten yleisten rikosoikeudellisten periaatteiden mukaisesti kaikki vankeusuhan sisältävät rangaistussäännökset. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin rikoslain 48 luvun 1 - 4 §:ään, joissa säädetään ympäristön turmelemisen rangaistavuudesta.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin vedentulva aikaansaamalla tehdyn tuhotyön, törkeästä tuhotyön, yleisvaaran tuottamuksen tai törkeän yleisvaaran tuottamuksen osalta rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun 1, 3, 7 ja 8 §:ään.

2 §. *Vesilain luparikkomuksesta.* Pykälään koottaisiin voimassa olevan vesilain 13 luvun 2 - 7 §:n mukaisista teonkuvauksista ne, jotka liittyisivät tämän lain nojalla luvanvaraiseksi säädettyyn toimintaan. Pykälän rakenne ja eräiden rikkomusten nimikkeet poikkeaisivat siten nykyisistä säännöksistä, mutta pykälällä ei olisi tarkoitus merkittävästi laajentaa rangaistavuuden alaa.

Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin vesilain luparikkomuksina 1 - 3 kohdissa voimassa olevan vesilain 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettut rikkomukset sekä 4 ja 5 kohdissa ne 13 luvun 4 §:n mukaiset kunnossapitosäännösten rikkomukset, jotka liittyvät luvanvaraisiin hankkeisiin. Momentin 1 kohdassa tarkoitettu ryhtyminen toimiin ilman ympäristölupaviraston lupaa kattaisi myös nykyisen lain 13 luvun 3 §:n 3 kohdan mukaisen ryhtymisen toimenpiteisiin ennen luvan saamista. Momentin 2 kohdassa tarkoitettu lupamääräysten laiminlyönti kattaisi puolestaan nykyisen lain 13 luvun 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettujen vesien suojelemiseksi tai muiden etujen turvaamiseksi annetun määräyksen laiminlyönnin. Vesilain luparikkomukseen syllistynyt voitaisiin pykälän nojalla tuomita sakkoon.

Pykälän 2 momentissa täydennettäisiin vesilain luparikkomuksen alaa ulottamalla se myös ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin ja ojitustoimituksen päätöksen vastaiseen menettelyyn. Vaikka ilmoitusmenettely ja ojitustoimitus poikkeavatkin kevyempinä menettelyinä varsinaisesta lain mukaisesta lupamenettelystä, on ne rangaistussäännösten kannalta perusteltua rinnastaa lupamenettelyyn. Myös 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on kyse sellaisesta toiminnasta, johon ryhtyminen edellyttää lain nojalla asian käsittelyä viranomaisessa.

3 §. *Vesilain rikkominen.* Pykälässä säädettäisiin muuhun kuin luvanvaraiseksi säädetyyn toimintaan liittyvistä vesilain rikkomuksista. Pykälän 1 momenttiin koottaisiin siten yhden nimikkeen alle voimassa olevan vesilain 13 luvun 2, 6 ja 7 §:n rangaistussäännökset (1 - 3 kohdat) sekä ne 13 luvun 4 §:n mukaiset kunnossapitosäännösten rikkomista koskevat rangaistussäännökset, jotka voisivat liittyä myös ilman lupaa toteutettaviin hankkeisiin (5 kohta). Nykyisin uittorikkomuksina pidettävien tekojen joukko supistuisi huomattavasti uittoja koskevaan sääntelyyn ehdotettavien muutosten takia. Myös uiton toimintapaikoilta edellytettäisiin jatkossa ympäristölupaviraston lupaa, ja toimintapaikkoihin liittyvät lain vastaiset toimet kuuluisivat siten yleensä 2 §:n luparikkomusten piiriin. Lisäksi momentin 4 kohdassa säädettäisiin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 4 tai 5 luvun nojalla antaman päätöksen

vastaisten toimien rangaistavuudesta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 4 tai 5 luvun nojalla antama päätös ei koskisi luvanvaraista toimintaa, vaan liittyisi oikeuteen sijoittaa vesijohto tai oja toisen maalle, minkä vuoksi rangaistusta ei näissä tilanteissa voitaisi tuomita luparikkomuksesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan vesilain 13 luvun 5 §:ää vastaavasti yleiskäyttöoikeuksia koskevien lain 2 luvun säännösten vastaisen toiminnan rangaistavuudesta. Myös tällaisesta menettelystä voitaisiin tuomita vesilain rikkomisesta sakkoon.

4 §. *Syyteoikeus.* Pykälässä säädettäisiin virallisen syyttäjän syyteoikeuden laajuudesta. Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 13 luvun 9 §:n säännöstä. Virallinen syyttäjä saisi nostaa syytteen sellaisesta 2 ja 3 §:ssä tarkoitettusta teosta, jolla on loukattu ainoastaan yksityistä etua, vain jos asianomistaja ilmoittaisi teon syytteen pantavaksi.

5 §. *Alueellinen ympäristökeskus asiantuntijana.* Pykälässä säädettäisiin alueellisen ympäristökeskuksen oikeudesta käyttää asianomistajan puhevaltaa rikosasioissa vastaavasti, kuin nykyisen lain 14 luvun 3 §:ssä. Alueellinen ympäristökeskus olisi asianomistajana sellaisissa rikosasioissa, joissa olisi loukattu yleistä etua.

17 luku. **Kiinteistöoikeudellisia säännöksiä**

1 §. *Lunastetun määräalan ja yhteisen alueen muodostaminen kiinteistöksi.* Lukuun koottaisiin ne kiinteistöoikeudelliset vesilain säännökset, joilla on yksittäistä hanketyyppeä laajempaa merkitystä. Säännökset vastaisivat asialliselta sisällöltään nykyisen vesilain kiinteistöoikeudellisia säännöksiä, jotka ovat pääosin lain 12 luvussa.

Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 1 §:ää. Pykälän 2 momentissa ei kuitenkaan olisi nykyisenkaltaista säännöstä mahdollisuudesta delegoida määräyksenantamisvaltuus alueelliselle ympäristökeskukselle. Säännöstä ei tiettävästi ole sovellettu käytäntöön. Kun lisäksi otetaan huomioon, ettei menettelyä muutenkaan tulisi tarpeettomasti hajauttaa, säännös ehdotetaan poistettavaksi. Pykälää on myös sanonnallisesti yksinker-

taistettu poistamalla maininta lohkomisesta. Asiallista muutosta vallitsevaan oikeustilaan tällä ei ole.

Vesilain mukaisten pakkotoimien perusteella muodostettavien uusien kiinteistörekisteriyksiköiden muodostaminen tapahtuu kiinteistönmuodostamislainsäädännön mukaisessa järjestyksessä. Pykälän 1 momentti sisältäisi viittauksen tätä koskevan kyseisiin kiinteistönmuodostamislain säännöksiin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lupaviranomaisen velvollisuudesta käynnistää 1 momentin mukainen maanmittaustoimitus. Säännöksen mukaan ympäristölupaviraston olisi ilmoitettava asianomaiselle maanmittaustoimistolle 1 momentissa tarkoitettua lunastusta koskevan päätöksen saatua lainvoiman ja lunastettavan alueen omaisuuden saaja on suorittanut korvausvelvollisuutensa.

2 §. *Ilmoittaminen lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin.* Vesilain nykyistä 12 luvun 2 §:ää selkeytettäisiin jakamalla se kolmeen pykälään. Nyt käsillä oleva pykälä olisi yhdenmukainen sanotun pykälän 1 momentin kanssa. Pykälän tarkoituksena on varmistaa lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin tietosisällön ajantasaisuus vesilain mukaisten päätösten osalta. Merkitsemiseen ilmoittamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan ympäristölupaviraston olisi viipymättä ilmoitettava asianomaiselle kirjaamisviranomaiselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin tehtäviä merkintöjä varten päätöksestä, jolla on annettu oikeus tai määrätty velvollisuus lunastaa kiinteistö. Pykälässä säädettäisiin edelleen,

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lunastuksen päättymistä koskevan merkinnästä, jonka käräjäoikeus tekisi saatuaan riittävän selvityksen siitä, että lunastusta koskeva päätös on lainvoimainen ja että omistajalle tuleva korvaus on maksettu, lunastus merkittäisiin päättyneeksi.

3 §. *Lunastettavan kohteen omistusoikeuden siirtyminen.* Vesilain nykyistä 12 luvun 2 §:n 2 momenttia vastaavassa pykälässä säädettäisiin lunastettavan kohteen omistusoikeuden siirtymisestä. Omistusoikeus lunastettavaan kiinteistöön siirtyisi, kun lunastuksen päättymisestä on tehty merkintä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin.

4 §. *Määräala ja yhteinen alue.* Vesilain mukaisen lunastuksen kohteena voisivat kiin-

teistöjen lisäksi myös yhteiset alueet ja kiinteistöiksi vielä muodostamattomat määräalat. Pykälässä säädettäisiinkin yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 12 luvun 2 §:n 3 momentin kanssa, että 2 ja 3 §:n säännökset koskevat soveltuvin osin myös määräalaa ja yhteistä aluetta.

5 §. *Lunastetun kohteen vapautuminen panttioikeudesta.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 3 §:ää, jota kuitenkin sanonnallisesti muokattaisiin yhdenmukaiseksi uuden lain käsitteistä kanssa. Pykälän 1 momentin mukaan vesilain nojalla lunastettu kiinteistö tai muu kohde, vapautuisi siihen kohdistuvasta panttioikeudesta samalla kun kirjaamisviranomaisen tekisi merkinnän lunastuksen päättymisestä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Kirjaamisviranomaisen tulisi tällöin tehdä rekistereihin tarpeelliset merkinnät kiinnitysten kohdentamisesta tai poistamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua kiinteistöön kohdistuvaa panttioikeutta ei hankkeen toteuttamisen vuoksi voida säilyttää tai mainitun oikeuden käyttäminen huomattavasti vaikeutuu. Näissä tilanteissa ympäristölupaviraston on hakijan vaatimuksesta määrättävä oikeus lunastettavaksi. Ympäristölupaviraston on määrättävä oikeus raukeamaan siitä hetkestä alkaen, kun lunastamista koskeva päätös on saanut lainvoiman ja oikeuden menettämisestä suoritettava korvaus on maksettu tai asianmukaisesti talletettu lääninhallitukseen.

6 §. *Kiinteistörekisterin pitäjälle tehtävä ilmoitus.* Pykälässä säädettäisiin kiinteistörekisterin pitäjälle tehtävistä ilmoituksista. Pykälä vastaa pääosin vesilain nykyistä 21 luvun 8 §:ää. Pykälän 1 momentti sisältäisi pääsäännön, jonka mukaan ympäristölupaviraston tulee tehdä ilmoitus kaikista sellaisista päätöksistä, jotka tulee kirjata kiinteistörekisteriin. Uutena säännöksenä momenttiin lisättäisiin ilmoittamisvelvollisuus sopimuksesta, johon toisen alueen veden alle saattaminen perustuu. Tällä varmistettaisiin se, että ympäristölupaviraston myöntämän oikeuden lisäksi myös sopimukseen perustuva oikeus saattaa toiselle kuuluvaa aluetta veden alle kirjataisiin kiinteistörekisteriin. Näin selkeytettäisiin kiinteistörekisteriä maa- ja vesialueen ra-

jan suhteen. Säännöksen taustalla on osaltaan myös se, että kiinteistönmuodostamislain voimaantulon jälkeen ei ole mahdollista perustaa patoamisoikeutta pysyvänä rasitteena.

Pykälän 2 momentissa rajattaisiin 1 momenttiin perustuvaa ilmoitusvelvollisuutta vähäisten käyttöoikeuksien tai käytönrajotusten osalta. Rajoitus koskisi myös 1 momenttiin lisättäväksi ehdotettuja sopimusperusteisia oikeuksia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että ilmoitus on tehtävä myös sellaisen lainvoimaisen päätöksestä, jolla muutetaan aikaisemman ilmoituksen mukaisia oikeuksia ja rajoituksia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kiinteistörekisterin pitäjän velvollisuudesta tehdä merkintä sille ilmoitetuista 1 momentin mukaisesta päätöksestä ja sitä koskevasta 3 momentissa tarkoitettusta muutoksesta kiinteistörekisteriin. Tarvittaessa kiinteistörekisterin pitäjän tulee tarvittaessa antaa hakemuksesta määräys kiinteistötoimituksen suorittamiseen. Toimitukseen sovellettaisiin mitä kiinteistönmuodostamislainsäädännössä kiinteistönmuodostamislainsäädännössä säädetään. Toimituskustannuksista vastaisi se, jolle kiinteistörekisteriin merkittävä oikeus on myönnetty tai jonka hakemuksesta kiinteistön käyttöä on rajoitettu. Jos kiinteistötoimitus on tarpeen yleiseltä kannalta tärkeän selvityksen vuoksi, suoritettaisiin toimitus kuitenkin valtion kustannuksella.

7 §. *Oikeudet ja velvollisuudet kiinteistön luovutuksessa.* Pykälässä säädettäisiin vesilain nojalla annettujen oikeuksien ja velvollisuuksien pysyvyydestä kiinteistön luovutuksen yhteydessä. Pääsääntönä olisi edelleen, että kiinteistön omistajanvaihdoksella ei ole merkitystä kiinteistösidonnaisten oikeuksien voimassaoloon.

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat vesilain nykyistä 12 luvun 5 §:ää, jota kuitenkin sanonnallisesti muokattaisiin vastaamaan uuden lain käsitteistöä. Pykälän 2 momentista poistettaisiin sana yritys, jota vesilaissa ei käytetty. Pykälä koskisi lähtökohtaisesti kaikkia vesilain nojalla annettuun lupaan tai oikeuteen perustuvia oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka siirtyisivät kiinteistön luovutuksen yhteydessä uudelle omistajalle.

Pykälän 3 momentti vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 6 §:n 1 momenttia. Pykälä

koskisi tilanteita, joissa vesilain nojalla annettua käyttöoikeuden kohteena oleva kiinteistö siirtyy uudelle omistajalle. Pykälän mukaan pakkotoiminen tai vapaaehtoisesti tapahtuva luovutus ei vaikuttaisi tällaisen oikeuden pysyvyyteen.

8 §. *Luvan perusteena olevan käyttöoikeuden menettäminen.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa vesilain mukaisen luvan perusteena oleva muuten kuin vesilain nojalla hankittu oikeus myöhemmin raukeaa. Vesilain nykyistä 12 luvun 6 §:n 2 momenttia vastaava 1 momentti sisältäisi yleisen säännön, joka koskisi oikeuden menettämistä luvan myöntämisen perusteena olevan alueeseen. Pykälän mukaan ympäristölupavirasto voisi tällaisessa tilanteessa hakemuksesta antaa hankkeen toteuttajalle korvausta vastaan kysymyksessä olevaan alueeseen vesilain 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettua käyttöoikeuden.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain nykyistä 12 luvun 6 §:n 3 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan 1 momentin mukaista periaatetta sovellettaisiin myös vesivoiman käyttöoikeuden menettämisen vuoksi. Momentissa olisi myös nykyisen vesilain momenttia vastaava säännös, jonka mukaan pykälässä tarkoitettu alueen käyttöoikeuden tai vesivoimaoikeuden menettäminen ei vaikuta voimallisuuden rakentamista koskevan luvan voimassaoloon.

9 §. *Sopimukseen perustuvan oikeuden suojaaminen.* Pykälä vastaisi sanonnallisesti muokattuna vesilain nykyistä 2 luvun 7 §:ää. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta hakea lupaa sopimukseen perustuvan oikeuden vahvistamiseksi, vaikka laki ei toimenpiteeltä lupaa edellytä. Näin alunperin sopimukseen perustuva oikeus saisi muun muassa 7 §:n mukaisen pysyvyyssuojan.

Pykälän 2 momentin viittaussäännöksellä selvennettäisiin, ettei 1 momentissa säädetyllä menettelyllä voida korvata kiinteistönmuodostamislain mukaista rasitteen perustamismenettelyä.

10 §. *Toisen maalla olevat rakennukset ja laitokset.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 15 §:ää. Pykälässä laajennettaisiin lain kiinteistöä koskevien säännösten soveltaminen myös toisen maalla oleviin rakennuksiin, jotka voidaan luovuttaa omistajaa kuulemat-

ta. Selvyyden vuoksi pykälään kuitenkin I-sättäisiin sanat soveltuvin osin, sillä kaikkia kiinteistöä koskevia säännöksiä ei voida soveltaa pykälässä tarkoitettuihin rakennuksiin ja laitoksiin

11 §. *Tilusjärjestely*. Pykälässä säädettäisiin vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) mukaisen kiinteistötoimituksen vireille saatamisesta. Vastaava säännös on ojituksen osalta 5 luvun 36 §:ssä. Tilusjärjestelytoimituksen vireille saattamisesta säädetään voimassa olevan vesilain 21 luvun 8 a §:ssä. Kuten 5 luvun 36 §:n yhteydessä todetaan, on nykyisten säännösten nojalla voinut käydä niin, että saman hankkeen johdosta on jouduttu pitämään useita tilusjärjestelytoimituksia. Tästä syystä säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tilusjärjestelytoimitus pidettäisiin vasta lainvoimaiseen lupaan perustuvan hankkeen tultua toteutettua. Näin kaikki lain mukaiset vesitaloushankkeet olisivat samassa asemassa. Pykälässä säädettäisiin ympäristölupaviraston velvollisuudesta ilmoittaa maanmittaustoimistolle päätöksensä, jonka seurauksena syntyy tarve vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain mukaiselle tilusjärjestelylle. Maanmittaustoimiston tulisi puolestaan antaa määräys tilusjärjestelytoimituksen suorittamiseksi, kun päätöksessä tarkoitettu hanke on valmistunut. Maanmittaustoimiston tulisi näissä tilanteissa saada tieto hankkeen valmistumisesta. Tiedonsaantia turvaksi osaltaan 14 luvun 8 §:ssä alueelliselle ympäristökeskukselle säädettävä velvollisuus tiedottaa yleisesti saamastaan valmistusilmoituksensa.

18 luku. Erinäisiä säännöksiä

1 §. *Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tallentaminen*. Pykälä korvaisi vesilain nykyisen 12 luvun 11 §:n, jossa säädetään vesipäätösrekisteristä. Jatkossa tiedot vesilain mukaisista päätöksistä kirjattaisiin erillisen rekisterin sijasta ympäristönsuojelulain 27 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tietojärjestelmää koskevat säännökset muun muassa tietojen saantioikeudesta ovat ympäristönsuojelulaisissa, joten vastaavia säännöksiä ei tarvitse vesilakiin si-

sällyttää. Käytännössä vesilain mukaiset päätökset muodostaisivat jatkossakin oman kokonaisuutensa tietojärjestelmässä. Tarkemmin tästä säädettäisiin asetuksella.

Pykälän mukaan tietojärjestelmään merkittäviä tietoja olisivat nykyisen lain tavoin ympäristölupaviraston, Vaasan hallinto-oikeuden sekä korkeimman hallinto-oikeuden päätökset. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Pykälän 2 momentissa tietojen merkitsemistä laajennettaisiin nykyiseen verrattuna niin, että myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten antamat päätökset, valvontaviranomaiselle tehtävät ilmoitukset sekä ojitustoimituksessa tehdyt päätökset voitaisiin merkitä järjestelmään. Merkitseminen ei kuitenkaan tässä vaiheessa olisi pakollista.

Pykälän 3 momentti koskisi aiemman lain nojalla tehtyjä ympäristölupaviraston ratkaisuja, joita koskevia tietoja voitaisiin järjestelmään merkitä.

Tietojärjestelmään merkittävistä tietoja ei ole lain tasolla mahdollista yksityiskohtaisesti määrittellä. Tämän vuoksi pykälän 4 momenttiin otettaisiin valtuussäännös, jonka nojalla tiedoista voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella.

2 §. *Vaarantorjuntatoimet*. Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 19 §:n 1 momenttia, jota kuitenkin täydennettäisiin niin, että turvallisuudelle aiheutuva vaara lisättäisiin toimenpiteiden käyttöperusteisiin. Säännöstä selkeytettäisiin sanonnallisesti niin, että ympäristölupavirastolla ei ole harkintavaltaa sen suhteen, myönnetäänkö lupa vai ei, jos edellytykset täyttyvät. Pykälästä myös poistettaisiin nykyisessä laissa oleva säännös, jonka mukaan alueellisen ympäristökeskuksen on pyydyttävä maa- ja metsätalousministeriön suostumus hakemuksen tekemiselle. Vaikka suostumusmenettely on käytännössä toiminut joustavasti, eikä se ole viivästyttänyt vaarantorjuntatoimien toteuttamista, sen säilyttämiselle ei nykykatsannossa ole perusteita.

Pykälän 2 momentti vastaisi vesilain nykyisen 12 luvun 19 §:n 3 momentissa olevaa säännöstä, jota kuitenkin sanonnallisesti selkeytettäisiin. Säännöksen soveltamisedellytyksiin myös lisättäisiin kuivuus. Pykälän tarkoittamia tilanteita kiireellisimmässä tapa-

uksissa vastaavanlaisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä pelastuslainsäädännön nojalla.

Pykälän 3 ja 4 momentti vastaisivat vesilain nykyisiä 12 luvun 19 §:n 3 ja 4 momenttia. Pykälän 3 momentti mahdollistaisi asian kiireellisen luonteen vuoksi poikkeamisen 11 luvun menettelysäännöksistä. Pykälän 4 momentti puolestaan mahdollistaisi päätöksen täytäntöönpanon muutoksenhausta huolimatta.

3 §. *Jäätymisestä tai jäätä aiheutuvien vahinkojen torjuminen.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 17 §:ää. Pykälän rajalla viranomaisilla sekä toiminnanharjoittajilla olisi oikeus räjäyttää jäätä sekä ryhtyä muihin tilapäisiin toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä jäätymisestä tai jäätä aiheutuvien vahinkojen torjumiseksi. Räjäyttämisestä olisi kuitenkin ennen siihen ryhtymistä ilmoitettava poliisille ja alueelliselle ympäristökeskukselle.

4 § *Yleisen vaaran ja vahinkojen torjumisesta johtuva edunmenetyks.* Pykälässä säädettäisiin 2 ja 3 §:ssä tarkoitettuihin vaaran- ja vahingontorjuntatoimiin liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 19 §:n 2 momenttia. Säännös koskisi ainoastaan 2 §:n 1 momentin mukaisia vaarantorjuntatoimia.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain 12 luvun 19 §:n 3 momentissa nykyisin oleva korvaussäännös sekä uutena säännöksenä 3 §:ään liittyvä korvausvelvollisuus. Nykyisin tällaista korvausvelvollisuutta ei vesilaissa ole, mutta vahinko saattaa tulla korvatuksi osittain muun lainsäädännön perusteella.

5 §. *Tutkimuslupa.* Pykälässä säädettäisiin tutkimusluvasta, jota koskeva säännös on nykyisin vesilain 1 luvun 31 §:ssä. Pykälän tarkoituksena on mahdollistaa vesilain mukaisen hankkeen toteuttamismahdollisuuksien selvittämiseksi tarpeellisten tutkimusten tekeminen toisen alueella silloin, kun tästä ei päästä omistajan kanssa sopimukseen. Asia tulisi edelleen ensisijaisesti pyrkiä sopimaan, vaikka tätä ei pykälässä erikseen mainittaisikaan. Tutkimuslupaa voitaisiin näin hakea vasta, jos asiasta ei saada sopimusta aikaan.

Nykyisin tutkimuslupaa haetaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Tätä on kuitenkin pidetty ongelmana erityisesti ve-

denhankintaan liittyvien tutkimuslupien käsittelyssä. Ympäristölupavirasto sopisi kuntaa paremmin lupaviranomaiseksi erityisesti silloin, kun kyse on usean kunnan alueelle ulottuvasta toiminnasta. Koska lupaviranomaisten lukumäärä tällöin vähenisi, myös lupakäytäntö todennäköisesti yhtenäistyisi. Pienissä asioissa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi edelleen olla sopiva lupaviranomainen, mutta yhden lupaviranomaisen malli on selkeämpi. Tämän vuoksi pykälässä ehdotetaan, että tutkimuslupa-asiat siirrettäisiin kokonaisuudessaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta ympäristölupavirastolle.

Asiallisesti tutkimuslupaa koskevaa sääntelyä ei muilta osin muutettaisi nykyisestä, vaikka pykälää sanonnallisesti selkeytettäisiin. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu tutkimustoiminta voisi edelleen olla laajuudeltaan ja luonteeltaan hyvin erilaista. Toimintaa kuitenkin rajoittaisi se, että se ei saa ylittää vaikutuksiltaan luvanvaraisuuden kynnystä. Aina luvanvaraisiksi säädetyissä hankkeissa voitaisiin myöntää tutkimuslupa vain pienimuotoista ja ajallisesti hyvin rajattua toimintaa varten.

Tutkimustoiminnan laajuudesta riippuen tutkimuslupahakemuksille ja niihin sisältyville tutkimussuunnitelmille tulisi voida asettaa tiettyjä vähimmäisvaatimuksia. Lakiehdotuksen mukaan tämä olisi mahdollista 16 §:n asetuksenantovaltuuden nojalla.

Pykälän 2 momentissa olisi yleinen säännös tarpeettoman haitan välttämiseksi tutkimustoiminnan yhteydessä. Toisen alueella suoritettavista toimenpiteistä tulisi myös ilmoittaa alueen omistajalle ennen niiden aloittamista. Vain poikkeuksellisissa tapauksissa toimenpiteet voitaisiin aloittaa ilman ennakoilmoitusta.

Tutkimusluvan yhteydessä tulisi 3 momentin mukaan määrätä tarvittavista korvauksista samanaikaisuusperiaatteen mukaisesti ja vesilain yleisiä korvaussäännöksiä soveltaen aivan vastaavasti kuin varsinaisissakin lupasioissa. Myös mahdollisista myöhemmin ilmenevistä edunmenetyksistä olisi mahdollista hakea korvausta tavalliseen tapaan 13 luvun 5 §:n nojalla. Myös korvauksista tulisi kuitenkin ensisijaisesti pyrkiä sopimaan alueen omistajan kanssa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tutkimuslupapäätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta vastaavasti kuin 3 luvun 16 §:ssä valmisteluluvan osalta.

6 §. *Ympäristölupaviraston käsiteltävä erimielisyys.* Ympäristölupaviraston ja käräjäoikeuden toimivallan jakoa koskeva pykälä vastaisi vesilain nykyistä 14 luvun 2 §:n 2 momenttia. Saman pykälän 1 momentin säännös korvausten käsittelystä olisi 13 luvun 3 §:ssä. Nykyiseen säännökseen verrattuna pykälää muokattaisiin sanonnallisesti muun muassa niin, että epäselväksi koettu riita-asian käsite korvattaisiin erimielisyydellä. Pykälän tarkoituksena on osoittaa vesilain lupaviranomaisten toimivaltaan sellaisia muutoin siviilioikeudellisiksi riita-asioiksi katsottavia ja siten yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia asioita, joissa kyse ei ole puhtaasti yksityisoikeudellisista asioista, vaan joihin saattaa liittyä yleisempi intressi kuten kalatalous tai ympäristönsuojelliset näkökohdat.

7 §. *Käyttö- tai omistusoikeutta koskeva erimielisyys.* Pykälä sisältäisi erityissäännöksen niistä tilanteista, joissa käyttö- tai omistusoikeudesta syntyneitä erimielisyyttä ei voida ratkaista lupa-asian käsittelyn yhteydessä esikysymyksenä. Nykyisessä vesilaissa vastaava säännös koskee ainoastaan vesivoima-oikeudesta syntyvää erimielisyyttä. Kysymys oikeasta käsittelyjärjestyksestä voi kuitenkin nousta laajemminkin esiin kiinteistöoikeudellisten riita-asioiden yhteydessä, minkä vuoksi säännös kirjoitettaisiin yleiseksi koskemaan kaikkia käyttö- ja omistusoikeutta koskevia erimielisyyksiä. Käytännössä säännöksen soveltamisala olisi varsin suppea, sillä ympäristölupavirasto joutuu ratkaisemaan säännöksen tarkoittamia riita-asioita esikysymyksenä. Käräjäoikeuden toimivaltaa rajaa myös kiinteistönmuodostamislain 281 §, jonka mukaan suuri osa säännöksen tarkoittamista asioista on käsiteltävä kiinteistötoimituksessa ja ne näin jäävät käräjäoikeuden toimivallan ulkopuolelle. Selkeyden vuoksi tästä otettaisiin nimenomainen maininta pykälään.

8 §. *Ympäristölupaviraston lausunto.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 14 luvun 4 §:ää. Käytännössä säännöksen soveltamistilanteet ovat olleet harvinaisia, mutta säännös on kui-

tenkin tarpeen, ja se näin ollen ehdotetaan säilytettäväksi laissa.

9 §. *Päätöksen täytäntöönpano eräissä tapauksissa.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 21 luvun 6 §:ää, joka on ajantasainen ja siirrettäisiin sellaisenaan uuteen lakiin.

10 §. *Eräiden kustannusten periminen.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 21 luvun 7 §:ää. Pykälään sisältyvässä muutoksenhaussa on kysymys perustevalituksesta, mikä selkeyden vuoksi lisättäisiin pykälätekstiin. Pykälä koskisi kaikkia niitä vesilain mukaisia kustannuksia, jotka saadaan periä ilman erillistä päätöstä. Tällaisia olisivat kalatalousmaksu, ojitusyhteisön jäseniltä sekä keskivedenkorkeuden laskua tai nostoa varten perustetun yhteisön jäseniltä perittävät kustannukset ja 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu ennakkomaksu.

11 §. *Käsittelymaksu.* Pykälä perustuisi vesilain nykyisiin 21 luvun 9 ja 12 §:ään. Päätöksen lunastusmaksua koskeva pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 9 §:n 1 momenttia. Saman pykälän 2 momentissa oleva viittaussäännös tuomioistuimissa perittävistä maksuista poistettaisiin tarpeettomana. Ennakkomaksua koskeva pykälän 2 momentti vastaisi vesilain nykyisen 21 luvun 12 §:n 1 ja 2 momenttia.

12 §. *Merensuojeluun liittyviä lupia koskevien tietojen antaminen.* Pykälä vastaisi vesilain nykyistä 21 luvun 15 §:n 1 ja 2 momenttia. Pykälän 1 momentti kuitenkin muutettaisiin viittaussäännökseksi merensuojelulain 13 §:ään. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin aluevesien lisäksi Suomen talousvyöhyke.

13 §. *Ruoppausmassan sijoittaminen.* Pykälä perustuisi vesilain nykyiseen 4 luvun 6 §:ään, jossa ovat luvanvaraisuussäännökset kuitenkin siirrettäisiin 3 luvun 2 ja 3 §:iin. Saman pykälän 2 ja 3 momentissa olevat säännökset puolestaan siirrettäisiin 2 luvun 6 §:ään. Nykyisen vesilain 4 luvun 6 §:n mukainen kaksiportainen asetuksenantovaltuus on jossain määrin epäselvä, koska valtuudet koskevat osin samaa asiaa. Selvyyden vuoksi valtuus siirrettäisiin kokonaan valtioneuvostolle. Valtuuden nojalla ei ole annettu ympäristöministeriön asetusta. Valtioneuvoston asetuksen valmistelusta vastaisi ympäristöministeriö.

14 §. *Kalavesidirektiivin mukaiset toimet.*

Suojelua ja paranemista edellyttävien makeiden vesien laadusta kalojen elämän turvaamiseksi annetun neuvoston direktiivin (78/659/ETY) toimeenpanoa koskeva pykälä vastaisi vesilain nykyistä 1 luvun 21 b §:ää, jossa kuitenkin ympäristöministeriön päätös korvattaisiin perustuslaki huomioon ottaen asetuksella. Säännöksen nojalla on annettu valtioneuvoston päätös (1172/1999) suojelun parantamista edellyttävien sisävesien laadusta kalojen elinolojen turvaamiseksi sekä ympäristöministeriön päätös (117/2000) sisävesien kalavesien nimeämisestä ja näiden vesien tutkimisesta.

15 §. *Vedenhankintaa koskevat suunnitelmat ja ohjelmat.* Vesilain nykyistä 12 luvun 20 §:ää vastaava säännös liittyy raakavesidirektiiviin toimeenpanoon. Käytännössä säännöksen tarkoittamia suunnitelmia ja ohjelmia ei ole laadittu, mutta säännös on tarpeen säilyttää laissa siihen saakka, kunnes vesipoliittikan puitedirektiivi konsumoi raakavesidirektiivin. Raakavesidirektiivin toimeenpanoon liittyy myös 4 luvun 1 §:ssä oleva viittänsäännös, jonka mukaan vesihuoltolakia noudatetaan otettaessa vettä yhdyskunnan tarpeisiin.

16 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisältäisi yleisen valtuussäännöksen, jossa yksilöitäisiin ne asiat, joista voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Pykälä täydentäisi lain eri luvuissa olevia erityisiä asetuksenantovaltuussäännöksiä.

17 §. *Rajavesistöt.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisesta valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin ja vesiin vastaavasti kuin nykyisen vesilain 21 luvun 13 §:ssä. Lakia sovellettaisiin 1 momentin mukaan myös rajavesistöissä, ellei Suomea sitovista rajavesistösopimuksista muuta johtuisi. Tämä tarkoittaisi sitä, että Tornionjoella sovellettaisiin ensisijaisesti Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen määräyksiä. Muissa rajavesistösopimuksissa ei ole Suomen vesilainsäädäntöä syrjäyttäviä määräyksiä, mutta myös Suomen ja Venäjän välinen rajavesistösopimus ja sopimus suomalais-norjalaisesta rajavesistökomissiosta tulisivat sovellettavaksi kansallisen lainsäädännön rinnalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hankkeen vaikutusten yhtäläisestä huomioon ottamisesta siitä riippumatta ilmenisivätkö ne

Suomessa vai toisessa valtiossa. Velvollisuus vaikutusten yhtäläiseen huomioon ottamiseen perustuu kansainvälisen vesioikeuden säännöksiin ja erityisesti ECE:n rajavesistösopimukseen (HE 323/1994). Vastaava säännös on myös ympäristönsuojelulain 110 §:ssä.

19 luku. **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

1 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan päivänä kuuta 20.

2 §. *Yleiset siirtymäsäännökset.* Pykälässä säädettäisiin tämän lain voimaantullessa kumottavasta lainsäädännöstä ja lain soveltamisesta vireillä oleviin asioihin. Lailla ehdotetaan kumottavaksi vuoden 1961 vesilaki ja vuonna 1939 annettu valtioneuvoston päätös erinäisistä määräyksistä puutavaran kuljetuksista sulkukanavien kautta. Kumottavan vesilain nojalla annetut asetukset sekä valtioneuvoston ja ympäristöministeriön päätökset jäisivät voimaan kunnes ne erikseen kumottaisiin tai korvattaisiin uusilla säännöksillä. Vastaava säännös sisältyy eräiden vesilain nojalla annettujen valtioneuvoston päätösten osalta ympäristönsuojelulainsäädännön voimaantulon jälkeen annetun lain (113/2000) 3 §:ään. Valtuussäännökset uusien asetusten antamiselle löytyisivät osin uudesta laista ja osin muusta lainsäädännöstä kuten ympäristönsuojelulaista tai vesiliikennelaista (463/1996). Vesiliikennelain 26 §:n nojalla voitaisiin antaa aiemmin vesilain nojalla annettua asetusta (846/1979) vesikuluväylien merkitsemisestä ja asetusta (512/1991) kanavien ja avattavien siltojen liikennesäännöistä vastaavat säännökset. Mittavin kumottavan vesilain nojalla annetuista säännöksistä on vesiasetus (282/1962).

Pykälän 2 momentin mukaan lain voimaantullessa vireillä olevissa asioissa noudatettaisiin silloin voimassa olleita vuoden 1961 vesilain säännöksiä, jollei luvussa joltain osin toisin säädettäisi. Poikkeusta 2 momentin säännöksestä merkitsisi luvun 13 §:ssä ehdotettu säännös palautetun asian käsittelystä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhakutuomioistuimen lupaviranomaiselle palauttamaan asiaan sovellettavasta laista lain voimaantullessa vireillä olleissa asioissa. Jos muutoksenhakutuomioistuin ku-

moaisi päätöksen, johon tulisi soveltaa voimassaolevan vesilain säännöksiä, ja palauttaisi asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin ehdotetun lain säännösten mukaisesti.

3 §. *Aikaisemmin voimassa olleiden säännösten soveltaminen.* Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten soveltamisesta. Säännökset vastaisivat asiallisesti nykyisen vesilain 22 luvun 2 §:n 1 momentin säännöksiä. Pykälän 1 momentti koskisi ennen lain voimaantuloa laillisesti aloitettua hanketta ja toimenpidettä. Pykälän 2 momentti taas koskisi hankkeita ja toimenpiteitä, joille on annettu lupa ennen lain voimaantuloa.

Pääsääntönä olisi, että ennen lain voimaantuloa aloitettuihin hankkeisiin samoin kuin ennen lain voimaantuloa annettuun lupaan perustuvaan hankkeeseen sovelletaan aikaisempia säännöksiä. Aikaisemmilla säännöksillä ja määräyksillä viitattaisiin paitsi vuoden 1961 vesilakiin myös kaikkiin sitä edeltäneisiin säännöksiin sekä näiden nojalla annettuihin päätöksiin ja niihin sisältyviin määräyksiin. Sovellettavaksi tulisivat siten hankkeen tai toimenpiteen toteuttamisajankohdan lainsäädäntö sekä mahdollisesti myöhemmät säännökset siltä osin kuin niillä poikkeuksellisesti saattaisi olla taannehtivaa vaikutusta. Myös aikaisempiin lakeihin sisältyvät voimaantulo- ja siirtymäsäännökset tulisivat vastaavalla tavalla sovellettaviksi.

Pykälän 2 momentti sisältäisi aikaisemman lain nojalla annettuja lupia koskevan pääsäännön, jonka mukaan lain voimaantulo ei vaikuttaisi lupien voimassaoloon. Aikaisemmin annettuun lupaan perustuvaan toimenpiteeseen sovellettaisiin annettua lupaa sekä toissijaisesti aiemmin voimassa olleita säännöksiä vastaavasti kuin 1 momentin mukaisissa toimenpiteissä. Myös luvan tarkistamiseen sovellettaisiin aikaisempia säännöksiä. Näin esimerkiksi nykyisen vesilain nojalla annettujen lupien tarkistamisessa noudatettaisiin nykyisen lain 2 luvun 27 ja 28 §:iä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ennen lain voimaantuloa annettun luvan raukeamisesta. Vastaava säännös sisältyy voimassa olevan vesilain 22 luvun 3 §:ään. Aikaisemmin annettu lupa raukeaisi, jos sen mukaista hanketta ei toteutettaisi lupapäätöksessä mää-

rätysässä ajassa tai 3 luvun 8 §:n 3 momentin mukaisesti pidennetyssä määräajassa. Koska lupapäätöksissä nykyisin säännönmukaisesti määrätään hankkeen toteuttamiselle määräaika, olisi säännös tässä muodossa riittävä.

Pykälän 4 momentissa olisi menettelysäännös, jonka mukaan luvan tarkistamisessa noudatettaisiin lain menettelyä koskevia säännöksiä riippumatta siitä, perustuuko tarkistaminen aineellisesti uuteen lakiin vai aikaisempiin säännöksiin.

4 §. *Valvonta- ja hallintopakkosäännöksiä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin lain 14 luvun valvontaa ja hallintopakkoa koskevien säännösten soveltamisesta myös ennen lain voimaantuloa toteutettuihin hankkeisiin ja toimenpiteisiin. Edellä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ennen lain voimaantuloa luvansaaneisiin tai laillisesti aloitettuihin hankkeisiin tai toimenpiteisiin sovellettaisiin siten aiemmin voimassa olleen lainsäädännön aineellisia säännöksiä, mutta valvontaa ja hallintopakkoa koskevat uuden lain menettelyä koskevat säännökset tulisivat kuitenkin sovellettaviksi aiemman lainsäädännön sijasta.

5 §. *Säännöstelyä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin ennen lain voimaantuloa annetun säännöstelylupan lupaehtojen tarkistamisesta ja uusien määräysten antamisesta vastaavasti kuin voimassa olevan vesilain 8 luvun 10 b §:ssä. Mahdollisuuksia puuttua lainvoimaiseen säännöstelylupaan laajennettiin vuoden 1994 vesilain muutoksella (553/1994) pykälässä säädetyt erityisen selvitysmenettelyn kautta. Käytännössä säännökseen perustuvia säännöstelyn kehittämishankkeita on jo toteutettu tai vireillä kaikissa merkittävimmissä säännöstelyissä vesistöissä eikä tarvetta kehittämishankkeille enää tulevaisuudessa samassa laajuudessa ole. Säännöksellä mahdollistettaisiin kuitenkin edelleen vanhojen säännöstelyhankkeiden kehittäminen samoilla edellytyksillä kuin nykyisen lain 8 luvun 10 b §:ssä on säädetty. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alueellisen ympäristökeskuksen velvollisuudesta ryhtyä tarvittaessa pykälässä säädettyyn selvitysmenettelyyn yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Vesilain nykyinen 8 luvun 10 b §: koskee ainoastaan päätöksiä, joihin ei sovelleta lain 8 luvun 10 a §:ää. Vastaava rajaus

tehtäisiin pykälän 1 momentissa rajaamalla säännös koskemaan nykyisen vesilain mukaisia päätöksiä ainoastaan siltä osin, kuin ne on annettu ennen 8 luvun 10 a §:n voimaantuloa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ympäristölupavirastolle selvityksen perusteella tehtävästä hakemuksesta säännöstelyä koskevien lupaehtojen tarkistamiseksi tai uusien määräysten antamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin säännöstelyluvan tarkistamisen edellytyksistä ja ympäristölupaviraston oikeudesta määrätä luvanhaltija toimittamaan sille tarvittavia I-säselvityksiä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tarkistamisesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta. Jos tarkistamisella olisi yleistä merkitystä, korvaukset voisivat tulla valtion maksettaviksi.

6 §. *Vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavia lupamääräyksiä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin 7 §:n mukaista luvan tarkistamista ja selvitysmenettelyä koskevien säännösten soveltamisesta muihinkin kuin säännöstelylupiin sisältyviin vedenkorkeutta ja vedenjuoksua koskeviin lupamääräyksiin. Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 2 luvun 14 §:ää.

7 §. *Tarkkailuvelvoitetta koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin tarkkailuvelvoitetta koskevan 3 luvun 11 §:n soveltamisesta myös ennen tämän lain voimaantuloa annettuun lupaan perustuvaan hankkeeseen. Tarve asettaa uuden lain mukaisia tarkkailuvelvoitteita vanhoillekin hankkeille voisi ensisijaisesti tulla kyseeseen vesipolitiikan puitteidirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Direktiivin täytäntöönpanemiseksi tullaan vesienhoidon järjestämisestä annettavan lain nojalla laatimaan seurantaohjelmat vesienhoitoalueille. Seurantaohjelmien toimeenpääntö voi edellyttää uusien tarkoituksenmukaisempien tarkkailuvelvoitteiden asettamista aikaisempaan lainsäädäntöön perustuvien lupien mukaisesti toteutetuille hankkeille. Uusien tarkkailuvelvoitteiden asettamista voisi ympäristölupavirastolta hakea alueellinen ympäristökeskus.

8 §. *Kalatalousvelvoitetta ja -maksua koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin kalatalousvelvoitteen ja -maksun muuttamista koskevan 3 luvun 21 §:n soveltamisesta

myös ennen tämän lain voimaantuloa annettuihin lupamääräyksiin. Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 2 luvun 22 c §:ää. Pykälän 1 momentin viittaus 3 luvun 21 §:ään merkitsisi sitä, että kalatalousvelvoitetta tai -maksua koskevan aikaisemmin annetun lupapäätöksen tarkistamisesta päättäisi aina ympäristölupavirasto. Myöhemmin työvoima- ja elinkeinokeskus voisi muuttaa ympäristölupaviraston päätökseen perustuvaa kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmaa ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelmaa 3 luvun 14 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkistamisen edellytyksistä vastaavasti kuin nykyisen vesilain 2 luvun 22 c §:ssä.

9 §. *Yleistä kulkuväylää koskevan päätöksen muuttamista koskeva siirtymäsäännös.* Pykälä sisältäisi vesilain nykyistä 4 luvun 3 a §:ää vastaavan siirtymäsäännöksen, jonka mukaan kulkuväylää koskevan päätöksen muuttamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin soveltuvien osin myös ennen lain voimaantuloa annettuihin kulkuväylää koskeviin päätöksiin.

10 §. *Aikaisemmin tehtyjä rakennelmia koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta vaatia muutoksia ennen vuoden 1961 vesilain voimaantuloa myönnetyn luvan perusteella vesistöön tehtyihin rakenteisiin vastaavasti kuin voimassa olevan vesilain 2 luvun 29 §:ssä.

11 §. *Vesioikeudellisia yhteisöjä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin 12 luvun yleisten vesioikeudellisia yhteisöjä koskevien säännösten sekä mahdollisten hankelukujen erityissäännösten soveltamisesta myös ennen lain voimaantuloa perustettuihin yhteisöihin. Tällaisia 1 momentissa tarkoitettuja vanhoja yhteisöjä olisivat muun muassa kaikki uittoyhdistykset, ojitusyhtiöt, järjestely-yhtiöt ja säännöstely-yhtiöt.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vanhojen vesioikeudellisten yhteisöjen säännöistä. Jos sääntöihin sisältyisi ehdotetun lain vastaisia määräyksiä, tulisi niiden sijasta soveltaa lain säännöksiä. Lainvastaiset määräykset tulisi muuttaa uutta lainsäädäntöä vastaaviksi ja muutokselle hakea ympäristölupaviraston vahvistus 12 luvun 5 §:n mukaisesti samassa yhteydessä, kun sääntöjä muutenkin olisi tarpeen muuttaa. Lainvastaisten sääntöjen

muuttamiselle ei siten asetettaisi pykälässä määräaika. Lain voimaantulo ei näin ollen automaattisesti edellyttäisi mitään toimenpiteitä vanhoilta vesioikeudellisilta yhteisöiltä. Ehdotuksessa esitetyt vesioikeudellisia yhteisöjä koskevan sääntelyn aineelliset muutokset ovat siinä määrin vähäisiä, että tarvetta sääntöjen muutokselle ennakolta arvioiden on vain harvoissa tapauksissa. Tästä syystä kaikkien vanhojen vesioikeudellisten yhteisöjen sääntöjen uusimista ei katsota tarpeelliseksi.

12 §. *Aikaisemmin annetun päätöksen korvaaminen tämän lain mukaisella päätöksellä.* Pykälässä säädettäisiin ennen lain voimaantuloa annetun, jossain suhteessa epäselvän päätöksen korvaamisesta uuden lain mukaisella päätöksellä. Pykälällä korvattaisiin siten nykyisen vesilain 2 luvun 30 § 2 momentissa säädetty mahdollisuus selventävien määräysten antamiseen ja 22 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetty luvanhaltijan oikeus hakea uuden lain mukaista lupaa. Pykälän 1 momentin nojalla vanha päätös voitaisiin korvata uuden lain mukaisella päätöksellä, jos päätökseen perustuvan luvan tai muun oikeuden haltijasta tai sisällöstä olisi epäselvyyttä. Käytännössä varsinkin ennen nykyistä vesilakia annettuihin päätöksiin liittyy usein epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta, sillä päätökset eivät ole aikaisemmin olleet läheskään yhtä yksityiskohtaisia ja täsmällisiä kuin nykyisin oikeusturvan katsotaan edellyttävän. Tätä epäselvyyttä ei useinkaan voida kokonaan poistaa antamalla nykyisen vesilain 2 luvun 30 §:n mukaisia selventäviä määräyksiä, vaan sekä vanhaan päätökseen perustuvan luvan tai muun oikeuden haltijan että muiden asianosaisten oikeusturvan kannalta olisi selvintä korvata vanha päätös kokonaisuudessaan uuden lain mukaisella päätöksellä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin nojalla annettavan uuden päätöksen sisällöstä. Lähtökohtana olisi jo perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan turvaaminen. Uudella päätöksellä pysytettäisiin aikaisemmin annettuun päätökseen perustuva lupa tai muu oikeus kuten 1 momentissa säädettäisiin. Itse lupaan tai oikeuteen puuttumisen olisi siten mahdollista vain tietyissä ja lompänä esitettävissä erityistapauksissa. Uuden lain mukaisessa päätöksessä tulisi kui-

tenkin antaa yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi tarpeelliset määräykset haittojen välttämiseksi siten, kuin lupamääräyksiä koskevassa 3 luvun 10 §:ssä säädettäisiin. Nämä määräykset voisivat perustua suoraan aikaisemmin annettuun päätökseen tai olla joltain osin sitä tarkempia. Tällaiset tarkentavat määräykset voisivat merkitä myös vähäisiä teknisluonteisia muutoksia olosuhteiden muutoksen vuoksi epätarkoituksenmukaisiksi käyneisiin määräyksiin. Edellytyksenä määräysten antamiselle olisi kuitenkin aina, että ne eivät sanottavasti vähentäisi oikeuden käytöstä saatavaa hyötyä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin aikaisemmin annetun päätöksen korvaamista koskevan hakemuksen tekemisestä ympäristölupavirastolle. Hakemuksen ympäristölupavirastolle voisi tehdä edellä tarkoitetun oikeuden haltija, valvontaviranomainen tai muu asianosainen. Epäselvyys aikaisemmin annetun päätöksen sisällöstä voi olla vesilain valvonnan kannalta keskeinen kysymys, minkä vuoksi myös valvontaviranomaisella tulisi olla mahdollisuus hakea epäselvän päätöksen korvaamista uuden lain mukaisella päätöksellä. Näin on esimerkiksi silloin, kun vesistöissä olevan rakenteen kunnossapidon laiminlyönnistä aiheutuu yleistä vaaraa tai haittaa, mutta on epäselvää, kenellä rakenteiden kunnossapitovelvollisuus on. Ympäristölupavirasto voisi myös omasta aloitteestaan ottaa aikaisemmin annetun päätöksen korvaamista koskevan asian käsiteltäväkseen, jos vanhaan päätökseen liittyvän epäselvyyden poistaminen muun vireillä olevan asian ratkaisemiseksi olisi tarpeen.

13 §. *Aikaisemmin annetun luvan tai oikeuden lakkauttaminen.* Pykälässä säädettäisiin ennen lain voimaantuloa annettujen lupien ja oikeuksien lakkauttamisesta tietyissä erityistilanteissa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lakkauttamisesta silloin, kun päätökseen perustuvan luvan tai muun oikeuden haltijaa ei enää olisi. Oikeuden alkuperäisen haltijan olemassaolo on voinut lakata esimerkiksi konkurssin tai kuoleman johdosta. Periaatteessa oikeuden olisi tällöin tullut siirtyä alkuperäisen oikeuden haltijan seuraajille, mutta käytännössä oikeuden haltijaa ei aina ole mahdollista selvittää. Aikaisemmin annettu lupa tai oikeus voitaisiin tällöin ku-

mota, jos kumoamisesta ei aiheudu haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Koska vanhoihin vesistöön tehtyihin rakenteisiin aina liittyy kunnossapitovelvollisuus, ei tällaisia isännättömiä rakenteita koskevia päätöksiä voitaisi kumota ilman, että siitä aiheutuisi haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Lakkauttaminen voisi siten lähinnä tulla kyseeseen silloin, kun aikaisemmin annettuun päätökseen perustuva hanke tai toimenpide on toteutettu niin kauan aikaa sitten, että sen vaikutusalueelle on ehtinyt syntyä uusi luonnontila eikä minkäänlaiselle kunnossapidolle enää olisi tarvetta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakemuksen tekemisestä ympäristölupavirastolle 1 momentissa tarkoitettua lakkauttamista varten. Hakemuksen voisi tehdä valvontaviranomainen tai asianosainen, kuten 4 §:ssäkin tarkoitetuissa tilanteissa, mutta ei luonnollisesti oikeuden haltija. Käytännössä valvontaviranomainen tai asianosainen voisi ensin tehdä 4 §:n nojalla hakemuksen aikaisemmin annetun epäselvän päätöksen korvaamisesta uuden lain mukaisella päätöksellä ja myöhemmin täydentää sitä päätöksen kumoamista koskevalla hakemuksella, jos päätökseen perustuvan oikeuden haltijaa ei saataisi selville.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin luvan tai oikeuden lakkauttamisesta sellaisissa tilanteissa, joissa päätöksen perustuva lupa tai muu oikeus olisi käynyt tarpeettomaksi eikä oikeuden haltija enää vaatisi sitä pysytettäväksi. Edellytykset lakkauttamiselle olisivat muutoin samat kuin 1 momentissa. Kumoamisesta ei saisi aiheutua haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Hakemuksen päätöksen kumoamiseksi voisi 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tehdä valvontaviranomaisen ja asianosaisen lisäksi erityisestä syystä myös oikeuden haltija.

